

Forgotten Books

— www.forgottenbooks.com —

Copyright © 2016 FB &c Ltd.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

U N I T A R I A N I S M

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

BY JOHN B. HENNING

A N N A L E S

ACADEMIAE RHENO-TRAIECTINAE,

Ann. CIDIOCCCXIX - CIDIOCCCXX.

HERMANNO ROYAARDS,

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICO,

PHILIPPO GUILIELMO VAN HEUSDE,

SENATUS GRAPHIARIO.

TRAIECTI AD RHENUM,
APUD OTTON. IOANN. VAN PADDENBURG,
ET I. VAN SCHOONHOVEN,

2 1 1 A 1 1 A

COLLEGE OF THE CITY OF NEW YORK

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE STATE EDUCATION DEPARTMENT

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE STATE EDUCATION DEPARTMENT

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

THE STATE EDUCATION DEPARTMENT

THE UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

**HOC ANNALIUM VOLUMINE
CONTINENTUR:**

*Nomina Professorum et Lectorum in Academia
Traiectina. § I.*

Quaestiones ad certamen literarium propositae

A. CICCCCCXIX. § II.

Series lectionum habendarum. § III.

*Series disputationum publice et privatim defen-
sarum. § IV.*

Solemnia. § V.

H. ROYAARDS, Oratio.

G. Fr. HEYLIGERS, Oratio.

Responsiones ad propositas quaestiones.

HENRICI WOERMAN, ad quaestionem Theologicam.

IANI CONRADI PRUIMERS, ad quaestionem Iuridicam.

*LUDOVICI GERLACHI PAREAU; et
PETRI IOSUAE LUDOVICI HUËT, ad
quaestionem Literariam.*

*HERMANNI CHRISTIANI VAN HALL,
ad quaestionem Botanicam.*

A N N A L E S

ACADEMIAE RHENO-TRAIECTINAE.

CICIDCCCXIX - CICIDCCCXX.

SL

*In Academia Traiectina a die xxvi Martii A.
CICIDCCCXIX. ad diem xxvi Martii A. CICIDCCCXX,
munus obierunt docendi,*

T H E O L O G I A M,

HERMANNUS ROYAARDS, *h. s. Academiae Rec-
tor.*

IODOCUS HERINGA, *EL. P.*

GABRIËL VAN OORDT.

IU.

IURISPRUDENTIAM,

CORNELIUS WILHELMUS DE RHOER.
HERMANNUS ARNTZENIUS.

IOANNES RICHARDUS DE BRUEYS.

MEDICINAM,

IANUS BLEULAND.

NICOLAUS CORNELIUS DE FREMERY.

BERNARDUS FRANCISCUS SUERMAN.

IANUS ISAACUS WOLFFENBEEK.

IACOBUS VOSMAER, Prof. extraord.

**PHILIPPUS FRANCISCUS HEYLIGERS, Prof. ex-
traord. munus suum auspicatus est oratione so-
lemni d. XXI. Martii CIOIÖCCCXX.**

PHILOSOPHIAM THEORETICAM ET LITERAS HUMANIORES;

**PHILIPPUS GUILHÄLMUS VAN HEUSDE, h. t.
Acad Graph.**

DITHMARUS HUISMAN.

IOANNES HENRICUS PAREAU.

ANTONIUS VAN GOUDOEVER.

ADAMUS SIMONS.

MA.

**MATHESIN ET PHILOSOPHIAM
NATURALEM.**

GERARDUS MOLL,

IOANNES FREDERICUS LUDOVICUS SCHAÖNHAUSEN,

IANUS KOPS,

THEODORUS GERARDUS VAN LITH DE IRUDE,

Prof. exord.

LECTORES.

SAMUEL NEHOFF, Linguae Graecae Lector.

GERARDUS DORN SEIFFEN, *literarum humaniorum*

rum Lector creatus die 2. Martii a. MDCCCXX.

LUDOVICUS PINO, Lector *Veterarum Italicarum.*

MARIE FRANCISCUS XAVIERIUS D'ANGELY,

*Lector *literarum Gallicarum.**

CAROLUS THOMPSON, Lector *literarum Angli-*

carum.

MACISTER ACADEMICUS

EQUITATIONIS,

IOHAN SALENTYN HOFFMANN,

*Quaestiones ad certamen literarium singula-
rum disciplinarum studiosis in Academicis et
Athenais universi Belgii, anno MDCCCLXX*

fuerunt propositae his formulis.

QUAESTIO THEOLOGICA.

*Strictim describatur Librorum veteris foederis
praestantia, et usus in doctrina Christiana in-
telligenda, aestimanda, tuenda et ad virtutis
studium adhibenda.*

QUAESTIO IURIDICA.

*Quid statuerunt auctores Codicis Civilis de re-
rum mobilium vindicatione? Quibus de causis
haec in re a Iure Romano recesserunt? Qua-
sandem ratione utriusque iuris doctrina optime
temperari posse videtur, ut tum in iure domi-
nii tuendo, tum in libera rerum mobilium com-
mercio haud impediendo, aequitatis et boni pu-
blici, quoad eius fieri possit, habeatur ratio?*

QUAES.

QUAESTIO MEDICA

Indicentur: 1°. labii leporini varia exempla, a praecipuis de re Chirurgica auctoribus enumerata, atque in species quasdam divisa. 2°. De huius vitii congeniti origine, in primis recentiorum, anatomico-pathologicae opiniones. 3°. Belgarum merita in hocce morbo curando.

QUAESTIO LITERARIA

Disquiratur, quatenus univervo fuerit Tragediae Graecae ratio; ad eamque exigatur nobilissima Vondelii fabula: Gijsbrecht van Aemstel.

QUAESTIO MATHEMATICA.

Comparatio instituaturs parabola, ellipseos, circuli atque hyperbolae, ut vel ex conisectione, vel ex earum curvarum aequatione, vel ex utraque appareat, quatenus his curvis, vel omnino, vel quadam ratione communia sint. Brevitatis ita ratio habeatur, ut coniuncta sit cum perspicuitate et accurata rerum expositione, atque

que ut eâ, quâ comparatione inserviant, diligenter congerantur. Non requiritur, ut calculus differentialis et integralis in auxilium adhibeatur, neque tamen eius usus prohibetur; dummodo quæ in propinquo sint, non ex remotioribus fontibus hauriantur.

QUAESTIO BOTANICA.

Conficiatur brevis enarratio systematum botanicorum, quæ inde a Caesalpino usque ad Linnæum imprimis incluserunt. Addatur expositio præstantiæ systematis sexualis Linnæi, quæ non tantum perspicuiatur, quibusnam in rebus præcedentia systemata superaverit, verum etiam, quaenam ipsi desint, atque impediant, quo minus perfectum dici possit.

§ III.

Lectioŕum a feriis inde æstivis A. MDCCCXII.
ad ferias æstivas A. MDCCCXX. habendarum
hæc fuit ratio constituta.

**· In FACULTATE THEOLOGICA, ·
· docebunt ·**

Theologiam naturalem G. VAN OORDT, diebus lunae et iovis, hora XI.

Historiam ecclesiasticam D. HUISMAN, diebus lunae; martis, iovis et veneris, hora X. aut aliis, auditoribus magis commodis.

Fundamenta Interpretationis N. T. L. H. PAREAU, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora I.

Selecta Evangeliorum loca interpretabitur I. HERINGA, E. F. diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora XII.

Introitum in Novi Foederis libros praebabit I. HERINGA, E. F. diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora VIII.

In D. Ioannis Evangelio aut perget, aut Epistolam ad Ephesios interpretabitur H. ROYAARS, die mercurii; hora XII.

Theologiam Dogmaticam docebit H. ROYAARDS, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora IX.

Collocutionibus de Locis theologicis vacabunt I. HERINGA, E. F. die iovis, horis vespert.

a. VII. ad IX. et G. VAN OORDT, die mercurii horis vespertinis a VII. ad IX, vel saturni horis vespert. VI. ad VIII.

Christianam morum disciplinam docebit G. VAN OORDT, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora X.

Præcepta homiletica tradet H. ROYAARDS, die mercurii, hora X.

Exercitationes. Oratorias Sacras moderabitur I. HERINGA, E. F. die saturni, hora I. vel alia magis commoda.

Officia nuntiorum. Evangelii exponet H. ROYAARDS, die mercurii, hora IX.

Puerorum doctrinae Christianae initiis eruditorum exercitationes instituent I. HERINGA, E. F. die veneris, hora XI. et G. VAN OORDT, die mercurii, hora XI. vel alia magis commoda.

Orationibus Sacris pronunciandis praeerunt H. ROYAARDS, die martis, hora XII, I. HERINGA, E. F. die lunae, hora XII. et G. VAN OORDT, die mercurii, hora XI. qui eadem hora et aliis exercitationibus vacabit.

Disputandi exercitationibus praeerunt H. ROYAARDS, die veneris, hora I; I. HERINGA, E. F. die saturni, hora I.

RINGA, E. F. privatim die saturni, hora IX.
vel alia commodiore, publice, data opportuni-
tate, die mercurii, hora I. et **G. VAN OORDT,**
publice eadem die ac hora; hi vero alteris
hebdomadibus.

In FACULTATE JURIDICA,
docebunt

Institutiones, Westenbergio duce, H. ARNTZENIUS, diebus martis, iovis et ve-
neris, hora IX. mercurii et saturni, hora X.

Pandectas, eodem duce, H. ARNTZENIUS,
diebus martis, iovis et veneris, hora X. lunae,
mercurii et saturni, hora IX.

Ius Criminum et poenarum, C. W. DE RHOER, diebus mercurii et saturni, hora XI,
vel alia, auditoribus forte magis commoda.

Ius naturae C. W. DE RHOER, diebus lu-
nae, martis, iovis et veneris, hora XI.

Ius gentium et publicum C. W. DE RHOER,
iisdem diebus, hora I. pomer.

Ius Belgicum I. R. DE BRUEYS, diebus
lunae, martis, iovis et veneris, hora XII.

Historiam iurisprudentiae Romanae, H. ARNT-

hora XI.

Elementa Oeconomiae politicae I. R. DE BRUEYS; diebus lunae et jovis, hora deinceps definienda

Disputandi exercitationibus alternatim praerunt H. ARNTZENIUS et I. R. DE BRUEYS.

In FACULTATE MEDICA,

docebunt

Anatomiam B. F. SUERMANN, quater per diem hebdomadam, hora IV.

Physiologiam I. BLEULAND quater, h. VIII.

Specimina Anatomiae Subtilioris; tam humanae quam animalium comparatae in Museo Academico demonstrabit I. BLEULAND, diebus et horis, auditoribus commodis.

Pathologiam B. F. SUERMANN, die lunae, martis et jovis, hora IX.

Semioticam I. VOSMAER, bis, hora auditoribus commodis.

Therapiam generalem I. VOSMAER, die lunae et jovis, hora XI.

Praxin medicam I. I. WOLTERBEEK, die lunae, martis, jovis et veneris, hora XII.

Phar-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Institutionibus Clinicis in arte obstetricia va-
ribus L. E. WOLTERBEEK.

Medicinam Forensam scilicet N. C. de FRE-
 MERY, diebus mercurii et saturni, hora VIII.

Encyclopaediam medicam I. VOSMAER, die-
 bus mercurii et saturni, hora XII.

Historiam Medicinæ I. VOSMAER, diebus
 et horis, auditoribus commoda.

Disputandi exercitationibus; alternis hebdo-
 madibus, die saturni hora I; Professores in Fa-
 cultate Medica alternatim praesunt.

In FACULTATE PHILOSOPHIAE

THEORETICAE ET LITERA-
 RIÆ RUM HUMANIORUM;

Philosophiam I. C. de FREMERY, diebus
 et horis, auditoribus commoda.

Logicam, atque Metaphysicam L. E. L. SCHRO-
 DER, diebus lunae, martis, iovis, et veneris,
 hora I.

Philosophiam moralem D. HUISMAN, die-
 bus mercurii et saturni, hora VIII.

Litteras Latinas A. VAN GOUDOEVER, diebus
 lunae, martis, iovis et veneris, hora XI.

Interpretandis cum selectis Virgilit, Horatii aliorumque Poëtarum locis et Ciceronis prima Tusculana quaestione explicandâ.

***Antiquitatem Romanam* A. VAN GOUDOE-
VER, diebus lunae hora IX, mercurii hora
IX et XII et saturni hora XII.**

***Historiam Latinas Poëtas* tradet A. VAN
GOUDOEVER, die saturni, hora IX. et mer-
curii, hora I.**

***Exercitationes Oratorias moderabitur* A. VAN
GOUDOEVER, die saturni, hora I. aut aliâ
magis commodâ.**

***Literas Graecas* tradet Ph. G. VAN HEUSDE,
interpretandis cum locis selectis N. Foederis,
Herodoti et Xenophontis, diebus lunae et iovis,
hora X: tum Platonis Symposio et Euripidis
Iphigenia in Aulide, diebus martis et veneris,
hora X.**

***Antiquitatem Graecam*, Ph. G. VAN HEUS-
DE, diebus mercurii et saturni, hora X.**

***Literas Hebraicas* I. H. PAREAU, ita ut
Grammaticam exponat diebus lunae et iovis hora
IX, eademque hora, diebus martis et veneris,
quaedam tractet capita e priore *Samuelis* libro.**

Literas Chaldaicas et Syriacas I. H. PAREAU, diebus lunae et iovis, hora XI.

Literas Arabicas I. H. PAREAU, diebus martis et veneris, hora XI.

Antiquitatem Hebraicam I. H. PAREAU, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora IV.

Historiam universam praesertim medii aevi, et recentiorum temporum Ph. G. VAN HEUSDE, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora XII.

Historiam humanitatis, Ph. G. VAN HEUSDE, diebus mercurii et saturni, hora XI.

Historiam Patriae A. SIMONS, diebus mercurii, iovis, veneris et saturni, hora VIII.

Literas Belgicas et Eloquentiam A. SIMONS, diebus martis, mercurii, iovis et veneris, hora III.

Aestheticam, quae poësin spectat, A. SIMONS, diebus martis et veneris, hora IV.

Praecepta styli bene Belgici tradet A. SIMONS, diebus martis, hora VIII. mercurii et iovis, hora IV.

Selecta Poëtarum Belgic. recent. loca exponet A. SIMONS, die saturni, hora X.

Disputandi exercitationibus praecerunt, alternis

nis hebdomadibus, die saturni hora I. alternatim Ph. G. VAN HEUSDE et A. VAN GOUËDOEVER.

**IN FACULTATE MATHESEOS ET
PHILOSOPHIAE NATURALIS.**

docebunt

Elementa Matheseos I. F. L. SCHRÖDER, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora VIII

Trigonometriam rectilineam et sphaericam, adhibitam ad Geometriam practicam, atque Astronomiam, I. F. L. SCHRÖDER, die mercurii atque saturni, hora VIII.

Elementa Mechanicae atque Opticae I. F. L. SCHRÖDER, die mercurii atque saturni hora IX.

Mechanicam sublimiorem I. F. L. SCHRÖDER, diebus mercurii et saturni, hora XI.

Physicam experimentalem G. MOLL, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora I.

Astronomiae primas notitias G. MOLL, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora IX. vel alia auditoribus magis commoda.

Astronomiam theoreticam et practicam G. MOLL, iisd. d. hora III. ...

Chemiam generalem et applicatam. N. C. DE FREMERY, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora XII.

Botanicam et Physiologiam plantarum I. KOPS, diebus martis, iovis et veneris, hora X.

Zoölogiam generalem, cum Anatome comparata coniunctam, N. C. DE FREMERY, diebus lunae, martis, iovis et veneris, hora XI.

Historiam Naturalem Molluscorum, Vermium et Zoöphytorum Th. G. VAN LIDTH DE IEUDE, diebus lunae et martis, horâ auditoribus commodâ.

Historiam Naturalem Crustaceorum et Insectorum Th. G. VAN LIDTH DE IEUDE, diebus iovis et veneris, horâ auditoribus commodâ.

Mineralogiam N. C. DE FREMERY, bis per dierum hebdomadem, horâ auditoribus commodâ.

Oeconomiam ruralem I. KOPS; diebus lunae et martis, hora III. mercurii et saturni, hora VIII. vel aliis diebus ac horis, auditoribus magis commodis.

F. L. PINO, *Literas Italicas* docebit diebus martis et veneris, hora vespertina VI. vel alia auditoribus magis commoda; horis vero deinceps indicandis, historiam earum literarum sermone Gallico et Italico tradet.

Literas Francicas tradet F. M. D'ANGELY, diebus lunae et iovis, hora IV.

Literas Anglicas tradet C. THOMPSON, diebus lunae et iovis, hora V.

Bibliotheca Academica, diebus Lunae et Iovis, ab hora I. in II. et diebus Mercurii et Saturni ab hora II. in IV, et, feriarum tempore, singulis diebus Iovis, ab hora I. in II, unicuique patebit.

§ IV.

A die xxvi Martii, A. MDCCCXXIX, ad diem xxvi Martii, A. MDCCCXXX, disputationes publice vel privatim defensae sunt hoc ordine:

Anno MDCCCXXIX

d. vii. Maii, Specimen Medico-Therapeuticum
de

de medicamentorum in corpore humano agendi ratione, eorumque administratione externa in morbis internis, *pro gradu Doctoris Medicinæ, privatim defendit* IO. IAC. PENNING.

d. x. Maii, *Specimen Medicum de Hydrope ligamentorum uteri, pro gradu Doctoris Medicinæ, publice defendit* PETRUS IOANNES ISAACUS DE FREMERY, Traiectinus.

d. xv. Iunii, *Specimen Physiologico-Medicum de usu placentæ humanæ comparatione eiusdem cum animalium placentis illustrato, pro gradu Doctoris Medicinæ, publice defendit* GERARDUS MUNNICKS VAN CLEEFF, Traiectinus.

d. xvi. Iunii, *Disertationem Iuridicam de Iure accrescendi ex legibus Romanis, pro gradu Doctoris Iuris Romani et Hodierni, publice defendit* A. G. HUIDECOPER, Amstelodamensis.

d. xvii. Iunii, *Disertationem Chirurgico-Therapeuticam de ani intestinorumque atresia, pro gradu Doctoris Medicinæ, publice defendit* IAC. GER. HASSELMAN, Haganus.

d. v. Nov. *Disertationem Iuridicam de testamentis ordinandis ex Iure Romano et Hodierno, pro gradu Doctoris Iuris Romani et Hodierni*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

die 'inde xxvi.' Martii, ciccccxx, Rectoris Magnifici munus ex decreto Regis delatum esset V. Cl. HERMANNŌ ARNTZENIO, atque in consessu Curatorum, Rectoris atque Assessorum, graphiarum Senatus partes mandatae essent V. Cl. HERMANNŌ ROYAARDS, die xxiii. Martii h. anni in Senatu facta est horum virorum sollemnis inauguratio. Quae peracta V. Cl. HERMANNUS ROYAARDS munere Rectoris se abdicaturus, orationem habuit de Guilielmo Emmerio a Perponcher, atque, enarratis quae ipse Rectore Academiae accidissent cum adversa, tum prospera, victoribus in certamine literario, HENRICO WOERMANN; IANO CONRADO PRUIMERS, LUDOVICO GERLACHO PARÉAU, PETRO IOSUAH LUDOVICO HUET et HERMANNŌ CHRISTIANO VAN HALL, praemia distribuit, atque pro meritis laudavit IOACHIMUM COOPS et IACOBUM VAN HALL. Quibus omnibus rite peractis, munere se suo abdicavit et datum sibi successorem V. Cl. HERMANNUM ARNTZENIUM, proclamavit Academiae Rectorem Magnificum.

HERMANNI ROYAARDS

ORATIO,

CUM MAGISTRATU ACADEMICO
ABIRET

DE

GUILIELMO EMMERIO
▲ PERPONCHER,

HABITA

d. xxii. Martii, A. C. ciōiōcccxx,

ELABORATE AND COMPREHENSIVE

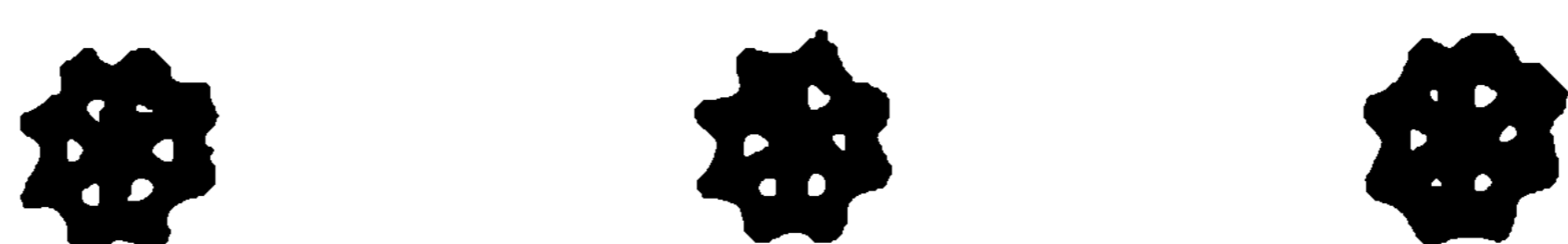
AND THE ...

...

OF THE ...

...

**QUOD FELIX FORTUNATUMQUE ESSE
IUBEAT SUMMUM NUMEN!**

ACADEMIAE TRAIECTINAE CURATORES, VI-
RI GRAVISSIMI!

QUI IN BELGII REGNO, IN REGIONE, ET IN
CIVITATE TRAIECTINA, REBUS PUBLICIS PRAE-
ESTIS, VIRI AMPLISSIMI!

QUARUMVIS ARTIUM ET DISCIPLINARUM PRO-
FESSORES CLARISSIMI, COLLEGAE ABSTUMATIS-
SIMI!

LITTERARUM LECTORES PERITISSIMI!

A 2

Doc

DOCTRINAE CHRISTIANAE NUNTII ET INTERPRETES, FACUNDISSIMI, DIGNISSIMI!

CUIUSCUNQUE DOCTRINAE FORMULAE DOCTORES DOCTISSIMI, EXPERTISSIMI, CONSULTISSIMI!

ACADEMICAE IUVENTUTIS CORONA, AMOR NOSTER ET GAUDIUM!

QUOTQUOT PRAETEREA ADESTIS, CIVES, HOSPITES, SUI MERITIS PRAECLARI!

Tertium hunc gessi Academiae magistratum: tertium hunc depositurus sum, depositurus quodam cum gaudio, et haud sine grati animi sensu. Per triginta et duos fere annos in hac bonarum artium palaestra Theologiam, et quae cum illa erant copulata, palam docui. E mea quoque Schola multi prodierunt, qui Ecclesiae ornamento sunt. Per omne illud tempus, quae est singularis Dei in me benignitas, innumera apud me fuere collocata beneficia, quorum recordatio mentem delectat: et quamquam, ut fit in rebus humanis, fuerunt bona

rixta malis, non possum tamen non publicè
 profiteri, cumulum bonorum longe superasse
 malorum numerum, et ingratus essem erga De-
 um, nisi summam eius beneficentiam, miseri-
 cordiam et opem, ingratus essem erga Domi-
 num meum Iesum Christum, nisi Conservatoris
 mei gloriam, quae in peccantibus, afflictis,
 prorsusque miseris ad felicitatem ducendis si-
 ta est, palam praedicarem. Sed de me ipso
 loqui non iuvat. Quodsi vero ad hanc Cla-
 rissimorum viro-
 rum coronam oculos converto,
 nemo superest eorum, quos reperi primum ad
 hanc provinciam admotus; video autem colle-
 gas meos aestumatisimos, qui postea advene-
 runt, bene valentes, hoc loco praesentes:
 unus abest tantummodo Rhoerius noster,
 sed vivit, sed docet, docet egregie; et ego
 quidem multis eorum, qui me in Academia
 regunda egregie sustentarunt, gratias ago quam
 maximas. Quin inter nostros intueor P. H. Fr.
 Heiligerium, qui solenni iam oratione
 munus Medicinam extra ordinem docendi feli-
 citer adiit, et cui, ut Deus in omnibus adsit, et
 ut nobiscum multis usui sit, vehementer opto.
 Intueor praeterea Doctissimum Dornseif-
 fe-

fenum, novo honoris titulo ornatum, et Lec-
 toribus litterarum adscriptum, quibus ut orna-
 mento sit, et exspectamus, et precamur. Tan-
 ta igitur doctrinae et eruditionis facta est ac-
 cessio, ut locus iis capiendis vix par sit! Vi-
 dimus nos omnes anno proxime exacto, prae-
 claros admodum iuvenes, alios morbis gravio-
 ribus laborantes, alios morte nobis ereptos,
Longeneelium, **Treffersium**, **Persy-**
nium, **Hinlopenium**, **Alewynium** et
 superrime **Roermondium**, quos dolet Sena-
 tus, dolet Iuventus Academica, dolent amici et
 propinqui, et quorum nomina nulla facile dele-
 bit oblivio. Dolebant iam dudum omnes boni
 duumviros suis meritis praeclaros, et huic Aca-
 demiae praefectos **Rammium**, et **Bothum**
Henrici diem obiisse supremum, quorum
 propter obitum, omnium luctum iam testificati
 sunt, eorumque laudem extulerunt Viri di-
 sertissimi, qui ante me Rectoris munere fue-
 runt functi. Sed hoc ipso anno Vir admodum
 spectabilis, Curatorum Academiae inde ab initio
 rerum instauratarum praefes, morte, eheu! fuit
 extinctus, **Guilielmus** ille **Emmerius** a
Perponcher. Vixerat quidem satis diu, fe-
 nex

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

mihi tam libenter, dummodo per. valetudinem licuit, versabatur; nonne totus obstupescerem, de eo verba factorus? Nonne animus ille, tanta modèstia imbutus, hunc relinqueret coetum? Sed maneat, maneat, quaeso! Nihil enim nisi verum dixerim, nec adulationis vitium incurram, locuturus de te, qui ab omni adulationis culpa eras quam maxime alienus! Vos ipse, quod spero, A. A., me in dicendo valde tenuem, in laudando exiguum, in excitando satis infirmum, me, ut videtur, non amplius ex hoc loco ad vos verba facturum, vestra in audiendo benignitate subleveys, rogo.

Fuit illustris ille Perponcherius e gente nobilissima ortus, quae olim in Gallia summis honoribus, tam in re civili, quam militari fuit aucta, et Maisonneuviorum nomine inclaruit: e gente, cum Polonorum magnatibus, & non principibus iuncta, unde nomen Sednitzyorum repetiit, sed quae per magnum iam annorum decursum has nostras incoluit regiones, et tum consanguinitate, tum affinitate multos contigit, qui ab antiquis retro temporibus Batavorum nobilibus adsciscebantur, inter quos

imprimis honestissimum illud simul et illustre
 Wasfenaeriorum nomen mihi memoran-
 dum videtur. A parentibus, hisque praeclaris, ho-
 neste admodum fuit educatus, et ad omnem pie-
 tatem et virtutem informatus. Illa enim aetate,
 A. hominum animos haud leviter occupaverat
 religio, et ii, qui altiori loco erant collocati,
 secum frequenter reputabant, sine verae religio-
 nis beneficio caetera vana et irrita esse. Ea
 aetate honestatis et honoris erat, Deum sum-
 mum profiteri, et Christum, religionis nostrae
 auctorem et Dominum, honori habere. Qua-
 propter noster quoque a primis inde annis prae-
 cepta religionis avidis hausit auribus, et quae
 a teneris hauserat, secum servavit, auxit, totus
 que in iis erat. Inprimis animum eius vera erga
 Deum pietate instruxit familiare commercium,
 quod cum Maclainio et Chaisio, viris
 Doctissimis, illa olim Euangelii nuntio apud
 Haganos, qui Anglica, hoc vero, qui Gallica
 utebantur lingua, mature iniit. Horum a prae-
 ceptis pendeat: erant autem illa (id omnes
 restantur) sapientiae et prudentiae effata; ita,
 ut mirum non sit, illa menti eius adhuc iuve-
 nis fuisse impressa, ita impressa, ut nulla un-
 quam

quam aetas, nulla vis, nulla ars, illa aut obscurare, aut debilitare potuerint. Quod eo magis commemoro, ut cum parentes, tum iuvenes perspiciant, quaenam sit educationis bonae vis salutaris, quidque debeatur iis, qui mentem nostram ad virtutem efformarunt, et eiusmodi nobis instillarunt praecepta, quibus quis aeternum gloriatur.

Didicerat praeter alias linguam quoque Anglicam, multosque libros eo sermone conscriptos, inprimis Miltoni, Herveii, Youngi aliorumque summo perlegerat studio, hisce legendis adeo asuefactus, ut quod tempus alii ludis impendunt, illud hisce daret, cuius eum nunquam poenituit. Maximo autem in pretio habebat Diogenis Laërtii libros *de Vitis Philosophorum*, omnibus doctis adeo commendatos; et, quod illa aetate magni habebatur, *Theatrum Naturae Pluchianum* dies noctesquevolvendo, perpendendo, et, quod aiunt, in succum sanguinemque vertendo, iam id temporis quosdam in Philosophia fecit progressus, et animus eius a rebus terrestribus ad altiora cogitanda fuit impulsus et sapientiae praeceptis imbutus.

Quae omnia eo lubentius refero, cum pleraque

que ex ipsius ore hauserim, quo cum non tantum affinitate, sed, quod maius est, amicitia eram coniunctissimus, ita ut saepius mihi familiari eius commercio frui fuerit datum, non ad edendum, non ad bibendum, (hisce enim haud magnopere delectabatur) sed ad colloquendum de rebus gravissimis. Alia autem mihi tradita fuerunt a Virginibus illis lectissimis et nobilissimis, quae mortem patris defuncti, eiusque carissimi, deplorant, et a Sorore eius dignissima, quae annorum octoginta et quinque numerum excedens, dolet fratrem, solum superstitem, nunc morte sibi ereptum; ita vero dolet, ut eius mens rebus divinis cogitandis assueta, in omnibus Dei benignissimi, Patrisque eius amantissimi, voluntatem veneretur. Bina profecto pectora, forsitan iam brevi, beatorum vinculo copulanda!

Perponcherius igitur sermonis Latini, aliarumque artium et disciplinarum notitia haud vulgari imbutus, Academiam Traiectinam adiit, et in illa per plures versatus annos, lauream Doctoralem accepit, conscripta dissertatione *de Origine Dynastiæ Hollandiæ* (1),

reportata haud exigua a praecceptoribus laude,
 facile suspicantibus hunc juvenem ad maiora es-
 se natum. Ipse autem ea cum animi voluptate
 in alma hac nostra Academia degit, ut peractis
 studiis, nullum alium locum sibi magis gratum,
 et ad litteras ulterius excolendas aptiorem fore-
 ratus, huc habitatum concesserit, praesertim cum
 haud vana ei affulgeret spes, ut ad promoven-
 da civitatis, pagique Traiectini, commoda ad-
 hiberetur. Post quatuor igitur annos urbis nos-
 trae magistratibus, postea Provinciae Traiecti-
 nae ordinibus fuit adscriptus: quibus in mune-
 ribus ita se gessit, ut quamvis non omnibus
 (quod viri sapientes et boni nunquam pos-
 sunt), tamen plerisque, et inprimis sibi Deoque
 placere conaretur. Cuius rei Tu restis esse pos-
 sis, Nobilissime Lyndeni! senex venerabilis, cu-
 jus praesentiam nos veneramur, qua gaudemus,
 et qua ut diutissime gaudeamus, opto. Tu *P e r-
 p o n c h e r i i* familiaritate plures per annos magnam
 semper cum animi voluptate usus es, et quem
 admodum omnes Te, ita Tu eum magni fecisti.

Sed, ut ad Litterarum studia revertar, non ita
 quidem litteris operam dedit, ac si aliquando
 Academicis esset muneribus idoneus, sed ut rebus

publicis praesertim, et nihilominus nullam praetermissit occasionem, qua cuiusvis artis et scientiae initia perciperet, et laborando, cogitando, suam eruditionis et doctrinae copiam in dies magis magisque auget. Quod quo melius intelligatis, cogiteis velim, A. H., nullam fere fuisse artem aut doctrinam, in qua hospes peregrinusque esset. Testis sit series operum eius, quae edidit, quam dedit ad finem libri eius ultimum, paullo post pluribus commemorandi. Philosophicis a rerum initiis fuit exorsus in *Epistolis de Beatitudine* (1), quae ingenium sapientiae sapientiae praeceptis subactum, dein in *Initiis illis Philosophicis* (2), admodum praeclaris, in *Vita etiam Altamenti* (3). Quotopere vero omnia ad vitam mortalium, ad eorum spem feliciter revocaverit, multis scriptis in usum puerorum et puellarum ostendit, quibus exponuntur educationis verae officia et praecepta, nec minus, cogitatis, gnomis, sententiisque gravioribus, ab eo in lucem editis, quovis auro dignioribus,

et

(1) *Zedekundige Brieven over het Geluk.*

(2) *Wysgeerige Gronden.*

(3) *Het leven van Altament.*

et Philosophiae eius atque experientiae restibus. Nec ipsam neglexit Poësin, sed in illa haud parum valuit, sive Zeelandiae agriculturam describeret, sive carmina in lucem emitteret, sive quod primo loco appellari meretur, Iosephum, Iacobi Patriarchiae filium, eleganter pingeret, ita quidem ut argumentum ex ipsa historia hauserit, sed *ἐπινοήτων* ab eo fuerit inventum, in quo, iudice Aristotele, vera Poëseos vis cernitur, et quam agendi viam in Carmine Heroico, et Homerus et Virgilius praecerunt. Ita autem illud invenit, ut veterum Aegyptiacorum rituum, Geographiae antiquae, et hominum indolis notitiam fecerit restatam. De quo igitur vere dici potest, quod Castellanus (1) de Virgilio dixit, eum primum Bucolica cecinisse, dein progressum fuisse ad Georgica, sed postea demum illud Aeneidos fastigium attigisse; quod in pictorum quoque principibus, e. g. in Raphaelae, cernitur, qui *Ioannem Baptistam in deserto* ita pingere non potuisset, nisi antea multis aliis fuisset exercitatus. Non possum interea praeterire silentio Poëtae nostri elegantissimi, quem oculis intuemur, iudicium, qui ita scripsit:

„ Per-

(1) Castellanus, *Lettres sur L'Italie* T. III. p. 125.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

exemplum imitatus, angelorum operam in medium produxerit, qua multa, eaque egregia, perficerentur.

In Poësi igitur eum eminuisse quis quæso miretur! Erat enim sedulus venusti et pulcri investigator, quod *Epistolis ad Alphenium de Elegantia et de Pulcri sensu* conscriptis, satis ostendit: erat Historiæ gentium peritissimus, documento sit liber ille ultimus, qui, proh dolor! ultimus e calamo eius profuxit, et cuius partem tantum primam ad finem perduxit, morbo et morte impeditus, ut nulla supersit spes, alteram partem unquam prodieram (1).

Totus autem a pueris erat rebus divinis intelligendis, interpretandis et ad usum hominum referendis, deditus. Anno iam antegressi seculi sexagismo et nono Youngii librum *Christiani Triumphum* ex Anglica in Gallicam converterat: deinceps Ioannis Davidis Michaelis

(1) Overwegend verslag van den oorsprong en voortgang zoo der verwildering, als der bescrijving, onder de menschen en volken, naar den loop der geschiedenis ingerigt.

elis V. C. sive commentarios, sive notas, et versionem librorum V. F., Belgica civitate donavit, et in Salomonis Ecclesiastico, in Epistolis quibusdam Paulinis eandem collocavit operam: et probe sibi conscius, se non illa sermonis aut Hebraici aut Graeci noticia instructum esse, qua opus erat, optimos tamen consuluit interpretes, ut horum staret iudicio. Quod utinam facerent omnes eiusmodi sermonum haud satis periti! . . . Nec tamen ingenium eius interpretandis aliis potuit coerceri, sed sapientis esse putavit, ut quis ab aliis eruditus et ipse saperet, adeoque omnia, quae legerat, quae perceperat, tam diu mente volvebat, usque dum veram rei intelligentiam erat assecutus, ex illa sua copia protinus in alios redundaturus. Ipsa eius *Theologia* a multis scholasticorum vitiis, tametsi non ab omnibus, purgata, *Ambulationes per V. T.* (1), quibus plurima et difficiliora V. T. loca explicantur, alii etiam libri, quibus nexum inter praecipua capita doctrinae in libris ante adventum, et post Christi mortem conscrip-

tis,

(1) *Bespiegelande wandeling door 't Oude Testament enz.*

is, dilucide exposuit (1): *cogitationes* (2) praeterea abunde testantur, eum non in literarum initiis substituisse, sed ad ipsos penetrasse fontes, et ex iis hausisse, quae aliis scaderet. Quid multa! vix ulla est doctrinarum pars, quam non attigerit, et de qua si vel non scripserit, tamen accurate satis iudicaverit.

Sed singulares eius ingenii mentisque dotes, nunc deinceps, mihi commemorandae videntur. Quarum haud minima fuit *illa ingenii felicitas*, qua sua, sibi que propria via, quam ingenium invenerat, semper inceserit, et tamenetsi ab aliis edoctus, omnia ita ordinare, iungere, seiungere, proponere soleret, ut mentis quasi imago omnibus scriptis imprimeretur, et omnia ex eius cerebro quasi enata viderentur. Centies eius in scriptis talia reperias, quae nusquam alibi ita legisse tibi videaris: quod in eius cogitatis, gnomis, et dictis quibusdam acutis cernitur, quibus antiquorum nonnulli in his re-

(1) *Het Oude Testament, de voorbereiding van 't A. T. — de Geest van 't Evangelisch Christendom.*

(2) *Overdenkingen, quibus add. spreken, opgaven, overwegingen, bepalingen, gronden.*

regionibus adeo inclaruerunt, e. g. **Catfius**, et quorum antesignanus facile ab omnibus haberetur **Salomo**, regum sapientissimus, nisi virorum divorum numero contineretur. Quamquam, ut verum dicam, multi hanc non commiserunt culpam. Singularis esse videtur in conscribendis librorum ab eo editorum titulis, quos alunt, qui peregrini cuiusdam climatis esse videntur, et tamen in ipso **Perponcherii** cerebro foeti et nati, uti occasio ferebat, sive ambularet, sive domi federet, sive suos contempleretur, aut denique rusticos laborantes videret, beneficiis divinis affectos.

Loquendi et scribendi ratio ei soli erat propria, et quasi innata. Ita enim scribebat et loquebatur, non quoniam alios eo modo loquentes et scribentes reperierat: sed quoniam notionem, quas animo conceperat, suo modo conferre, ornare, et eloqui solebat. Quin id adeo verum est, ut se vix coerceri pateretur limitibus illis, quos aut **Siegenbeckius** noster, egregius caeteroquin harum rerum arbiter, aut acutissimus ille **Weilandius** in pronuntiando, et in scribendo posuerant. Mens eius nullis limitibus terminisque, nisi ab eo clare per-

spectis poterat contineri: quos si perspexerat, vel in rebus diiudicandis, et in capitibus doctrinae explicandis, vix ab iis se dimoveri patiebatur. Sed, quod praeclarius est, vero investigando semper occupabatur, illudque simulac sibi reperiisse videbatur, protinus conscripsit, et quae conscripserat, typorum formulis exprimenda dedit, suis tamen sumptibus; aliis enim prodesse, non nocere volebat. Verbo reperias forte inter nostros, qui magis eleganter, et ad gustum hominum scripserint, sed an reperiat, cuius mentis indoles magis scriptis sit indica, et scriptis plenius pingatur, id est, de quo merito dubites. Cogitandi ratio, rerum inventio, illarum adornatio, confirmatio quoque, tota erat **P e r p o n c h e r i a n a**. Ita ut in scriptis ipse suis adhuc spiret, et semper futurus sit superstes.

Est autem illa quoque ingenii dos in scriptis imprimis conspicua, quae cernitur in connexionne cogitatorum ordinata, qua non confuse, nec sine gravi causa, ab uno ad alterum scriptum transiliret, et indeliberato impetu ferretur, sed sapientissimis duceretur causis, quoties, uno scripto absoluto, aliud pararet. Ubi scribebat, non librorum gravis suppellex, non argenti copia, quae

quæ ex iis comparatur, non hominum gratiæ ei placuerunt; sed placuit semper ordo et series, quæ unum alterum explicaret, firmaret, et ad hominum revocaret usus. Non ὕδραν τέμνειν solebat in scribendo, ita ut uno abscisso capite, decem loco unius provenirent, (quod quis satis eleganter de elegantissimo La Fontainio, dixit). Ipse sibi testis est Vir Nob. in Prologo Libri cuiusdam (1), quomodo iisdem finibus, quibus Ampl. Alpheni- us, inservire voluerit, qui omnia ad unum Dei consilium, quod in Christo Jesu perficeretur, ducere conatus est: quod cum vidisset et probasset, variis libris, pasim, et continuato ordine editis, in *Naturæ et Patefactionis Philo- sopho*, in *Hodierno Stoico*, in *Evangelici Christia- nismi argumento*, et in aliis, idem fuit conatus. Deus Christusque fuisset igitur omnium rerum gestarum medicullium et quasi centrum. Nec a vero aberrassent hi duumviri praeclari, si vel omnia ad unum eundemque Dei Spiritum πάντα ἐνεργουῦντα retulissent: cuius verba litteris continen- tur divinis, solae quæ idoneae sunt, teste Doct.

Stu-

(1) *Overwiegend verslag, enz.*

Stuarto, ad omnes gentes edocendas, et vera luce illustrandas (1). Praeterea alibi accurate refert (2), quomodo pedetentim ab uno ad alterum scriptum progressus fuerit, ita ut conscripto uno, ei necessitas fere imposita videretur alterum exarandi, quo cum priori iungeretur, unam eandemque rem doceret, et ulterius confirmaret. Quam librorum eius genealogiam, cum auctor, ipse scripserit, non est quod de consensione amica inter omnes dubitemus, aut statuamus e mente bene ordinata illa haud fuisse profecta. Contra quam varia erat doctrina, quam varium dicendi genus, erant omnia amice et apte inter se copulata et nexa.

En eximias illas ingenti dotes, quae mentem eius ornavunt! Erant autem hae in dies magis magisque auctae. Perponcherium certe haud cognovit, palam scribere nuper qui fuit ausus „ *ultimis eius scriptis inesse senectutis vesti-*

(1) *Redevoering en Algemeen Verslag wegens 't Nederlandsche Bijbelgenootschap, voor de afdeeling Amsterdam op den 21 October 1819, door M. Stuart.*

(2) *Bijbeloefeningen, bedenkingen, gisfingen, enz. in de Voorrede bl. 15.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ceperat omnia, quae dicerentur, ut illa deinceps in suis deponeret horreis, et secerneret, quid bonum, quid malum esset. Nunquam puduit eum religionis Christianae. Summa scriptorum satis docet, quid imprimis mentem eius occuparet, quid meditaretur, quid speraret. Veram Christi religionem nunquam abnegavit (illud enim foret exiguum), sed ne distimulavit unquam, ne quidem iis temporibus, quibus quis talia cogitando, aut profitendo vix se commenderet multorum animis: contra palam testatus fuit et ore et scriptis, quantopere averfaretur omnes artes, quibus doctrinae salutaris vis frangeretur, aut debilitaretur; et quamvis alienus perquam erat ab omnibus contentionibus rixisque, ab omnibus controversiis, quae mentem non alant, sed sensum virtutis extinguant, non vereretur tamen palam proponere et tueri, quae animo recta clausaque habere potuisset, vere putans, sibi licere sua abundare copia, dum alii sua delectantur. Imo vero, qua voluptate Iudaeos Deo et Christo reconcilianset, semel iterumque ostendit, hortando eos, qui revertantur, excitando eos, ne id longius differant, tollendo obstacula, quibus prohibeantur. Ita

ut Viri praeclari, qui Societati ad Biblia disseminanda coactae praesunt (1) merita venerabilis huius senis grati agnoscerent, qui toties vim religionis expertus fuerat, eumque debitis prosequerentur laudibus. Nec mirum: ipse enim in disseminandis Bibliorum S. exemplaribus erat assiduus, nec minus in excitandis aliis, ut gentibus Christi religionem annuntiarent: nec tamen ex eorum erat numero, qui se pietati et officio iam satisfecisse putent, si talia curaverint. Saepius ex ipsius ore audiui, quid in Deo Christoque reperisset, quo omnem pelleret mortis metum, quo futuram illam beatitudinem fidenter exspectaret. Eximia semper erunt verba, quibus in Appendice libri, quem postremum in lucem emisit, spem suam, fidemque certam testificatus est! Eximium est carmen illud, quo omnia claudit, quodque, quamvis multi de Cygnorum cantu dubitant, carmen eius Cygneum appellari possit, ita ut morti iam proximus, Deo, Christo, et certa felicitatis spe gloriaretur, et nauci floccive faceret eorum iudicia, qui eum in Germa-
nia

(1) In Narratione rerum per annum 1818 gestarum
P. 54

nia *Religiosum Fanaticum* appellaverant; titulo satis splendido in eorum ore, qui Deum haud venerantur, sed quo a recte opinantibus is certe appellari nequit, cuius animo nihil impressum, cuius ori nihil inditum, cuius calamo nihil describendum erat, nisi illud, quod rationi et verae Philosophiae consentaneum ei videretur. Testabatur autem aperte, id ei honori, id voluptati esse, si post annum aetatis septuagesimum et nonum iam exactum, ea mentis adhuc indole gloriari posset, qua omne mentis solatium, et perfugium ad subeundas quasvis calamitates in Christi doctrina quaesiverit, et invenerit. Nostis enim A. A. hunc virum e medio nostrum vi Napoleontica, (qua nulla poterat esse maior) abreptum, cum aliis, iisque praestantissimis, in Gallorum sepulturam delatum, carceri inclusum, et nonnisi illa benignitate, qua Deus Europae, nostrisque adeo regionibus consulit, liberatum, ad nos reversum, cum omnium applausu gaudioque intra haec moenia receptum, salvum, fospitem, Deo toties commendatum! Quam confidenter autem id temporis spem in Deo collocaverit, quantopere aliorum solatio fuerit, habeo testes quam plurimos,

mos,

mos, et iam mortuos, et adhuc superstites, qui cum eo in eodem versati fuerint periculo, quorum unus dixit, *Nisi adfuisset Perponcherius, succubuisset nostrum quisque aerumnis.*

Tanta A. A. Religionis Christianae vis est, tanta fiducia, ut quis mediis in aerumnis Deo gloriari possit! Detur id Philosophis, ut mortem spernant et contemnant: sed Christi asseclis et cultoribus, iisque solis, id datum est, ut in vitae exitu, bono non tantum sint animo, sed mortem, sed Deum laete expectent. Eo modo vixit, ita mortuus est *Perponcherius*, qui ubi fari amplius non poterat (ipse id meis conspexi oculis, meis audivi auribus) scripto consignavit, se omnem spem in Deo collocasse, se nihil in se reperiisse unquam, quo gloriaretur, Iesum Christum unicum eius esse praesidium solaciumque, atque ita mortem intrepidus obiit, non sibi, sed nobis eheu! flebilis occidit! Magnus semper, quoniam Magnus erat in Iesu Christo.

Novistis A. A. virum inter vos versantem. Videor mihi eum adhuc intueri, annis gravem, lento gradu incedentem, prono, ut videbatur, vultu terram aspicientem, sed sereno animi vultu coelos suspicientem, et dum terram versus

corpus pendeat, mente ad altiora evolantem?
Nunc terram sub pedibus habet, in coelo est,
aeternum, semper beatus!

Quid autem coram vobis A. A. H. H. eius
virtutem commemorem? Quis vestrum, quaeso,
unquam conspexit Virum adeo Nobilem, et qui
magis modesto et humili esset animo? Non ves-
tium ornatu, sed honestate, non aedium aut
suppellectilis splendore, sed nitore, non homi-
num adeo, quam Dei laude delectabatur. In-
primis ornatum vestium respuit, ubi infantes ad
fontem S. deferebantur; abluendos enim eos
esse censuit, ut a vitiis purgarentur, non ut
mundi vanitatibus ornarentur. Id semper dilexit
humilitatis genus, quod, suafore Hieronymo,
*non ostenditur, aut simulatur gestu corporis, aut
fracta voce verborum, sed puro cordis affectu
exprimitur*, memor Lipliani illius, *sicut in segete
spicarum vacuae attolluntur, gravidae et feraces
inclinant, ita, quo quis sapientior, eo magis se
demittit et sustinet.* Affabilis erat cuivis, qui
eum adiret, colloquebatur suaviter cum omni-
bus, quibus interesset, nec difficilis, molestus-
ve erat monitor, ubi suavitati et gaudio esset
locus. Musicâ, cantuque delectabatur. et aliis

vitæ amoenitatibus, sed sæpius factum, ut, dum in hisce versaretur, quasi extra se raperetur, et mens vix intelligeret illa, quæ ibi agerentur. Quam quidem viam excultis huius mundi hominibus, Libro singulari (1) commendavit, sed vereor, ut homines, huius vitæ amoenitatibus dediti, iis ita frui velint. In hisce enim gustandis, frucndisque toti occupantur.

Hominum erant amantissimus: sed non satis sibi cavisse videtur, ne in gubernationis divinæ vi recte ponderanda, in poenis divinis vere definiendis, unam Dei bonitatem, non adeo iustitiam semper cogitaverit. A poenis enim erat paullo alienior, adeo quidem, ut cum munus ei mandatum esset de rebus minoribus iudicandi (iudicem pacis appellant) et primum suspicaretur, se usui esse posse (pacis enim erat studiosus) protinus tamen, ut percepit molestiis et poenis minoribus infligendis rem peragi debere, oneri facile succubuisset, nisi se eo abdicasset munere. Caeteroquin muneribus fideliter fungi solebat: norunt id omnes, etiam Viri Amplis-

(1) *Aan de Heden der beschaafde Waereld.*

plurissimi, qui in confesſu ordinum Deputatorum
agri Traiectini ei aſſeſſores fuerunt.

Quid plura? ſi enim omnia commemorare
vellem, dies et latera me deficerent! Habemus
certo, quod nobis gratulemur, de eiusmodi vi-
ro, huius urbis incola, huius regionis modera-
tore. Sed habemus praeterea, quod nobis gra-
tulemur, de eiusmodi Curatorum praefide.

Aliis praeeſſe qui velit, eorum, quibus prae-
eſt, indolem, ſtudia et officia pernoſcat necesse
eſt, ſi de iis recte iudicare velit, et deſiderio
feratur perficiendi omnia, quae ad eorum uti-
litatem et felicitatem pertineant. Sed in his om-
nibus eximius erat noſter, quarumvis doctrina-
rum apparatu inſtructus, vero erga Deum, ho-
minesque amore flagrans, ſedulus hominum ip-
ſorumque indolis ſcrutator, iuvenum amantiſ-
ſimus, Rei Academicae ſtudioſiſſimus.

Summa iam ante plures annos cura id perege-
rat, ut cum viris praeclaris ad id electis, de
Lege quadam Academica ferenda conſuleret,
quae tamen res id temporis ſuo caruit fructu.
Sed habemus monumentum aere perennius,
quod ſibi ante mortem ſtruxit, quotannis, ſi
quid video, iis qui in rebus Academicis ver-
ſan-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

caeteris in rebus eum ordinem servarunt; si mirabilis ille Cattierii thesaurus ad Linguam Graecam addiscendam adeo idoneus habetur, ita ut a simplicioribus ad magis composita fiat progressio; si miremur Hemsterhusii, Valkenarii, Lennepii, Scheidiique sedulitatem, qui quod Schultensii et Schroederi in Hebraicis iam fecerant, in explorandis, et investigandis Graecorum vocabulorum originibus diligentissime fuerint versati, Stephanorum curam, aequè ac Fabri, Cellarii, Schelleri imitati, ita ut discipuli initia addiscerent, unde ad caetera progredirentur; quod si Pestalozziana diligentia methodum invenit, qua omnia iungantur et copulentur: quidni laudemus nostrum, qui non tantum cum Cicerone statuit, *omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, habere commune quoddam vinculum, et quasi cognatione quadam inter se contineri*, sed qui omnes artes et disciplinas eo constrinxit vinculo, ut subsequencia e prioribus orientur et nascantur, et discipuli prioribus iam imbuti, ulterius discendi desiderio incensi, fructus perquam amoenos, ex iis, quae perceperint, capiant? Accedit autem hisce singularis il-

illa dexteritas omnes doctrinas ad veros usus revocandi, illarum pondus definiendi, et pro rei natura iis utendi. Nemo vestrum est A. A. H. H., nemo vestrum in primis viri in artibus et disciplinis perspicacissimi, qui non protinus intelligat, eam fuisse Perponcherii, eamque singularem dotem, ut non vanis quibusdam quaestionibus tempus tereret, ut non scholasticorum more philosopharetur, ut non pro litteris pugnaret, tamquam pro aris et focis, et in iis solummodo subsisteret: sed ut omnia ad hominum usum, ad Dei fines, referret: quo fit, ut non lites, non odia inter eruditos excitentur, sed ut omnes ad concordiam, et amicam quandam societatem ferantur, cum ex unius eisdemque fontis rivulis, tamen e diversis locis erumpentibus, aut aliter aliterque derivatis, potant et recreantur. Profecto id unum si quis spectaverit, magna iam forent Viri praeclari merita, qui ipse eam ingressus viam, aliis auctor suasorque fuit, qui idem facerent. Quid existimatis, Viri Clarissimi, nonne e vestris subselliis est una omnium vox: *in hisce Perponcherius erat eximius!* Nos omnes illius vinculi experimur vim: in hac enim Academia pax et concordia regnant.

Sed haud minori cum gaudio vobis A. A. H. H. in memoriam revoco, promptissimum illud desiderium, quo ferebatur, ut iuventus litteris dedita se eiusmodi praeceptis regi ducique pateretur, et ita satisfaceret Regis nostri munificentissimi voluntati et benignitati, iuventutem qui Belgicam ad summum eruditionis et doctrinae gradum evehere statuit. Eiusmodi desiderio ferebatur totus. Cum antea nos Traiectinos in aedibus S. maioribus esset exhortatus (1), haec iterum secum reputans, omnium amore constringebatur, et verba ad omnes direxit, qui in huius Regni Academiis versabantur. Traiectina civitas ei cara erat, cara Academia nostra, sed cara quoque ei erant omnium, sive Lugduni, sive Groningae, sive alibi litteris operam darent, capita. Omnes amore complectitur, omnes et singulos ad felicitatis culmen utinam evehere posset! Simulac Academiam cogitat, cogitat cara sibi pectora! Gloriamini de tali magistro.

.. Nec tamen sibi satisfacisse videtur, si doctrinae ubertate multis profuisset, nisi simul omnes

(1) *Aanspraak aan den Academischen Senaat, en de studerende Jeugd op Utrechts Haags School, 1815.*

nes ad virtutem et pietatem adhibuisset stimulos, quibus incitarentur. Gravia sunt et lectu dignissima eius monita, quae ibi (1) habentur: *iuvenes tamquam florem huius et spem securas aetatis pingit, tamquam corpus ex nobilissimis et honestissimis compositum, in quibus omnium spes est collocata, societatis fulera, humani generis subsidia, parentum et propinquorum ornamenta; inde vero officia honestatis, humanitatis pietatisque repetit, quibus obstringantur; adeo ut si Deo, Regi, parentibus, praecepto-ribus, societati humanae, sibi ipsi non oblit, in illa incumbant officia, necesse sit: et, cum, tri in veteri est proverbio, quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu, enixe eos rogat, ut ab omnibus vitiis, ab omnibus quae iuventutem commaculant, aut ad mala ferunt, sibi caveant, et mactentur honore apud Deum hominesque.*

Erat igitur Perponcherius Litterarum et Academiarum amantissimus, et omnibus enitebatur viribus, ut Pallas illa, quae non belli, sed sapientiae est nutrix, ubivis aleretur, coleretur, floureret. Huius tanti viri mortem

(1) Bladz. 118, enz.

rem taciti dolemus: sed vivit, nec nostrum, nec Academiae obliviscitur! Iesus Christus ei adest, cui tuto omnia nostra commendamus!

Desistamus igitur a luctu, A. A. H. H., et persuasum nobis sit de Dei erga nos, erga nostram Academiam cura: cuius benignitas nobis dederat eiusmodi virum, rarissimi quidem exempli, sed exempli tamen, quod imitari, quod sequi possimus! et quidni ego toto recrearer animo, animadvertens caeteros Academiae nostrae Curatores, Viros gravissimos, salvos et fospites, praesentia sua hunc decorasse locum? Quibus equidem gratum testor animum, pro collocatis apud me, apud Academiam beneficiis, quibus summa a Deo deprecor bona, ut vivant in hac terra, (quod utinam per longum tempus iis contingat!) ut vivant in aeternum! In primis id tibi optaverim, Amplissime Swel- lengrebel! qui tam feliciter successisti in beati nostri locum. Si mei ipsius, si omnium collegarum meorum mentem pernoscere tibi fuisset datum, rescivisses certe, te nostro quidem suffragio in Curatorum collegium fore cooptatum. Amas enim litteras, amas virtutem,

amas pietatem, amas quaevis humanitatis officia, Novimus te a teneris reverentiae erga Deum, et amoris erga alios sensu fuisse imbutum. Novimus te Perponcherii vestigiis insistentem. Novo igitur nos quoque Curatorem gaudeamus, et ut quam diutissime eo gaudeamus, amoenissimosque ex eius cura percipiamus fructus, admodum precor.

Alia sunt, quae animos addant, eaque spectant, fore ut Academia Traiectina in dies maiora incrementa capiat. Numerus novorum alumnorum hoc anno insigniter fuit auctus, ita ut pauci praeterierint anni, qui hunc multitudine eorum, qui Academiae Albo nomina sua inscripserunt, superaverint: et Facultas quoque Medicorum, quae multis, iisque egregiis vale dixerat commilitationibus, Doctoris laurea ornata, a luctu destitit, cincta et sustentata multis alumnis, qui hoc anno advenerunt.

Academiae Bibliotheca cum publice aucta est magno in quovis Litterarum doctrinarumque genere librorum numero tum privatim, etiam eximiis exquisitisque muneribus. Nam ut dono accepimus a Viro Ampl. D. I. van Ewyc k, cum alia, cum Marshmani Sinen-

A Grammaticae elementa, et Euleri Institutiones Calculi integralis (1): nec defuerunt etiam professores, qui rarioribus libris syllogem nostram ditarent: ita gratisima nobis accidit Virorum Ampliss. de Beaufort et Swelengrebel, Academiae huius Curatorum, munificentia, quorum hic Bibliothecae nostrae dono dedit egregium utilissimumque Knorri et Walchii Geologicum opus (2): ille Bibliothecae aedificium praeclare ornavit *Apollinis, Belvedarii* vulgo dicti, apotypomate. Quam eximiorum Virorum erga res nostras voluntatem, et publice nunc celebramus, et grato deinceps animo perpetuo prosequemur. Hortum Academicum ita plantavit Kopffii nostri dexteritas et pericia, ut secundum synopsis plantarum Persenianam omnia sint disposita, et simul numeris notata, e quibus et illarum genera, et ordinata systematis Linnaei

fe-

(1) *Elements of Chinese Grammar* by J. Marshman, Serampore 1814, 4to.

(2) G. W. Knorr et J. E. E. Walch, *Mémoires des Catastrophes du Globe terrestre, contenant des Petrifications etc.* Nuremberg. 1777, 4 Vol. Fol.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

artis magistri, et speciminibus Pathologicis, ut non tantum Bleulandii nostri sedulitas hic multa perfecit; sed ipsa Viri Clariss. effigies ibi collocata dies noctesque vigilasse videatur, ne Museum illud quid detrimenti, sed contra, ut multum emolumenti, caperet.

Museum interea huius Academiae Zoölogicum praeterito anno non tantum immensis animalium et indigenorum, et exoticorum speciminibus, curante Fremerio nostro, fuit auctum: sed praeterea munificentia Cl. Arntzenii, Professoris quondam Harderovicensis, eximia suppellectile Conchyliorum, quae in suos collegerat usus, locupletatum: pro quo beneficio omnes Viro Cl. gratias agunt quam maximas. Minerale insuper divitiae fuerunt amplificatae duplici specimenum serie Lapidum ad Vesuvium pertinentium, aut a monte ignivomo eiectorum: quarum alteram peritissimo rerum Mineralium Viro Koopman, alteram Nobilissimo de Geer, huius Academiae quondam ornamento, acceptam refert et nostrum et posterorum memoria.

Gavisuri certe fuissimus abundantius, si horreum illud instrumentorum rusticorum, quae no-

bis affulserat spes, huc fuisset translatum, ubi haud negligenter esset servatum et auctum: sed gaudeamus tamen, quod oculis nostris intuemur aedificia, iam emta, et parata ab iis, qui rei rusticae praefecti sunt, et rei veterinariae, ut dicitur, destinata. Quae ex arte Academiae nostrae cives haud exiguos percipere possunt fructus: et hi, qui illam exercent, ulterius nostris in scholis instrui possunt omnibus, quibus iis opus est.

Habeo autem haud exiguam insuper laetitiae causam, quam vobis referam, necesse est. Pugnam inierunt Academiae alumni, non crudelē, non inimicam, sed placidam et gratam: et quemadmodum in aliis Belgii Academiis iam victores fuerunt proclamati nonnulli e nostris, Tuyllius Lugduni Batavorum, Cockius Groningae, et alii proxime ad victoriam accesserunt, veluti Paravius apud Groninganos, et Vlierius apud Lugdunenses, (Vlierius ille, qui aegrotante licet corpore, mente tamen sana indefessam litteris operam navare pergit, et cui nos omnes valetudinem precamur optimam) ita et nunc apud nos victores evaserunt haud pauci iuvenes egregii, de quorum conatibus,

ut ipsi iudicetis A. H. vobis praeslegam Faculta-
tis cuiusvis Iudicium, et, eo praelecto, prae-
mia distribuam.

Iudicium Facultatis Theologicae.

„ Ad quaestionem propositam: *strictim descri-
batur librorum Veteris Foederis praestantia et
usus in doctrina Christiana intelligenda, aesti-
manda, tuenda, et ad virtutis studium adhiben-
da*: ordo Theologorum unum duntaxat accepit
responsum, dicto inscriptum Paulino (2 Tim.
III: 16.) *πᾶσα γραφή θεόπνευτος, καὶ ὠφέλιμος
πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθω-
σιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, id autem
communis omnium consensu iudicatum fuit tanta
cura et accuracione scriptum, ut palmam et
omnino mereatur, et vero etiam praeripere po-
tuerit multis, siquidem plures vires suas lauda-
biliter in hoc certamine periclitati fuerint.*
Aperta schedula, et legitima disquisitione insti-
tuta, agnicus fuit commentationis auctor

HENRICUS WOERMANN,

*Amstelodamensis, Theol. in hac Acad. stu-
diosus, nunc vero Candidatus.*”

Primus igitur tu huc accedas, praestantissime

Woer-

W o e r m a n, et praemium accipias! Dolemus nos omnes mortem dilectissimae matris tuae, tibi inopinato ereptae, sed vulnus illud recenter indicium refricare nolo. Tu Theologorum laudem reportasti! Dignus es, qui ita orneris: ornant enim te doctrina, modestia et virtus; et ita si pergas, ornamento eris Ecclesiae Christi. Deus autem ipse tibi sit solatio, gaudioque!

Judicium Facultatis Juridicae.

„ Ordo Jurisconsultorum hoc anno proposuit quaestionem: *quid statuerunt auctores Codicis Civilis de rerum mobilium vindicatione? Quibus de causis hac in re a Jure Romano recesserunt? Qua tandem ratione utriusque iuris doctrina optime temperari posse videtur, ut tum in iure domini tuendo, tum in libero rerum mobilium commercio haud impediendo, aequitatis et boni publici, quoad eius fieri possit, habeatur ratio?*

Duas accepit commentationes, alteram insignitam Ovidii versu:

Inter utrumque tene.

Alteram Ciceronis dicto:

Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.
Utraque disputatio meretur laudem: nam in singu-

gulis ingenii, iudicii, atque industriae documenta reperiuntur.

In primo quidem quaestionis capite, quo de Iure Hodierno quaeritur, scriptores ambo ita sunt vertaci, ut si de hac tantum laboris parte iudicandum fuisset, anceps admodum haesisset victoria.

In reliquis vero capitibus prioris disputationis auctor aemulum multum superavit: quippe causas differentiae Iuris Romani, et Hodierni, interius perquisivit; quid Iuris Philosophici praeceptis consentaneum esset, accurata magis diligentia perpendit, ac denique in consulendis laudatissimis iuris interpretibus maiorem et curam prodidit, et delectum.

Itaque disputatio munita symbolo *inter utrumque tene*, prae altera ordini placuit, atque ipsi digna visa fuit, quae praemio ornaretur. Resignata schedula scriptorem indicavit

Ianum Conradum Pruimers,

Iuris Cand in Acad. Rheno-Trai.

Qui, examine instituto, se huius disputationis auctorem esse, abunde probavit."

Tu igitur huc escendas, velim, ornatissime Pruimers! tibi trado hunc nummum aureum, eruditionis, profectum, et morum

humanorum testem. Eo tu quaeso gaudeas; (gaudent enim omnes tecum, quod statim omnium applausu audivisti,) et inter eximios numereris aliquando Juris Patronos! Accipias quaeso aurum, et bene serves augeasque!

Judicium Facultatis Litterariae.

De commentationibus, quas ad propositam quaestionem: *disquiratur, quaenam universe fuerit Graecae Tragoediae ratio: ad eamque exigatur nobilissima Vondelii fabula, Gysbrecht van Aemstel: ordo accepit Philos. Theor., et Litt. Hum., huiusmodi est ordinis iudicium.*

„ In septem responsis, quae hoc anno tulit quaestio nostra, caeteris omnibus excellere aestimavimus tertium et sextum, his sententiis insignita, illud

Omne genus scripti gravitate Tragoedia vincit.

Alterum

Ὅς δ' ἂν ἄνευ μαγίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικᾶς θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιητῆς ἐσόμενος, ἀτελής αὐτὸς τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἢ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη.

Plato, *Phaedro* 245. A.

Praestabiliorem horum speciminum, ut prius et inquirendi diligentia, et disferendi arte, ita posterius venusto praesertim disputationis habitu ac forma perquam nobis placuit. Quae laudes, quamvis utriusque singulatim videantur tribuendae, in neutro tamen desideravimus nec ingenii solertiam, nec iudicii subtilitatem, nec eruditionis copiam, quae ad propositum argumentum accurate eleganterque tractandum postularentur. Accedit Latinae orationis bonitas, quae in altera scriptione, facilitate atque evidentia, in altera gratia insuper et suavitate commendatur. Utrumque opusculum cum pari iure aureo censeretur praemio dignissimum, publice rogati sunt auctores, ut nomen suum ederent, ac sortibus iaciendis ipsi dirimerent, utri foret nummus tradendus. Scriptorem ita esse cognovimus

tertia commentationis

Petrum Iosuam Ludovicum Huet,
in Ill. Amstelodamensium Athenaeo
Litt. Hum. Cand. et Theol. Stud.
 et *sextae*

Ludovicum Gerlachum Pareau,
in Acad. Rheno-Trai. Litt. Hum. Cand.
et Theol. Stud.

Quo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Secunda,

Honos alit artes omnesque incenduntur ad studia gloria.

Cicero, *Tusc.* II. 1, 2.

Septima,

Tentavimus.

Attamen ut singularum auctores eximios nobis probarunt in litteris Graecis Belgicisque progressus, ita in *prima* praesertim, et *septima* scriptione, quae vehementer probatemus, imo admiraremur, reperimus permulta.”

Hic igitur vos exspecto iuvenes praeclari, Paravi et Hueti Tu Paravi praeclari parentis es filius praeclarus, adeo ut Patri tuo eximio, et tibi ex animo gratulemur. Tu victoriam reportasti! Quae inchoasti a te perficiuntur, ab initiis ad maiora tendis, et quemadmodum in litteris humanioribus iam egregie proficisci, ita litteris divinis ornamento sis, et in signum victoriae hunc accipias nummum aureum, velim!

Te vero, praeclare Hueti! nostrum fere dixerim. Nominis enim Huetiani fama apud nos oblivioni data non est; sed tu illud novo cumulasti honore. Quod in Ciceronis laudem dictum fuisse perhibent: *Demosthenes tibi praes-*

*praecipuit, ne eses primus orator, tu illi, ne
eset solus. Id mutatis nominibus de te dici
posset: Paravius tibi praecipuit, ne eses pri-
mus victor, tu illi, ne eset solus.*

Aurum quidem tibi praecipuit Paravius
dixerim, sed tibi praecipere nec potuit, nec
voluit laudabile illud de te iudicium idoneorum
testimonium, quod, cum eisdem sic argumen-
ti, atque et, quae diximus, omnibus ostendo,
tibi vero trado.

Tua interea Coopfi, tua Halli, diligenter
summam meretur laudem: ita enim partes ves-
tras egistis, ut litterarum fautores vobis delect-
entur, et impensus etiam fuissent gavisum,
si vos quoque praemiis condecorare potuissent:
Nunc autem publica illa laudis testificatio vobis
sufficiat!

• *Pervenimus ad Iudicium Facultatis Mathem-
aticae, et Philosophiae Naturalis.*

• *Ad quaestionem Botanicam: conficiatur bre-
vis enarratio systematum Botanicorum, quae
inde a Caesalpino usque ad Linnaeum imprimis
inclaruerunt. Addatur expositio praestantiae
systematis sexualis Linnaei, qua non tantum*

perspiciatur, quibusnam in rebus praecedentia systemata superaverit, verum etiam, quatenam ipsi desint, atque impediunt, quo minus perfectum dici possit? tres accepit ordo exercitationes, quarum prima inscripta est:

Huc usque Botanophilus aliena fartimque depilans,

Sed dein Botanicus verus evadere conor.

Quae breviter recenset opera summorum Botanicorum, atque nonnulla Linnaei in re herbaria exponit merita, quibus prae omnibus excellit. Quae tamen commentatio, quamquam auctoris et diligentiam et librorum notitiam indicat, praestantiam tamen Linnaei systematis sexualis, quam spectat quaestio, parum accurate exposuit.

Altera inscripta:

Non una die Roma condita fuit.

diligentiae, laboris, et Botanici studii prae se fert speciem, ita ut systematum enarratio multo sit prolixior, atque uberior, quam quaestio postulat. Dolendum autem est, non satis accurate et diligenter institutam fuisse comparisonem ipsius Linnaei systematis, cum diversis aliorum Botanicorum methodis. Haec enim

enim comparatio in quaestione proposita vim causamque continet. Multis autem excellit laudibus *tertia* commentatio, inscripta:

Linnaei systema revera omni honore et laude dignum est, si modo oculis ab invidia et vituperii pruritu alienis adspicitur.

Schäffer.

Caput enim quaestionis non solum optime perspexit auctor, verum etiam ei convenienter, et misis ambagibus, recta via progressus est: systematum diversorum enarrationi, brevi quidem, sed ad rem aptae, adiuncta est diiudicatio erudita, atque subtilis, neque solum quibusnam in rebus systema sexuale Linnaei, aliis, quae eum antegressa sunt, excellat, verum etiam, quid in ipso imperfectum sit, et quid desideretur, dilucide et acute est expositum. Néc minorem commendationem habet disertatio oratione pura et culta, lucido ordine, et ingenii iudiciiue indicis. Quare cum praemio dignissima iudicata fuisset, aperta fuit schedula ei adiuncta, qua patuit auctorem esse,

Hermannum Christianum van Hall,
in hac Acad. Medic. Stud.

Qui in examine deinceps instituto, commenta-

tionem suam maxime defendit, atque victor certaminis litterarii renuntiatus est."

Adis igitur, iuvenis praestantissime, cuius laudem palam praedicarunt Viri rei Botanicae periti. Perscrutando terram aurum fuisse inventum, ferunt. Tu certe, et in Lugdunensium, et in Traiectinorum agro terram perscrutatus es, et aurum invenisti. En par fratrum, idque praecclarum, quo pater et ipse eximius vere gloriam possit, ita ut ei, si praesens hic adesset, vere gratularetur. Gaudio enim nobis est, quod tibi fratres ita se gesserint, ut publice laudentur. Tu, praecclare iuvenis, duobus palmam praecipuisti, et, quamvis hic locus non est coronis texendis ex plantarum arborumve foliis, plantarum tamen chorus tecum gaudet, ubi viri eruditi, te auro coronant, ex terrae penetralibus effosso, et omnes boni, quod et nos facimus, tibi bona apprecantur!

En iuvenes praecclari, tanti est fideliter incubasse in litteras, tanti est a virtute ingenii et doctrinae fama claris condecorari praemio, ut vestrum ipsorum fronti quasi rubor suffundatur! Nec tamen rubor ille pudoris sit, omnes enim laude estis digni: caeterique commilitones vobis haud invident laudem, quam estis promeriti: sed minus pro-

tendunt, statim ut exieritis, vobis gratulaturi. Nec spes iis praecisa est, quo minus idem consequantur: definitae enim sunt quaestiones, ad quas quisque alumnorum cuiusvis Belgii Academiae, et Athenaei respondere possit. Hae autem sunt.

QUAESTIO IURIDICA.

Duce Historia exponatur origo et progressus confessionis per tormenta quaesitae. Porro doceatur, quid de necessitate confessionis, eiusque pondere, ad fidem iudici faciendam, sit statuendum. Denique inquiretur, quatenus iustitiae ratio et utilitas publica admittat, ut iudex reum non confesum ex sola eius convictione condemnare possit.

QUAESTIO MEDICA.

Quaeritur brevis et distincta expositio fabricae et functionis organi auditus in homine, recentiorum etiam anatomicorum observationibus, et anatome comparata ita illustrata, ut ex hisce pateat, quatenam sit huius organi pars ad audiendum maxime necessaria, et qua in re illud praestantius in homine, quam in brutis, sit censendum.

QUAESTIO LITTERARIA.

Quam maxime commutationem apud Graecos subiit Philoſophia, auctore Socrate?

QUAESTIO ZOOLOGICA.

Tradatur historia naturalis, et anatome muris ſilvatici Linnaei, atque muris arvalis Linnaei (Hypudaei arvalis Illigeri); eorumque inſtituatur cum mure domoſtico comparatio. Exponantur, quae detrimenta per utrumque agri et prata praecipue capiant, quidque aut maiore aut minore ſucceſſu tentatum fuerit, ut haec detrimenta vel caverentur, vel tollerentur.

QUAESTIO MATHEMATICA.

Comparatio inſtituatur parabolae, ellipseos, circuli, atque hyperbolae, ut vel ex conſectione, vel ex earum curvarum aequatione, vel ex utraque appareat, quaenam his curvis, vel omnino, vel quadam ratione communia ſint. Brevitatis ita ratio habeatur, ut coniuſta ſit cum perſpicuitate, et accurata rerum expoſitione, atque ut ea, quae comparationi maxime in-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

moribus, et ut spero, in dies magis magisque se sunt commendaturi. . . . Exemplo enim iam aliis quoque praeivisis in eo, quod necessitatem hominum, qui aquarum inundatione ad incitas fuerunt redacti, vestris e sumtibus, aere haud exiguo, sublevare voluistis, ita ut mediis ex aquis multi extollerent caput, vobisque omnia fausta apprecarentur; quod et nos facimus, tamen un-
dis non obruti!

Ita hisce omnibus peractis, Tu quoque accedas **Hermanne Arntzeni Vir Cl.**, occupesque locum hunc vacuum!

Salve Rector Magnifice! Laetus tibi trado **Academiae Magistratum**. Ad sunt fasces, imperii, si quod sit, insignia. Praesto erunt sigilla, et commentarii: omnia, quae sunt Rectoris Academiae, tua nunc sunt, non amplius mea. Ego quidem, quod in me est, omnem dedi operam, ne aut Senatus, aut Rectoris auctoritas quid detrimenti caperet! Tu quaeso, suppleas omnia, in quibus defuerim, tu perficias, quae inceperim! Te Rectore Magnifico floreat **Pallas Traiectina!**

Tibi vero Soli et vero Deo, Patri, Filio, et Spiritui S. sit laus, honor, et gloria in aeternum! Amen!

PHILIPPI FRANCISCI HEYLIGERS

O R Á T I O,

DE

VERO CHIRURGO,

DICTA PUBLICE

d. xxiv. Martii, A. C. MDCCCXX.

QUUM EXTRAORDINARIAM MEDICINAE
PROFESSIONEM SOLEMNITER
AUSPICARETUR.

.....

.....

.....

.....

.....

* * *

**ACADEMIAE RHENO-TRAIECTINAE CURATO-
RES! VIRI GRAVISSIMI, AMPLISSIMI, MAGNI-
FICI!**

**QUI IN REGNO BELGICO, IN HAC REGIONE,
AUT HAC IN URBE, REBUS PUBLICIS ADMINIS-
TRANDIS, IUSTITIAEVE VINDICANDAE PRAEESTIS,
VIRI SPLENDIDISSIMI, SPECTATISSIMI!**

**RECTOR MAGNIFICE! CAETERIQUE ARTIUM,
AC DISCIPLINARUM PROFESSORES, VIRI CLA-
RISSIMI!**

LINGUARUM CUM ANTIQUARUM TUM RECEN-
TIORUM LECTORES CONSULTISSIMI, PERITISSIMI!

DIVINORUM ORACULORUM INTERPRETES ET
PRAECONES DOCTISSIMI, REVERENDI!

ARTIUM DOCTRINARUMQUE DOCTORES CON-
SULTISSIMI, EXPERIENTISSIMI!

CIVES ET HOSPITES OMNIS ORDINIS, LOCI AC
DIGNITATIS, ACCEPTISSIMI!

VOS DENIQUE CIVES ACADEMICI, ORNATISSI-
MI! SPES PARENTUM, PATRIAE, HUMANITATIS!

Quem conscendi, suggestum quando contem-
templor, quasque per annorum seriem ex hoc
illustri loco eruditissimorum virorum audiui,
orationes recordor: vel oculos in illustrem
hanc concionem converto, in qua tot clarissi-
mos, omnique doctrina consummatos viros ac
praeceptores mihi intueri contigit, quibus in-
expectato Regis Optimi favore adiunctum me
video ad eandem docendam doctrinam, quam
olim me ab iis didicisse gloriolae gratoque ani-

mo recordor: et ad personam denique, quam agendam lex Academica mihi imponit, attendo; anxie huncce diem me prospexisse, atque hac ipsa hora commoveri vehementer, nemo vestrum A. A. mirabitur. Etenim si conventu coram hoc illustri verba facere vel oratoris exercitatisimo ardua res sit, quanto magis arduum hoc erit mihi negotium, qui maximam juvenilis aetatis partem cum in nosocomiis degi ad aegrorum lectulos, tum mortuos intercultro anatomico armata manu, quique, ut medico pernecessarias callerem disciplinas, undecim et quod excurrit annos, in patriis extraneisque Academiis studiis impendi; quique, licet in docendi negotio non prorsus novus, omnibus omnino indigeo, quae Oratorem faciant. Oratori inexercitato condonetis ergo A. A. quidquid desit sermonis elegantiae, rerumque suavitati: condonetis Medico, aegrotorum quaevis rebus experimentisque anatomicis magis adfue- to, quam linguae stilique puritati, quidquid durum vel minus iucundum teretes vestras offendat aures, etiam atque etiam rogo.

Quum vero, ex vasto rerum medicarum campo selectum argumentum non solum solemnitati

huius diei accommodatum, et, quod publice opeo, munere dignum sit oportet, sed etiam huic univērsae concioni non ingratum, Medicinam profitentibus non tædiosum, nec tiro- nibus plane inutile, doctam a me A. A. ! ex- spectare non poteritis defensionem medicae cu- iusdam hypotheseos, quam humana excogitave- rit intelligentia, ingenium ornaverit, sed usus nunquam comprobaverit. Aperiant hypothe- ses in reliquis disciplinis viam, quae ad verita- tem tendit, in rebus autem medicis ad verita- tem via hypotheseos non sternitur, illius po- tius occulitur aditus, obscuratur visus, turba- tur iudicium. Testes sint omnes, quae post Hippocratem ortae sunt vel prolatae in Me- dicina opiniones; evanuerunt perinde atque ea- rum auctores, nullo Medicinae addito incremen- to, nec quidquam effecerunt, nisi, ut indica- rent errores, quibus, a natura si discedit, ex- ponitur mens humana. Evanuerunt et fere oblivioni traditae sunt, theoriae Galleni ae- que ac Boerhaavii, Sylvii aeque ac Stol- lii, Stahlīi aeque ac Hofmannīi. — Quid de Galliana dicam, quid de Mesmeria- na, ista olim adeo inclyta, per annorum dein- ceps

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

currentem attente observemus, quò modo se gerat, obiecta investiget, obstacula removeat, et quae ad propositum aut pertineant, aut conducant, sedulo pertractet, et veri-Chirurgi habebimus imaginem.

Ne tamen credatis A. A. ! studium et perseverantiam ipsi sufficere; plures profecto, quam fieri solet, Chirurgiae observarentur veri cultores, si laboris constantia ad eos informandos, constituendosque sufficeret. Requiritur vero, uti in caeteris artibus et disciplinis omnibus, ita praecipue in medicis ac chirurgicis, ingenium quoddam, quod studiis non comparatur, & parentibus non defertur, sed a natura gignitur; quo deficiente et pertinacissima voluntas, et optime ordinata disciplina, inturbataque perseverantia ac constantia, irrita evadunt: ingenium, inquam, chirurgicum, quod in crepundis iam licet, animum moderatur, studiis praesidet, praxin deinde animat, manum dirigit, visum acuit, in insolitis optimam indicat viam, in desperatis totissimum praebet-refugium: quid multa? ingenium divinam atque sublime, quod chyrurgo omnibus in rebus adest, sive discat, sive doceat; sive scribat, sive loquatur; sive

sive sanet, salvo integroque corpore; sive illud motilet sanandi consilio.

Natura hoc ingenio chirurgico donatus, be-
naque praeditus memoria, intellectu, imagina-
tione caeterisque mentis facultatibus. non so-
lum in res praecipuas, quas ignorare hominem
ingenuum non decet, incumbit futurus noster
chirurgus; sed et linguas cum mortuas, lati-
nam scilicet graecamque, tum vero ac praeci-
pue excultiorum gentium hodiernas, naviter
atque accurate discit: non eo quidem consilio,
ut Michridatis instar viginti et duas loquatur
linguas; sed ut iudicium suum acuat, mentis-
que vires evolvat atque exerceat, ut diversa
artis investigandae nomina intelligat, eorumque
vim et etymologiam teneat: ut, boni quidquid
antiqui de chirurgica disciplina excogitaverint,
fecerint vel scripserint, ex fontibus ipse hau-
rire possit, ne in verba magistri semper iurare
coactus sit, nec pro novo invento habeat, quod
a remotissimis inde temporibus excogitatum iam
fuerit conscriptumque; tandem ut artis chirur-
gicae apud diversas gentes progressus mox per-
spiciat, possitque carere versionibus e versionibus
factis sero saepius vel vitiose prodeuntibus.

Sic

Sic igitur a natura donatus ingenio chirurgico exercitataque mente iam praeditus, vulgarem non ingreditur viam, verum ab initio studiorum iam autumat, multa se scire oportere quam primum ad Chirurgiam excolendam ipse accedat.

Omnes si digne explanare vellem doctrinas, quibus mentem ornare cupit chirurgus noster, totum, quo circumscribor, tempus non sufficeret: arcte adeo cum hac medendi parte connectuntur omnes, ut nulla sit propemodum, quae indigere posse videatur. Quo itaque diutius in necessariis vel praecipuis insistere possim, leviter modo eas attingam, quae Πρακτικαί dicuntur.

Quas inter primum locum sibi vindicant mathematica; ad haec tamquam ad matrem omnium disciplinarum mox noster se convertit, ut ab illis recte cogitare, accurate philosophari, et acute iudicare discat; utque eorum instar omnes praeiudicatas opiniones deponat futesque hypotheses, et ad composita eruenda numquam procedat, nisi simpliciora perspecta habeat.

Verum enim vero caute progreditor in applicandis ad viva animalium corpora mathematicos principis, ne ad exemplum Halle sii, mag-

nique Boerhaavii, quid perperam statuit, neglecta animantium indole mathematicam computationem non admittente. :

Corpus humanum, quod valde quidem compositam machinam constituit, si fabricam spectes, simplicissimam vero, si diversos, quos præstare potest, motus consideres, a pluribus variisque circumdatur causis, quae illius motus et actiones vel impedire, vel turbare, vel plane tollere possunt. " . . . :

In Mechanicis igitur noster sese exercet, ut partium, membrorumque usum finesque probe discat, motuum leges perspiciat, actionum vim atque efficaciam, facultatesque organorum eruat; ut e statu sano si quid recesserit, hoc cito atque tuto curare possit: ad leges enim mechanicas luxata suo restituit ossa loco, fractaque iungit, ad easdem necessarias adhibet extensiones directas et oppositas, fasciasque applicat; ex iis causam intelligit, quare muscoli, potentiarum mechanicarum instar, vim suam plerumque in ossa exercent, ut in vectes tertiae speciei: quare quae in se moventur, superficies liquore continuo irrorantur diversae naturae diversae

æque quantitatis pro diversis eandem superficiem moribus diversisque superficiebus, quæ moventur. Quibus bene perspectis, et veritatis amore, quem matheseos studium ei inculcavit, ductus, ad caeteras Philosophiae naturalis partes accedit inquirendas.

Etenim quarumcumque rerum a summo Dei Numine progenitarum nihil profecto hoc in mundo adspectabili eminentius, nihil pulchrius est ac perfectius, quam homo, qui in continua omnium ac singulorum corporum catena summum constituit annulum.

Humanum itaque corpus, ut pars naturæ, subiectum est iisdem legibus, quibus subiecta sunt reliqua, quibuscum intime coniunctum est, producta a natura corpora; partes, quæ illud constituunt, ab universali naturæ lege non secedunt; earum substantia iisdem gaudet qualitatibus, iisdem praedita est viribus, eosdem producit effectus, ac caetera omnia eiusmodi corpora naturæ. Proprietates itaque corporum a natura ortorum, eorum vires, harumque effectus, noster ut pernoscatur, necesse fore, nemo est, qui dubitet.

Quid

Quid de Luce? omnipotenti naturae vitium fortasse maxima, motu celerrima, maximeque dispersa; an habere cognoscere omittat? Eiusque motum negligat? Mirandasque eius proprietates nomine eruat? Quomodo, quaeso, oculi secundum Plinium totius corporis pretiosissime partis, intricatissimam pulcherrimamque structuram: quomodo diversarum eius camera-
rum? humerum, quibus implentur: lentis crystallinae, qua separantur, neglecta lucis indagazione, utilitatem intelligat et actionem? Quomodo visus medeatur vitiis, quibus, quominus ad nervi optici pulposam perveniant expansionem, lucis radii impediuntur?

Quod cum luce intime adeo coniunctum est, ad caloricum investigandum mox progreditur, et eorum sententiam spernens, qui cauterium actuale a carnificibus inventum, nec, nisi pro latronibus adhibendum enunciare non erubuerunt, accuratius caloricum sive soluti, sive cum alio corpore coniuncti naturam examinat, recte suspicans non irritum in corpus humanum fore effectum stimuli tam validi, de cuius vi et efficacia Hippocrates iam scripsit. „ Quae
„ medicamenta non sanant, ferrum sanat; quae
„ fer-

„ferrum non sanat, ignis sanat; quae ignis non sanat, sunt insanabilia.” Nec diutius, quam a deo praevalere videt, quaeque continuo etiamnum apud plebem praevalere pergunt, praedjudicata moveretur opinione, qua cane et angue peius aegri fugiunt frigus, nobileque hoc remedium e medicina fere proscribitur. quo sive externe applicato, sive interne sumto in diversis variisque vitiis sanandis praestantius habemus nihil.

Neque minorem, quam qua usus fuit, curam impendit noster, ad electricitatem investigandam; fluidum illud elasticum, ubicumque in omnibus naturae corporibus plus minusve obvium, e quo omnium, quae existant in terrarum orbe, eumve circumdant, gravissimorum phaenomenorum pendet harmonia atque explicatio, quod corpus nostrum penetrat, formationem eius fortasse, vitalesque dirigit actiones.

Hinc strenue inquit, quomodo vires eius definiantur, quomodo dirigantur, ut, quae sibi relictæ mortem eheu! et destructionem nimis frequenter minantur, tuto adhiberi queant ad commodum generis humani: quot hodieque incedunt, .. audiunt et loquuntur, qui ince-

den-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

constantes fore, merito confidet. Quod cum
ita deinceps inveniat, fortuitum quid in natura
nihil admittit, omniaque, quae in corpore hu-
mano facta reperiantur, ad certam a natura des-
initamque fieri normam sibi persuadet. „Nan-
tura quippè humana statim a Creatore legi-
bus finita, per similia individua se multi-
plicans, omnino tempore eadem, sub iisdem
conditionibus eodem semper modo agit, et
patitur.” Aurea sunt Gaubii naturae ob-
servationi superstructa verba. Agentis hinc, et
patientis naturae humanae, si ad causas adscen-
dere nequeat detegendas, strenue eam obse-
vat phaenomena, ut, hac constantia naturae
fretus, ex praesentibus futura praesagire valeat,
solidisque fundamentis superstruere discat pro-
gnosin.

Fossilia deinceps chemice tractat, partes,
quibus componatur, investigat, affinitates earum
inquirit, viresque praesertim salutiferas,
ne postea medicamenta seruet, quae astutia ex-
cogitaverit, et credulas celebraverit; nec eas
condemnet, quorum inutilitatem ratio indicaverit,
ususque comprobaverit.

Virides ingreditur campos, primum impen-
sum

sum observaturus vegetabilium regnum atque
diversas examinat plantas, earumque vitam, na-
turam, et effectum in atmosphaeram, in homi-
nem: viresque inde medicatrices aut nocentes
efficit.

Tandem se confert ad incolas terrarum, ad-
ris et aquarum; eorum corporum explorat
structuram, functiones, motus; affectiones di-
versas, quibus apta sunt, morbos, quibus affi-
ci possunt, et medicamenta, quorum usum na-
tura eos docuit: homo quippe, licet cum tota
natura coniunctus, arctissime tamen connecti-
tur cum regno animali. Brutorum anatomiam
hinc eo studiosius excolit, ut, quae a Clarissimo
Blenland data sunt, praeceptorum memor,
sedula brutorum comparatione ex analogia de-
ducat, quod in vivo corpore humano perspi-
cere sit immane.

Alio consilio Illustrissimi Galvani discipu-
lus denudatum ranae musculum foruito attingit
apice ferreo, mox eum se contrahere videt;
praeceptoris advocat uxorem, ei indicat reper-
tum, et nova in organico corpore animali mag-
ni anatomici Italici industriae prodit proprietates.

Incerta diu de digestionis functione manet

disciplina; futes hypotheses fundamentum con-
stituent, cui superstruitur opinionis aedificium:
nascitur Spallanzani, in abditis naturam bruto-
rum persequitur visceribus; arcanum detegit,
elegantissimeque excogitata coctionis, putre-
factionis, fermentationis, triturationisque me-
chanicae fuit theoria.

Sed non solum, ut structuram, proprietates,
functionesque corporis humani penitus inves-
tiget, ad brutorum animantium corpora disse-
canda confugit noster; verum viva quoque ea
suis subicit cruentis experimentis, ut in eis ex-
periatur propositas novas operationes chirur-
gicas, antequam in homine instituat illas.

Primum tra in animalibus Illustrissimus Cam-
pèr sectionem Synchondroseos pubis insti-
tuit, ut comprobaret, vel refutaret sententiam
ab operationis inventore, perspicacissimo Si-
gauli, prolatam: votis respondet effectus,
propiusque eo ad perfectionem accedere vide-
tur obstetricia ars; quam dolendum nec ratio-
nem neque usum ex omni parte ad hunc us-
que diem affirmasse utilitatem!

Non semper letalia fortuna demonstrat ve-
ficæ urinariae vulnera; experimenta in anima-
li-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

chirurgicarum: agitur enim vita humana, quam
 nostrum est servare. Multae quippe operatio-
 nes chirurgicae optimo cum successu in ani-
 malibus brutis instituuntur, quae in homine si-
 ne vitae periculo institui nequeunt. A bruto
 animali toto coelo differt homo, inter se licet
 multum conveniant corporum substantiae. Cru-
 delissimas animal patienter subit operationes
 chirurgicas, ut operatoris manum etiam lambat
 corpus ipsius dissecantem, dividentem, dilace-
 rantem immaniter: cessante dolore cessat et
 ipsa doloris memoria: praeterito non afficitur;
 fruitur praesente; de futuro non angitur. Ho-
 mini contra est animus, qui magnum in ipsius
 corpus exercet imperium, cuiusque actiones
 multum valent in corporis affectiones cum sanas
 tam morbosas: hinc cruentae operationis,
 quae ipsi, ut in sanitatem restituatur, subeunda
 brevi est, denunciatione vehementer perturbatur
 homo; mutilationis cogitatio ei sit ingrata;
 praeterito ingemescit; conterretur praesente;
 horrescit futurum, et corpus continuis animi
 exagitationibus plerumque succumbit.

Tota examinata natura, corporumque pro-
 prietatibus, viribus, et effectibus nexuque com-

muni, quo omnia arctissime inter se connectun-
 tur, adiumentorum, quibus utitur natura, sim-
 plicitatem explorat, eamque curiose observat,
 Quam cum videat universalem et constantem
 et potentissimam, ut eam sequatur in omnibus
 suis operationibus chirurgicis, operam navat.
 Amotis igitur, quae sanationem impedire pos-
 sint, parte adhibet medicamenta: ipsi quippe
 sibi plerumque sufficit natura, si modo conti-
 neatur, ne luxuriose agat, Nullam unquam in-
 signi copia unguentorum, emplastrorum, aqua-
 rum similiumque sanatur vulnus, nec solidum
 redditur fractum os. Ad eandem simplicitatis
 normam suas construit fascias, ubi simplex ei
 sufficit fascia, vel unus canaliculus, numquam
 applicat vel plures vel compositiores. Digito
 quamdiu conceditur aditus, ad instrumenta,
 remotis ab oculo explorandis destinata, confu-
 git numquam; nec unquam, manus si sufficit,
 ad operationes suas perficiendas chirurgicas ad-
 hibet instrumenta: manu enim perficitur opera-
 tio, non vero instrumentis, quae ea diriguntur.
 Quod si vero nihilominus adhibenda sint, sim-
 plex composito praefert; eorum numerum, quoad
 eius fieri potest, minuit, reiiciens ea, quae ela-

cessis ope moventur; quorumque vis, solito est
 re, nec determinari ab eo, nec coerceri potest.
 Et enim quodcumque prudens chirurgus adhibet,
 semper ipse regit, instrumentum, nec quidquam
 fortunae relinquens sibi cavet ab incerto.
 Exulto iam ingenio disciplinae, quarum
 utilitatem et effectum in suam artem praevideat,
 ad ipsum studium chirurgicum se hostem accin-
 git, Ubinam vero ingredietur latissimum, quem
 sibi apertum videt; campum? Haesitet ille,
 qui fracturarum, circulatorum, tonsorum in-
 stat omnem theoriam spernens, morbos ad ean-
 dem normam tractat omnes, omnibus idem
 habet remedium; et partium plane ignorans
 cum structurae tum actionem affectionemque,
 nihilque iudicio valens, ita curat, ut curari a
 magistro vidit: extendit in fracturas; inungit in
 ulcera; aperit abscessus; sanatque, si ita fe-
 rat benigna natura. Non haesitat noster; nec
 mirum, Plus semel in nosocomis adfuit, ubi
 multi, eheu nimis sero! convenerant medicum
 petitori morbis, qui a medicastri partium af-
 fectarum structurae, earumque actiones igno-
 rantes male tractati, nulla sanari arte poterant.
 Plus semel insignem doluit mutilorum nume-
 rum,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

hoc pacto sibi acquisiverit notiones, ut per eam, qua reguntur partes corporis humani, tam clare tam distincte imaginationi ipsius appareant omnes; ac si denudatae apertaerque oculis essent expositae, fructuose tum, memoriae iuvandae causa, ad tabulas nonnumquam con-tingit anatomicas, antea inutiles, imo nocivas, quod prava relinquunt cogitationum vestigia, Ipsa veritate dein non delenda. Nec umquam brutis turpibusque exponetur erroribus, in quos medicorum Parens, magnus Hippocrates, incidit; quum in capitis vulnere, cranio denudato, naturalem ossum suturam pro fractura haberet. Errores excusandi in patre medicinae, quum anatomica ars nulla esset, vituperandi vero, imo puniendi in hoc nostro omni doctrinae genere abundante saeculo.

Physiologiam deinceps pertractat. Quid enim sine physiologia prodesset ei anatomia? Arida foret scientia nullius utilitatis. Quomodo enim intumescens in ranula glandulae submaxillaris dignoscet naturam, qui perspectrum non habet, glandulas submaxillares continuo secernere liquorem, qui mediante membranoso sub lingua aperto canali excernitur,

tur, quique, impedita a clauso canali excretionem, in glandula se cumulat, eamque intumescere et sub maxilla prominere facit? Quomodo ex animi persuasione, de statu vulneris sive letali sive minore pronunciare poterit; physiologiam si corporis humani neglexerit? :

Verum enim vero A. A ! ne putetis sola anatomia solaque physiologia suam nostrum chirurgum continere perquisitionem. Multa enim sui furoris non raro morbi relinquant. Vestigia, conspicua in mutatis partium proprietatibus, situ, nexu ac functione. Pathologicam itaque ad exemplum Clarissimi Bonnet, Morgagni, Lieutaud, Camper, Bichat, inquirat anatomiam, ut ea discat quid valeat natura in morbis, in affectionibus, inque vulneribus, modumque intelligat, quo optime ipsa sanet, seruet, expediat. Abdominis ita tegumentorum internae superficiei affixa tenet intestini vulnerati labia, ut cum ea concrecant: sanandi hoc natura utitur modo; in cadaveribus noster detexit arcanum, simulque convincitur omnium in corpore humano osium fracturas, rite tractatas, optime sanari posse,

se,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

naturali recessus non semper omnis sit morbo-
sus; multa enim eiusmodi recessuum prostant
exempla, quae ne minimum quidem durante vita
oeconomiam turbantia, ante mortem haud su-
spicari quis potest. Ita mediastinum et dia-
phragma utrumque frustra in cadavere quodam
quaesivit Diemberbroek. Ita doctissimus
Fournier in militis gladio extincti optime
conformato et musculofo cadavere cor obser-
vavit in dextro latere, in sinistro hepar. Ita de-
mum eruditissimum Morgagni multa alia
eiusmodi refert anomala, quae ad singulorum
hominum sanitatem pertinere videntur, et re-
vera pertinent, quibus nisi attendat chirurgus,
gravibus saepe exponatur erroribus.

Reliqua noster eadem diligentia ac perseve-
rantia perscrutari, pergat vitia, quatenam sint,
quove modo nobis se offerant, aut offerre pos-
sint, ne fluidorum quidem vitiis exceptis, quo-
rum cognitionem, vulgo licet ad medicinam
magis pertinere credatur, quam ad chirurgiam,
non tamen negligendam esse, noster sibi habet
persuasum, quum eorum alia affectionum chi-
rurgicarum esse videat sequelas, alia causas.

Dolendum profecto in eadem adhucdum,
prae-

præiudicata opinione illiteratos nostrates ver-
 fari chirurgos, qui putant ad suum propositum
 nihil conferre pathologiam sic dictam internam,
 sibi que satis esse doctrinae, dummodo, quibus
 manu sit medendum, morbos noscant. O va-
 nam opinionem! quae ad rite tractandam artem
 tam salutarem, quam est chirurgica, penitus
 aditum claudit, quaque adhuc dum quotidie. tot
 externe conspicuae manu sola sollicitantur af-
 fectiones, quae manu sola sanari nequeunt.

Ad finem usque noster indicato modo om-
 nium perecurrit affectionum chirurgicarum im-
 mensum campum; omnia eodem ordine in-
 quisivit, omnia eadem diligentia et attentione
 observavit, eademque perseverantia investigavit.
 Nunc etiam quae ei in eo celabant obiecta,
 pulsae sunt tenebrae, et, quae in eo penitus
 obducebantur, depulsa nebula.

Clare nunc suos in percursum iter retrorsum
 vertit oculos; securus in eo eius fuit incensus;
 indelebiles hinc adeo perspectorum in animo
 inhaerent imagines, ut numquam, eadem si for-
 te fortuna ei alibi obiiciat, mox non perspi-
 ciat et eorum naturam, et causas, et sequelas.

Sed quid theoretica nostro prodesset sola ar-
 tis

tis chirurgicae eruditio? quomodo (quod scilicet
 eius riva est) curaret morbos, eosve sanaret,
 aut praeveneret; quum praeter morborum na-
 turam, decursum et exitum reliqua negligeret?
 quibus, quae sol. naturam exuberantem, torpen-
 tem, vel sine via et ratione agentem refrac-
 tori, incideret, vel corrigat: quum ignoret me-
 dia, quae cum diversis istis congruant? Haec
 sermum nunc considerat, eorum naturam inves-
 tigt, proprietates persequitur, agendique mo-
 dos diversos observat, ut, data occasione, op-
 tima seligat, nocentia aut inutilia reiiciat, una-
 que perspectum habeat, quid externe, applicata
 praestare debeant, quid interne sumta praestare
 possint, quid in proquoque vulgo efficiant
 aegre, quid aliquando: in singulari: ne pro-
 misce postea, quando manu medicinam faciat,
 contraria sibi invicem adhibeat, nec eorum
 multitudine vires turbet naturae medicatrices
 conservatricesque; neve complicationem cum
 morbo interno somniet, quod medicamento ex-
 terne applicati, est effectus: quot diarrhaeae ab
 externa aloes applicatione! quot dolores colicij
 ab inconsiderato saturninorum externo usu!
 Quot stranguriae a vesicatoriis!

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

multis aliis; manu, five sola, five iusta fasciarum applicatione adtuta; verum enim vero restant non pauci, ad quos nec medicamenta, nec inermis manus, nec fasciae quidquam valent, quique sanari nequeunt, sine instrumentorum, structura, actione atque usu diversorum auxilio.

Horum itaque, maxime usualium, attente primum examinat structuram. Eorum deinceps inquirat actionem, vim, et effectum, tandemque diversa, ut his adhibendis adsuescat, identidem ipse tractat omnia. Ut autem eo melius succedat propositum, eorum strenue lectitat scripta, qui, ipsi chirurgi, in hac chirurgiae parte excelluerunt, optimaque de illa dederunt praecepta. Quibus porro lectionibus eorum usus in cadavere demonstratur, iis adesse nunquam negligit: quod si vero in vivis eorum usum gravitas morbi necessarium reddiderit, huic etiam medelae applicationi adesse, semper ardet, ut, si ipsi deinceps imposita sit necessitas crucientam instituendi operationem, sanguinis fluentis et visui, et odori, et vaporibus iamiam adsuetus, ad dictum Celsi: „ animo sit intrepidus, „ immisericors sic, ut sanare velit eum, quem „ ac-

„ accepti, non ut clamore eius motus, vel
 „ magis, quam res desiderat, properet, vel
 „ minus, quam necesse est, fecer, perinde fa-
 „ ciat omnia, ac si nullus ex vagitibus alte-
 „ rius affectus oriatur.”

Quotidie porro et frequenter se ipse in ca-
 davere exercet. Omnes in eo diversas efficit
 operationes, alias cum aliis comparat: quod
 vero plures ad unius eiusdemque morbi san-
 tionem propositae sint methodi operandi, acute
 ex his ac docte seligit, quae ei optima vide-
 tur, selectam dein prae aliis exercet, probe
 conficiens, frequentius exercitatum, aliis licet
 difficiliorem, ei tamen optime succedere, cui
 adsueverit.

Verum A. A.! ne credatis idcirco, qui
 optime instituere noscat operationes chirur-
 gicas, optimum hunc fore chirurgum. Cru-
 entae quaecumque operationes chirurgicae ul-
 timum nostrae artis constituunt refugium, ad
 quod nisi in summis angustiis, confugere licet
 numquam. Eas ergo, qui vel evitare, vel
 praevenire sciat, ad abdita chirurgiae interioris
 profecto penetravit, quam qui dextre eas ac-
 tuto instituere queat.

Hæc ratione eruditus in civitatem se confert chirurgus, ut, cui a natura destinatus fuit, quamque sibi studiis et perseverantia comparavit, artis scientiam, communi omnium bono impendat. Sed quomodo, quem sibi proposuit, scopum attinget, chirurgiæ licet pericissimus, corporisque facultatibus necessariis instructus, qui vitis, quæ ingenuus quisque reprobat, se contaminavit, sive adhucdum est deditus: aut cuius mores rudes adeo sunt et inurbani, ut familiaritatem cum eo contrahere nemo facile optet, eique carissima sibi (salutem dico et vitam), credere quisque nolit?

Multis igitur præter eruditionem dexteritate mque chirurgicam nostro chirurgo opus est virtutibus, animique dotibus, quibus civium sibi conciliet benevolentiam, in honore ab iis habeatur, sibi que amorem et fiduciam comparat: nam, ut præclare scriptum est a Tullio, qui summum bonum instituit, ut nihil habeat cum virtute coniunctum, idque suis commodis, non honestate metitur, hic neque amicitiam colere possit, nec iustitiam, nec liberalitatem.

Verum enim vero, religione quæ præstanti-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ligio; quibus etiam, ita si res poscit, reverenter adesse; nec veretur, neque erubescit.

In praxi licet noster, qualem Celsus chirurgum statuit, immisericors sit, istam tamen quam maxime abhorret inclementiam, quam affectant Pseudo-chirurgi quam plurimi, omnes a se putantes alienos esse animi, affectus mites facilesque, seque eo magis in officio praestare, quo magis aegros crucient, vellitent, vexentve.

Humanus contra utique est noster, et misericors, nec umquam, ne in praxi etiam, omnem deponit commiserationem. Quod si enim eum omnino immisericordem facias, nae eum nobilissimo! prives affectu, quo bruta antecellit homo animantia.

Hinc, artis professione iis licet iam assuetus, numquam tamen miseras alterius contemplari potest, quin multum iis ipse condoleat. Quidquid efficiat, ne aegrorum inutiliter augeat dolores, provide semper cavet. Patienter eorum audit quaerelas, prompteque iis occurrat. Ast quando urget necessitas, ut, manum operi admoveat, tunc perseveranter agit, et

age-

agere ad finem usque p̄rgit, perinde ac si; quidquid a proposito eius alienum se coram contingat, nec videat, neque aúdiat. Omnesque, quantumvis increscant dolores, nihilominus, hac difficili hora, supprimit animi affectus. Timiditatis enim magis, quam virtutis, nimis animi adfectio foret indicium.

Quidquid porro, cum in praxi, tum in toto vitae instituto, faciat, prudenter facit; agitur enim de sanitate, de vita hominum, quas leviter tractare non decet: agitur de proprio honore et fama, quas negligere indignum.

Hinc, quae in morborum cura quid valeant, horum sanationem vel impediant, vel iúvent, exitumve reddant facilem, vel difficilem, faustum, vel infaustum, certum, vel incertum, cuncta bene attendit, scrutatur, p̄pendit, antequam medendi methodum feligat, selectam mutet, leniori renunciet, violentiorem adhibeat, exitumve praefagiat.

Et licet medicorum non pauci, propriae conscii ignorantiae, nostro perinde quo vivimus tempore, ac quo vixit Prosper Alpinus, omnes fere, acutis morbis correptos, sine discrimine, valde periculosos renuncient aut mori-

riores praedicant, ut, eorum fama ac honori
 faveat qualiscumque demum exitus: agyrticam
 hanc noster, ut mediocritatis vile refugium,
 negligit medicinam, praefertque sibi, verum di-
 cendo, parum honoris, parum gloriae, parum
 lucri conciliare, quam invita conscientia, ae-
 grotis, cognatis, aut adstantibus inanem in-
 cutere terrorem.

Nec minori opus est patientia, ut, quam
 ratione susceperit, fortiter persequatur curam,
 etiamsi ad votum in initio haec minus succe-
 dat, ipsumque, aegrorum indocilitas, cognato-
 rum intercessio, amicorum iudicia, a recte via
 trahere tentent: tum etiam, ut, quae artis
 professionem comitantur vel sequuntur, ferre
 queat molestias, ac indignas hominum ingra-
 torum sententias, ut, denique, perennem va-
 namque exaudire possit, tum decumbentium,
 tum adstantium loquacitatem, quae toties ad
 aegrorum lectulos medicorum aures induunt.

Hippocratici iurisiurandi: „ quae vero
 „ inter curandum, aut etiam medicinam minime
 „ faciens. in communi hominum vita, vel vi-
 „ dero vel audivero, quae minime in vulgus
 „ efferri oporteat, ea arcana esse ratus, silebo.”

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

numerus professione, agnoscere possit. hominum discrimen, quod morbi gravitate non indicatur?

Denique affabilem se omnibus praestat, atque urbanum. Ast non talem, qualem in vita communi frequenter dicunt, sed veram nosse observat urbanitatem. Falsam istam atque indignam contemnit, qua alia dicimus ac sentimus, aliter nos gerimus ac debemus, virtutis studiosi; qua, idem hodie cum altero laudamus; quod cras cum altero vituperabimus; omniumque, qui nobis prodesse possint, et ineptiis adulari, quin etiam vitis; verbo dicam, qua, si modo scopum attingamus, lucrumque faciamus; omnibus placere cupimus, seculi praesertim sequiori, cui haec facilitas tantopere placet; quique tantum valet ad medicorum, aut chirurgorum famam percelebrandam. Procul a nostro eiusmodi urbanitas, quae, licet ipsa saepe scientia utilior reperitur, hominem deprimit, literarum amorem extinguit, omnisque generis faveret vitis. Procul a nostro chirurgo, quod inde ipsi redundaret, commodum et lucrum, fama et gloria, fides et auctoritas.

Quam

Quam vero noster adhibet, urbanitas in morum consistit suavitate, in vitæ honestate, in studio, quiqui sint, miseri succurrendi. Tandem in animi facilitate, sese accommodandi ad omnia, dummodo sint nec inhonesta, nec deformia, neque turpia.

His, quas in vero chirurgo exhibuimus, animi facultatibus addi possent multa de generosa devotione, qua omnibus miseris sui, ut in difficilibus, fungitur officiis; seque, succurrendi ac servandi desiderio incitatum, maximo exponit periculo, quin ipso mortis metu non deterreretur, quo minus, aequè tranquille, aequè placide artem exercet, mediis in contagiosis locis, mediisque in armis. Multa; etiam proferre possem de animi affectibus, corporisque facultatibus, quibus noster vulgari chirurgo antecellit; sed nimis iam excurrat oratio, nimis diu dilectissimi mihi argumenti pertractatio exequi me officia retardavit, quæ postulat diei solemnitas, exigitque grati animi sensus.

Immortales itaque primum hic publice ago gratias serenissimæ Regi, cui ad splendidissimum hæc sanctorum virorum collegium ex impro-

pro-

præviso me adscribere placuit, summumque in me, maximeque desideratum mihi conferre honorem. Quo igitur insigni commotus favore, omnes ingenii facultates, viresque corporeas omnes impendere ad rogum usque non desinam, ut, quae mihi imponit munus, officia fideliter exequar, rebusque magis quam verbis, quos hac hora coram frequenti hac ac splendida concione pronuncio, animi sepe confirmem gratissimos.

Eodem cum grato animi affectu ad vos accedo, Amplissimi huius Academiae Curatores, quorum sapientiae, ingenuitati, ac literarum, studiique amor, gloriae ac incrementi tantam illustris haec debet scientiae virtutumque omnium sedes: ad vos accedo, Viri Generosissimi! qui in diverso rerum statu, vitaeque meae diversa conditione apertissimis benevolentiae vestrae, humanitatisque documentis me ornare non dedignati estis, votisque meis ac desideris favistis. Imo, quid dissimulem? hoc munere, in hac Academia, in hac urbe, omnem meam expletam video: spem et expectationem. Etenim ob honorificam hanc stationem, (ignotum non potestis, Viri Perillustres!) ante duodecim,

cim,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

laetitiam, vos diu conservet incolumes, integros beatosque.

Ad vos autem, omni eruditionis genere insignes, Proféssores Clarissimi! accedens, quos vos alloquar sermone? Per annorum seriem benevolentia me complexi estis, humaniter docuistis, amicitia ornastis, aliaque multa in me cumulastis beneficia, nimia profecto, quam ut verbis exprimere queam. Patiamini, quae se, Viri Clarissimi! cum, quod Academiae meae iungeret, vinculum arctius sit constrictum, vestroque me ordini adscriptum voluerit Rex Optimus: patiamini, inquam, ut pro omni vestro favore, fiducia, atque humanitate debitas vobis referam gratias, vestraeque me in posterum commendam amicitiae, ut ego vobis meam candidè offero, ab omni simulationis artificia alienam. Meae tandem tenuitatis probe conficius, ut vestris, aetate atque usu exploratis, consiliis mihi succurrere, meque adiuvare, probatissimaque vestra eruditione docere pergatis, etiam atque etiam rogo, precor, obsecro.

Sed ad de praesertim me lubenter converto; Clarissime Bland! aestimatissime olim
Prae-

**Præceptor! optatissime hodie Collega! ad me
accedo, cum verecundia, quæ quando ad præ-
ceptores patresve accedat, discipulum decet,
cum securitate, quam in animo aduentis fa-
torum præsentia excitat, cumque læticia, quæ
ex honesto pectore emanat, quum improvise
nobis, cui maxime debentur, laudes, gratæ,
que persolvendi occasionem videmus oblatam.
Tu enim singulari quadam nec fucata bene-
volentia cum in Academia Gelro-Zutpha-
nica, quæ Harderovici fuit, ego advenis-
sem, me admisisti, meosque in latum arduum-
que medicinae campum primos moderatus es
passus. Post quinquennium Parisiis reducem,
denuo tu me hac in Academia eadem cum be-
nevolentia, eademque animi affectione excepisti,
ad maiorem familiaritatem tecum admisisti, ulte-
rius me docuisti, atque ad doctoralem dignita-
tem provexisti. Sine igitur et hodie, genero-
se amice! coniunctissime Collega! ut publice
hic te meae dignitatis principem agnoscam auc-
torem. Sine Vir Clarissime! ut quæ umquam
e candido pectore eruperunt, maxime sinceras
tibi solemni hoc die offeram gratias. Tu per-
ge,**

ge, vir eximie! eruditissimis me tuis consiliis, monitisque prudentissimis, in nova percurrenda via iuvare, ut tuo nomine dignus, quae mihi delata est, provinciam recte ornare possim.

Plurima et tibi, Clarissime de Fremery! debeo, et debere me publice agnosco: tu quoque me fideliter erudiisti, cum humanitate mihi occurristi, me amice habuisti, ut insalutatum te transire, religio sit. Gratias tibi, Vir Clarissime! pro omnibus tuis beneficiis, omnibusque institutionibus, pia mente, ago quam maximas. Liceat porro, quoties doctrina atque usu confirmatis tuis indigeo consiliis, (indigebo autem saepius) mihi ad te liberrime confugere: Tuaque mihi ne retineas monita, tuam ne recusare velis benevolentiam atque amicitiam, maximopere peto.

Quod autem ad me attinet, Profesores Clarissimi! quorumvis doctrinarum laude conspicui Viri! Collegae exoptatissimi! Vosque imprimis, quibuscum arctiori eiusdem muneris vinculo constrictus sum, vestrorum beneficiorum numquam me obliturum, amicitiam vestram per-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

plurimam), quique eam iam permensus sit, so-
 dalem si desideretis, benevolentissimo animo me
 vobis ducem offero, commilitonem, amicum,
 ad quem ut semper accedatis, enixe rogo.
 Ut Hippocratici dicti, „ ars longa, vita
 „ brevis, occasio praeceps,” numquam nos
 memores, discendi opportunitatem omittamus
 nullam, coniunctisque viribus, suis quisque
 nostrum fungatur officis, ut humani generis
 salutem, nostraeque Academiae splendorem pro-
 moveamus. Faxit Deus ter Optimus Maximus;

D I X I,

HENRICI WOERMAN,
AMSTELODAMENSIS,
IN ACADEMIA RHENO-TRAIECTINA,
LIT. HUM. ET THEOL. CAND.

COMMENTATIO,

QUA RESPONDETUR

AD

QUAESTIONEM
IN ACADEMIA RHENO-TRAIECTINA

AB ORDINE

THEOLOGICO

PROPOSITAM:

„ Strictim describatur Librorum Veteris Foe-
„ deris praestantia, et usus in doctrina
„ Christiana intelligenda, aestimanda, tueri-
„ da et ad virtutis studium adhibenda.”

QUAE PRAEMIUM REPORTAVIT.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

haud dubitanter eius iudicio hoc conatum meorum specimen audeo offerre. Quod si multis illud repletum sit vitiis, magnamque probet auctoris inscitiam; quosnam, quaeso, promtiores experier ad veniam concedendam, ad ignoscendum, ad favendum, quam spectatissimos doctores, qui optime sciunt, quanti sint adolescentiae errores?

Hoc animo me ad vos converto, Viri Clarissimi! qui in Academia Rheno Traiectina studiis praestis Theologicis. Quod rogastis, aggressus sum, non tam perficiendi spe, quam experiendi voluntate.

Simulatque consilium ceperam, vires quoque meas periclitandi in literario, quod iam in eo, certamine, quanta mihi ~~causa~~ studia tribuebant otii, id potissimum contuli ad fontes, e quibus haurirem, bene multos quaerendos et diligenter meditandam et ad hanc de ea conscribendam disputationem. Dulcis omnino ac utilissimus labor: ita, ut diutius in eo mansurus fu-
poris urisissent angustiae.
alius, oleum et operam non Corona
na mihi eripiatur, auro pretiosiores duco uber-
rimos, quos ex foecundo labore percepi, fruc-
tus.

Quod

Quod autem ad institutum meum rationem attinet, brevis esse studium in Parte Priori, quae strictius describenda erat V. T. praestantia. Hinc factum, quod praecipuas modis doctores Sacri huius Codicis recepserim, et ab hac loco aliam nam iudicari cavillationum, quae ab adversariis saepe audiuntur, refutationem. Uberiorem vero in usu V. F. Librorum describendo me esse oportuit, omniumque optimus in hac causa visus est ordo, quem ipsa quaestio observandum praescripsit.

Caeterum de Librorum V. F. praestantia et usu egerunt quoque Viri Doctissimi Alex. van Harencaarspel et Ioh. Fried. Iacobi, in Commentationibus laudandis. Neuter vero idem habuit propositum, quod ego assequi conatus sum. Alter enim id imprimis egit, ut Librorum *Historicorum* auctoritatem canonicam et utilitatem a Christo et Apostolis his tributam defenderet, atque a multis Semleri reprehensionibus vindicaret. Alter doctrinae in V. T. traditae praestantiam maxime sibi probandam sumit, comparatione instituta cum sapientissimorum apud exteras gentes virorum placitis. Sed, si bene nostrae quaestionis consilium perspiciam, ab his rebus mihi abstinendum fuit.

Vos

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

S E C T I O P O S T E R I O R.

LIBRORUM V. F. QUOAD RELIGIONIS
HISTORIAM ET DOCTRINAM SPEC-
TATORUM PRAESTANTIA.

§ I. *Consilium horum Librorum pri-
marium, in eo positum, ut religionis
Patefactae historia tradatur.* . . . . . Pag. 28.

§ II. *Religionis Doctrina. Doctrina
de Deo.* . . . . . 31.

§ III. *Doctrina de homine.* . . . . . 36.

§ IV. *Doctrina morum.* . . . . . 42.

§ V. *Modus, quo haec doctrina pate-
facta traditur.* . . . . . 48.

P A R S P O S T E R I O R.

LIBRORUM VETERIS FOEDERIS USUS
IN DOCTRINA CHRISTIANA INTEL-
LIGENDA, AESTIMANDA, TUEN-
DA; ET AD VIRTUTIS STUDIUM
ADHIBENDA.

Praemonenda. . . . . . 53.

S E C T I O P R I M A.

USUS LIBRORUM VETERIS FOEDE-
RIS IN DOCTRINA CHRISTIANA
INTELLIGENDA.

§ I. *Usus, quos praebent V. F. Libri
ad dictionem N. T. cognoscendam.* . . . . . 61.

§ II. *Ufus Librorum V. P. in explicandis locis e V. T. in N. allegatis, et in illustrandis multis sententiis ac rebus ad Christianam doctrinam pertinentibus, quae Israëliticae historiae et antiquitatis lucem desiderant.* . . . . . Pag. 69.

§ III. *Ufus antiquae, quam tradunt V. T. Libri, Israëliticae doctrinae ad intelligendam doctrinam Christianam.* . . . . . 84.

S E C T I O S E C U N D A,

**USUS LIBRORUM VETERIS FOEDERIS
IN DOCTRINA CHRISTIANA AESTI-
MANDA.**

§ I. *Christiana doctrina consummatio antiquae institutionis.* . . . . . 94.

§ II. *Christianae doctrinae praestantia prae antiquâ Mosaicâ per singulas partes indicata,*

1. *Christianae religionis conditor.* . . . . . 98.
2. *Christianae religionis doctrina.* . . . . . 99.
3. *Christiana morum doctrina.* . . . . . 107.
4. *Christianae doctrinae universitas.* . . . . . 117.
5. *Christianae doctrinae perpetuitas.* . . . . . 125.
6. *Modus, quo doctrina Christiana est patefac-*
ta. . . . . . 128.

S E C T I O T E R T I A .

USUS LIBRORUM VETERIS FOEDERIS IN DOCTRINA CHRISTIANA TUENDA.

§ I. *Vinculum, quod inter Novum et Vetus Foedus intercedit, ope horum Librorum cognoscendum.*

Pag. 135.

§ II. *Typi V. T. in tuenda doctrina Christiana adhibendi*

139.

§ III. *Vaticinationes V. T. apti ad tuendam doctrinam Christianam.*

144.

§ IV. *Vaticinationum, ad tuendam doctrinam Christianam adhibendarum, auctoritas, ex ipsis V. F. libris defendenda.*

153.

S E C T I O Q U A R T A .

USUS LIBRORUM V. F. IN DOCTRINA CHRISTIANA AD VIRTUTIS STUDIUM ADHIBENDA.

§ I. *Argumentum huius sectionis.*

166.

§ II. *Varia praecepta ethica, quae in V. T. traduntur, Christianis etiam commendanda.*

167.

§ III. *Usus singularis, quem piorum hominum exempla, in V. T. proposita, praebent Christianis.*

170.

§ IV. *Usus Librorum V. F. in doctrina Christiana aestimanda multum conducens ad promovendum Christianae virtutis studium.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quasi monstratur. Atque haec eiusmodi esse videtur. Inprimis ostendendus est usus horum Librorum in doctrina Christiana *intelligenda, aestimanda, tuenda et ad virtutis studium adhibenda*; nec tamen prorsus negligenda sunt ea, quae praeter hunc usum magnopere faciunt, ut omni veneratione hos libros prosequamur. Quocirca nostra inquisitio ita instituetur, ut in priori parte praecipua quaedam *strictim* recenseamus, e quibus pateat, V. F. codicem, si vel eo carere possent Christiani meliora edocti, ob singularem tamen suam praestantiam permagni esse aestimandum: dein vero in parte posteriore uberius et accuratius exponamus, quanta ex eo utilitas sit capienda ab omnibus, qui doctrinam Christianam recte intelligere, aestimare, tueri et ad virtutis studium adhibere velint.

§ II.

Prae ceteris infra memorandis horum Librorum adiunctis praeclaris in censum veniat oportet *summa antiquitas*. Horum nimirum auctores plerique vixerunt, antequam ullus exstitit apud ceteras gentes scriptor. Moses antiquissimo, cuius scripta ad nostram translata sunt aetatem, Graecorum poetae 500 fere annis antecessit. Hunc vero; ne quid dicamus de Iobaei

car-

carminis auctores, nonnullis ulterius antecedere viso, omnium scriptorum primum multi deinceps secuti sunt Homero et Hesiodo item superiores, cum omnium recentissimi ex aevo fere sunt, quo vixit Herodotus, Historicorum apud Graecos parens. Quodsi igitur veneratione nostra dignum esse iudicatur quidquid e summa vetustate ad nos pervenerit, magni profecto aestimanda sunt eiusmodi monimenta, quae antiquitatis laude superant tam Graecorum quam Romanorum scripta (1).

§ III.

Ubi autem demonstraverimus, horum Librorum argumentum praecclarum esse, singulare et utilissimum, magis lucide apparebit, quanto iure iis haud infimus dandus sit locus.

Iam vero *Gentis Israëliticae historia*, et *fata*, quae referunt, primum hic commemoranda sunt. Haec enim gens, licet Graecis Romanisque minus fuerit nobilis, utrisque tamen fuit antiquior, et ad omnium vetustissimas gentes referenda. Digna porro est, quam cognoscant quicumque suae gentis notitia non contenti aliorum

po-

(1) Conferatur I. G. E i c h h o r n, in opere, cuius titulus est: *Inleiding in het Oude T., T. I. C. 1. § 2.*

populorum cognitioni operam dare velint. Etiam si sive egregios viros, qui ex ea ortum duxerunt spectemus, seu splendidissima, quae ei subinde fuere, tempora consideremus, seu fata eius valde memorabilia inquiramus, admirationem nostram continuo movet. Denique, quod incredibile videtur, per varias rerum temporumque vicissitudines, per tristissimas calamitates, licet concussa et vastata, haud tamen est deleta; ac supervixit ipsius reipublicae destructioni, et ubique dispersa degit, numerosa, et sui semper simillima.

His omnibus addatur, Deum sibi hanc gentem elegisse, ut verae religionis noticia conservaretur, donec tempora advenissent ad eandem amplificandam ac longe lateque propagandam optissima et maxime idonea (1).

Quaecumque igitur de singulari populo Israelitico accurate relata invenimus in V. F. libris, eo maioris sunt facienda, quo longius et antiquitate et nobilitate ab hoc superantur omnes, qui unquam exstiterunt populi.

§ IV.

(1) Conf. I. H. Pareau, vir. cl. Antiquitatis Hebraicae Descriptione, Traiecti ad Rhenum 1817. Parte II, Sect. I. Cap. 1.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

doti, Berosi, Manethonis, Iustini et Xenophontis scripta horum indigent ope, ut illustrentur quaecunque de Chaldaeis, Aegyptiis, Asfyriis, Phoenicibus, Medis, Persis, et Graecis traduntur (1), et ut corrigantur, quae saepe a profanis nimio partium studio aliisque causis ductis perperam sunt narrata (2).

§ V.

Nulla porro exstant scripta, in quibus tam praeclara et singularia invenias culturae humanae, artium et disciplinarum primordia et incrementa descripta. Ipsam scilicet humani generis originem, primarum aetatum mores et instituta, ingenii humani sensim exculsi progresum expo-

(1) Hoc. fusius docuit Ancillon, *Prijsverk. over de vraag: welke zijn, behalven de Goddelijke ingaving, de kenmerken, die de voortreffelijkheid der gewijde Schriften boven die der ongewijde bewijzen?* uit het Fransch vertaald door J. Scharp, Leiden 1802. in nota 24. Conf. etiam J. C. W. Augusti, *Grundriss einer historisch-kritischen Einleitung in's A. T.*, Leipzig 1806 1er Abschnitt § 12. n. 2.

(2) Id de Asfyriorum gente luculenter probavit L. D. Michaëlis, in Praefatione ad alteram 'Isaiae. vaticinationum Germanice versarum partem.

ponunt; et brevi quasi tabella oculis subiciunt; Historiamque omnino exhibent *humanitatis*. Hanc ob causam illis etiam, qui ceteroquin de divina eorum origine haud magnifice existimant magnam sui venerationem iniiciunt (1). Ad praeterea multarum rerum cognitu utilissimarum faciunt mentionem, e quibus hoc loco memorasse sufficiat ea, quae Physicis, Chemicis, Medicis, Mathematicis et Astronomicis studiis conducere possunt (2).

§ VI.

Supra dictis, quae haud leviter demonstrant, Libros V. F. omni aestimatione esse dignos, nullosque sibi habere pares ex antiquitate conservatos, eximia addatur *Legum Mosaicarum sapientia*, quam ex iis cognoscimus. Harum autem legum, si quaedam appareat, praestantia eo maioris est aestimanda, quo rariores sunt, quas ex hac aetate profani scriptores litteris mandaverunt: cuius rei in promptu habemus causam. Soli enim fuerunt Israëlitae, qui leges scriptas haberent,

(1) Inter hos numerandus est Meyerus, *Versuch einer Hermeneutik des A. T.*, P. I § 10.

(2) Conf. Ancillon, l. l. pag. 167 et 168. et auctores laudati ab Augusti, l. l. § 14.

S E C T I O T E R T I A . . . ?

USUS LIBRORUM VETERIS FOEDERIS IN DOCTRINA CHRISTIANA TUENDA.

- § I. *Vinculum, quod inter Novum et
Vetus Foedus intercedit, ope horum
Librorum cognoscendum.* . . . . . Pag. 135.
- § II. *Typi V. T. in tuenda doctrina
Christianâ adhibendi* . . . . . 139.
- § III. *Vaticinationes V. T. apti ad
tuendam doctrinam Christianam.* . . . . . 144.
- § IV. *Vaticinationum, ad tuendam
doctrinam Christianam adhibenda-
rum, auctoritas, ex ipsis V. F. li-
bris defendenda.* . . . . . 153.

S E C T I O Q U A R T A .

USUS LIBRORUM V. F. IN DOCTRINA CHRISTIANA AD VIRTUTIS STU- DIUM ADHIBENDA.

- § I. *Argumentum huius sectionis.* . . . . . 166.
- § II. *Varia praecepta ethica, quae
in V. T. traduntur, Christianis eti-
am commendanda.* . . . . . 167.
- § III. *Ufus singularis, quem piorum
hominum exempla, in V. T. propo-
sita, praebent Christianis.* . . . . . 170.
- § IV. *Ufus Librorum V. F. in doc-
trina Christianâ uestimandâ multum
conducens ad provolvendum Chris-
tianae virtutis studium.* . . . . . 173.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

torum lectione quisque ad vitam bene instituendam capere potest, haud leve nobis praebent argumentum pro magno, quod iis constet, pretio. Praeterquam enim, quod passim tradunt morum praecepta non omnia, ac plurima nobis commendanda; ac duo integri ibi inveniuntur libri *Salomonis Proverbia* et *Ecclesiastes*, qui Ethices tractant argumentum, *praeclara* exhibent *piorum hominum exempla imitanda*, *impiorum vero fugienda*. Haec autem, uti semper quorumvis scriptorum usum augent, ita nostra in causa imprimis sunt attendenda, tam ob amplam eorum multitudinem quam ob egregium; quem in iis referendis Sacri Scriptores sequuntur modum: quae si spectemus, praee omnibus quarumcunque gentium libris palma hisce est danda. Nusquam enim alibi tot reperimus humanarum actionum quasi tabellas, nusquam tot hominum exempla ad quamcunque vitae conditionem apta et accommodata, nusquam nostram indolem, qualis in virtutibus aequae ac vitiis seprodit, adeo depictam videmus (1). Haec ex antiquitate conservata monimenta adeamus, ut nostram contemplemur imaginem. Omnes quacunque in conditione versantes, sive prospera

(1) Imprimis id docet Niemeyerus, *Charakteristik der Bibel*.

si gaudent fortuna, seu adversa prementur; sive probi virtutisque studentes, seu ab omni pietate longe remoti, omnes huc sunt vocandi, ut quisque sui parem cognoscat atque egregie discat, quid in sua agendi ratione laudandum, quid vero sit vituperandum, quantis periculis haec illave conditio sit plena, quam facilis ab uno delicto ad alterum sit transgressio, et quomodo alii variis in conditionibus vitae virtutem seculi malique tentationibus resistere potuerint (1). Exemplorum denique amplitudo et varietas exin quoque apparet, quod utriusque sexus ratio est habita: foeminae enim egregie et exquisitè depictae saepe hic occurrunt in re domestica, uti Sara, Rebecca, Rutha aliaeque, aequè ac in rebus publicis, ut Miriam, Debora, Abigaël, Iesabel, Esthera, caeterae (2).

§ VIII.

Quandoquidem vero neminem doctum poenitentat recolere *virorum magnorum* memoriam, pro-

(1) Conf. A. van Harencarspel, *Betoog en verdediging van de achtbaarheid der geschiedkundige Boeken des O. T. en van derzelyver nuttigheid voor de Christenen*, Ultraiecti 1782. pag. 118—120.

(2) Conf. Ancillon, l. l. pag. 97—102.

perfecto ab hac etiam parte suas laudes habent. V. F. Libri. Emiaet nimirum prae omnibus, quos aliae habuere gentes: prae Lycurgo, Solone, Numa aliisque legislatoribus celeberrimus ille Israëliticae gentis conditor. Habuit profana antiquitas inclytos poëtas: haud eos desideravit sacra, quam referunt hi libri. Iobum cum Sophocle (in Oedipo), Davidem cum Pindaro et Horatio, Salomonem cum Epicteto et Isocrate comparandos esse omnino, ac saepe primas iisdandis esse partes statuere haud veremur, ne dicam de eloquentiae laude, quae Moysi (1), qui in idem poëta fuit, quae tot virtibus Israëliticarum omni iure est attribuenda (2), ut etiam taceamus de tot heroibus fortibus regibusque sapientissimis, aliisque.

§ IX.

Quae huc usque de sacris his Libris universe spectatis eorumque argumento *singulari, praeclearo et utilissimo* proposuimus, eo maiorem pro-
caus-

(1) De eloquentia Moysi vid. H e s s, *Geschiedenis der Israëlieten*, Tom. IV. pag. 317 sqq. De facultate autem poëtica, quae in Mose cernitur vid. M u n c i n g h e vir. Cl. l. l. Tom. II. p. 149 sqq.

(2) Vid. *Ancillon*, l. l. pag. 40—83.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quae, prodigit plenae, ordinem naturae excedunt, ita ut, si in horum descriptione interdum grandior et elatior apparet dictio, ea manifesto ex insolita rei magnitudine sensibusque per eam excitatis, non autem ex eius augendae studio, repetenda sit. Si igitur querantur nonnulli de rudiorum temporum indiciis, qualia in his scriptis animadvertuntur; si dicant alii, desiderari hic cultus provectoris et artis documenta, cuiusmodi Graeci Romanique Scriptores, abunde praebent, haud diffiteri poterunt, quotquot pulcri verique sensu imbuti sunt, simplicem, qua res narrantur, rationem ipsam quasi naturam expressisse, atque adeo hac virtute facile compensari quamcunque polioris artis iacturam (1).

Praeter hanc simplicitatem, egregium veri sigillum; alia deprehenduntur haud tenuiora argumenta pro Librorum ἀξιολογία. Mores scilicet, cum domesticae, tum exterae antiquitatis ita describuntur, diversique hominum characteres ita sunt comparati, ut hos, quales revera essent, ab iis inductos fuisse, ne levisima quidem sit dubitandi causa. Scriptores porro gentis suae, et sua ipsi vitia nunquam obtegunt aut dissimulant,

(1) Conf. I. G. Herder, *Briefven over de Hebr. Poëzij*, Tom. I p. 26.

stant, vetuti ea candide referunt (1). In tanta denique rerum varietate admirabilis varios inter Scriptores animadvertitur consensus, iidemque apparent viri probi ac iusti, legum divinarum interpretes et vindices, uno ducti patriae amore, magnaque se invicem colentes verecundia nullaque moti ambitione.

Postremo conveniunt mirifice singulae, quas exhibent, relationes cum generis humani cultu non nisi gradatim progrediente (2), quod imprimis valet in aestimandis his, quae Mosis aetatem longe antecedunt, atque adeo minorem fidei commendationem, quam reliqui libri, in quibus auctor res sui aevi perscripsit, habere videntur. Haec enim ob dictionis diversitatem, quae est eiusmodi, ut, quo altius asurgant, eo sint plerumque breviora, et imaginum figurarumque pleniora, perspicua ferunt remotae aetatis indicia, atque ipsam spirant humani generis infantiam (3).

Hic

(1) Conf. I. I a h n, Introductio in Libros Sacros V. F. in compendium redacta, Viennae 1804. § 15. pag. 30.

(2) Conf. M u n t i n g h e, l. l. Tom. X. pag. 233—250.

(3) Conf. I. H. P a r e a n, v. cl. Disputatio in Societ. Teiler. Tom. XXV. pag. 89—93.

His autem historicorum librorum virtutibus praeclara haec adiungatur, quod quidquid in libris V. F. inveniatur, singulari semper ratione tendat ad gloriam Dei, qua in causa ab omnibus omnium seculorum et gentium historiis longe est diversa historia sacra. Deus enim hic praecipuus est, ad quem referuntur omnia: Hic ubique rerum humanarum causa, auctor, suator ac dux proponitur; proborum remunerator, defensor, vindex; improborum iustissimus iudex, atque hinc etiam, quaecunque hi Scriptores narrant, non possunt non magnam habere vim in animos lectorum, iisque sensus infundere pios et sanctissimos (1).

§ XI.

Poëticos vero Libros si attendamus, insignior adhuc fit horum antiquorum Scriptorum eminentia. Multa enim et praeclara complectuntur carmina, argumento aequae ac dictione omni veneratione digna.

Quemadmodum autem ea, quae supra de historis protulimus, non ita sunt dicta, ac si in
ce-

(1) Conf. I. I. Hefs, *Biblioth. der heiligen Geschichte*, Tom. I. pag. 179 seqq. et Augusti, l. I. § 84.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

sublimitas et quaedam quasi maiestas mentes lectorum semper ferit, movet et percellit, eaeque huic poësi adeo sunt adjunctae, ut frustra alibi quaerantur (1), qua in causa Iobi imprimis, Moïsis, Davidis et Iesaiæ carmina veluti testes habemus eximios (2).

Ne autem elegantiam in troporum usu frequentiori conspicuam, ne imaginum pulcritudine, copia et amplitudine insignium usum, ne alias singulares dotes omnibus fere notissimas commemoremus ac ostendamus, brevi tantum spectandae sunt castitas, prudentia et veritas quae videntur semper apud Hebraeos Poëtas. Ne vel in carmine erotico, quod Salomoni adscribitur, licet in amoribus canendis audacius aliquando exurgat oratio, quidquam occurrit, quod impudentiam ac obscœnitatem Graecorum Romanorumque carminum redolet. Nihil in eo nos offendit indecore nimis dictum, aut honesti limites excedens, dummodo teneamus, poëtam hic canere Orientalem imaginibus, apud poëtas Orientales in eiusmodi argumentis usitatis, a linguis vero occidentalibus alienissimis, utentem (3).

Si-

(1) Conf. Ancillon, l. l. pag. 125.

(2) Conf. R. Lowth, l. l. praelect. XIV—XVII.

(3) Conf. quae uberius in laudem huius carminis attulit ven. L. Dibbits, in Disquisitione litter. de

Sufficit in summa aetate vi creante, in qua magnum est periculum ne labantur saepe poëtae, ac veritatem haud semper observent, uti ceterarum gentium Orientalium carmina probant, moderati semper et prudentes Hebraei dicendi sunt longoque post se intervallo relinquunt poëtas Graecos et Latinos, id quod vel ex ipsa regionis mortuorum descriptione, quam exhibet Iesaias (1), quatenus omnes fere gentes antiquae ratione tamen diversissima tradiderunt, et ex Iobi poemate cum Homeri carminibus comparato luculenter probatur (2).

Postremo singularis hic commemoranda est virtus ex altissima apud Hebraeos poësi inter et religionem coniunctione orta, qua divinitas quaedam huic poësi accedat (3).

Quaecumque ita sint Hebraeorum poësi non tantum magni faciendam censemus, verum et loco habendam, ut, licet cuique stent laudes suae, nulla tamen sine Orientalium imprimisque Arabum

Hebr. poësi cum Graeca comparata, Traiecti ad Rhenum 1818. pag. 102 seqq. et auctores ibi laud. in nota 1.

(1) Iesaiæ XIV: 9—12.

(2) Insigne illud discrimen ostendit L. H. Pareau, v. cl. in Disput. laud. pag. 52 et 53.

(3) Conf. ven. Dibbits, l. l. p. 107 et 208.

būm (i), sive Graecorum Romanorumque: ex antiquo orbe ei sit praeferenda. Praeterea hinc quanti sine aestimanda antiquissima monumenta, quae Hebraeorum poëmata continent.

Crescit autem nostra de his existimatio, simul ac eorum gravissimum et utilitate sua ad varietate egregium argumentum attendamus. Hos enim versator in laudibus Dei: celebrandis, eiusque benignitate et clementia, simul vero iustitiae ac sanctitate praedicandis; in hominis praestantia extollenda; peccatorum foeditate execranda et fiducia commendanda, quae in Deo semper sit collocanda; quae singula in Psalmorum praecipue libro. inveniuntur. Mors autem Dei imperium saepe cantatur, praesertim in Theodicea, quam Iobis liber exhibet, ubi et in Psalmis XXXVII et LXXIII. Porro tractatur Ethices argumentum, cui ipsa dictio brevis saepe, acuta et haud raro aenigmatica est accommodata. Huc imprimis pertinent Proverbiorum et Ecclesiastis libri. Praeclarae denique habentur naturae descriptiones, multarum rerum gestarum varis e temporibus repetitarum, sive ad religionem sive ad civilem gentis Israëliticae

aut
 (i). Praestantiam Hebraeorum Arabum praestantiam demonstravit S. F. I. Beau, in Oracione de hoc argumentum.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Etenim qui apud Veteres quascunque gentes: vaticinandi artem exercuerunt, avium volatum, aut astrorum cursum, aut fulminis ictum, aut mactatorum animalium viscera aliasque res levisimas conspiciebant, ut exim futura praesagirent, superstitioni populari favebant principesque adu- labantur. Ab istis autem longe diversi erant va- tes Israëlitici. Viri fuerunt animo pio, patriae amore incensi, verae religionis tuendae ac pro- movendae studiosi, victorum et errorum censores acerrimi, neminis auram captantes, immo prin- cipes quosque viros, ubi iusta esset reprehenden- di causa, absque ullo timore perstringentes, di- vinasque iis poenas minantes. Omnem iidem: semper impenderunt operam, ut veram virtutem et pietatem commendarent ac propagarent, prae- ceptis suis saluberrimis haud exigam ad- dentes, vim morum gravitate, qua ubique ap- parent.

Iustam igitur venerationem non possunt non habere quotquot ab his viris scripta in V. F. Libris inveniuntur; nec tantum quoad vitia re- prehendant ac virtutem commendent, quod con- veniebat cum ea, quam sustinebant, perso- na (1), verum etiam, quoad rerum futurarum
 . . . . . prae-

(1) Conf. I. H. Pareau, v. cl. Ant. Hebr. De- script. P. II. Sect. 1. Cap. § 4. . . .

praedictiones exhibeant, quas cum repeterent a Deo, nec tamen ullam ad ipsas fidem denegandam darent causam, haud profecto eodem levi pretio, quo aliarum gentium oracula, habere licet.

Quam autem nobiles isti vates Israëlicarum secuti sunt rationem in enunciando et conscribendo, ea pro singulorum virorum indole, aetate et conditione diversissima tot tantisque se commendat virtutibus, ut nostram etiam nunc moveat admirationem.

Sive enim verae religionis doctrinam exponunt, Dei naturam describunt eiusque voluntatem annuntiant et celebrant; praecepta dant moralia hominumque actiones cum illis haud convenientes detestantur, sive clementissimi Dei promissa poenitentibus patefaciunt, iustissimi vero Iudicis supremi poenas annuntiant et ad poenitentiam adhortantur, sive consolationem adhibent, seu terrorem incutunt, dicendi genere semper utuntur gravissimis, quas tractant, rebus aptissimo. Delectant, movent, terrent, docent, persuadent. Imaginibus e rebus naturalibus, aut e communi vita vel ex historia Sacra desumptis, praesentia quasi reddunt quae longissime ab humano ingenio sunt remota.

Licet vero inter hos vates tantum deprehendatur discrimen, ut alter ab altero quam maxime

superetur, nemo tamen eorum est, quo libenter careremus. Singuli scilicet suas habent laudes, ipsaque illa ingeniorum varietas delectat quam maxime.

Quemadmodum enim Iesaias omnium facile princeps elegancia, sublimitate ac pondere est insignis, inque imaginibus dignitatem aeque ac pulcritudinem et foecunditatem eximiam sectatur, Ezechiël vero in imaginibus foecundus in dictione ob gravitatem, vim atque impetum ceteros superat, ita apud reliquos apparent singularia etiam, ob quae digni sunt habendi qui inter divos vates numerentur.

Hoseae acumen et concisam orationem, Ioëlis elegantiam, perspicuitatem et sublimitatem quoque egregiam, Michae, qui item brevis et concisus apparet elationem, et fervorem nobilem, Nahumi denique sublimitatem singularem hic commemorare nostram in causam absque dubio suffecerit; quo accedit, quod ne Amosus quidem, pastoritiae vitae adsuetus, hic omni careat commendatione. Licet enim in eius carminibus pristinae conditionis vestigia deprehenderint nonnulli, sensuum tamen elatione et dictionis splendore atque compositionis elegantia ita est insignis, ut vix cuiquam in hoc genere cedat (1),

His

(1) Vid. R. L o w t h, l. l.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

S E C T I O P O S T E R I O R.

**LIBRORUM VETERIS FOEDERIS QUOAD RELI-
GIONIS HISTORIAM ET DOCTRINAM
SPECTATORUM PRAESTANTIA.**

§ I.

Religionis Patefactae Historia.

Quaecunque in priore Sectione proposuimus, ut strictim describeretur Librorum V. Foederis praestantia, eiusmodi nobis esse videntur, ut propterea summo eos loco habere oporteat quoscunque iustos ac idoneos iudices. Verum enimvero adsunt forsan, qui omnem fere nostrae argumentandi rationi detrahendam censeant virtutem, cum in laudibus cumulandis vitia et quaecunque reprehensione digna miserimus et obtexerimus. Quod enim universe ad historicos attinet, haud quaquam absolutam dari historiam, clamitant, magnos deprehendunt hiatus, multa animadvertunt sterilia, multa vero desiderant, qui-

quibus ad Israëlitarum historiam rite absolvendam opus omnino fuisset. Istarum vero, et quotquot eiusdem generis moventur, calumniarum origo ipsi horum librorum consilio haud bene cognito est, tribuenda. Nunquam profecto hoc fuit S. Scriptorum institutum, ut accuratam et continuam referrent gentis Israëliticæ historiam, atque adeo perperam cum Herodoti, Livii, Taciti aliorumque Historicorum scriptis comparantur. Longe aliud idemque valde singulare eorum apparet consilium, in eo positum, ut doceant, unius veri Dei cultum servatum fuisse apud Israëlitarum maiores, et Deo curante ac fonte puniente saepissime, propagatum, ac tandem confirmatum, huius porro Dei dictata esse facta, tam promissiones quam minas, quo persuasum fieret omnibus de huius existentia (1). Iam vero hoc primarium consilium si spectemus, haud amplius nos offendent multæ res narratae de certis quibusdam familiis, de Patriarchis, de vita pastorali, pastorumque itin-

ne-

(1) Conf. I. F. Iacobi, *Verhandeling over den waren aart en voortreffelijkheid van de boeken des O. T.* In Tomo III. Operis eius, *Verhandelingen over enige gewigtige stukken van den Godsdienst, uit het Hoogduitsch, door D. C. van Voorst*, p. 24 sqq.

veribus (1): haud omni usu carentes vocabimus
sūt genealogias, quas stultae gentis tantummodo
in delectationem collectas fuisse perhibent non-
nulli (2). Verbo: in his etiam, quae alioquin
reprehendenda videntur, ipsam agnoscemus sa-
pientiam divinam.

Praeclaro autem huic consilio egregie conve-
niunt quaecumque his in Libris inveniuntur. Do-
cebantur enim, Israēlitae e sua ipsorum historia
religionem,isque persuasum fiebat, pietatem
legumque divinarum obedientiam felicitatis esse
se fontem, improbitatem vero, idololatriam
aliaque vitia omnium calamitatum causam.
Prophetae deinceps, qui existebant, singula,
quae in his relationibus peculiaris div. Provi-
dentiae praebebant documenta, exponebant, et
exin, quid Deo placeret, quid secus, doce-
bant. Hinc factum, quod in carminibus perpe-
tua fiat historiae antiquae commemoratio (3),
quae ne in precibus quidem fundendis omitti-
tur (4).

Quae

(1) Conf. Lilienthal, *Oordeeltkundige Bijbel-
verklaring*, I. p. 183 sqq.

(2) Conf. Koppe, *de Bijbel een werk der God-
delijke wijsheid*, I. p. 84—128.

(3) E. c. Ps. CV et CVI.

(4) E. c. 1 Reg. VIII. Conf. A. H. Niemeyer-
ri,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ant; rerum auctor, conservator ac gubernator (1). Est vero ille ratione praeditus, oculis autem conspici non potest, eiusque formam fingere haud licet (2), idemque est perfectissimus (3), ubique praesens (4), immutabilis atque aeternus (5); omniscius (6); voluntate praeditus liberrima (7), immutabili (8), et om-

invenisse videntur conf. Cl. Pareán, in Soc. Teyl. 1. 1. p. 57—60, 145.

(1) Gen. 1: 1. Ps. CIV.

(2) Exod. XXXIII: 23. Deut. IV: 12—15. Non audiendi sunt nonnulli, inter quos Eberhardus, in libro: *der Geist des Urchr.* III Th. f. 233. qui statuant, Deum in V. F. quemadmodum apud ceteros Orientales proponi ut lucem subtilissimae naturae, cui sententiae obstant classica omnino haec loca, 1 Reg. VIII: 27, 2 Chron. VI: 18, Jerem. XXIII: 23, 24, Ps. CXXXIX; quod accedit, quod Deus a luce ipsa non ut re emanata, sed ut creata discernatur Gen. 1: 3; conf. W. A. van Hengel, vir Cl. in Opp. Soc. Teyl. XXVI. p. 233 et 234.

(3) Ps. LXXXIX: 7—9. Exod. XVIII: 11. et Cl. Muntinghii, Comp. Theol. Christ. Theor. II. 1. 3. § 110. in not. c.

(4) Ps. CXXXIX: 7—9. Jerem. XXIII: 23, 24.

(5) Gen. XXI: 33. Ps. XC: 2—4.

(6) Ps. CXXXIX: 1—18. Prov. XV: 3.

(7) Ps. CXXV: 6.

(8) Mal. III: 6.

omnipotente (1); sapientissimus porro (2), summâque praeditus sanctitate (3), simul verâ benignitate paternâ, ac clementiâ (4), veracitate fallere fallique nesciâ (5), et iustitiâ tam in legibus ferendis, quam in iis vindicandis manifesta (6).

Hanc de Deo doctrinam ita tradiderunt V. F. scriptores, ut semper fuerit accommodata ad hominum captum; neque adeo in vitium est vertendum, quando Deum in hominum similitudinem informarunt (7). Nunquam insuper operam dederunt disquisitionibus de internâ Dei naturâ, humanum superantibus ingenium; nec tamen dicendi sunt nimis humilem Deoque indignam notionem sibi unquam formasse (8).

Quem

(1) Ps. XXXIII: 6, 9. Ies. XL:

(2) Iob. XXVIII. Proverb. III: 19, 20. VIII: 22—26.

(3) Levit. XI: 44. Hab. I: 13.

(4) Exod. XX: 6. XXXIV: 6, 7. Ps. CIII: 19; CXLV: 8, 9.

(5) Dent. VII: 9. Ps. XXXIII: 4, 5.

(6) Gen. XVIII: 25. Ps. VII: 11, 12. XIX: 8, 9.

(7) Conf. Cl. Pareau, *Antiq. Hebr.* l. I. II: 33 I. p. 151.

(8) Conf. Herder, *Brieven over de Beoef. der Godgeleerdh.* III: p. 68 sqq. *Jerusalem*, l. I. III: p. 171 sqq.

Quem autem praeclara hac ratione describunt Deum, eundem et auctorem omnium rerum, et mundi huius procreatorem docent V. F. Libri. Ab hac veritate omnis institutionis auspicia factum, cuius praeclarum conservant monumentum (1), temere a nonnullis repudiatum (2), in quo tam concinnus et probabilis ordo, quo res creatae proponuntur, quam magnifica Creatoris notio, ad quam prisci illius temporis homines se iam efferre poterunt, ut ipsum, et omnia solo mandato formasse, et, quae formasset, omnia ut bona approbasse discrete significant, omnem merentur admirationem (3).

Hac relatione nituntur ea, quae perpetuo de Deo huius mundi procreatore tradunt hi Libri (4), omnem de aeterno mundo cogitationem excludentes (5): et cum Scriptoribus haud
opus

(1) Gen. I: 1 sqq.

(2) Praesertim Bolingbrokii et Voltairii sententias refutavit Ierusalem, l. I. III. pag. 221 sqq.

(3) Hanc de mundi origine relationem rationi convenientem esse, ostendit van der Meulen, in Diss. de Orig. mundi.

(4) Iob. XXXVIII: 4. Ps. CIV: 3—19.

(5) Ps. XC: 2, CII: 26. Conf. Doederlein, Instit. Th. Chr. I: 2. § 119.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

§ III.

Doctrina de homine:

Omnes, quas Deus produxit, naturae ratione praeditae cum nobis cognitae non sint, Codex Sacer duplicem earum nobis exhibet speciem, angelorum, et praesertim hominum.

De generis humani origine cum nihil certi solo rationis usu assequi possimus, in V. Foederis Libris monumenta habemus conservata (1), e quibus certiores fiamus de primis omnium hominum parentibus.

Praeclara porro est doctrina, quam de primis hominum conditione tradunt: hos enim animi integritate, corporisque sanitate fuisse gavisos docent, iisque vitae perpetuae, et non, nisi admissio peccato, finiendae spem fuisse factam (2); eo autem eximio conditos fuisse consilio, ut vera virtute seu sanctitate, quantum per terminos, quibus natura eorum finita circumscripta est, liceret, ipsi forent similes: cum vero iam

ip.

(1) Genes. I, II.

(2) Genes. I: 26. II: 17. Conf. MORUS, Comm. Exeg. hist. in Theol. Christ. epitomen Tom. I. Part. III. Cap. 1. § 9.

ipsum primum hominum par a Deo defectisset (1), hinc vitiositatem quandam moralem ortam, ac per universum genus humanum propagatam fuisse, qua intercedente, eximio hoc consilio eos penitus excidisse, ac divinam indignatione dignissimos evasisse (2).

Vitam dein futuram esse expectandam, quod ipsa Henochi historia iam probat, cuiusque spes in Iobi libro apparet, atque in Mosis scriptis, a Davide deinceps et vatibus luculentius est data, ita docent, ut ea de re nulla remaneat dubitatio (3). Hanc autem vitam laetam omnino et felicem probis tantum expectandam

res.

(1) Mosaicam de vitiorum origine traditionem brevem, simplicem, et ad hominum captum accommodatam vindicarunt Herder, *Briefven* l. l. I. p. 14 sqq. Ierusalem, l. l. III. 270 sqq. Tobler, *sur chre der Bibel*, I. p. 86. sqq.

(2) Gen. VI: 5. Exod XXXIV: 7.

(3) Gen. V: 24. XV: 15. XXV: 8, 9. Ps. XVI: 8, 11. LXXIII: 24—28. Prov. XIV: 32. Ies. XIV. Conf. Michaëlis, *Syntagma Commentu* Götting. 1759. pag. 80 sqq. Doct. l. l. Metelkamp, *Disf. Exeg. et Theol. continens vestigia doctrinae de immortalitate animorum in Libris V. F. obvia*, Har-derov. 1799. Cl. Heringa, ad Seileri *Librum Bijbelsche Uitlegtunde* pag. 183. 192. Cl. Pareau, in

testantur, non vero improbis (1), licet ceteroquin Deum proponant praemiis ac poenis hactenus in vita se manifestantem proborum fautores, ultorem vero impiorum, primum accommodare ad infantile hominum ingenium (2), et deinceps convenienter cum peculiari Israëlicarum regimine per Mosem introducto (3). Quamquam vero praecipua rationum ad bene agendum momenta ex hac vita desumebant (4), satis tamen caverunt, ne pii ad desperationem redigerentur, cum se calamitatibus obrui, impiis aequalem res bene cedere viderent (5): tandem enim aliquando virtutis praemia, impietatisque poenas instare annunciabant (6).

Nec

In Commentatione de immortalitatis ac vitae futurae notitiis ab antiquissimo Iobi scriptore in suos usus adhibitis. Daventriae 1807.

(1) Ps. XVI: 8—11. XVII: 14, 15. XLIX: 15, 16. LXXII: 23—28.

(2) Gen. XVIII: 23 sqq. XXII: 14.

(3) Ps. XI: 4—7. XXXIV: 16—23. XCI. Conf. Cl. Pareau, Antiq. Hebr. P. II. S. 1. Cap. 3. § 3. et S. 2. Cap. 1. § 8. S. 3. Cap. 1. § 6.

(4) Ps. XXXIV: 12 sqq. Ies. LVIII: 6 sqq. Prov. V: 1—14.

(5) Ps. XXXVII. Ierem. XII: 1 sqq.

(6) Vid. K o p p e, *de Bijbel een Werk der Godde-*

Hj-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nationes praecipue sunt trahendae (1). Nec Israëlitis tantum, sed universo generi humano hanc salutem destinatam esse, tum denuntiatio eius ad Evae progeniem indefinite pertinens (2), ac promissio de Abrahami sobole (3), tum imprimis Davidis (4), et Prophetarum dicta (5), indicant.

Poenarum igitur expiationem non nisi a Deo sperandam et exspectandam esse resipiscentibus perhibent (6), cuius doctrinae memoria iam statim hominum mentibus impressa fuit, sacrificiis

(1) E varicinationibus Evae et Abrahamo factis vix spes concipi potuit de uno quodam Conservatore, nisi luculentior accesserit patefactio. Moses vero Israëlitarum genti iam promisit summum verae religionis interpretem, cui auscultandum foret. Deut. XVIII: 15, 18. coll. Act. III: 22, 23.

(2) Gen. III: 15.

(3) Gen. XXII: 18.

(4) Ps. LXXXVI: 9. CXXXVIII: 4, 5. coll. Rom. XV: 9-11.

(5) Ies. II: 2-4. XXV: 6-9. XLV: 22-24. LIV: 13. LVI: 7. LX. LXV. LXVI. Mich. IV: 1-4. Zeph. III: 9, 10. Zach. II: 11. VIII: 22, 23.

(6) 2 Chron. VI: 24-39. VII: 12-14. XXX: 5-9. Ies. LV: 7. LIX: 20. Ier. III: 11, 12. Ezech. XVIII: 31-32.

a Deo constitutis, quorum licet pleraque primum reverentiae erga Deum, fiduciae, animique grati publicam significationem spectabant, alia tamen piacularem etiam usum arguebant, Noachi ex. gr. et Iobi (1). Apparet hoc praesertim in constitutione Mosaica, quae victimis mactandis imponendae erant manus ab offerentibus (2): quo solenni ritu ostenderent, se morte esse dignos, poenarumque immunitatem, interpositam animalis morte, a Deo implorare, de cuius in peccatis condonandis benignam voluntate sibi erat persuasum (3). Eadem autem sacrificia, ut et alias caerimonias, a Mose institutas fuisse, veluti symbola, quibus oculis subiiceretur ac depingeretur felicitatis huius praedictae, auctor et procurator, multa docent loca in Epistola ad Hebraeos (4), quae adeo imagines ipsi deinceps rei ceslerunt.

(1) Gen. VIII: 20, 21. Iob. I: 5. XLII: 8, 9.

(2) Levit. I: 3, 4. III: 1, 2. 6-8. 12, 13. IV: 1-4.

(3) Vid. Cl. P a r e a u, Antiq. Hebr. P. II. S. 1. Cap. 3. § 9. et P. II. S. 2. Cap. 5. § 4.

(4) Vid. Cap. IX: 8. coll. VIII: 5 sqq. IX: 24. X: 1.

Doctrina Morum:

Hac igitur praeclarâ *de Deo ac de homine* doctrina, qualem in V. F. Libris contemplamur, breviter expositâ, absque dubio quisque optimam quoque expectabit *Morum doctrinam*, superstructam iis, quae de hominis ad Deum relatione docentur. Diversa autem scripta per-lustrantes, leges praesertim Mosaicas, Davidis carmina, Salomonis aliorumque sapientum sententias et Vatum orationes, hanc expectationem haud vanam esse comperimus. Ea scilicet praeceptorum moralium est praestantia, tanta est nobilitas principii, e quo ducuntur, tam praeclara sunt momenta, quibus adstringuntur, tamque egregia sunt subsidia, quibus facilis fit eorum observantia, ut mirabundi omnino non possint non contemplari doctrinam in his Libris traditam. quicumque considerent, quantis eâ aetate erroribus repleta fuerit antiquissimorum populorum disciplina moralis.

Ante omnia commendatur amor erga Deum benignissimum, et obsequium Domino ac Legislatori sanctissimo praestandum, e quo, velut e fonte, ducantur singula, quae Israëlitis data fue-
re,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tionibus eminet Lex Mosaica (1). Atque hinc est, quod eximia inveniantur in Libris laudatis praecepta benignitatis et humanitatis erga quoscunque homines, egenos etiam, fervos ac peregrinos, ipsaque bruta animalia (2); et quidquid alii e Davidis carminibus aliisque locis ad commendendam hanc morum doctrinam effici posse putarint, adiunt omnino loca, quae *Φιλεχθρίαν* commendant (3). In officiis autem omnibus, quae imponuntur hominibus, animadvertendum est, honestas huius vitae voluptates iis haud denegari: uno tantum die post sex alios abstinendum esse a labore monetur, cuius rei sapiens fuit consilium, in caeteris festis etiam conspicuum (4).

In.

(1) Vid. Maleach. II: 10. et loca laudata ab Hamelsveldio, *het Evangelie uit het Oude Testament*, pag. 420 sqq. et conf. Iacobi, l. l. pag. 414—416.

(2) Exod. XXI: 27. XXII: 21, 22. XXIII: 10—12. Levit. XLIX: 9, 10. Deut. V: 14. X: 19. XV: 7—11. XXV: 4. Iob. XXXI. Prov. XII: 10. Ies. LVIII.

(3) Exod. XXIII: 4, 5. Prov. XXV: 21. Conf. G. C. Pisanski, vindicia Psalmorum ob execrat. impugnatorum Regiom. 1779. 8vo.

(4) Vid. Ierusalem, l. l. III: 450, 451. Iacobi, l. l. pag. 416—420.

Insuper autem haec morum doctrina insignis, est auctoritate, quae est eiusmodi, ut non suadendo, sed praecipiendo, officia praescribat, atque adeo non ab humana quadam potestate, sed ab ipso Deo derivanda sit (1); et in praecipiendo ita versatur, ut non tantum divinae voluntatis mandata exhibeat, sed ipsum Deum in sua agendi ratione optimis gaudentem virtutibus proponat, quem sequantur homines (2).

Quae autem a gentium philosophis ducta videmus virtutis momenta ex honoris cupiditate, patriae et sui ipsius amore, commodis huius vitae, aut animi tranquillitate (3), longe inferiora sunt illis, quae S. Scriptores exhibent. Licet enim Iehova sapienti consilio praemiis ac poenis, hac in vita distributis, uteretur, ad virtutis amorem,

(1) Quantoperè haec auctoritas in laudem faciat huius doctrinae, imprimis demonstrat sententiarum discrimen, quae apud Profanos in praecipitis moralibus obtinuerit. Legat. Stolp. p. 1762. p. 188—197.

(2) Levit. XI: 44. Deut. X: 17—19. Conf. Kopppe, de Bijbel l. l. l: p. 282.

(3) Quae e virtutis pulcritudine, vitaeque foeditate, aut e futura virtutis remuneratione, vitaeque poena ducebantur momenta, ea debilia esse apparent, consideratis Philosophorum libris in definienda virtutis natura et haesitatione de animorum immortalitate. Conf. Stolp. Legat 1762. p. 197—203.

rent utriusque officium inticiendum, atque ex hac divina agendi ratione plurima peterentur momenta, complectitur tamen V. F. doctrina nobiliora multa, dacta e remuneratione vitae felicia, olim rediturae probis sperandae, et ex amore Dei eiusque gratia (1). Quibus omnibus denique sunt addenda praetulara, quae nobis praebent; *auxilla*, impetratae preces, ad quas, cum a Deo omnem boni et mali cognitionem, et singulare virtutis colendae auxilium esse repetenda doceant (2); homines incitantur (3) exemplisque ducuntur (4).

Quae cum ita sint, haud dubitare oportet de saluberrimo ac certissimo effectu, quo haec gravata fuerit doctrina, non tantum in impellendo et movendo, sed etiam in emendando homines cuiusque generis ac aetatis, et in eos ducendo ad praestantissimos: verae sapientiae et pietatis fructus ferendos et percipiendos, quorum egregia et prodigiosa fere documenta nobis praebet S. historia.

Priusquam vero ab hac, quam institimus quaesi-

(1) Ps. XIX. XXVII. Prov. XII: 14. Mal. III: 16.

(2) Ps. XXV: 8, 9, 12. XXXII: 8. CXLIII: 10.

(3) Proverb II: 3, 6—8.

(4) 1 Reg. III: 9. Ps. XXV: 4, 5. LXXXVI: 14. CXIX: 33—38.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

varum societate obtinebat, imperii ratio (1), quâ erat summus princeps Israëlitarum, quibus praesens aderat (2). Quae omnia si rite teneamus, magni aestimanda iudicabimus; quae in cultu Deo praestando Israëlitis erant praescripta.

§ V.

Modus, quo religionis patefactae doctrina est tradita.

Iam vero eximiâ hac religionis doctrinâ spectatâ, restat, ut *modum* consideremus, quo ea fuerit patefacta.

Gentis Israëliticæ vel levisima consideratio nobis iam persuadere posset de praestantiâ doctrinae commemoratae, e causis naturalibus nullo modo repetendae. Cum enim ne nobilissimi quidem Graecorum Philosophi gravissimam de uno vero Deo doctrinam a superstitionis commentis eximere, suisque discipulis ut certam tradere potuerint, unde est, quod iam dudum ante horum aetatem doctrina illa apud solos Is-

(1) Exod. XIX: 6—8. Ios. XXIV: 15—27. Conf. Hese, *die Geschichte Moses*, I. pag. 196 sqq. Gl. Pareau, *Antiq. Hebr* I. I. III: 1: 1.

(2) Vid. *Ierusalem*, I. I. III. 478—501.

melius; exculi ingenii ratione nequaquam
 iis comparandos; ut totius religionis doctrina
 traderetur? Estne credibile, Mosem ceteros-
 que vates, in maximam popularium ad idololatri-
 am propensione, solos ratiocinando progredi
 potuisse ad summum noticiarum de religione cul-
 men? Nonne ipsum Deum eos habuisse impul-
 sorem et ducem et doctorem perpetuum quivis
 merito coniceret. (1)?

Quod autem coniciendo attingere possemus,
 in eo confirmamur, historiam, quam exhibent
 V. F. Libri, indagantes. Divinam enim auctori-
 tate religionis doctrina fuit patefacta, ea adhi-
 bita argumentorum specie, quae in omnium
 oculos incurreret, et sensus ita feriret, ut ius-
 tae dubitationi nullus relinqueretur locus. Mo-
 ses nimirum et vates, divinitus se fuisse institutos
 ac legatos testati, fidem sibi compararunt, mira-
 culis palam editis, in conspectu omnium, ut et
 eorum, quorum maximopere interesset eos, si
 possent, fraudis convincere, et ut impostores
 punire. Quod imprimis dicendum de Mose le-
 gationem suam hac ratione confirmante coram
 rege Aegyptiorum, coram universa eius aula,
 et coram ipsis denique magis, qui nihil nisi ar-
 tis peritiam ostendere potuerant. Miraculorum

(1) Conf. Iacobi, l. l. pag. 401-402.

autem id fuisse consilium, ut qui se legatum
divinum haberi vellet, miraculo patrato, talis
vir etiam declararetur, multis documentis ap-
paret (1).

Alterum eodem datum consilio argumentum
praebuerunt praedictiones rerum futurarum fore
tuitarum, quarum eventus respondit iis, quae
fuerunt praesignificata. Hae autem tanquam
legationis divinae criteria in V. F. Libris
saepe considerantur (2). Quas autem editas le-
gimus vaticinationes, eae, quin verae fuerint,
haud dubitare licet. Quae enim exempli causa
de propagatione unius Dei cultus et verae reli-
gionis ad omnes gentes (3), de tribu Iuda sem-
per futura primaria (4), de Messia ex hac tribu
et e Davidis familia oriundo (5), de Israëli-
tium ob impietatem futuro exilio, et reditu in
patriam, ac reipublicae restauratione (6), va-
riis aetatibus sunt annuntiata, inter cetera exitu
ita

(1) Exod. XIV: 31. Conf. Müller, in Soc.
ag. 1860. § 28, 29.

(2) Vid. Deut. XVIII: 22. Ies. XLVIII. Dan. IX:
, 12. et alibi.

(3) Conf. loca laudata a Iahnio, l. l. § 17.

(4) Ibid.

(5) Ibid.

(6) Ibid.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

V. F. dotes singulares ob religionis doctrinam, quam complectuntur. Haec enim egregie conveniens cum Dei hominisque natura, religioni naturali confirmandae inserviens, hominibus tradita est modo eorum conditioni accommodato Deique maiestate dignissimo: atque insuper ei accesferunt externa documenta divina auctoritatis, qua doctores gavisii fuerint. Quae cum ita sint, religionis divinitus patefactae doctrinam his monumentis antiquis contineri statuimus.

Hac igitur ratione Librorum V. F. praestantiam *strictim* descripsisse nobis videmur.

P A R S P O S T E R I O R.

LIBRORUM VETERIS FOEDERIS USUS
 IN DOCTRINA CHRISTIANA INTEL-
 LIGENDA, AESTIMANDA, TUENDA,
 ET AD VIRTUTIS STUDIUM AD-
 HIBENDA.

P R A E M O N E N D A.

*Auctoritas et usus Librorum Veteris Foede-
 ris ex Christi et Apostolorum doctrina.*

Cum igitur pro viribus nostris *strictim* descripserimus Librorum V. F. praestantiam, quae eiusmodi esse apparuit, ut divina omni iure his tribuenda sit auctoritas, ulterius progredi possemus, ad exponendum insigne, quem etiam nunc nobis, luce Christianae doctrinae illustratis, praebet usum. Quemadmodum vero in omni re, quam defendendam sumamus, insigne accedit praesidium, si alios, eosque idoneos iudices eiusdem causae comperiamus fautores ac de-

defensores, haud abs re iudicavimus nonnulla praefari, quibus appareat, quid de Libris laudatis censuerint Christus et Apostoli, ac quam ratione iis fuerint usque in doctrinam tradenda.

Conservatoris nostri de hoc argumento sententiam tradiderunt nobis Evangelistae. His enim referentibus, professus fuit Christus, in sacris, quae suo tempore apud Iudaeos habebantur scriptis, testimonium divinitus datum exhiberi de sua legatione, atque hanc ob causam ea diligenter perscrutanda esse monuit (1): summam ac perpetuam iis tribuit auctoritatem (2): Mosis vatumque scriptis certam et perfectam inesse institutionem bene beateque vivendi indicavit (3): atque aperte docuit, sibi esse propositum non violandae, sed stabiliendae legis divinae, cuius lator fuerat Moses, interpretes vero et vindices extiterant Prophetae (4). Neque

alt-

(1) Ioh. V: 38, 39. Sive verba *ipsum* in Indicativo, sive in Imperativo sumenda putes: Idem ex hoc loco argumentum petendum est, uti probavit I. O. d. Heringa vir Cl., in Disc. Soc. Hag. 1789. pag. 200, 201. Conf. et Zachariam, Bibl. Theol. I. p. 127—132.

(2) Ioh. X: 35.

(3) Luc. XVI: 19—31.

(4) Matth. V: 17.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quam, superatâ morte, pervenerit (1): et ubi in eo est, ut rationem reddat, cur Christiani recte agant, animum advertentes ad Prophetarum doctrinam salutarem, horum varinationes, quae in V. F. Codice inveniuntur, Deo iubente ac moderante editas esse docet (2); illorum autem auctoritatem suâ institutione non infringi, sed magis confirmari testatur Paullus (3).

Quae attulimus loca, licet aliis facile augeti possent (4), sufficere tamen mihi videntur ad iudicium Christi et Apostolum de V. F. auctoritate et usu intelligendum, quod sane eiusmodi fuit, ut Christianis prorsus indignas censeamus quascunque sententias horum Librorum contemtrices. Neque etiam audiendi sunt, qui supra laudatas admonitiones Iudaeos tantum spectasse putent. Praeterquam enim, quod Christus discipulos suos alia docturus fuisse censendus sit, si haud perpetuum nec omnibus utile commodum his Libris attribuisset; observandum est, Apostolos deinceps Sacra Scripta laudasse et commendasse in usum Iudaeorum Palaestinsium aequè ac

(1) 1 Petr. I: 11.

(2) 2 Petr. I: 19—21.

(3) Act. XXVI: 22.

(4) V. c. Matth. XXII: 43. Luc. XVI: 17. Ioh. V: 46. Act. III: 8, 21. 1 Cor. X: 6.

ac alienigenarum, et Ecclesiarum, ad quas tunc
 Iudaei, quam gentes se addixerant (1): nulla
 que profecto excogitari potest causa, cur Paulus
 Iudaeorum opinionibus se accommodaturus
 fuisset, cum ad horum Librorum studium adin-
 veret Timotheum (2), quippe qui patre alieni-
 gena oriundus, et Pauli institutione Christianam
 edoctus doctrinam, dignus iudicatus erat, qui
 Ecclesiae constitueretur doctor, veramque adeo
 propagaret religionem (3).

Constat igitur, Iesum et Apostolos divinam V.
 F. adscriptisse auctoritatem, eiusque usum om-
 nibus commendasse, qui suam amplecterentur
 doctrinam: quocirca nunc videamus, quom-
 nam in sacris his libris utendis secuti sint ra-
 tionem.

Primum quidem saepissime e V. F. allegarunt
 loca, vel ad demonstrandam suam doctrinam (4),
 vel ad refellendas aliorum errores (5), vel ad
 pro-

(1) Rom. IV: 23, 24. 1 Cor. IX: 9, 10. Eph.
 VI: 2.

(2) 2 Timoth. V: 15—17.

(3) Conf. Cl. Heringa, in Soc. Hag. l. l. p.
 202.

(4) Matth. XXII: 31, 32. Act. VII: 48—50.

(5) Matth. XV. 3—6. Rom. IV: 1—12.

probanda et commendanda sua suorumque facta et instituta (1), vel ad eorum crimina damnanda (2), vel ad illustranda dicta sua (3), vel ad ea qualicumque modo commendanda (4), vel denique ad excitandos pijs animi sensus (5), quibus luculentissime ostenderunt, summam sacris his literis tribuendam esse fidem, maximamque auctoritatem. Historiâ porro, quam referunt V. T. Scriptores, ad docendum hortandumque utuntur. Religionis placita e V. Foederis Libris tradiderunt, illustrarunt et vindicarunt, ex illisque confectaria duxerunt ad probanda doctrinae et religionis Christianae capita antea incognita (6). Promissorum, quae in V. F. inventuntur, mentionem faciunt frequentem, Deique laudant fidem in hisce praestandis, dato Iesu Christo, provocantes eam in rem ad divorum vatum auctoritatem, quod non tantum factum videmus apud Iudaeos, verum etiam a Iesu in

le-

(1) Matth. XII: 1-6. Ioh. VIII: 17. Act. I: 20.

(2) Matth. XII: 7. XV: 7-9. XXI: 13.

(3) Ioh. VI: 45. VII: 38.

(4) Rom. XI: 34, 35. 1 Cor. II: 9, 16.

(5) Rom. XII: 19, 20. 1 Cor. VI: 16.

(6) Marc. XII: 29. Act. XIV: 15. Rom. III: 21. 1 Cor. VIII: 4-6. Hebr. XI.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

descripturi praeclaram atque omni dubio caren-
tem suscipimus causam, in qua ita versabimur,
ut per partes, in ipsa quaestione propositas,
ostendamus, quid valeant Libri laudati ad Chris-
tianam doctrinam *intelligendam, aestimandam,*
tuendam, et ad virtutis studium adhibendam.

S E C T I O P R I M A

USUS LIBRORUM VETERIS FOEDERIS IN DOCTRINA CHRISTIANA INTEL- LIGENDA.

§ I.

Usus, quas adferunt V. F. Libri ad dictionem N. T. cognoscendam.

Cum primo loco sit inquirendum, quid valeant V. Foederis Libri ad intelligendam doctrinam Christianam, ante omnia exponendum putamus, quomodo eorum ducamur auxilio, ad perspiciendam dictionem, quae in N. Foederis Libris regnat. Horum enim nisi cognita et perspecta habeas scripta, doctrinam, quam profitentur Christiani, haud recte intelligi posse cuiusvis indubium esse credo. Sparsa scilicet ea est per omnes, quas habuit Christus orationes, per omnes eius disputationes, colloquutiones, dicta omnia et praecepta, parabolas et quoscunque eius sermones litteris mandarunt Evangelistae, per

per varias, quas ipsi repleverunt annotationes, et animadversiones, per omnia quae in Actis Apostolorum retulit Lucas, per omnes denique Epistolas et scripta Apostolica; quare N. Foesderis Libros fontes agnoscimus primarios religionis Christianae. (1). Novi Testamenti autem dictio cum non sit pure Graeca, sed singulis in verbis, dicendi, formulis et figuris non tantum, verum et universam orationis formam Hebraicam consuetudinem imitetur (2), universe de ea pauca sunt praemonenda.

N. T. Scriptores, qui nati erant Iudaei, vulgo utebantur lingua Hebraeo-Aramaica, et in Synagogis audiebant lectionem V. P. Hebraici, nec Graecam addiscebant linguam, nisi necessitate compulsi sine praecipis grammaticis, solo aliquo usu et consuetudine cum plebeis hominibus. Res igitur Hebraeis vocibus cogitatas eisdem, Graecis ad verbum expresserunt, et universam Graeci sermonis formam, quoad eius fieri poterat, ad Hebraeam accommodarunt. Licet autem unus et alter ex his Scriptoribus

rec-

(1) Vid. D. O. de L. in, Instit. Theol. Christ. Proleg. s. III. § 26.

(2) Conf. Ernesti, Instit. Interpr. N. T. edit. 5. P. I. S. II. C. 3. § 8—18.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Haec autem forma Hebraea in vocabulorum
 significationibus, in dicendi formulis, in verbo-
 rum nimirumque formis, et denique in vocabu-
 lorum constructione: cum a multis eam habeamus
 descriptam (1), non opus erit, ut uberius indi-
 cetur; quare potius ex nostro consilio nonnulla
 feligemus exempla, quibus appareat, quantum
 usum praebent: V. F. Libri ad dictionem
 N. T., atque adeo ad nonnulla religionis Christ-
 ianae capita recte intelligenda. Quod ad
 nomina attinet, quibus in N. T. tribuitur
 significatio a Graecorum consuetudine aliena,
 et facta ad imitationem nominum Hebraeo-
 rum: nisi ex gr. ἀδελφός pro societatis factae
 soldati ex Hebraico שׂוּדָא, nisi δυνάμεις pro factis
 miraculis ex Hebr. מַעֲשֵׂי כֹחַ, nisi ἔθνη pro gentibus
 profanis ex Hebr. עַמִּים, nisi κρινός pro profano
 ex Hebr. חַיִּי, nisi denique σὰρξ pro imbecilli-

ta-

„ sunt eiusmodi, ut nullo alio idioma tam feliciter
 „ exprimi possint, imo interdum ne exprimi quidem
 „ ut nisi illas formulas retinuisset, nova illis inter-
 „ dum vocabula et nova dicendi genera commis-
 „ cenda fuerint, quae nemo plane intellexisset.”

Sunt verba Bezae, in Excursu de dono linguarum
 „ Apostolice Pentecostae, in annot. ad Act. . X. 43.
 „ Conf. I. I. Hess, Leer, Daden en Lotgevallen van
 „ onze Heer, II. pag. 159.

(1) Conf. Michaelis, Inleid. in het N. N., l. l.
 „ § 18. Lotze, l. l. § 85.

itate, pravitate humanā ex Hebr. **יָבֵן** nonnunquam sumas, ne multa in doctrinā Christianā pervetse intelligantur, vereor quam maxime (1). Quod idem in verbis, in *εὐλογεῖν* exempli causa gratias agere, favere, ex Hebr. **יָדָן**, in *μαρτυρεῖν* docere, ex Hebr. **יָרָן**, in *μισθὸν* minus diligere, ex Hebr. **מִשָּׁל**, in *χρεῖον* publice ad munus constituere, ex Hebr. **מִשָּׁר**, quin et in particulis observandam est. Hinc igitur non mirum videtur, multas etiam dicendi formulas e V. F. libris a Scriptoribus N. Foederis fuisse desumptas, quas illis destituti haud interpretari rite possemus. Sic v. c., cum Christus dicatur *κίρειν τὰς ἀμαρτίας* (2), sola est V. F. dictio, quae cognita hanc dicendi formulam illustret, ac propterea ansam praebet, Conservatoris nostri, quod suscepit, negotium recte intelligendi. Etenim **יָרָן** **מִשָּׁל** vel **יָדָן**, cui responderet formula laudata, in V. F. de hominibus usurpatur, qui vel iustas poenas luunt (3), vel ob alienam cal-

(1) Sic, e. g. vocabula *προφῆτας*, *προφῆταις* et *προφῆτις* frustra e vi sermonis Graeci exponeremus, quae ex antiquo vocabulorum **נָבִי**, **נָבִיִּים** et **נָבִיִּי**, usu optime explicantur. Conf. Cl. Pareau, *Antiq. Hebr.* l. I. II: 4. c. 6. § 8.

(2) Ioh. I: 29. et Ioh. III: 5.

(3) Levit. XX: 19. coll. XXIV: 15.

culpam et ulcatur (1), unde in N. F. adhibetur de Christo, non tantum hominum peccata expiante, sed et eorum remissionem conciliante (2). Quid porro sibi velint *αι εσχατας ημερας* et *εσχατων των ημερων*, quarum mentionem nonnunquam faciunt Evangelistae, et Apostoli, V. Foederis Libri indicant, in quibus *כֹּל יְמֵי הַיָּמִים*, omne tempus futurum significat, sive remotum, sive imminens (3); quod, si referamus, haud ubique haec formula *extremi diei* indicabit tempus (4).

Eiusmodi autem dicendi formularum e V. F. sumptarum perhincquam esse copiam, solae iam resantur appellationes, quibus Conservatoris nostri personae et manus describuntur; cuiusmodi sunt *ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ* Rom. I: 3. coll. Ps. I4: 7, *δ πρωτοστατος* Hebr. I: 6 coll. Ps. LXXIX: 28, *δ υἱος εἰσοῦ ἀνθρώπου* Matth. VIII: 29, et passim in Iesu iuratione, coll. Dan. VII: 13, *δ εσχατος* *Αδαμ* *1ος δευτερος*, *ανθρωπος* oppositus τῷ *πρωτῳ ανθρωπῳ* *Αδαμ* 1 Cor. XV: 45, coll. Gen. II: 7, *δ υἱος* *Δαβιδ* Matth. XXII: 45. coll. 2 Sam. VII: 12,

(1) Thren. V: 7. Ezrah. XVIII: 20.
 (2) Conf. Schlegelneri, Lexicon in N. T. editio altera, Lips. 1801. ad vocem *αιεω* n. 7.
 (3) Gen. XLIX. 1. Ies. II: 9.
 (4) Vid. Schlegelner, h. l. ad vocem *εσχατος*.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

permutatur crebro apud ἑβραϊζοντας. Sic βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων nobis erit nihil aliud, nisi *summus rex ac dominus* ad Hebraeorum rationem, qui gradum superlativum eiusdem nominis repetitione exprimit (1). Nec minus in *verbis* haec apparebit ratio singularis Hebraeis propria, tam in temporibus et modis, quam in speciebus. Cui demique *vocabulorum* addas *constructionem*, quae plane indolem Hebraei sermonis referunt, de qua imprimis egerunt *Storrus*, (2) et *Habius* (3).

Atque haec notasse suffecerit ad probandum, quod diximus, multorum in doctrina Christiana traditorum intelligentiam e V. F. Libris hauriendam esse ob *ditionis similitudinem*, huiusque interpretandi ratione observata, a multis caveri erroribus, qui alioquin reverti non possunt, ac saepe causae evaserunt perversum de nonnullis doctrinae Christianae

ca- viros doctos, ipsumque *Grotium*, Hebraica dicendi ratione haud satis observata, ut in his, ita in aliis vocabulis interpretandis errasse, docet *Abresch*, Paraph. Ep. ad Hebr., p. 294 et 295.

(1) Conf. *Schroederi*, Instit. l. l. reg. CII.

(2) In eius observationibus ad Analogiam et Syntaxin Hebraicam pertinentibus, Tubing. 1779.

(3) In Grammatica eius Hebraeo Graeco Germanice edita *Suzkündli*, praefat. super edita.

capitibus sententiarum. Quamobrem cum Ernestio (1), officium interpretis esse statuimus, „ ut semper Graeca, praesertim cum de „ dogmatibus religioni imprimis Christianae „ propriis sermo erit, referat ad Hebraica; quod „ in his maxime verba duci debuerunt e libris „ sacris V. F.”

§ II.

*Usus Librorum V. F. in explicandis locis e. V. T. in N. allegatis, et in illustrandis multis sententiis ac rebus ad Christianam doctrinam pertinentibus, quae Israëli-
tarum historiae et antiquita-
tis lucem desiderant.*

Maior horum librorum usus apparet, quando Christum et Apostolos in doctrinâ suâ tradendâ consideramus pro diverso, quod nonnunquam spectabant, consilio, pro vario, in quo versabatur, argumento, diversis etiam rationibus V. F. loca allegantes et ad orationis suae argumentum accommodantes. Cum enim divinorum institutorum et mandatorum eadem semper sit ratio, idem consilium, ea, quae in V. F. de re
altâ

(1) Instit. Interp. l. I. P. I. S. II. c. 3. § 24.

aliâ dictâ erant, translata comperimus in Novo ad aliam propter hanc consilii divini similitudinem (1). Nonnunquam quae de Deo in V. F. dicuntur, ad Christum divinae quoque naturae participem accommodata legimus (2), et ad huius res gestas et vitae vicissitudines describendas ea videmus accommodata, quae de Davide rege et Iesaja vate, in quibus promissi regis et Prophetæ esset imago, dicta sunt (3).

Quae autem huius generis sunt loca e V. F. translata, ex ipsis, unde ducta sunt fontibus, omnino sunt explicanda. Huius enim accommodandi rationis consilium in eo fuit, ut similitudo et affinitas indicaretur, quae rebus in V. F. commemoratis intercedit cum his, quarum in Novo fit mentio (4); atque adeo nisi loca al-

(1) Conf. e. g. Levit. XXVI: 11, 12. cum 2 Cor. VI: 16. Deutr. XXV: 4. cum 1 Cor. IX: 8—10. et 1 Tim. V: 17., 18. et alia loca.

(2) Conf. Ps. LXVIII: 19. cum Eph. IV: 8—10. Ies. VIII: 14. cum Rom. IX: 33. et 1 Petr. II: 7.

(3) Ps. XXXV: 19. cum Ioh. XV: 25. Ps. LXXVIII: 2. cum Math. XIII: 34, 35. Ies. LXII 1, 2. cum Luc. IV: 17—21. etc.

(4) Conf. C. G. Antonii, Dissert. de ratione Prophetias Messianas interpretandi certissima, nostraeque aetati accommodatissima, in Cl. Muntinghii, Syll. Opusc. II. p. 240.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

lum (1). Hinc enim factum arbitramur, quod nonnulla V. F. dicta, in Novo adhibita, olim ab interpretibus pro vaticinationibus. perperam fuerint habita, cum a Christo et Apostolis tantum essent accommodata ad causam suam illustrandam, commendandam et defendendam. Contra vero eidem causae tribuendum est, quod multi, hodie praesertim, omnes de Messia et rebus ad eum pertinentibus vaticinationes proprie dictas negent, et oracula Prophetarum incerta ducant, Christumque adeo et eius legatos in his adducendis se accommodasse statuant ad Iudaeorum errores. Istis autem ipsa V. T. oracula reponenda puto, quorum nec sententia ad iustas Hermeneutices. leges exigi, nec consilium Deo dignum laudari possit, nisi dicas, Christianae Ecclesiae temporibus designata fuisse.

Quae hic de locis in N. F. e Veteri allegatis animadvertimus, eadem sunt dicenda, de universa Christi Apostolorumque docendi methodo. Etenim perpetuo ad tempora referuntur N. Fœderis lectores, quae in V. tantum F. sunt descripta, ad historiam in iis traditam, ad viros

ex

(1) Conf. Zacharia, *Bibl. Theol. dritte Auflage* 1786. § 38. p. 138.

ex iis tantum cognoscendos, et ad universam antiquitatem Hebraicam, cuius primarios fontes agnoscimus V. F. libros.

Ea scilicet in docendo fuit ratio a Christo et Apostolis observata, ut quoriescunque providentiæ divinæ documenta exhibere, et indicare, aut fidei pietatisque præcepta et exempla commendare vellent, ad facta et res gestas monstrarent hominum in V. F. commemoratorum, uti et universæ gentis Israëliticæ: ita Conservatorem scimus Phariseorum criminationi occurrisse, Davidis usum exemplo, ut doceret, cogente necessitate violari posse leges, cultum et ceremonias spectantes (1): eademque ratione, ut iustam suam defenderet causam in patriam relinquendo, et ad alios homines se conferendo, Eliam et Elisam vates divos in memoriam revocasse et proposuisse, ut qui similia egissent (2): Quis quaeso porro Pauli epistolæ ad Romanos plurima intellexerit loca (3), nisi multa Israëlitarum facta, nisi promissa Patriarchis aliisque divinitus data, nisi multa alia ad tempora

V.

(1) Math. XII: 3, 4. coll. 1 Sam. XXI: 1. sqq.

(2) Luc. IV: 25—27. coll. 1 Reg. XVII: 7 sqq. 2 Reg. V: 1 sqq.

(3) Vid. imprimis c. IV. et IX.

V. Foederis spectantia cognoscat. Idem Apostolus in epistolis suis ad Corinthios datus Israëlitarum historiam, variis in locis, ut cognitam sumit, et ex ea multa ducit praecepta (1): atque huc etiam referenda est illa ad Galatas scripta (2), ut et Iudae (3), Petri (4) et Iacobi (5) epistolae, in quibus passim ad doctrinam, quam tradunt, illustrandam et defendendam exempla afferuntur, non nisi ex V. F. historia cognoscenda. Est denique praeclarum pro causa, quam defendimus, argumentum in epistola ad Hebraeos, cuius auctor dignitatem et praestantiam Christi, cum Mose, Aarone et Melchisedeco comparati, declarans, non tantum multa passim e V. F. Libris historicis in suum adhibet consilium, verum praecipue in capite XI. eximiam virorum fide sua et pietate illustriam copiam commemorat et quos sequamur commendat; quod, si nuda contenti simus horum commemoratione, per parvo, si vero eorum

(1) Vid. imprimis 1 Ep. X: 1—11, et 2 Ep. III.

(2) Conf. c. III: 8, 22. IV: 22 sqq. Vid. de hoc argumento A. van Harencarspel, l. I. § 15.

(3) Sect. 5, 7, 11.

(4) 1 Ep. III: 6. 2 Epist. II: 5, 6, 7; 8.

(5) II: 20—26, V: 10, 11, 17, 18.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nec tempora venissent opportuna, quibus ad gentes deferretur quascunque. Huius regiminis theocratici, quod a multis habemus descriptum (1), solius religionis causâ instituti ea fuit ratio, ut semel a Deo constitutum vel in crudelissimis Israëlicarum vexationibus quantumvis obscuratum, tamen perpetuo maneret (2): ita, ut modo divinâ sapienciâ digno, et ad humani ingenii rationem accommodato primum ad unam tantum pertineret gentem, proque huius indole insignis esset magnificâ specie externâ, deinceps vero opportuno tempore ad quascunque gentes extendendum, et absque ullâ pompâ ad genuinam suam indolem evocandum. Conservatoris enim nostri tempore cum imperium Romanum longe lateque se extenderet per orbem terrarum, cumque ad maiorem, quam unquam antea ingenii cultum advenissent homines, apti adeo ad præstantissimam, quae obtingere posset, religionem amplectendam, omne Israëlicarum aliarumque

(1) Imprimis ab ill. Michaëlis, Iur. Mos. § 35, ab Heslio cum in peculiari libro de hoc argumento, tum in *Bibliothek der Heiligen Geschichte*, II. p. 3 sqq. a Muntinghio, *Gesch. der Menschh.* IV. p. 184 sqq.

(2) Conf. Cl. Pareau, *Antiq. Hebr.* P. III. S. 1. c. 4. § 42.

fem̄ Israēlitarūm curam haberet Deus eosque multis benignitatis suae documentis sibi addixisset, multis e' calamitatibus liberasset, ad suum quasi proprium et peculiarem populum constitutisset, Patris instar iis benignus; ipsi saepe vocabantur electi (1), liberati (2), vocati (3), procreati, progeniti (4), Dei domum, familiam constituentes (5), ab eo dilecti (6), sancti (7), ipseque Deus eorum pater existimabatur, cuius erant filii (8): quoties igitur Ecclesiae Christianae socios ἐκλεκτούς, κλητούς, εὐνοούμενους, υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, λαὸν Θεοῦ nuncupatos legimus, toties veram hanc denominationem vni ignorabimus, nisi accuratissime cognoscamus coniunctionem, quae olim inter Iehovam et sanctum populum obtinuerit, et cuius similis est ea, quae nobiliori ratione cernitur Patris et filii.

(1) Deutr. VII: 6, 7. X: 15. 1. Reg. III: 8. Eccl. I: 6. Ier. XLII: 8, 9. (2) Deutr. XXIII: 29. 2. Sam. VII: 23.

(3) Ies. XLVIII: 12. Hos. XI: 1.

(4) Deutr. XXII: 18. Ies. XLIII: 1; 7; 15.

(5) 1. Chron. XVII: 14. Ierem. XII: 7. Hos. IX: 15.

(6) Ps. LX: 7. Ierem. XII: 7.

(7) Exod. XXI: 13. Deutr. VII: 6.

(8) Exod. IV: 22, 23. Deutr. XXII: 6, 19. Ierem. XXI: 9. Ies. I: 2. XLIII: 6.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tē summus idemque sempiternus *sacerdos* merito habetur, cuius levem quandam imaginem partim adumbrarunt Pontifices a Mose divinitus constituti (1), et in quem omnis vis dignitatis Pontificalis, quae magis magisque iam decreverat, est translata. Regia denique dignitas eodem modo hinc explicanda; uti enim prisci reges Israëliti Levi vocae locum tenebant in uno populo ad religionem componendam; ita ille Levi vocae vicarius incomparabilis imperium administrabat ad religionem spectans omnibus populis concessam (2).

Ne autem diutius, quam par est, in hoc versetur argumento, ad alias antiquitatis Hebraicae partes progredi, et ceteris missis, cultum Leviticum spectare malo. Gravisimus enim doctrinae Christianae locus de expiatione per Christi mortem haud recte intelligi potest, absque sacrificiorum V. F. intelligentia. Saepe enim N. F. scriptores de ea loquuntur dicens figuratis ex antiquo hoc cultu explicandis. Saepe cum Iudaei sacrificiis sibi tranquillitatem, munditiam aditumque ad Deum reparare soliti essent; ista vero disciplina omnis abrogaretur,

(1) Hebr. II: 17. IV: 14—16. V: 1—10.

(2) Conf. Cl. Arnesch, Paraphr. Epist. ad Hebr. III. p. 278—294.

in Apostolorum scriptis et imprimis in epistola ad Hebraeos instituitur mortis Christi cum victimarum piaculatorum immolatione comparatio, unde ipse *ἀμυνός* (1), *προσφορά* καὶ *θύσια* (2), *πρὸ πάσης* (3), *ἰλασμός* (4), *ἰλαστήριον* (5), *ἰλασθεσθαι* (6), *ἀναφέρειν ἑαυτὸν* (7) dicitur; atque insuper eum inter et summum Pontificem indicatur similitudo, quae quaerenda est „ in offerendis donis et victimis, expiandis peccatis, purgandis hominibus, adeundo Deum, intercedendo, benedicendo” (8); et sicut sacrificiis sub Veteri Foedere Deo oblatis purgati, denuo Deo consecrati, *καθαριζόμενοι* et *ἀγιαζόμενοι*, reconciliati, *ἰλασόμενοι* et veniam peccatorum et *ἀμαρτίας ἀθώγησιν* nacti dicuntur, ita etiam pluribus N. F. locis homines per Christum *ἀπολύτρωσιν* ἔχοντες et *δικαιούμενοι* vocantur. Quae si rite intelligantur et inter se conferantur, facile etiam per-

(1) 1 Petr. I: 19. Ioh. I: 29.

(2) Eph. V: 2.

(3) 1 Cor. V: 7.

(4) 1 Ioh. II: 2. IV. 10.

(5) Rom. III: 25.

(6) Hebr. II: 17.

(7) Hebr. VII: 26.

(8) Conf. C. D. Beckii Comment. Decret. Relig. Christ. c. VII. § 6. n. 15.

perpicietur, quo sensu Conservator, *יְהוָה רַחֵם דַּוִּד אֲבוֹתָנוּ*, et *אֲדָרְתִּי מִיָּד אֲרֵיבָרָא* mortuus esse statuas
 ur. Iam vero quoniam imprimis sint perpeffionum
 mortisque Iesu Christi ad veniam peccatorum
 nostrorum effectus, dubito an rite intelligas,
 nisi consideres Legis Mosaicae oeconomiam.
 Quam, si attente inspicias, videbis, nullam fuisse
 sacrificium piaculare, ac pro reatu, in quo non
 esset notio quaedam *substitutionis vicariae*, hac-
 tenas, ut vicima *intercedat* e constitutione divina
 intercederet, quae fontes Israëliticae veniam pec-
 catorum consequeretur. Cum igitur Deus olim
 poenas commeritas remisit pie sacrificantibus,
 quae autem Conservator noster sacrificium pia-
 culare pro nobis oblatum dicatur, haud am-
 plius haerebimus in eius perpeffionibus vicariis
 aequimandis (1).

Quandoquidem vero singulis quaestionis pro-
 positae partibus locus sit cedendus satis amplus,
 a pluribus exemplis afferendis abstinendum est;
 quam ob causam praecipua enumerare lubet,
 quae ex antiquitate Hebraica ad Scriptorum N.
 T. intelligentiam multum conducunt.

E *rebus sacris* imprimis in censum veniant
 oportet persona et auctoritas Moïsis legislatoris
 ceterorumque vatum Israëliticorum; Sacerdoti-

(1) Conf. Muntinghe, *Geschied. der Menschh.*
 IV. p. 295 sqq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

banť doctrinam, ut denique ipsius huius doctrinae partes quasdam et Christianae Ecclesiae moderationem ab Apostolis institutam accomodate ad veteris synagogae formam intelligere, probare aut defendere possimus (1).

§ III.

Usus antiquae, quam tradunt V. F. Libri, Israëlitarum doctrinae ad intelligendam doctrinam Christianam.

Quae huc usque pro causā nostrā defendendā in

(1) Conf. I. A. Turretini Oratio de Sacramentorum antiquitatum usu multiplici atque praestantia in Operum Volumine III. pag. 353 sqq. et T. H. vanden Honert, in Oratione de necessaria ad recte intelligendam Sacram Scripturam Antiquitatis Hebraeae cognitione. — Disfert. Histor. pag. 257 sqq. ubi antiquitatis huius usus praecipue cerni statuitur „ in dignoscendo et aestimando pretium, quo Christus nos sibi vindicavit; fidem, quā foedus cum Deo pangimus; cultum, quem Deo ex pacis foedere debemus; vocationem, quā nos ex tenebrarum eruit potestate Deus; fiduciam, quam in eā Dei vocatione repositam habemus; nostram ad Ecclesiam aggregationem; Ecclesiae propagationem ad gentes; nostram denique omnium glorificationem in coelo; quae singula expressa esse in N. T. verbis et dicendi for-

In medium prolata sunt, gravia licet et magni ponderis, firmantur tamen quam maxime auxilio eorum, quae tertio eodemque ultimo loco exponere conabimur. Ipsam scilicet doctrinam divinam, quae tradita est priscis Israëlitis a Mose et varibus, et quam exhibent libri, quorum usum describimus, cognoscendam esse omnino ad rite intelligendam illam ampliorem, quam Domino nostro debemus, affirmare haud dubitamus.

Hoc autem ut probemus, *primum* spectandi sunt N. T. libri absque hoc adiuvento difficiles intellectu, *deinde* vero attendenda est indoles atque natura Christianae doctrinae Veteri Mosaicae multis in partibus convenientis.

Ad fontes doctrinae Christianae, sive libros N. F. bene intelligendos, saepe requiri cognitionem veteris Israëlitarum doctrinae, ratio probat, quâ Christus et Apostoli in docendo versantes describuntur. Audimus enim in Evangelis saepe Iudaeos loquentes, interrogantes, disputantes, nec tantum doctiores, sed etiam plebeios, quorum sententiae et consilia aut probantur, aut rejiciuntur (1). Ipsos etiam Christi discipulos, *an-*
formis ab antiquissimis Israëlitarum ritibus et consuetudinibus desumptis, probatur.

(1) Conf. Beckii, Comm. laud. P. I. c. II. § 3. p. 61.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

pore huic rei opportunissimo Filium suum promissum misit, qui novam religionis formam induceret eamque ad omnium hominum usum accommodaret. Cum igitur hanc patefactionem divinam, quã a primis inde temporibus Deum hominibus succurrisse certum est, in libris N. et V. Foederis inveniamus, praeclara inter utrosque harmonia animadvertenda est (1), eorumque unam mentem unumque consilium agnoscimus; spectant uterque perveniuntque, quamvis itinere paullum diverso, ad eandem metam, unus atque idem utriusque finis atque exitus idem; quare merito Christum habemus testantem, se non venisse abrogatum doctrinam, quam Moisis Prophetarumque libri continent, sed ut maiorem illis auctoritatem conciliaret (2).

Semina igitur religionis Christianae per V. F. ubique sparsa cum ad veram Christianae doctrinae notitiam cognitu sint necessaria, sponte hinc apparet librorum V. F. usus: regunt scilicet nostrum de Christianae doctrinae natura et indole iudicium, ita ut eam haud vocemus novam, fo-

(1) Conf. imprimis Y. van Hamelsveld, in libro laud. *Het Evang. volgens het O. T.*

(2) Matth. V: 17. et Kunoelius, ad b. l. conf. et Clar. Muntinghe, *Geschied. der Menschh.* IX. not. 66.

solamque reiectâ Mosaicâ veram; ut pretium quod tamen ei prae anteriore constet, rite aestimemus, de quo infra; ut vim denique et pondus argumentorum pro illius veritate et auctoritate e vaticinationibus desumptorum probe cognita habeamus et intelligamus, quid sibi voluerint Iesus eiusque legati quando ad V. F. instituta, praesignificationes et ad consensum antiquae huius doctrinae cum suâ provocarunt.

Proposita vero haec nostrâ sententiâ de utriusque Foederis indole et de V. T. hinc ortâ utilitate firmatur Domini nostri et Apostolorum in docendo consuetâ ratione. Multa enim sumserunt, ut vera et cognita, quae in sacris tantum his libris uberius fuerunt tradita et sine iis certe cognosci non possunt, ac saepe etiam nonnulla ex iis tradiderunt, quibus luculentiorum rerum divinarum patefactionem adiunxerunt et accommodarunt (1).

Ut

(1) Legantur hic quae scripsit Clar. W. A. van Hengel. „*Er heerschte in de Schriften der Evangelisten en Apostelen een geest van geloof aan de boeken des Ouden Testaments. Zij veronderstellen, in alle hunne Schriften, het aanzijn des Ouden Testaments, en deszelfs eerbiediging bij hunne lezers. Hunne verhalen van Goddelijke openbaringen, door dromen en gezigten, van Engelen-verschijningen,*

„ van

Ut paucis exemplis haec probemus, primum attendendum est ad doctrinam de Deo non nisi uno rerum omnium procreatore et moderatore. Haec per universam Christi eiusque legatorum institutionem sumitur, ut pote aliunde satis cognita ac defensa. Sunt autem V. T. scripta, quae primum illud Mosaicae aequae ac Patriarchalis religionis caput singulis fere paginis tractant, probant, defendunt. Sunt haec scripta, quorum consilium in eo est, ut rationes doceant, quibus

Deus

„ van wonderen en voorzeggingen, hunne onderwijzingen in de Godsdienst- en Zedeleer zijn alleen voor zulken ingcrigt, die uit de werken van Mozes en de Profeten genoegzame kennis dragen, wat door het een en ander bedoeld wordt. Zij verklaren daarom ook Gods deugden niet, ja, zij bewijzen niet eens zijn bestaan, het welk in het Oude Testament ook wel niet wijsgeerig beredeneerd, maar door de sterkste proeven buiten tsgenspraak gesteld was. Hoe zouden zij ook anders hebben kunnen handelen? Zij schreven niet alleen naar de bevassing van het algemeen, zij waren niet alleen vreemd van wijsgeerige redeneering: maar zij waren mannen van Joodsche afkomst, die nooit geheel buiten het Oude Testament denken konden.” *Verhandeling over den invloed van de karakters en denkwijzen der Evangelisten en Apostelen op derzelver Schriften in Soc. Teyl. Tom. XXVII. pag. 41.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Immo per universum V. T. uberius habetur expositio (1): hominum depravatio, ac lapsus, cuius historia a Mose fuit conservata (2) cuiusque veritati omnium V. T. Scriptorum dicta et praecepta, et imprimis sacrificiorum piaculorum institutio fuerunt superstructa (3), et quam confirmarunt Dominus noster et legati eius (4): persuasio denique de favore divino in remittendis criminum delictorumque nostrorum poenis, fidenter sperando resipiscuntibus et ad clementiam Dei confugientibus (5). Haec et alia eiusdem generis documenta satis superque probant usum religionis doctrinae, quam V. F. libri tradunt, ad intelligendam doctrinam Christianam.

Itaque, si spectemus dictionis similitudinem

(1) Vid. Cl. Muntinghe, l. I. IX. p. 118.

(2) Hanc historiam non esse allegorice interpretandam tuto statuimus post Döderleiniū, Theol. Chr. II. § 178. obs. 1., Abbadem Guenée, *Briefven tegen eenige Jooden*, IV. p. 75—95, Hamelsveldium, *Bijb. verd.* II. 30.

(3) Vid. Muntinghe, l. I. IX. p. 121—123.

(4) Ioh. VIII: 44. 2 Cor. XI: 3, 14. Rom. VI: 12—21. 1 Cor. XV: 22.

(5) Gen. XV: 6. Ps. XXXII. alibi, e N. T. Rom. III: 21. IV. Gal. III. Hebr. XI.

nem qualis in V. et N. T. est observanda, seu rationem, quâ in docendo versati fuerit Christus eiusque discipuli, seu denique utriusque Foederis consensum, veramque in deum contemplantur, intelligere non possumus Christianam doctrinam absque librorum laudatorum adiumento.

~~~~~

S E C T I O S E C U N D A .

USUS LIBRORUM VETERIS FOEDERIS IN
DOCTRINA CHRISTIANA AESTI-
MANDA.

§ I.

*Christiana doctrina, consummatio antiquae
institutionis.*

Quae iam exposuimus ad probandum institutio-
nis, cuius Christum veneramus auctorem, ve-
ram indolem et naturam haud intelligi posse
absque librorum V. F. notitiâ, quodammodo ad
secundam nostrae quaestionis partem solvendam
faciunt omnino. Si enim cuiuscunque rei pre-
tium rite haud aestimari possit, quamdiu vera il-
lius conditio ac natura ignoretur, omni profecto
caret dubio, Christianam doctrinam, ad cuius
intelligentiam necesarios demonstravimus V. F.
libros, horum etiam indigere usu, ut quo par est
pretio aestimetur. Cum vero hac in causâ fe-
licius et universo, quod tractatur, argumento

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

eorum vestigiis eius insistentium dicant, multum tamen de honore summo, qui ei tribuendus est, detrahunt; quid? quod iidem illi, ut opinionem, quâ semel imbuti sunt, tueantur ac defendant, ad ea fugere cogantur, quae summis laudibus ab ipsis praedicatoro magistro valde sunt indigna. Cuius rei satis luculenta indicia nobis praebuit tristis experientia, multis nimirum Christi doctrinam aut ad opiniones Iudaeorum erroneas accommodatam, aut cum his erroneam statuentibus.

Perversae autem istae de Christianae doctrinae naturâ et indole; ab aliis satis refutatae, praecipue debeat suam originem utriusque Foederis ignorantiae librorumque V. F. usui neglecto. His enim praecedentibus persuasum nobis fit de religione Christianâ non morum tantum praecipuis absolvendâ neque novâ, veram eiusmodi, ac consummatio sit dicenda institutionis antiquae, quam Deum pedetentim ac per gradus quosdam perfecisse tradunt V. F. libri. Huius itaque religionis auctorem ab initio iam temporis annuntiatum et deinceps tanquam Messiam venturum depictum agnoscimus divinâque providente cura variis aetatibus annuntiatum, Adami iam tempore in promissis de salute hominum restituentis, quibus spes omnium subsequentiom nitebatur; in Abrahami eiusque posterorum εὐλογία, quâ omnes

nes

nes orbis terrarum gentes forent beatae; in se-
iunctione populi Israëlitici; in foedere Sinaïtico
et in institutione divinâ Mosaicâ; in perspicuis
magis promissis, quibus Spiritus Dei Davidem
ceterosque Prophetas beavit; in institutis Leviti-
cis, ita ut vere locum habuerint typi sive imagi-
nes rerum depictae alias res significantes, sive *rea-*
les in rebus sacris, seu *personales* in personis; in
gente denique Israëliticâ ita ducendâ, ita educan-
dâ, ut enasceretur futuri Liberatoris desiderium;
et daretur opportunitas, doctrinam Christi longe
lateque disseminandi. Idcirco sacra V. F. his-
toria docet, universae patefactionis divinae eun-
dem esse auctorem, idemque consilium, ut nem-
pe genus humanum restitueretur et salutem re-
cuperaret; atque eum in finem pro hominum in-
genio et captu gradatim *πολυμερως* et *πολυτρο-*
πως (1) versatum fuisse Deum. Unde effici-
mus, adhibitis V. F. libris, rite demum aesti-
mari posse doctrinam Christianam, quia horum
auxilio, cognoscitur, quippe quae consumma-
tio sit antiquae institutionis patriarchalis et mo-
sicae; atque adeo prae utraq; longe emi-
nens (2).

§ II,

(1) Ep. ad Hebr. I: 1.

(2) Conf., M u n t i n g h e, operis laudati, Tom.
IV., p. 13 199.

§ II.

Christianae doctrinae praestantia prae antiquâ Mosaicâ per partes indicata.

Ut vero luculentior fiat huius rei certitudo, per partes indagemus, quaenam de antiquâ institutione tradant libri V. P., ut, continuâ institutâ comparatione cum ampliore Christi doctrinâ, huic prae illâ palmam tribuamus.

Christianae religionis conditor.

Primum igitur quoniam fuerit legatus divinus, quo Deus sub Veteri Foedere usus sit, videamus: Moses scilicet voluntatis divinae interpres. et *onomiae legalis inductor*. Praeclara sunt profecto quaecumque de hoc legislatore, veteres ac legatorum divinum tradiderunt V. F. libri, ita, ut nulla de auctoritate, quâ gavissus fuerit, divinâ dabitur remaneat causa. At vero contemplerur et eum, quem sibi similem iam ipse annuntiaverat Moses: Eximium nobis praeuntem habemus epistolae ad Hebraeos auctorem qui dignitatem et praestantiam Christi probaturus, eam declarat per comparationem Moïsi, cui quidem Iesus non munere solum ac fide fuerit par (1),

ve-

(1) Cap. III: 1, 2.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

praestantia, quo magis ipsius argumentum diiudicemus, quod *amplitudine sua et perspicuitate* longe antecellit cuicunque antea divinitus datae patefactioni. Quod cum statuamus et probare conemur, longe abest, ut superioribus Dei institutionibus perfectionis laudem detrahamus; contra divinam in iis agnoscimus sapientiam, quae semper ad hominum indolem suam accommodaverit doctrinam, atque hinc in infantia generis humani pauciora ac tenuiora patefecerit capita, auctiora et uberius exposita et puriora per temporum decursum (1).

Quae igitur multis iisque splendidis occupata erat ritibus religio, hominibus accommodata fuit, qui, rebus sub sensu cadentibus facile movendi, nondum ad simplicem Dei cultum idonei erant erectius postulantes ingenium: qui porro eam ad idolorum cultum contraxerant propensionem, quae ipsos ad simpliciorum cultum ineptos atque hebetes reddebat: qui denique ex divino omnium hominum felicitatem spectante consilio ab aliis gentibus seiungendi erant, donec opportunum advenisset tempus, quo ad omnes sine discrimine gentes transferretur divina. quae beatus sumus, patefactio.

Chris-

(1) Vid. Daederlein, Instit. Theol. Christ. Proleg. c. I. § 4. obs. 5.

Itaque Christiana de Deo doctrina, Mosaicae licet convenientissima, haud tamen iis circumscripta erat finibus, quos postulabant Israëliticae gentis antiquae conditio et aliorum populorum de Diis opiniones perversae, quibus ea erat opponenda (1). Prae Mosis divinorumque vatium de Deo eiusque naturâ enuntiatis eminet praecleara haec doctrina, quam tradidit Dominus poster: πνεῦμα δὲ θεός καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. (2) Qui autem in V. F. pater tantum Israëlitarum eorumque numen tutelare dictus erat (3), omnium cuiuscunque gentis hominum pater in Christi Apostolorumque institutione vocatur (4). Mitior etiam erat perpetua huius patris descriptio, quam in V. F. libris: nam qui divinâ suâ sanctitate, iustitiâ ac maiestate Israëlitis proponebatur Deus, idem pietate suâ, amore et clementiâ insignior apparet, Filio suo misso ad homines

con-

(1) Conf. Hefs, *Leet, Daden en Lotgevallen van onzen Heer*, Tom. I. p. 150.

(2) Iob. IV: 24. et Muntinghe, *Gesch. der Menschh.* IX. p. 101.

(3) Exod. IV: 22. 2 Sam. VII: 14. Ps. LXXXIX: 27. CIII: 13 Ies. LXIII: 16.

(4) Luc. XV: 11 sqq. et Muntinghe, l. l. IX. p. 96—100.

conservandos et cum Deo placandos, ita, ut ante
 eius adventum nemo Deum et opus eius sa-
 lutare Deique gratiam ita habuerit cognitam uti-
 filius istud opus, illam Dei gratiam exposuit. Ab
 hac praedicandâ suam inchoavit Iesus, inchoa-
 runt Apostoli tradere doctrinam. Ad Deum, ve-
 luti ipsum amorem, reducere homines, iisque om-
 nium peccatorum expiationem absque donis et
 sacrificiis, solâ fide eius promissa amplectendo,
 annuntiare instituerunt. Hinc omnem eius cul-
 tum non servorum, sed unius Patris liberorum
 instar exercendum, omnes qualescunque homi-
 nes, ut fratres conspiciendos, et quas funditus
 preces sapientiae et virtutis causâ ab eo exaudien-
 das esse docent rerumque adversarum, quibus saepe
 pii homines laborant, rationem et utilitatem os-
 tendunt (1); ne dicam eximia divinae Providen-
 tiae monimenta, quae retulerunt ac celebrarunt
 certatim V. F. auctores, longe esse postponenda
 nonnullis, quae Christi doctrina huius argumenti
 praebuit, testimoniis (2), ac potentissimam re-
 rum conservationem et gubernationem, quam
 vates divi sive ad potentiam Dei maximam de-
 cla-

(1) Conf. Cl. W. A. van Hengel, in Disc. Leg. Teyl. XXVI. p. 238, 239.

(2) Matth. VI: 25—34.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Multo etiam evidentius in doctrinā Christianā enuntiatur locus de Deo, Patre, Filio et Spiritu Sancto, qui si vel in V. F. inveniri iudicetur, paullo tamen *obscurius* proponitur (1). „ Quod ex ipso Dei quandam huius mysterii partem patefacientis consilio facile colligitur. Praecipuum enim hoc consilium ad intelligentiam redit doctrinae de liberatione generis humani (2). Huius igitur noticiarum gradus semper comparati fuerint necesse est, ad gradus noticiarum doctrinae liberationis. Unde efficitur, non posse in libris aetatem Christi et Apostolorum antevertentibus tam luculentam huius doctrinae reperiri expositionem ac quidem postea (3).” Accedit, quod quaecumque de doctrinā salutis vel plane non, vel obscurius patefacta, vel etiam praedicta erant, apertis verbis significata atque in luce collocata sint. Qui enim variis modis adumbratus erat servator sub V. F., idem e coelestibus regionibus in hanc demissus terram, uberius de felicitate omnibus destinata gentibus, et de regno Dei exposuit (4), omnes-

(1) Confes. Belg. Art. 9.

(2) Conf. Cl. Muntinghe, Pars. Theol. Christ. Theor. edit. 2^m P. II. § 136.

(3) Conf. Cl. Muntinghe, ibidem § 150.

(4) Conf. Morus, Comment. in Epitom. Theol. IV. C. 2. sect. 2. § 2.

Nesque antea de se datas praeſignificationes implevit, cui igitur cesſerunt, quotquot iam diu exhibitae erant *oxlai*. Hic autem cum legatione ſibi a Patre tradita perſonctus, perpeſſiones ac mortem ipſam ſubiſſet, humanae naturae praestantia ac felicitatis recuperandae ſpes quanto pere hinc amplificata ſint, univerſi N. F. docet ratio. Etenim, ut argumentum ſequar epistolae ad Hebraeos datae, Christiana doctrina magno-pere valet ad peccatorum expiationem et augendam animi tranquillitatem (1), quibus haud adeo ſufficiebant ſacrificia et luſtrationes in conſtitutione Moſaica (2), a mortis metu nos liberat, quae Ieſu morte eſt ſuperata (3), nosque immunes reddit a Iudicis ſupremi poenis (4), nobisque perſuadet de coeleſti ineunda felicitate (5), quae omnia valde demonſtrant praestantiam doctrinae Christianae prae Moſaica.

„ Quodſi enim munus tradendi doctrinam, quae poenas nuntiat, ſplendidum fuit, cuius rei documentum fuit ſplendidus per tempus breve vultus Moſis, quanto illuſtrius munus ſit oportet, quod

(1) Hebr. IX: 11—15. coll. V: 9. VI: 18.

(2) Hebr. IX: 9. coll. X: 1, 4, 11.

(3) Ibid. II: 14, 15.

(4) Ibid. VII: 25. coll. IX: 24.

(5) Ibid. X: 19 ſqq.

quod in incolumitate, sive veniā peccatorum
(δικαιοσύνη opposita τῇ διακρίσει) nunciandā
occupatur et religionem perennem tradit?" (1)

Vitae porro futurae notio, quam supra in li-
bris V. Foederis inveniri defendimus, dilu-
cidior, argumentis firmior et ad popularem
cognitionem accommodatior apparuit in doctri-
nā Christianā (2). Christus nimirum φωτίσαι
ζῆν καὶ ἀφθαρσίαν dicitur διὰ τοῦ εὐαγγελίου
per doctrinam suam (3); ac omnino cum salu-
tem, quam allaturus erat, futura potissimum
tempora spectare doceret, de vitā post mortem
apertius exposuit: et quae vates antiqui de mor-
tuorum resurrectione in vaticinationibus praesertim
monuerant modo obscuro, luce clarius a Christo
sunt illustrata et confirmata, ipsiusque in vitam
reditus pignus nobis est certissimum futuri ali-
quando nostri in vitam reditus (4); eiusque in
coelum ascensio nobis persuadet, et nos, quo-
ad

(1) 2 Cor. III: 5—11. Vid. Doederlein,
l. l. Proleg. C. 1. § 4. obl. 5.

(2) Conf. Doederlein, l. l. Lib. II. P. I.
C. 2. sect. 2. § 215. et Beckii, Comment. De-
cret. relig. Christ. p. 845.

(3) 2 Tim. I: 10.

(4) Rom. VIII: 11. 1 Cor. XV: 12, 13. Conf.
Muntinghe, Theol. Christ. pars Theor. P. II. C.
5. sect. 1. § 237.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

rum præceptâ complectitur, palmam esse deferendam, e supra dictis facile patet.

Etenim quo amplior et perfectior sit religionis doctrina, eo quoque præstantiorem esse partem illam, quae de moribus agat, et huic veluti fundamento superstructa sit (1), quisque sentit, sive *officiorum principia et fundamenta*, sive *eorum indolem et copiam*, sive *incitamentorum vim*, sive denique *subsidiarum efficacitatem* spectet. Et quo magis institutio divina ante et post Mosem ad incultum et contumax Israëlicarum ingenium fuit accommodata, eo plura non esse non potuerunt, quae postea a Iesu Christo aliam eamque meliorem acceperint rationem in doctrinâ morali. Videamus igitur, quid de singulis censendum sit.

Officiorum principia quod attinet, in mentem revocasse suffecerit, quae de Deo nobis, Evangelii luce collustratis, magis, quam antea, cognito disputavimus. Quae enim ex amore, quem ei debemus, ducuntur officia maiorem habent vim pro arctiore cum hominibus coniunctione; quâ Deus innotescat. Hinc sequitur, quidquid in

(1) Conf. I. Clarisse vlr Cl. in Dis. de Christ. morum doctrina § 5 et 6. in Opp. Societatis Hag. anno 1806.

in Libris V. F. ex amore erga Iehovam defunctum reperiamus, longe tamen hic eminere illam Patrefactionem, quâ Deum Optimum Maximum ut Patrem nostrum ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ veneramus. Licet eximia fuerint et continua beneficia, quae in Israëlitas contulit divinae Providentiae cura, nulla tamen fuerunt aequiparanda dono illi, quo Filium suum pro hominibus tradidit Pater coelestis, quem ideo diligimus, quia nos prior dilexit (1).

Praecepta autem, quae Christianis dantur, quanti sint aestimanda, V. T. itidem nos docet egregie.

Ne dicam, in Veteri Codice desiderari nonnulla, quae doctrina Christiana sibi propria habet; multa sunt sub Veteri aequae ac sub Novo Foedere imposita officia sive erga Deum, seu erga nosmet ipsos, seu erga alios exsequenda, e quorum comparatione ita apparet *amplior* officiorum Christianorum *ratio*, ut demonstratione vix ullâ opus esse videatur. Attendamus modo amorem, quem e legibus divinis alter homo alteri debet: quam arctis tenebatur limitibus huius amoris testificatio apud Israëlitas, quippe qui a caeteris disiuncti gentibus eos tantum, qui

(1) 1 Ioh. IV: 19.

qui religionis, quam profitebantur, socii erant, tanquam fratres, ac tibi proximos spectabant! Gentium vero discriminae sublato, omnium omnino hominum, cuiuscunque aevi et regionis vinctulum quasi fraternum prodit manifesto (1). Nec minori iure hic commemoranda est Christi doctrina, quoad animum submissum laudat perpetuo, et praescribit, ita, ut quo propius τῆς ταπεινοφρασύνης accedamus, eo magis evadamus idonei regni coelestis cives. Ubinam quaeso in Libris memoratis haec virtus tanti aestimatur, tantopere inculcatur? Profecto solus fuit Dei filius, qui, relicta sede coelesti, in humili sua conditione tam monitis, quam exemplo morum doctrinam hactenus amplificaverit.

Porro nobilitatis esse officia, quibus fungi iubentur Christianae Ecclesiae socii, eorundem Librorum ope docemur. Ex his enim comperimus, Israëlitis propter eorum immanitatem, ne atrocius quid patrarent, multa a Mose fuisse permissa (2), quae serior aetas prorsus illicita esse,

(1) Hoc imprimis docet Parabola, quam exhibet Lucas in Euang. Cap. X: 30 sqq. Conf. Col. III: 13. Gal. VI: 10. Vid. Limborch, *Vriendelijke Onderhandeling met een geleerden Jood*, pag. 614.

(2) Vid. Ill. Michaëlis, libro laud. *Mos. Regt.* § 5.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tū oriēntiūr p̄oxima mala, sive ex eiusdem ex-
 ercicio speranda essent bona, haec iis ob oculos
 p̄ponerentur perpetuō; infelix vero aut beata
 conditio p̄st mortem hominibus expectanda
 non nisi perrāto hunc in finem commemo-
 rēt (1). Christiana autem doctrina aliam eam-
 que inversam sequitur rationem. Haud negligē
 virtutis cōmōda, hac etiam in vitā conspicua,
 laudare, in ἰησοῦ εὐσέβειαν πρὸς πάντα ἀφελίμον καὶ
 εὐαγγελίαν ἔχουσαν ζωῆς τῆς εὐν affirmat (2);
 et vel sic tamēn haud adeo extēna ista, verum
 imp̄riis animi bona spectat, quae internam ho-
 minis conditionem; hoc quoque in rerum statu
 felicem reddere possunt. In hoc autem argu-
 mentorum genere ad excitandū virtutis studi-
 um praecipue adhibetur summae Beatorum in
 alterā vitā felicitatis commendatio; quae tri-
 tisime in V. F. Libris, ita in N. T. saepissime
 reperitur variis modis proposita. Saepē etiā
 ad pietatis amorem scelerisque fugam promovetur.

(1) Vid. H. Muntingbe vir Cl., in Comment.
 ad Proverbia Salomonis Cap. IX: 7, 8.

(2) 1 Tim. IV: 8. Conferri quoque possunt alia
 loca laudatā a Reinhardio in Opere, cui titulus
 est: *Christel. Zedekunde*, e Germ. in Belg. sermonem
 verso, Tom. VI. § 402. pag. 353. et § 403. pag.
 354—362.

da et iugenda depinguntur a Christo poenae ab impiis fomentae, ac dirissimi cruciatus, quos isti post mortem subibunt. Haec autem momenta, si vel ampliore copia in Veteri Codice invenirentur, haud tamen tantae fuisse antiquitatis efficaciae, quanta iis in Christianam doctrinam tribuenda est, nemo non videt, reputans, quae disferuimus de vita post mortem futuram a Christo certiore, quam antea fuerat, redditam.

Saepe etiam utitur Christiana institutio his momentis, quae, e virtutis praestantia desumpta (1); ipsi fere homini discernendum relinquunt, utrum deceat et iustum sit, quidquid praecipiat divina voluntas (2):. Quandoquidem vero hoc genus incitamentorum ob incultum hominum ingenium locum habere non potuit sub antiquo Foedere, in eo praestare quoque ulteriorem pacificationem patet egregie;

Postremo, ut alia mittamus, in constitutione Mosaica animus Israelitarum terribilis maiestatis divinae metu commovebatur saepissime, Christiana autem doctrina maxime persuadet divinae benignitatis sensu: Israelitis veluti servis
Christi

(1) Confer, de hoc momentorum genere R e i t h' Hard, l. l. VI. § 410.

(2) Vid. praesertim Act. IV: 19. i Cor. X: 19: et Phil. IV: 8.

Christianis ceu filiis Optimi Maximi Patris dantur mandata; quocirca Paulus Apostolus egregie τῷ πνεύματι δουλείας εἰς φόβον opponit τὸ πνεῦμα υἰοθεσίας (1). Amor Dei Patris et Iesu Christi, qui se in nostram salutem summo tradidit supplicio, laudatur perpetuo, ut mutuus hoster amor et grati animi testificatio exci- tetur (2). Desumuntur, fateor, in antiquo Fœdere incitamenta e beneficiis, quibus Deus af- fecerat gentem sibi sacram: at vero quaenam fuerunt? quod in Decalogi initio petendum e di- vinâ liberatione a servitute Aegyptiacâ, comme- moratur, ac toties utpote maximum et efficacis- simum repetitur, ne hoc quidem vi suâ ac nobi- litate aequiparandum est favori singulari, quem in Christo manifestavit Deus.

Crescit vero nostra de hac doctrinâ existima- tio, si consideremus, quanto insignior sit *auxi- lis* sive praestantioribus, iis quae V. F. libri exhibent, seu nunquam ante Iesum auditis, e quibus nominasse suffecerit exemplum Iesu Christi ad imitandum nobis propositum. Eo enim persuasum nobis est, in multis et gravi- bus, quae nobis imposita sunt, officiis colen- dis, haud esse desperandum ob humanae naturae de-

(1) Rom. VIII: 15.

(2). Eph. V: 1, 2. Tit. II: 11, 12, 14.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

perit antiqua aetas, quorum praeclaras imagines V. F. libri exhibent, quid quaeso isti debiles ac delinquentes saepissime, quid valuerunt, respectu Domini nostri, qui palam testari potuit: *quicumque me vidit Patrem etiam vidit* (1), et quem veneramus ut imaginem Dei *αοράτου?* (2). Quae parro inter huius disciplinae *auxilia* sunt recensenda: rituum a Iesu institutorum, sacrae lavationis et coenae celebratio; preces, quas Deo patri nomine Iesu Christi dicimus, quarumque formulam, quibuscunque accommodatam hominibus, conservatam habemus; ipsum denique Spiritus Sancti auxilium nobis promissum et datum, eiusmodi sunt, ut siue sua simplicitate, siue ratione ad internam singulorum hominum conditionem accommodatae prae omnibus, quotquot V. F. libri tradunt, sint aestimanda, quod vel ex collatione ipsorum rituum mox apparebit.

Atque his animadversis eum tribuimus usum V. T., quod nos magni aestimare doceat institutionem eam posteriorem, quae omnium antiquis divinitus datarum patefactionum efficacissima sit ad purissimam, cuius homo capax sit, virtutem docendam, commendandam et persuadendam.

Chris-

(1) Ioh. XIV: 9.

(2) Col. I: 15.

Christianae doctrinae universitas.

Addatur vero supra dictis *universitatis* laus, quae soli competit Christianae doctrinae, longe adeo post se relinquenti *particularismum*, qui ita dicitur, Iudaicum.

Ne probemus, sapiens fuisse Dei consilium in seiungendo populo Israëitico; hic animadvertere sufficiat, huic conditioni separatae, accommodata fuisse omnia instituta, et multa quoque doctrinae capita: quo magis igitur omnia praecepta huic populo convenerint; quo magis id spectarint, ut Israëlitae a ceteris gentibus seiuncti manerent, eo minus apta fuisse, quae ulterius ad ceteros populos extenderentur; immo ad Palaestinae conditionem ita fuisse comparata, ut ad alias regiones transferri aegre (1) possent. Gentium vero discrimine sublato, antiqua Dei institutio, quae per tota secula ad gentis Israëliticae ingenium et conditionem apta fuerat, eam subiit formae mutationem, ut ad omnium, qualescunque in terrarum orbe sint, gentium ingenium et indolem accom-

MO-

(1) Hoc probavit Michaëlis, in Opere suo Mos. reg. passim: addatur eiusdem Comment. in Societ. reg. scient. Goetting. praelect. IX et X.

modaretur. Eo enim consilio, quod a primis iam temporibus spectaverat divina benignitas, Confessor noster coelitus demissus doctoris et praeceptoris munere functus est, ut, quâ olim Israëlita gens sola fuerat collustrata luce, ea splendidior etiam modo ad omnes dispergeretur regiones: ipse adeo *lux mundi, lux quae in mundo orta omnes collustrat homines* vocatus (1). Illius igitur religionis ab antiquis variis annuntiatae, cui tandem universum genus humanum addiceretur, auctor existit Iesus Christus. Hic doctrinam, quam tradebat, ad omnes propagandam gentes iussit (2), et sibi a patre suo eam in omnes homines potestatem datam restatus est (3), suisque Apostolis mandatum iniunxit, ut ubivis praedicarent euangelium (4) promissaque, eos ad extremos orbis terrarum fines ipsum praedicatos esse (5), quibus etiam convenerunt, quae deinceps docuerunt eius

Apo-

(1) Ioh. I. 4, 5, 7, 8, 9, III: 19. alibi,

(2) Marc. XIII: 10.

(3) Ioh. XVII: 2.

(4) Marc XVI: 15. Matth. XXVIII: 19.

(5) Act. I: 8. Conf. D. F. Volkmar Reinhard, *Proeve over het plan; het welk de stichter des Christendoms tot heil der wereld ontwierp*, Amst. 1806. p. 39, 40.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

commendari in nostrâ doctrinâ censent (1). Cernitur denique universum eius consilium. in eo, ut omnes quicumque homines quam maxime secum invicem iungantur, unamque quasi familiam constituent, hinc Deus omnium describitur Pater, omnium Dominus Iesus Christus: hinc animus religionis causâ infensus vetatur, commendatur amor erga omnes, huiusque amoris veluti exemplum in Deo conspiciendum præbetur, qui omnes eodem amore complexus est homines cuiuscunque gentis et conditionis: hinc singularis erga unum quemdam populum amoris ne species quidem remanet, qui tamen a Mosaicâ constitutione amoveri prorsus non potuit (2).

Praeterea caerimoniarum ritusque externi, qui inter alia magnam spectabant Israëlicarum a ceteris gentibus seiunctionem, ceserunt baptismi et sacrae coenae celebrationi, quâ certiores firmus, nos omnes unius familiae esse fratres, uni Domino addictos, unumque efficientes corpus. Est sane collatio horum rituum, quae religionis Christianae *universitatem* probet egregie.

(1) Refutavit has sententias I. W. Statius Muller, Lib. laud.

(2) Vid. Muntinghe, *Gesch. der Menschh.* IX. p. 239.

gle. Quod enim institutum erat Paschatis festum, in memoriam liberati populi, eo minus idoneum fuit, ut ab omnibus celebraretur gentibus, quo magis unius cuiusdam populi indicaretur studium; circumcisio autem, doloris et cruciatus plena, non omnibus regionibus aequè accommodata et utilis est dicenda, atque a maribus tantum suscipi potest (1). Saluari igitur Dei consilio, omnes homines spectanti, multo magis respondent, quas instituit Dominus noster, caerimoniae. Hae enim, cum fidei morumque doctrinam quam maxime coniunctae (2), nobili sua simplicitate et significatione insignes, omni tempore, quacunque in regione, facile possunt administrari. *Vinum*, quod in sacrae coenae celebratione adhibetur, ubique acquiri potest, quod si vel alicubi desideretur, nihil tamen obstat, quominus haec coena appareatur (3): neque etiam facile deërit panis et aqua. Abest denique in baptismo vehemens iste dolor, quem circumcisi subeunt, omnesque,

(1) Conf. W. A. van Hengél, *Betoog dat de Doop en het Avondmaal, naar het oogmerk van Jezusinstelling door alle tijden dezer wereld moeten voortduren*. In Opp. Soc. Hag. 1806. p. 158.

(2) van Hengél, l. l. p. 148.

(3) Conf. I. W. Statius Muller, l. l. p. 71.

quæ, nullo sexus habito discrimine, hoc ritu-
nitiuntur et Deo dicantur (1).

Quæ huc usque de Christianas doctrinæ in-
dole et de eius ritibus proculimus, scis mihi pro-
bare videntur, illam esse eiusmodi, ut omnes
eam amplecti possint homines, et ut ad omnes
pertineat; cui conditioni accommodatum etiam
fuit laudatum Christi exemplum. Hoc enim
adeo „ est *universale*, ut nulla cogitari possit
vite conditio, quâ illud ad imitandum nobis
proponere non possumus” (2).

Restat vero, ut paucis solvamus, quæ mo-
ventur, dubitationes contra hanc nostram de re-
ligionis Christianæ præstantiâ sententiam. Dis-
sentientes enim hac in causâ non desunt, quo-
rum nonnulli (3), ne aptam quidem censent in-
stitutionem Christi universo generi humano,
saltem religioni naturali inferiorem; quæ tamen
sententia quantopere a vero sit aliena, et supra
dic-

(1) Conf. porro de hoc argumento Frommansi,
Commentatio de religione Christianâ omni clima-
ti accommodatâ, in eius opusculis Philol. et Hist.
Argum. Cob. 1779.

(2) Conf. Muntinghe, Theol. Chr. l. 1. §
233.

(3) Inter eos recensendus est auctor fragm. Guel-
ferb.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

háud alio nisi leno modo divinum consiliū attingi potuisse dicendum est, quod etiam praevidens Dominus noster saepissime annuntiavit (1), certamque nobis post antiquorum varum praedictiones (2) spem dedit, fore ut tandem aliquando per omnes terrae partes, omnes ad homines, propageretur religio (3) ab ipso instituta.

Quae cum ita sint, háud contemnendus est usus V. Foederis librorum, quibus antiqua Dei institutio genti tantum Israëliticae apta continetur, ad aestimandam doctrinam Christianam, quae omnium est populorum et a cuius beneficiis nulla gens excluditur.

Chris-

(1) V. c. Marc. IV: 26-29.

(2) E multis, quae hic afferri possent, locis laudare sufficiat Ies. II: 1-4. XI: 6-10. XLV: 22-24. coll. Ioh. V: 23. et Phil. II: 10, 11. Zach. XIV: 1 sqq. Ps. XXII: 28 sqq. Conf. Feith, l. I, p. 20-28. Addatur Stadius Muller, l. I, p. 455-515. qui et alia laudat loca, eo tamen consilio, ut Evangelii annuntiationem gentibus tradendam probet a vatibus fuisse praedictam, háud vero ad omnes omnino homines tandem extendendam.

(3) Conf. Matth. XIII: 31, 32, 33. et Feith, l. I, p. 197 et 198. not. 100.

Christianae doctrinae perpetuitas.

Univerſitati vero, quam ſupra ſpectavimus, adiungenda eſt *perennitas*, quae facit, ut haec doctrina nunquam permuteſcat cum alia ſalutis via, nec in loco ſuo moveatur, quemadmodum antiqua illa Veteris Foederis, verum maneat felicitatis norma ad ultima uſque tempora.

Quam cognoscendam praebet V. F. conſtitutionem Moſaicam, ea ex Dei conſilio ad minus confirmatum hominum ingenium comparata: eum eſſet, non potuit non aliquando diſſolvi atque illi cedere inſtitutioni, cuius praeparatio erat dicenda. Vatum hinc oracula eam tandem eſſe deſtruendam et meliori religionis formae ceſſuram eſſe annuntiaverant (1): atque in eo praeſtantiam novae huius formae laudantes habemus N. F. Scriptores (2). Chriſtianam autem doctrinam eandem ſemper manere uſque ad orbis huius finem, ſaepe teſtati ſunt Chriſtus et Apoſtoli, neminique licere hanc mutare aut perfectiorem reddere docuerunt (3). Quamobrem non audi-

endi

(1) Ierem. III: 16. Dan. IX: 24—27. Conf. G. Leſz, *Bewijs der waarheid van den Chriſt. Godsd.* 1771. p. 569.

(2) 2 Cor III: 7—11. Hebr. VII: 15—25.

(3) Matth. XIII: 39—43. XXVIII: 18—20. 1 Cor.

endi sunt qui Lessingium et Tellerum secuti Christianam doctrinam magis magisque perficiendam esse opinentur, et accommodandam ad huius aevi conditionem et ad progressus, quos in philosophia iam fecerint homines. Primum enim demonstrandum foret, quoniam sacrarum literarum fundamento beatior expectatio nitatur, deinde probandum, cum haud sine gravi consilio Deus novam formam inducere censendus sit, felicitatem generis humani non posse amplius his institutis contineri, sed maiorem vel notitiarum amplitudinem vel disciplinae liberalitatem, quam praestitit religio Christiana, requirere. Falsa insuper et veneratoria est nonnullorum sententia, quae doctrinam Christianam omni utilitate facit carentem, simulatque ad adultam venerit aetatem genus humanum, atque adeo eo tantum consilio traditam, ut ratio hominum emendaretur et magis magisque ad perfectionis culmen eveheretur. Continet multo magis omnia hominibus fore necessariam ad vitam bene beateque agendam, quantum per conditionem hanc terrestrem liceat, eosdemque ad meliorem vitam praeparandos, ut adeo nec nova nobis

pa-

XI: 26. XV: 24—28. 2 Cor. III: 11. Gal. I: 8, 9.
1. Tim. VI: 3—5. Hebr. XIII: 8.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Modus, quo doctrina Christiana est patefacta.

Nisi sacer Veteris Foederis Codex per tot saecula conservatus, in usum Christianorum adhiberi posset, haud cognita nobis essent variae rationes, quas in voluntate sua patefaciendâ sequi solet divina benignitas. Cum vero nostris in manibus etiam hunc versetur hic Codex, contemplari licet modum, quo antiquitas data fuit institutio divina: hunc igitur conferamus cum similibus, quâ doctrina Christiana patefacta est, rationibus, ut hinc cernamus, qualis sit librorum laudatorum usus in eâ aestimandâ. Quae antiquae patefactioni accesserunt signa, sive coelitus missa, sive a Mose vatibusque edita, satis superque divinam eius originem et auctoritatem probarunt (1): horum tamen comparatione institutâ cum iis, quae religioni Christianae sunt propria, apparet manifesto, quanta praestantia sit doctrinae, cuius auctorem agnoscimus Dominum nostrum.

Fatemur, illustria fuisse divinaeque maiestatis plena, quaecumque variis temporibus ac praecipue in legis promulgatione edita fuerunt signa

mo-

(1) Vid. quae supra disputavimus, Part. I. Sect. 2. § 5.

mōdo magnificentissimo et ad gravissima Dei consilia accommodato (1). Eo enim tempore, quo Deus Israēlitarum tutelam ac regimen solenniter quasi suscepit (2), nihil validius et efficacius animos movere, terrorem iis incutere omninoque persuadere potuit de divinā institutionis Mosaeicae auctoritate, quam magnifica illa apparitio divina in monte Sinaico, ad cuius radices omnes convenerant Israēlitae. Fatemur, Israēlitas, ad Deos peregrinos colendos valde propensos et rebus sensuum ope percipiendis maxime movendos, optime luculentis et gravissimis his signis ad legum obedientiam obstringendos fuisse. Fatemur denique, quotquot Moses, uti deinde ceteri legati, divina ediderunt legationis suae testimonia, illustra saepe et ad persuadendum validissima fuisse; nihilominus vero praestantiora iudicamus omnia, quibus auctoritatem Christi tanquam doctoris divinitus probatam habemus.

Primum enim, qui se legatum divinum dixit (3), Deo dicis factisque placentem (4), cui uni-

sus-

(1) Exod. XIX. XX.

(2) Exod XIX: 5, 6. Deut. V: 2, 3, 27-29.

(3) Ioh. VII: 28.

(4) Ibid. VIII: 29.

auscultandum esset et obtemperandum (1), ac-
 culus arcissima esset cum Patre coelesti con-
 iunctio, is divinae confessionis et approbatio-
 nis signis, cœlitus demissis, suum confirmatum
 vidit testimonium (2), eodemque consilio an-
 geli divinitus sunt missi, sive ad ipsum Conser-
 vatorem, sive ad alios illustrandi eius causâ,
 quales fuere nuntii orus eius, item reditus
 in vitam et adscensus in coelum. Haec om-
 nia eiusmodi fuere, ut in uno eodemque legato
 divino sub V. Fœdere nunquam locum obti-
 nuerint: quid? quod pleraque inaudita huc us-
 que essent dicenda.

At vero miraculorum, quae Dominus noster
 edidit, indolem attendamus. Haec non tantum
 multiplici fuere varietate, sed etiam ad depin-
 gendum munus suum salutare valde apta, et ef-
 fectu semper fere benefico, atque adeo antepo-
 nenda permultis eorum, quae in V. F. comme-
 morantur.

Mosem caeterosque vates si spectes, continue
 videbis, plerumque iis, antequam consueta ra-
 tione legationem suam divinam probare pos-
 sent, Dei mandatum fuisse expectandum (3).

Chris-

(1) Matth. XXIII: 10.

(2) Matth. III: 16, 17. XVII: 1—5. Joh. XII: 28.

(3) Conferri merentur quae de hoc argumento dis-
 seruit Cl. I. H. van der Palm, in Oratione Ec-
 cles.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

mente legatisque coelestibus missis, qui ei ministrarent. Hinc fidem sibi et auctoritatem conciliavit, ita ut rata sint ac firma quaecumque dixit, praesignificavit et promisit, quo argumento saepe deinceps usi fuerunt Apostoli in propagandâ doctrinâ Christianâ (1). Denique, Christus, quadragesimo a reditu in vitam die, in coelum migravit, relictumque antea locum honorificum et beatam conditionem recuperavit, unde, decimo post discessum die, Spiritum Sanctum antea promissum effudit, donisque mirificis eos instruxit, quibus docendi provinciam demandaverat; quo facto nova religionis forma solenni ritu promulgata et in veteris locum substituta fuit: (2).

Licet igitur ab initiis nostrae religionis abfuerit terribilis pompa, quâ Sinaiticae legislationis auctoritas commendabatur populo rudiori; haud tamen modus, quo instituta est, inferior habeatur: longe enim diversa ratio novae religionis diversam eius commendandae methodum, persuasionis vim potius, quam minarum terrores requirebat; neque praeparatis Iudaeorum animis ad divinam Christianae disciplinae originem intel-

(1) 1 Cor. XV: 1—4, 14—19. Rom. I: 3, 4.

(2) Act. II.

telligendam admodum opus erat solemniori significatione (1).

Verum, sacrorum V. F. Librorum auxilio, opportunitas quoque datur egregia, diversas comparandi condiciones, in quibus tum Moses, tum Christus et Apostoli versati fuere. Quae si conferantur, novum datur pro aestimanda doctrinâ Christianâ argumentum; hinc enim certum fit, Christo eiusque legatis plures maioresque quam antiquae *oeconomiae* conditori fuisse difficultates, quae superandae essent in persuadendo hominibus de legatione sua divinâ. Nimirum referunt libri V. Foederis, Mosem in Pharaonis Aegyptiorum regis aula eductum fuisse, unde merito coniecimus variis eum instructum fuisse doctrinis; magnum deinceps apud populares suos attingisse honoris gradum; summamque valuisse auctoritatem, et universam, cui praeesset gentem, ob salutem iis recuperatam sibi quam maxime devinxisse. Longe vero aliud praebet spectaculum Christi eiusque discipulorum vita: in inferiore plerumque conditione degentes, nec

(1) Vid. I. A. Noesfelt Prolusio, quâ demonstratur, Deum auctoritatem divinam religionis Chr. confirmasse signis maioribus legislatione Sinaitica, Hal. 1773. et auctores laudati, Beckio, in Comm. laud. p. 72. n. 1.

nobilitate neque etiam doctrinae copiam se valde commendare potuerunt, et ob doctrinam, quam tradebant Iudeorum expectationi oppositam, plebis aequae atque optimarum invidiam sibi contraxerunt, ita ut capite damnari, crudelissimam mortem subirent. Haec, et alia his similia, vel acu reuigisse sufficiat ad probandum, maiorem persuadendi vim iure tribui rationibus, quibus divina doctrinae Christianae probetur auctoritas, quam iis, quae in antiqua institutione erant conspicuae, multoque facilius in dubium vocari posse argumenta, quibus divina institutionis Mosaeicae origo probetur, quam quae pro nostrae religionis auctoritate afferantur summo iure.

Forfitan e. Iesu facta, cum sua, tum suorum, tum doctrinae suae, tum denique reipublicae Iudaicae, clare et determinate praedicente simili ratione probare possemus, magnum esse usum librorum V. Federis in aestimando, quo Christiana doctrina patefacta est, modo (1); potius tamen hic subsistendum: putari et transgrediendum ad gravissimum, quod tertio loco tractandum est argumentum, quo eximius, quem praebent laudati libri in *tuenâ doctrinâ Christianâ*, apparebit usus.

(1) Com. Limborch, *ibid.* pag. 88-90

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

stantior, quemadmodum praecedente sectione probasse nobis videtur, una tamen et eadem, si res summa consideretur, doctrina de salute generis humani ante et post Christum fuit. Etenim primum et praecipuum in V. F. libris caput versatur in eo, ut doceatur unum esse Deum, omnium rerum creatorem et gubernatorem. Universum hominum genus peccato infectum describunt (1): peccata autem indignationis divinae et cuiuscunque miseriae fontes esse et causas affirmant: quod testabantur diluvium, Sodomae vicinarumque civitatum interitus, et Israelitarum clades variae (2): Deum vero docent non delectari poenam peccantium, sed eorum crimina condonare velle (3), et, quamvis summam hoc modo et immeritam hominibus exhibeat benevolentiam (4), sanctissimum simul et iustissimum esse; atque adeo hominem, ut veniae peccatorum favorisque divini particeps fiat, oportere, ut non modo benignitati divinae eam acceptam referat (5), verum etiam Dei mandatis sancte observandis operam det perpetuo (6).

At

(1) Gen. VIII: 21.

(2) Ps. XXXII. LI. caet.

(3) Ps. LXXXVI: 5. CIII: 3. Ies. LV: 7 sqq.

(4) Ps. CIII: 10. 12. caet.

(5) Ps. LXXXVI: 5. caet.

(6) Ies. LV: 7. Ezech. XVIII: 32.

Atque haec sunt semina quasi doctrinae de salute generis humani per Iesum Christum reparanda: haud mirum igitur, omnia etiam, quae Deus instituit antiquitus, ut consilium suum in restituendo genere humano attingeret, spiritaliter cohaesisse cum iis, quae spectanda praebuerunt Christi adventus, fata et res gestae. Hinc, quod non tantum *inter doctrinae capita*, verum et *inter universam veteris et novae constitutionis formam*, insigne animadvertamus vinculum.

Perfectionis nimirum historia certiores nos reddit, Deum semper voluisse homines educare et instituire legatis divinitus missis. Horum eximius erat certe Christus, quem ut indicaret Johannes Baptista munere suo functus erat. Huic autem praeverant vates divi variis aetatibus sub V. F. viventes, quorum primus dicendus est Moses, subsequenter viam sternens; et quaecumque hic docuit atque egit, perfectionibus nitentibus, quas acceperant Patriarchae. Quae omnia nobis persuadent quam maxime de admirabili nexu, quo sibi invicem convenient institutiones, quas memorant V. F. libri et omnium postrema Christiana (1).

Diligens porro universae gentis Israëliticae,

(1) Vid. Cl. Muntinghe, *Gesch. der Menschh.*, X. pag. 66. 67. not. 117.

a Deo peculiariter ductae et institutae, contem-
 platio eiusdem nexus praebet testimonia eviden-
 tia. Quos enim variis temporibus existisse tra-
 dunt. Libri Sacri magnos et eximios gentis de-
 fensores et liberatores, egregios doctores et va-
 res; sacerdotes denique et reges, praeclaros ac
 fortes, hi semper multa relinquunt desideranda,
 et expectandum praebent. Conservatorem adhuc
 maiorem, in quo omnes, quibus singuli gavisii
 fuerunt, virtutes coniunctae cernatur, ita ut
 ille demum idoneus fiat Israëlicis ad diu pro-
 missam salutem ducendis. Ultra hinc quaedam
 apparet convenientia argumenti librorum V. T.
 cum doctrinâ Christianâ, quam uberius indica-
 ram videas a H e s s i o (1). Praeunte hoc vi-
 ro doctissimo, divinas patefactiones tam arcto
 connecti vinculo perhibemus, ut V. F. argu-
 mentum non nisi ulterioris institutionis lucis,
 quam Christo debemus, rite intelligi possit (2).
 At vero, quale ex his omnibus ducendum
 est argumentum pro doctrinâ Christianâ tuen-
 dâ? Singulare quoddam, verum et gravissimum,
 cuius virtutem iam dicenda probabunt. Nimi-
 rum post ea, quae disputavimus supra, persua-
 sum

(1) Conf. H e s s, *Leer, Daden en Lotgevallen van
 onzen Heer*, II. p. 229—232.

(2) l. l. II. p. 288, 289.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Mosaicâ praescriptis, censemus omnino. Mel-
torum enim hominum multarumque rerum in V.
F. sic commemoratio, quorum similitudinem a
Iesu et Apostolis in rebus N. Foederis indica-
tam habemus. Nec mirum: sapientissima enim
haec erat divina agendi ratio, quâ Deus ad Is-
raëlicarum, qui rebus externis vehementius et
propemodum unice movebantur, se accommo-
daret ingenium, acque adeo: res a sensibus nimis
remotas imagine quâdam aliarum rerum in sensibus
incurrentium iis proponeret.

Cum igitur promissus esset Israëlitis vates Mo-
si similis (1), sacerdos secundum ordinem Mel-
chisedeci (2), rex denique e familiâ Davidis,
res Israëlicarum collapsas restitutus (3), ne-
mo non paulo prudentior in vaticis, sacerdo-
tibus et regibus Israëliticis videre potest imagi-
nem promissæ illius Conservatoris.

Quod autem in *typis* his, qui *personales* di-
cuntur, adumbratum videmus, magis etiam in
realibus elucet, cuius habemus luculentissimam
testem Paulum (4), docentem legibus, caerim-

mo-

(1) Deut. XVIII: 28.

(2) Ps. CX: 4.

(3) 2 Sam. VII: 12.

(4) Ep. ad Hebr. IX: 8. coll. VIII: 5 sqq. IX: 24.

monis et sacrificiis, a Mose institutis, sperari
 fuisse factam legum et rerum sacrarum melio-
 rum, imprimis sacrificii illius, quo Iesus Chris-
 tus hominum peccata semel esset expiatus.
 Huc peculiariter pertinent ritus lustrales, quo-
 rum haec omnino erat indoles symbolica, ut
 peccati foeditatem, quae tollenda esset, oculis
 quasi sublicerent; atque univérse piacularium sa-
 crificiorum, ut et plerorumque, quae a summo
 Pontifice peragenda erant solenni expiationis die,
 ea erat ratio, ut in iis, quotquot paullo intelli-
 gentiores essent ex Israëlitis, facile animadver-
 terent, homini solum et opus esse morum emen-
 datione et peccatorum veniam, licet non nisi um-
 bram conspicerent harum ipsarum rerum; quae
 demum per Christum doctorem hominumque
 servatorem in plenam lucem evocatae (1) fue-
 runt. Mirum igitur non videatur, typicam
 hanc V. F. rationem propositam a nobis esse,
 ut probaremus, multum conducere huius Foe-
 deris libros ad tuendam doctrinam Christia-
 nam. In istâ enim Veteris et Novae, ceteroquin
 suâ formâ sibi dissimillimae, religionis si-
 militudine eundem Deum agnoscimus, utri-
 usque auctorem, qui hominis per peccatum
 mi-

(1) Vid. Cl. Muntinghe, *Gesch. der Menschh.*
 IV. pag. 298—304.

miseri liberationem et instaurationem nonnullis ritibus, in peculiarem Israëlitarum usum praescriptis, adumbraverit, et per Iesum Christum revera ad effectum perduxerit.

Sunt nihilominus multi *theologiae typicae* adversarii, qui statuunt omnem *typorum* vim et intelligentiam ignorasse prorsus eos, quibus primum scripti essent (1), quâ de re quominus nostram uberius exponamus sententiam, vetant termini, quibus haec disputatio circumscribenda est. Quidquid vero eâ de causâ sic statuendum, haud tamen exin sequitur, omne illis denegandum esse pretium. Audio equidem, nobis reponi: „quod si remotioribus eos esse destinatos temporibus obiicias; cave, ne obliviscaris, in tantâ veritatum per Iesum Christum patefactarum luce nos non egere *typorum* umbrâ” (2): sed dubito vehementer, an evidens hoc sit argumentum ad probandum, nihil esse quod commendare possit istos typos. Si enim sumas modo, e locis N. F., in quibus cultus

Le-

(1) Vid. Ierusalem, l. l. III. p. 434—436. et Hufnagel, *Disf. de Psalmis prophetias Messianas continentibus* in *Comm. Theol.* editâ a Velthausenio, Kuinoelio et Rupertio, III. pag. 101.

(2) Sunt verba Hufnagelii, in *Disf. laud.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

§ III.

Vaticinationes V. T. aptae ad tuendam doctrinam Christianam.

Imprimis sunt vatum divorum praedictiones in V. F. libris conservatae, quae ostendant, quantum sit horum usus in tuenda doctrina Christiana. Primum igitur rationem contemplemur, quam Christus et Apostoli pro causa sua defendenda vaticinationes V. T. adhibuerint, dein praecipuum earum argumentum breviter apponamus, ut hinc pretium cognoscamus, quo a Christianis sunt habendae.

Multiplicem esse utilitatem V. T. Conservator eiusque legati satis docuerunt, quemadmodum vidimus antea (1). Praesertim vero ad hulus auctoritatem provocarunt, quotiescunque dicta sua vel probare, vel affirmare vel lent, quam in re ita versari solebant, ut praecipuas V. F. vaticinationes in Christo eventu comprobatas demonstrarent. Atque eiusmodi continua fuit institutio Domini nostri, qui cum multa a vatibus annunciata exitu etiamnum carerent, discipulis suis ea in memoriam revocavit (2),

lis-

(1) Part. II. praemonenda, pag. 53 sqq.

(2) Luc. XVIII: 31.

iisdemque deinceps, cum pleraque hac in via ei divino consilio iam egisset et passus esset, exposuit ac illustravit Prophetarum scripta, ut doceret, omnia, quae vidissent secundum eorum praedictiones accidisse (1). Qui autem ita ab optimo magistro instituti fuerant, quid mirum, si eandem in docendo secuti sint viam (2)? Hos ideo libros omnibus commendarunt Apostoli, ut fides in Christo eo firmitus stabiliretur.

Quantum vero ex his vaticinationibus, eventu comprobatis, peti possit praesidium pro doctrinae Christianae auctoritate et divinâ origine, haud obscure saepe docuerunt: quod imprimis videndum est in Petri epistolâ priore. Hic enim Apostolus, cum per totam hanc, quam scripsit, epistolam id vellent agere, ut Christianos ad sibi constantem pietatis Christianae professionem et exercitationem maximo studio hortaretur, huius adhortationis suae statim ab initio hoc fundamenti instar posuit: videlicet summam esse et immortalem salutem, cuius spe certâ gaudeant, quibus patefacta sit doctrinae Christianae veritas; si modo omnem, quam deceat, daturi essent

(1) Luc. XXIV: 27, 44.

(2) Conf. loca laudata a Beekia, in Comm. laud. p. 75—78. n. 1.

fent operam, ne a cognitae veritatis ratione irre-
 rum deficerent, sed vel afflicti undique constan-
 tem sibi ad finem usque praestarent fidem; per-
 suasum habendo, se ita veram aliquando salutem
 esse reportaturos. Ne autem res Christiana vel
 de ipsa novitate (quasi inaudita ferret) videretur
 suspecta, illam salutaris doctrinae veritatem im-
 primis commendat ex Prophetarum studio: per-
 git enim (1), *περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ*
ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος
προφητέψαντες· Ἐρευνῶντες, εἰς τίνα ἢ ποῖον και-
ρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ προμαρτυ-
ρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ
ταῦτα δόξας· Οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς,
ἡμῖν δὲ διηκόρουν αὐτὰ, ἀ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῶν διὰ
τῶν εὐαγγελισσαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἀγίῳ ἀπο-
ξαλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ᾧ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι
παρακῆσαι. „ Quia de salute curiosius inquisi-
 verunt Prophetarum illi, qui de destinato vos-
 bis a Deo beneficio vaticinati sunt: scrutati-
 imprimis, qualieunque demum tempore Spi-
 ritus ille, qui de Christo per eos testabatur,
 indicaret futuras esse et calamitates Christo-
 subeundas et securam eius subinde gloriam;
 ...) sed

(1) 1 Ep. I: 10—12. Conf. Kleuker, de Nexu,
 quibus constat inter ultimamque divinae constitutionis
 foedus propheticum, Helmstadii 1798.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

familiares, quorum máxime intererat bene rem scire, nunquam alia docuit, immo instante morte, quo tempore saltem nulla ipsi fuerit causa ad Iudaeorum errores se accommodandi, ad easdem provocavit vaticinationes; ac interposito per summum Iudaeorum pontificem iureiurando asseveravit, se esse Christum, quem expectaret gens Iudaica (1). Quid? quod e mortuis resurgens discipulos suos haud omnem Prophetis fidem tribuentes reprehenderit (2), quemadmodum ipsi illi, meliora edocti, deinceps conquesti sunt de Iudaeis vatum oraculis fidem negantibus (3): et eam sequentes rationem non tantum coram Iudaeis, verum et apud alienigenas, provocarunt ad has vaticinationes (4). Quae
com

(1) Matth. XXVI: 54. Luc. XVIII: 31. Ioh. XIII: 18. XV: 28.

(2) Luc. XXIV: 25—27. 44, 45.

(3) Act. III: 18—21. X: 43. XIII: 33—40. XXVIII: 23—27.

(4) Act. X: 43. Rom. XVI: 26. Neque ideo audiendus est *Sherlokkius*, *gebruik en oogwit der oude Propheeten*, pag. 166. statuens, vaticinationes valere quidem in Iudaeis persuadendis de veritate religionis Christianae, haud vero alienigenis; atque eam ob causam hoc argumentandi genere usum fuisse Paulum contra Iudaeos Antiochenos disputantem Act. XIII. non vero Athenis in Areopago Act. XVII.

cum ita sint, quamvis et aliae moveri possent rationes (1), satis iam patet, non in eo se accommodasse Christum et Apostolos ad Iudaeorum errores.

Itcirco, nisi Conservator noster eiusque legati aut se ipsi, aut alios decepisse dicendi sint, quod quantum ab his abhorruerit demonstratione meâ non eget; haud dubitamus, quin in V. F. libris extant vaticinationes de Messia et rebus ad eum pertinentibus.

Atque hac de re cum nobis persuasum sit, ipsos evolvamus libros, ac varia inveniemus oracula divina de salute Israëlitarum aliarumque gentium a Deo procurandâ, de Vetere Foedere abolendo, Novoque sanciendo, de expectando Messia hominum Conservatore, huius doctrinâ, perpeſsionibus, morte, reditu in vitam, et coelesti regno, de religionis Christianae propagatione, ministris eius et adversariis; quae eventu ita fuerunt comprobata, ut eundem Deum benignissimum, miseris succurrentem hominibus, per universam religionem patefactam agnoscamus.

Continuo enim post Adami et Evae lapsum
ad-

(1) Conf. quae uberius de hoc argumento sunt collecta a I. Hertnga vir. Cl., in Disp. Soc. Hag. 1789. p. 183—193.

„adfuit Deus hominibus testans: „saluti huma-
 „nae divinitus ita provisum esse, ut mulier
 „quae primo certamine contra suum adversari-
 „um tam infeliciter dimicaverit, viribus re-
 „sumtis, pugnam restituere possit, eiusque
 „progenies tandem superius discessura, et hos-
 „tem suum penitus fractura sit, cum summo
 „ipsius opprobrio et terrore” (1).

Hac autem promissione paulo accuratorem
 dedit idem Deus postea Abrahamo (2), Isaa-
 co (3) et Iacobo (4), e qua iam hoc constitit,
 felicitatem ex Abrahami eiusque filiorum fami-
 lia ad universas terrae gentes aliquando deri-
 vandam fore.

Moses senex genti suae valedicens promisit
 Prophetam popularem suum, ipsius similem, cui
 auscultandum foret (5).

Davidi porro, cum Deus pollicitus fuisset reg-
 num perpetuum, filius annuntiatus est regni haer-
 res

(1) Gen. III: 15. Conf. Storr, Diss. de Pro-
 pheta angello in Opusc. Acad. Vol. II. pag. 428. laud.
 a Cl. Muntinghe, Theol. Christ. Theor. II. 5.
 § 312.

(2) Gen. XII: 2, 3. XXIII: 18. coll. XVIII: 18.

(3) Gen. XXVI: 4.

(4) Gen. XXVIII: 14.

(5) Deut. XVIII: 15.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

inentibus, beati: gravis vero poena metuenda fuit hanc salutem repudiantibus (1). Haec igitur omnia, quae variis in locis annuntiata invenimus, unicuique facile persuadere possunt, Conservatorem nostrum, qui saepe ad oracula divina provocavit, eum esse, qui in V. F. libris fuerit praesignificatus; omnesque de Messia vaticinationes in eo ita fuisse comprobatas, ut in neminem quadrare possint alium: quemadmodum earum collatione cum vita, rebus gestis et fati Iesu Christi apparet.

Quominus vero eiusmodi collationem hic apponamus, cohibere videtur ipsum quaestionis, cui respondendum est, consilium. Requiritur tantummodo descriptio usus Librorum V. F., atque adeo ab hoc loco aliena est ampla de hac causâ disquisitio. Sed, quemadmodum probavimus, sacrum V. T. Codicem magni esse usus ad discernendum, quaenam loca in N. T. allegata vaticinationes vere sic dictas complectantur (2), ita nunc indicare iuvat magnum praesidi-

(1) Conf. Hamelveld, *Bijb. verd.* C. 6. Vol. I. P. 244—388. Ioh. Stinstra, *oude voorspellingen aangaande den Messias en deszelfs openbaring opgehelderd en toegepast op den Heer Jezus en zijn Euang.*, 3 Vol. 8vo Harlingae 1779—1786.

(2) Vid. Part. II. Sect. I. § 2. p. 69—72.

dium e V. T. petendum, ad tuendam earum auctoritatem. Hoc argumentum erit §¹, quae huius sectionis est postrema.

§ IV.

Vaticinationum, ad tuendam doctrinam Christianam adhibendarum, auctoritas, ex ipsis V. F. libris defendenda.

Permultas V. T. vaticinationes tempore Ecclesiae Christianae eventu esse probatas, variis exemplis demonstras: neminem nisi Conservatorem nostrum iis designatum fuisse, evidenter ostendas; frustra tamen susceperis laborem, antequam constet de oraculorum auctoritate divina. Tristis scilicet experientia docuit, hanc a multis in dubium vocari, immo compluribus argumentis negari.

Retulerunt Prophetae V. F., ut statuunt nonnulli, „ eodem modo sua oracula Dei numini „ accepta, quo aliarum gentium vates; atque „ uti omnia cogitata, subito menti oblata, omnesque bonos animi motus, omnia prudentiae „ consilia, et quidquid ingeniose ac sapienter „ animo informabatur, divinitus sibi suggeri, „ prisci opinabantur; ita quoque illi futurorum „ divinationem a Numine inspiratam, crediderunt: „ runt:

„ sunt : fuerunt vero Hebraei Prophetæ singu-
 „ laris perspicacitatis viri, quorum prædictio-
 „ nes modo nihil erant, nisi iudicia, in se val-
 „ de probabilia de rebus, quae sive inter Israē-
 „ litas, seu inter horum hostes aliquando even-
 „ turæ essent, modo generales quaedam futu-
 „ rorum temporum partim fortunatorum, partim
 „ infelicitum descriptiones, quae, pro ar-
 „ gumenti diversitate, sive spem, seu terrorem
 „ iniiciebant animis; visiones autem propheti-
 „ cae mera fuere imaginationis phantasmata (1);
 „ atque adeo prædictionum, si definitæ sint,
 „ comprobationem eventu demonstratam in tem-
 „ poribus duntaxat ipsi auctorum aëvo proximis
 „ quaeri oportet, cum remotiora suae mentis
 „ vi prævidere non potuerint, et quaecunque
 „ adeo ad tempora spectent magis longinqua,
 „ nec vagis ac generalioribus rerum descriptio-
 „ bus comprehendantur, ea propter ipsam hanc
 „ causam suspectæ sunt habendæ, hisque, quo-
 „ rum nomen præferant, suppositæ. Oracula
 „ denique, quibus illustris aliquis vir, quem
 „ Messiam dicere solemus, olim in gente Is-
 „ raëliticâ exoriturus, et iustissime ac felicis-
 „ sime longe lateque regnaturus, præsignifica-
 „ tur,

(1) Conf. Meyerus, Hermen. V. T., II. p. 595—610.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

perit, quod per tot secula in vaticinationibus posuerunt Christiani, fundamentum suae fidei. In eiusmodi autem criminationibus cuique patet, ex solis libris V. Foederis litem esse dirimendam: quod quam feliciter fieri possit, sequentia, ni fallor, probabunt.

Divorum enim Prophetarum doctrinam, vitam, res gestas, et conditionem si spectes, eoque consilio ipsorum scripta et historicorum nonnullorum V. T. libros legas, discrimen optime animadvertes, quod eos inter et gentium aliarum vates intercedit.

Et primum quidem, hoc adhibito subsidio, videmus solos esse Prophetas V. F., qui uno fere ex ore dictis suis et scriptis idololatriam et superstitionem repellere studuerint, librosque, qui eorum complectuntur oracula, solos esse, qui ex antiquo illo tempore unius Dei cultum probarint ac defenderint. Quod si teneamus ac praeterea credamus, Deum esse, qui sui cognitionem per orbem terrarum propaget, omni iure persuademur, eundem fuisse Deum, qui hos viros duxerit et docuerit (1).

Porro cum gentium vates, appareant vi fictitiorum

(1) Vid. G. F. Seiler, *Bijbelsche Uitlegkunde uit het Hoogd.*, met aanmerkingen en bijvoegzelen van J. Heringa, *Eliza's Zoon*, 1804. § 190—192.

rum Deorum sua oracula accepta tribuentes; fabulas et commenta, nunquam eventu probata, tradentes, plerumque principum gratiam quaerentes, et sui commodi causa plebem ludentes, denique idololatriae, voluptatis, multorumque vitiorum propagatores: longe aliud praebent spectaculum, quaecumque de antiquis Prophetis traduntur. Hi enim veram tradebant doctrinam de Deo eiusque operibus, providentiâ, remuneratione, et poenis ab eo iudice supremo spectandis: oracula edebant, nullâ habitâ ratione sive principum, seu magnatum, quibus saepe poenas nobilissimâ audaciâ divinitus annuntiabant, neque unquam crudelissimorum tyrannorum minas metuebant: moralem vero regum non minus quam plebis conditionem curantes, religionem, virtutem veramque felicitatem quaquaversum dispergere conabantur (1). Quemadmodum autem in doctrinâ tradendâ, vitâque instituendâ ad optima morum praecepta, legatorum divinatorum nomine dignissimos se praestarunt, ita quoque in singulari suo munere fungendo tanta praebuerunt auctoritatis suae testimonia, quanta in vatibus divinis desideres. In rerum futurarum praedictione versantes, arcanas cuiusdam artis ne speciem quidem pra-

(1) Vid. S e i l e r, l. l. § 192.

praesbent, absque ullâ haesitatione tempora-
tam prope quam remotius instantia describentes, i-
ac si ea iam adessent, et in rebus iam iam even-
turi, de levissimum quidem metum ostenden-
tes, ne aliquando erroris convincerentur. Pro-
fecto quam sibi ipsi tribuendam voverunt digni-
tatem non ita servare et tueri potuissent, nisi
revera tales fuissent, quales se esse profiteren-
tur, legati divini. Nisi igitur horum virorum,
scripta, et quaecunque ab aliis in V. T. de iis
relata fuerunt, pedestres, haud facile auctori-
tatem, quâ gaudebant, divinam probare pote-
ria; neque etiam certum erit, vaticinationum
eam fuisse rationem, ut aliquando omnino even-
tu essent comprobatae, atque longe abesse, ut
merae imagines poëticae, aut allegoriae sint di-
cendae (1).

Perhibeant licet nonnulli, rerum praesignifi-
catum eventum pependisse semper a conditione
quâdam, a vatibus facile praevidendâ, haud pau-
cis argumentis e V. T. desumptis ad huiusmodi
dubitaciones respondere possumus. Nonnun-
quam enim divinitus editas vaticinationes certis-
simo comprobandas esse eventu testantur, tunc
etiam, quando nonnulla prohibere videntur, quo-

(1) Conf. Folmer, Diatribe in Opp. Soc. Ilag.
1804. pag. 330 sqq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Ut cetera mittam, una hoc loco etiam commemoranda est sententia, Christo indigna, quae optine e libris V. T. refellitur. Qui huius sunt fautores autumat, Iudaeos calamitatum pondere pressos, tandem in spem et expectationem illustris alicuius regis fuisse adductos, a quo maxima beneficia ad gentem Iudaicam essent manatura, quique eam ab hostium dominatione liberaturus, et summam salutem procuraturus esset. Cum autem Iudaei eâ spe frustra fuissent, atque respública magis magisque in peius rueret, fatuum fuisse censent, ut hominis probi et sapientes in longe aliam Messiae expectationem pervenerint; animadvertentes nimirum, vacuam esse spem, quam in terrestri quodam rege ac vindice posuissent, omnem suam cogitationem ad coelestem quemdam regem convertisse, cuius aeternum et felix esset Imperium. Atque hac ratione, si istis audias, vates quoque antiqui sibi reipublicae Iudaicae instaurationem mente et cogitatione informaverint. Ad horum igitur vi-

ro-

rùm V. T. authentia et integritas. Caeterum, quod ad Propheticos, qui dicuntur, libros attinet, peculiaris exstat Commentatio M. I. H. Beckhausii, *oordeeltkundige verdediging van de echtheid en ongeschondenheid der Prophetische Schriften*, in Opp. Soc. Hag. 1795.

totum vota pia, veluti ad ipsa Dei oracula, provocaverit Conservator noster! haec laudaverit et commendaverit ad divinam legationem suam atque originem probandam!

Sed laetemur, nobis haud deesse argumenta, quibus facile haec sententia ab omni veritatis praesidio destituta appareat. Primum enim Messiae expectationem minime ortam esse ex infelicissimâ reipublicae conditione, ex quo patet, quod faustissimo Israëlitarum tempore eadem iam foveretur spes laeta, uti maxime intelligitur e Psalmo II et CX (1). Dein vero, erant vehementer, qui primum annunciatum fuisse putent terrestrem vindicem, summam Israëlitis felicitatem redditurum. Nimirum, quae pro hac opinione afferuntur loca e V. T. ea modo probant, Liberatorem promissum et designatum fuisse imaginibus e rebus huius vitae desumptis. Cum autem ipse Deus simili ratione saepissime ad captum hominum describeretur, quidni etiam regia Messiae dignitas eiusque manus salutare ad optimorum regum rationem depingeretur? Accedit, quod non paucae sint eius-

(1) Conf. H. Muntinghe vir Cl., in Annotatione ad h. l. et in Opere saepius laud. *Gesch. der Menschh.* IV. p. 106. I. H. van der Palm vir Clar., in Animadv. ad h. l.

modi descriptiones, quae sublimius quoddam imperium hisce imaginibus propositum fuisse aperte doceant (1). Denique, quod attinet ad coelestis cuiusdam regis expectationem, quam dentam in tristissimâ gentis Iudaicae conditione ortam fuisse statuunt, in eo sibi ipsi contradicunt. Etenim ne captivitatis quidem Babylonicae tempore se abstinuerunt vates divi ab iis Messiae annunciationibus, quae eum facere viderentur regem in hoc orbe imperaturum, hostes devicturum, gentique Israëliticae, Hierosolymis cum templo restitutum, optimam felicitatem procuraturum (2). Quod si igitur hac aetate omnem cogitationem ad coelestem regem conversam fuisse, ipsi fateantur, non video, quoniam iure antea longe alium expectatum fuisse Liberatorem statuunt, cum haud mutata fuerit ratio, quâ variis temporibus hunc vindicem et Conservatorem descriptum videmus.

Aut ego fallor, aut haec aperte docent, magnum esse usus V. T. codicem in tuendâ vaticinationum auctoritate, atque omnes, qui eam detinent, gentes,

(1) Ps. II: 6, 7. Ies. VIII: 23. IX: 1—6. Mich. V: 1. Dan. VII: 13, 14.

(2) Ierem. XXIII: 1 sqq. Ezech. XXXVII: 21 sqq. Zach. VI: 12.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

doctrinā Christianā. Quomodo enim de aedificiū cuiusdam virtute constare poterit, ante quam fundamenta, quibus innititur, firma et stabilia esse apparuerint? Fundamentorum autem instar in religione nostrā spectandas esse vaticinationes, ipsa docet ratio, quam Christus et Apostoli in docendo tenuerunt.

Haec scilicet eiusmodi fuit, ut ex oraculorum antiquorum eventu Christum Messiam probare necesse ducerent. Si autem necessarium non esset hoc argumentum, haud profecto id allaturū fuisse censendi sunt. Vatis nimirum dictorum suorum veritatem miraculis editis confirmaverant, atque adeo hisce fidem sibi conciliare potuerant prae antiquis vatibus eo maiorem, quo splendidiōra et ad persuadendum accommodatiōra erant; deinde misurus fuisset Conservator noster hanc argumentandi rationem ob perversam, quae de Messia fovebatur, expectationem, cui satisfacere nunquam potuit, terrestre imperium haud constituturus (1). Quid? quod eadem haec fuerit ratio, quae animum praebuit calumniis, quibus crudelis eius tribuenda fuit mors (2).

Itaque cum hoc modo vaticiniis et promissio-

(1) Conf. Regenbogen, in Opp. Soc. Hag. 1797. p. 66, 67.

(2) Matth. XXVI: 64.

nibus V. F. superstructa sit doctrina Christiana, cum porro per universam mundi historiam, quatenus eam exhibet sacer codex, regnet Messias ille, in salutem hominum divina dignosum poenam promissus: (1), cumque Christus se venisse certatus sit, ut perpetuum illud regnum, quod Messias adducturus foret, constitueret, per se patet, ab effatis V. F. librorum omne doctrinae Christianae veritatem pendere (2).

Hisce igitur V. Testamenti usum in tuenda doctrina Christiana descripsisse nobis videmur;

mus de usu in hac doctrina

aesti

cognosci, nec rite aestimari, n

quisque videt, omnia in Sectione
putata,

tram, quam hac

Transeundum

ris Sectionem, qua usus Libroru

in doctrina Christiana ad virtutis studium adhi-
benda est, describendus.

(1) Conf. Venerabilis M. R u m m e r i n k, in Or-
tione praefata in Soc. Hag. 1797.

(2) Conf. P o l m e r, in Opp. Soc. Hag. 1804, p. 429—432.

S E C T I O Q U A R T A

**LIBRORUM VETERIS FOEDERIS
SI IN DOCTRINA CHRISTIANA AD
VIRTUTIS STUDIUM ADHIBENDIS**

§ II.

Librorum V. F. usum in doctrina Christiana intelligenda, aestimanda ac tuenda descripto; superest denique, ut eorum demonstremus usum in eadem doctrina ad virtutis studium adhibenda. Hac autem postrema quaestionis parte id spectatum fuisse videtur, ut ex his, quae supra de Librorum laudatorum praestantia ac usu disseruimus, tandem conficeremus, quantopere hominum auxilio ducamur ad *proximam* Christianam. Quae, ut rite instituantur disquisitio, primum universum eorum argumentum erit considerandum, deinde vero inquirendum quid e praestantia religionis Christianae prae antiqua Mosaica oriatur ad virtutis studium commendandum.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

fungendum officiis ducantur homines. Nunquam fere causas addere negligunt, quae nos adstringant voluntati divinae observandae; cuius rei documentum in divorum vatuni carminibus et hymnis tam manifestum est, ut non opus sit e caeteris sacrorum scriptorum libris nostram probare sententiam. In his enim passim celebratur, Deos Optimus Maximus, sapientiam, potestatem, et sanctitatem infinitam praedicus, huiusque proprietates ita describuntur, ut in lectorum animos non possint non infundere sensus pios. Providam Dei Procreatoris curam et imperium in res creatas, praesertim in homines, hominum indolem depravatam, quantumvis origine sua praecellam, beneficia, quae in fontes mortales quotidie deferuntur, veram felicitatem in sincero laetorque Dei cultu positam, faustam hinc et iupundam proborum fontem, stabilem contra aenimiosamque conditionem omnium, qui Deum contemnant, describunt, oculisque quasi subiiciunt vates antiqui, tantam suavitate et gravitate, quam auspiciem alibi inveniatum: Quis quaeso est, qui Domini sui Christi praeccepta recordant, hisque obedire studens, haec legat carmina, quin simul incitatum se figat ad lubentissimam obedientiam, et quod pergitur in virtutis semitam, quam semel inijt, cuiusque necessitatem et incon-

di-

ditatem eo melius agnoscat, quo altius huius
 nos laudatos memoria teneat. Plura profecto
 hic dicenda forent, nisi omnium fere Christiano-
 rum experientia satis doceret, quid in hac causa
 sa valeant sacri, qui maximam partem Davidem
 habent auctorem, hymni. Ut porro e multis
 nonnulla acu tangamus, Proverbiorum liber hic
 memorandus est omnino. Foecunditas enim
 praeceptorum moralium, quae in eo animadvertitur
 citur, et *methodus* docendi, quam sequitur ad-
 tor, optime inserviunt quibuscumque vitam in
 Dei Christianique honorem instituere studentibus.
 Sententiae scilicet eiusmodi breves facile menti
 alicui insiguntur, acumine delectantur, et oblata
 occasione recurrunt. Quod si vero semper utilis
 sit hominibus, in hac re conditione posito, I
 descriptio stultitiae, quae in voluptatibus per-
 cipiendis, in divitiis corradendis temitur, Ec-
 clestastes scriptor optimus est magister. Vanitas
 esse et inconstantes adhaerere res omnes hu-
 ius vitae, licet saepe magni aestimatas et cupide
 appetitas atque hinc efficitur, hominem in
 hac conditione nunquam invenire, quod cupiat,
 reverentiam vero Dei esse omnium summam.
 Tandem hic etiam commemorandum est elegan-
 tissimum poema, quod Iobis eiusque amicorum
 egregias continet super Deum impio morali dis-
 putationes: nullus enim est Dei Christianique lau-
 tor,

tor, cui inutilis esse possit divinae in sorte humanae regendae curae defensio. Legat, igitur atque in omni fortunae vicissitudine perlegat antiquissimum hoc monumentum: discat, humano ingenio haud investigandas esse causas, propter quas probi non raro laborent adversis, improbi vero usque ad vitae finem prosperis utantur rebus; verum fiduciam semper esse collocandam in eo, qui pro divina sua sapientia et sanctitate omnia regit ac gubernat.

Ut caetera frugiferi argumenti scripta, quae haec hic Codex complectitur, mittamus, hoc unum animadverti velim: eo scilicet etiam contingeri fontem, e quo officiorum nostrorum cognitio petatur. Obligamur enim ad eadem officia praestanda, quae Israëlitis fuisse praescripta, quatenus conveniant legi naturali et Christianae; ita amoris erga Deum praecipuum, quod veluti principium nobis commendatur, amplificatur, quam maxime, ubi consideres, quot, et qualia ex eo ducta fuerint in V. T. officia, quae in N. T. non tam evidenter sunt iniuncta.

§ III.

Laudandus porro est V. T. codex ob *exempla* bene multa hominum piorum ex antiqua aetate cognitorum.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

antiquissimò seculo doceant, se nonnunquam flu-
 culentissima pietatis documenta dare potuisse.
 Quod si igitur multi aegre sibi ad imitandum præ-
 poni patiantur perfectissimum Servatoris nostri
 exemplum, quippe qui ab errore et peccandi bi-
 bidine longe semotus, non fuerit expositus la-
 bendi periculo, antiqua hæc monumenta adin-
 ventur, et in usum omnium veniant. Atque
 ita sibi data vident Christiani, quæ desiderata
 in nullo hac ratione: omne demitur præsidium, quod
 vel cupiunt quicumque, in debilitate nostræ œta-
 tis, labendique periculorum, multitudinis nim-
 ise tollendæ, peccatorum quaerunt excusationem.
 Quoties enim adspiciant virtutis heros, in illis
 laudatos, cernunt homines eadem, cuius hodie
 dum participes sumus, nascuntur graves, et qui
 sæpe maiores, quam quas Christianæ Ecclesiæ
 facti expertorum, obediendi difficultates feliciter
 superarunt. Verbo enim proponi nobis desiderat
 nis viam, quæ depravatis hominibus inveni-
 re, ut ad sanctitatem perveniant, exempla hæc
 ce. intuenta sunt.
 Cum autem fidem sibi præceteris præcipi-
 laetos, quos virtus sanctior, et fructus, atque
 æternas, quæ officii neglectum sequuntur
 plerumque, hinc consequitur, et proborum,
 quam improborum hominum, exempla hic, in
 censurâ recipi, quippe quæ: et ad amorem pro-
 bi-

bitatis promovendam, et ad impietatis fugam
immittendam conducunt.

§ IV.

Certitur denique singularis V. T. usus in doc-
trina Christiana ad virtutis studium adhibenda,
simulacque in mentem revoces, quae de Con-
servatoris nostri institutione, Praefactionibus
antea datis longe ampliore, disputavimus (1).
Si enim hac de causa constet, idonei sumus om-
nino ad inquirendam rationem, qua religionis
ethicæ Christianae doctor his libris uti possit,
ut homines convenienter cum huius melioris
doctrinae indole ad virtutis studium informet.

Itaque, si officiorum rationem spectes, qualis
et in Mosaicâ et in Christianâ religione animad-
vertitur, non fieri potest; quin eo lubentius
ad divinae voluntati obtemperandum ducantur,
quo diligentior sit V. T. lectio. Nimirum,
valde durum fuit caerimoniarum iugum, quod
Israëlis imponebatur, ita ut laboris, curae et
abstinentiae plena esset praeceptorum observan-
tia, atque saepe magna cultus divini pars irrita
fieret, minutissimâ re neglectâ. Cum vero lon-
ge alia sit ratio officiorum, quae Christianis sunt

EX.

(1) Vid. Sect. II.

infrequentia, cum sit purior et simplicior, affici
 mare haud dubitamus, laudatos libros ansam
 praebere doctori, animos auditorum ad prompte
 Deo obtemperandum instigandi. Doceat enim,
 neque continuam a cibis quibusdam abstinenci-
 am, nec difficile, saepe et longum iter ad sa-
 crum, quo Deus adorandus sit, locum, nec sum-
 tuosa sacrificia, nec lustrationes saepe repeten-
 das, nec crebras lavationes, nec circumsecutio-
 nis molestiam, nec caetera horum similia etiam
 auro impedire, quominus facilis habeatur prae-
 ceptorum divinatorum obedientia. Ubique, abs-
 que donis et sacrificiis, ne corporis quidem
 munditiae ratione habita, Patrem coelestem ad-
 ire nobis licet, dummodo animum ei offeramus
 sincerum, peccata dolentem, et ab una Dei be-
 nignitate salutem et poenae remissionem quaes-
 rentem. Nulla amplius sacrificiorum est neces-
 sitas. Christus ipse est hostia, omnium pretio-
 sissima, pro nobis, quotquot ei fidem habeamus,
 immolata (1).

.. Eodem modo virtutis Christianae studium exci-
 citur quam maxime, si conferamus Mosaicae
 religionis severitatem cum suaviori nostrae reli-
 gionis indole. Quotiescunque V. F. libros
 legendo in ea incidimus loca, quae maxi-
 me

(1) Hebr. IX: 14. X: 14. ..

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

odisparemus, cum legis Christianae fundamento. Etenim, iuxta Israelitae causam, ob quam legibus divinis, obediendum esset, compertam haberent, in memoriam revocandam, iussit Moyses (1), pristinam in Egyptiacâ servitute conditionem, et Iehovae benignitatem in gente sua, e tristissimo hoc statu liberandâ. Summum hoc beneficium, quod eodem consilio identidem laudatur, in V. T. exponat, religionis Christianae, doctor: hinc egregiam sibi capiet opportunitatem docendi, quanto maiora, et efficaciora habeant Christiani argumenta, quibus laetae obedientiae, Deo atque Conservatori nostro praestandae necessitas probetur. Non liberati sumus e servitute Aegyptiacae illius simili. Verum saevissimo peccatorum imperio, subiectum erat universum genus humanum. Ex istâ tyrannide redempti sumus, interveniente Optimo Patre coelesti, miseris ac fontibus benigne succurrentem: hanc superavit ipse Filius servatoris nostri, dum in terrestri versabatur conditione, obedientia, quae tam in sanctâ et utilissimâ suâ vitâ instituendâ, in multis iisque diris fatibus subeundis, quam et in morte crudelissimâ obsequendâ, fuit

(1) Deut. VI: 20—25. Conf. I. H. van der P. s. l. m. Vir Cl.; ad. h. 1. in Orat. Sacra: *dehste Zes-tal Leerred.* pag. 71—106.

fuit manifesta. Si igitur Israëlitis factis argumentorum fuerit exhibitum, quibus certa fieret Iehovae auctoritas legislativa, quam alacres, quaeso, et promptos nos esse oportet in virtute sectanda, qui Dei voluntatem, Filio ipsius interprete, cognitam penitus habemus, et quorum causa inauditum et maximum, quod dari potest, divinae benignitatis documentum est editum? Atque adeo, quantis sibi beneficiis clementissimus Deus devinxerit Christianos praegente antiquitas ei sacra, et quid propterea ei debeamus, rite demum instituta eiusmodi comparatione agnoscemus et ardentissimi incendemur amoris sensu erga salutis nostrae auctorem et vindicem.

Hoc modo sacrum V. T. codicem in usum nostrum vertamus, ut virtutis Christianae momenta augeantur, et animus nosceret vehementius excitetur ad Deum colendum ac venerandum.

Quandòquidem vero singulas doctrinae divinitus patefactae partes accuratius et interiorius perspicere liceat Christianis, quam olim Israëlitis, sequitur, magnam semper esse V. T. utilitatem, si hac ratione adhibeatur. Hinc etiam crescit exemplorum, supra iam laudatorum, usus. Probitatis enim documenta, qualia exhibet sacra antiquitas, ad imitandum proponat doctor Ecclesiae Christianae, doceat simul, quid iam Is-

militae arctis cognitionis limitibus circumscripti valuerint in virtute sectanda: probet, vitae expectationem futurae apud quosdam nonnihil efficacitatis fuisse ad probitatis constantiam, et permultos fuisse, quorum fides inconvulsa manserit, licet haud tanta divinae veracitatis documenta cererentur, quanta nobis data sunt: immo, Conservatoris a Deo promissi spem crevisse, quamvis a proposito nonnunquam desistere videretur Dei sapientia. Egregia profecto hinc ortura sunt incitamenta ad aemulandi studium provehendum, et eo magis augendum, quo validiora sunt virtutis subsidia, et momenta, quae Christi doctrina nobis tradidit.

Verum uberiore huius sententiae demonstratione haud opus esse censemus. Itaque manum de tabula.

Ad finem sic perducta sit nostra qualiscunque disputatio, quae, si quid valuerit virium nostrarum tenuitas, magnam esse probavit Librorum V. F. praestantiam egregiumque usum: ita, ut summo eos habeant loco quicumque boni, veri ac pulcri sensu haud prorsus sunt destituti, iisque carere non possint quotquot Christianam doctrinam intelligere, aestimare, tueri et ad virtutis studium adhibere velint.

Quo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

2000

2000

01

01 01 01 01 01 01 01

IANI CONRADI PRUIMERS,
ZWOLLANI,
IN ACADEMIA RHENO-TRAIECTINA,
IURIS CAND.

COMMENTATIO,
QUA RESPONDETUR

A D

QUAESTIONEM

AB ORDINE

IURIDICO

PROPOSITAM:

„ Quid statuerunt auctores Codicis Civilis de re-
„ rum mobilium vindicatione? Quibus de cau-
„ sis hac in re a Iure Romano recesserunt?
„ Qua tandem ratione utriusque iuris doctri-
„ na optime temperari posse videtur, ut tum
„ in iure domini tuendo, tum in libero re-
„ rum mobilium commercio haud impediendo,
„ aequitatis et boni publici, quoad eius fieri
„ possit, habeatur ratio? ”

QUAE PRAEMIUM REPORTAVIT.

Inter utrumque tene.

OVIDIUS.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

usum accommodatius, eodem nullum mihi videatur ad elaborandum iucundius. Sic factum, ut ad nobilissimam hancce quaestionem responsionem conscribere nullus dubitaverim; non quasi non probe cognitum habeam, quam leve sit onus, quod humeri ferre valeant, quam parum grave, quod ferre recusent; verum talis haec arena, ut vinci quam non certasse gloriofius existimem: talis palma proposita, ut spes tenuissima vincendi victoriae fulgore late compensetur: tale denique quaestionis argumentum, ut qui illud elaboraverit, ut ut res cadat, oleum et operam numquam perdiderit.

Ut dilucido, quantum fieri possit, procedamus ordine, aptior haud esse mihi visa est via, quam ipsa illa, quae placuit Viris Cl. in quaestione proponenda.

Hanc igitur secuti:

Cap. I. *Doctrinam Codicis Civilis exponemus.*

Cap. II. *Quid Iure Romano constitutum fuerit et quibus de causis ab eo sit recessum, inquiremus.*

Cap. III. *De eo, quid circa rerum mobilium vindicationem legibus iuberi civitati expediat, nostrum qualecumque iudicium addemus.*

CAPUT PRIMUM.

QUID STATUERUNT AUCTORES CO-
DICIS CIVILIS DE RERUM MO-
BILIUM VINDICATIONE?

§ I.

Quid sit rei vindicatio.

Is, qui rem aliquam sibi tractandam sumit, hoc ante omnia agat necesse est, ut claram rei exhibeat notionem: quae observatio in omnibus quidem valet; sed in hacce materia summi est ponderis, cum verbum *rei vindicatio* tam vario sumi possit sensu, ut eodem casu alter Ictus eam dari affirmet, alter neget, quamvis quoad iuris principia eandem plane tueantur sententiam. Hoc igitur ne in vitium incidamus, ante omnia rei vindicationis naturam indicemus.

Dominium (*la propriété*) ipso *Codici* Art. 544. definitur: „ Ius de re sua pro arbitrio dispo-
„ nendi eaque plenissime utendi fruendi, quate-

„ nus id non sit legibus vel statutis prohibitum.”
Rei vindicatio autem intelligitur *actio*, qua *dominus*, vi iuris dominii, rem suam repetit a quovis *posfessore*. Oritur ergo haec actio ex iure dominii, huius probationem tanquam fundamentum iuris actoris ponit; datur vero contra quemvis *posfessorem*, qua talem, unde actor probare debet reum esse *posfessorem* vel pro tali in iure habendum esse (1). Est itaque actio *realis*, cuius fundamentum est dominium, ius perpetuum, quod a possessione minime pendet, sed domino inhaeret, licet res ex manibus eius quocunque alio, ac legitimo, modo exciderit. Hoc sensu acceptam rei vindicationem nunc tractemus, postea vero eam latiori quoque sensu accipi videbimus.

Doctrina, quae spectat vindicationem rerum immobilium, iure Codicis difficultatibus adeo laborare non videtur neque ad nostrae pertinet scriptionis argumentum. Si vero quaeratur, quatenus vindicatio mobilium Codice excludatur;

(1) P o t h i e r, *traité de la propriété*, P. II. Ch. I.
 „ *l'Action*, inquit, *en révendication* est une action,
 „ qui naît du domaine de propriété, que chacun a des
 „ choses particulières, par la quelle le propriétaire,
 „ qui a perdu la possession, la réclame et la révendique
 „ que contra celui, qui s'en trouve en possession et le
 „ fait condamner à la lui restituer.”

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

am continere videtur, re vero presius considerata, non ita facile exponitur. *Scire enim leges, non hoc est earum verba tenere, sed, vim atque potestatem* (1).

Sunt, qui doceant, hunc esse legis sensum, ut possessio rerum mobilium producat exceptionem contra actiones reales atque habeat tantum vim negativam. Verum si infra probaverim rerum mobilium vindicationi locum non dari; simul patebit horum virorum non admittendam esse sententiam. Etenim, si non datur actio ad res illas vindicandas, nemini certe opus erit exceptione, qua se adversus talem actionem tueatur. Ipsa etiam ratio, qua *Art.* est conceptus, omnino est positiva atque possessorem dominum declarat, ceu postea accuratius dicemus.

Alii putant, solum factum possessionis valere in usucapione rerum mobilium pro possessione titulo munita, ita ut ad harum usucapionem non requiratur titulus ad transferendum dominum idoneus. Hoc si verum esset, non alia foret ratio legis ac praescribere regulam usucapioni rerum mobilium, cum tamen pateat hanc eius esse rationem, ut libertati commerciorum prospiciatur atque lites, quantum fieri possit, minu-

(1) Uti ait *Celsus*, in l. 17. D. de Legg.

nantur (1); repugnat igitur haec explicatio rationibus legis.

Praeterea ex toto contextu et habitu legis patet regulam tradi omnino singularem; illud autem non obtinet, si eo, quem dixi, modo *Art.* intelligamus. Titulus quippe idoneus, quamvis faciat, ut res breviori tempore usucapiantur (2); generalibus tamen praescriptionis requisitis non adnumeratur (3).

Tandem nullum est dubium, quin hoc principium desumptum sit ex iure antiquo Francico, cuius fuit paroemia: *mobilia non habent sequelam*, et multis in locis non dabatur rei vindicatio contra tertium rei mobilis possessorem (4).

Hac argumenta faciunt ut illis, qui, uti dixi, sentiunt, minime assentiamur. Horum praeterea interpretandi rationi obstant multae res iudicatae (5), quae, quamvis vim interpretationis
au-

(1) Vid. *Cod. Nap. suivi des Mot.* T. VII. p. m. 167.

(2) *Art.* 2265.

(3) *Art.* 2262. de hisce opinionibus omnino, conf. *Bauer*, in *Opusc. de vi Art.* 2279.

(4) Testibus *Bourjon*, *Jurisprudence du Châtelet de Paris*, T. II. p. 695. ed. an. 1770. et *Planck*, *die Lehre vom Verjähring*, § 7. p. 24. et autores ibi cit.

(5) Quas habet *Ampl. Merlin*, *Questions de droit*, *mot. revendication*.

authenticæ non habeant, magna tamen non carent auctoritate.

§ III.

Proponitur nostra sententia de sensu et principio Art. 2279.

Quaenam sententiæ displiceant, iam vidimus: quaenam nobis arrideat nunc exponendum. Quod ut accuratius fiat, non incongruum existimamus breviter dicere, quid sint res mobiles, quid possessio, quid titulus.

Verbum *meubles*, quod nostro *Art.* occurrit, quaenam comprehendat, nonnulli dubitarunt: an, scilicet, omnia complectatur mobilia, an vero sumendum sit eo sensu, quo legis auctores *Art. 533. meuble*, singulari numero definiverunt, scilicet pro supellectile, cum et in nonnullis Codicis exemplaribus (1), ibidem *meubles*, plurali numero, legatur. Quoniam autem verbum *meubles* non tantum pluribus in locis immobilibus opponitur (2), sed etiam sine illa oppositione aut alio quoquam adiecto mobili-

(1) V. c. In *Code Napoleon, Nouvelle Edition, Paris 1807. Stéréotype d'Herhan.*

(2) *Artt. 826, 830, 1564.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Possessionis definitionem exhibet *Art. 2228*, ut sit: „detentio aut usus rei vel iuris, quam „tenemus quodve exercemus per nosmet ip- „sos aut per alium, qui illam tenet illudve „exercet nostro nomine.” Quomodo termino- logice dividatur possessio, interpretes vehemen- ter litigant (1); nos autem hic intelligimus possessionem *civilem*, id est, naturalem deten- tionem cum animo domini. Is, qui physice tantum detinet, ideo nondum possidet. Hoc enim, quamvis non expresse in definitione di- carur, ex eo tamen fluit, quod quis per alium, possidere queat. Tertius igitur ille detentor minime possidet, cum duo in solidum possidere nequeant (2). Lex autem hic induxit praesum- tionem iuris, qua quis *suo nomine et animo do- mini* possidere intelligatur, donec probetur con- trarium (3):

Ge-

(1) Pothier, *Traité de la possession*, Ch. I. N. 6-16. Domat, *les lois civiles dans leur ordre na- turel*, Vol. II. p. 473. Maleville, ad *Art. 2228*, alii, quos citavit Planck, *Op. cit.* p. 11. ubi ipse ait: „*Detention oder körperliche Inhabung der Sache „verbunden mit den Willen sie als Eigenthum zu be- „handlen, begründen den juristischen Besitz.*”

(2) Illud de Iure Romano dilucide docuit von Savigny, *das Recht des Besitzes*, § II. p. 107-133.

(3) *Art. 2230.*

Generatim igitur haec est vis possessionis, ut locum faciat praesumptioni iuris, ita ut is, qui possidet, rei habeatur dominus, donec alter, qui eam petit, contrarium probaverit; *in mobilibus* vero possessio inducit praesumptionem iuris et de iure, ad cuius igitur contrarium probandum, nemo ad limen iudicii admittitur (1). Haec nempe fuit mens virorum, qui codicem civilem condiderunt, ut possessio rerum mobilium non haberetur diversa ab earundem dominio; ut ad earum possessionem, a dominio diversam, solo fundamento dominii antiquioris, agi non posset atque proinde actiones possessoriae, quas de immobilibus admitterent (2), de rebus mobilibus non darentur (3).

Hic autem non levis momenti occurrit quaestio, nempe: an, ut possessio mobilium hanc, quam diximus, vim habeat, requiratur, *ut bona fide coepta sit*, id est, ut possessor rem acquisiverit vi tituli cuius vicia ignoravit. Eam requiri affirmat Bauer (4), ideo quia lex eum
 tue-

(1) *Art.* 1350, 1352. *Conf.* Bauer, *Opusc.* cit. p. 10.

(2) *Vid.* *Cod. de Ord. Iud. Civ. Art.* 23. *seqq.*

(3) *Vid.* *Cod. Nap. suivi des Motifs*, Tom. VII. p. 161. et 170. eod.

(4) *Opusc.* cit. p. 14.

tueri debet, qui in bona fide versatur, non vero adiuuare fraudes eius, qui sciens rem alienam acquirere et cum damno domini se locupletio-rem reddere studet.

Facile assentimur Bãuero, ius non debere fraudes adiuuare, neque id facere ius civile Francicum contendimus, uti ex iis, quae infra disputabimus, omnino apparebit. Verum in quaestione, in qua nunc versamur, de bona aut mala fide non quaeri, neque ex rei natura quaeri posse, existimamus; quod facile nobis largietur, quicumque ad naturam rei vindicationis attendat. Est rei vindicatio actio, quae oritur ex iure dominii, quaeque datur contra rei possesorem; itaque actor hic duo probet necesse est, *dominium suum* tanquam fundamentum iuris sui et *possessionem alterius*, nempe alterum possidere vel pro possesore habendum esse. Qui igitur dicit, dari vindicationem contra malae fidei possesorem, eo ipso negat veram esse vindicationem; nam actionem esse in rem et tamen non dari contra quemcumque rei possesorem, duo sibi invicem contraria sunt. Sed instat forte quis et dicit: datur tamen actio ad res amissas et furtivas a quocumque possesore vindicandas (1), ergo datur vera rei vindicatio: datur porro actio
ad-

(1) Altera parte *Art. 2279.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quaeratur de bona aut mala fide possessoris; atque ideo § primo *Art. 2279.* simpliciter et sine ullo additamento possessio vim tituli habere dicitur.

Haec nostra opinio insuper firmatur auctoritate rei iudicatae, quam refert Merlin (1), qua in specie contra malae fidei possessorem negabatur rei mobilis propria et vera vindicatio.

Titulus, id est, actus quo ius aliquod constituitur (2), iure Romano erat tantum causa remotior domini; cum causa proxima esset traditio, quae requirebatur quoties dominium ex consensu duorum vel plurium transferendum erat (3). Iure Codicis vero Francici solus titulus ad dominium transferendum sufficit (4) et modis acquirendi annumeratur (5). Si igitur is, qui possidet, titulo habili gaudere intelligitur, sequitur et eum haberi dominium.

Sensus igitur legis est hicce: *Possessor rei mobili-*

(1) *Questions de droit m. revendication.*

(2) Merlin, *Rep. mot. titre Zacharia*, Op. cit. I. B. p. 197.

(3) L. 20, Cod. de Pact.

(4) Vld. *Artt. 938, 1138, 1582, 1583.* alii, conf. Delvincourt, *Cours de Code Civil* T. II p. 111.

(5) *Art. 711.*

bilis vi possessionis censetur rei dominus, eo factu et effectu, ut cesset vindicatio, quae, tanquam actionis fundamento solo iure domini nitatur.

§ IV.

Traduntur regulae generales:

Certum itaque et constans probavimus Codicis principium, cui si alterum adiunxerimus non minus certum, tota doctrina circa rerum mobilium vindicationem duabus regulis contineri posse videtur, quibus positis, perspicua, ni fallor, erit norma, qua ex legum, quae sibi obstare videntur, labyrintho, facile nos expediamus. Sic itaque

REGULA I.

Non datur rerum mobilium vindicatio, id est, (repetere liceat) actio, quae datur domino ex eo solo, quod dominium antiquius habuerit contra quemcunque possessorem ex eo ipso, quod possideat (1).

RE.

(1) Audiâmus Merliû, *Quest. de droit, mot. revendication*, p. 506, qui ait: „ Par cela seul, que je possède un effet mobilier, j'en suis censé propriétaire

RECUA II.

Posfessio rerum mobilium non eam vim habet, ut posfessorem tueatur contra actiones speciales, quae non ex priore dominio, sed ex alia causa oriuntur. Cum vero is, qui hisce agit, saepius dicatur révendiquer, hinc nata fuit quaedam idearum confusio.

Ad hanc autem, quam proposui, normam plurimi Codicis *Artt.* sunt exigendi, hoc quidem ordine, ut:

1°. Illos exponamus, in quibus agitur de actionibus personalibus.

2°. Illos illustrare conemur, in quibus generalim conceditur rei vindicatio, praescriptio aut evictio.

§ V.

Articuli in quibus agitur de actionibus personalibus.

Inter leges, in quibus de hisce sermo est, præ-

„ tate et vainement cherchez vous à me l'enlever
 „ en prouvant, que vous en étiez propriétaire avant
 „ moi. Si vous ne prouvez que cela, votre réclama-
 „ tion sera rejetée et je serai maintenu dans ma pos-
 „ session.”

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nam ait Imp. (1): „ Qui sciens rem alienam
„ vendiderit vel ex alia causa tradiderit furtum
„ eius committit.” Hanc rei furtivae notionem
nostro *Art.* applicarunt Zacharia et Del-
vincourt (2), quos tamen viros Clt. hic non
sequi liceat. Interpretatio quippe exceptionis
ex Iure Romano haurienda non videtur; cum
regula, cui adiungitur, directe huic iuri sit
contraria. Praeterea, si cum illis facimus, sem-
per per triennium obtinebit mobilium vindicatio,
eo tantum excepto casu, ubi quis rem alienam,
quam detinet, bona fide alienavit; veluti heres
rem depositam, quam hereditariam esse existima-
bat. Talem vero casum rarissimum regulae ge-
neralis obiectum esse, non temere est affir-
mandum.

Res amissas autem iidem viri strictius inter-
pretantur, cum alii interpretes et hoc nomen
latisime extendant.

Nobis vero utraque notio strictius capienda
vi-

(1) § 3. Inst. de Usuc. et long. temp. praeser. Conf.
§ 6. Inst. de Obl. ex del. l. 22. § 7. D. mandati l. 4.
D. in f. de pignor. act. l. 16. D. de Condict. furt.

(2) Zacharia, *Op. cit.* l. B. § 15. et auctores
ab eo cit. Merlin, *Quest. de droit mot. revendicatt-*
on rem furtivam putat, si adsit alienatio fraudulosa ab
utraque parte.

videtur. *Furti* quidem definitio ex ipso Codice criminum et poenarum petenda est, ubi dicitur (1): „ Quisquis rem alienam dolo malo „ subtraxerit, reus est furti.” Requiritur igitur et *fraus* et *substractio*, unde res, quae a commodatario, conductore, depositario, similibus alienata fuit, huc non pertinet; cum dominus ipse res illas alterius fidei commiserit. Taliū quoque rerum dolosa alienatio eodem Codice non dicitur *furtum* (*vol*), sed *abusus fiduciae* (*abus de confiance*) (2). Hisce rationibus factum, ut plura tribunalia atque ipsa Curia, suprema regni Francici, earum rerum non dari vindicationem, iudicaverint (3).

Quo magis haec omnia perpendimus, eo magis placet opinio *Baueri* (4), qui architectos Codicis ad modum, quo res *ex manibus* domini aut eius, qui pro domino habetur, exciderit, attendisse existimat. Illud si factum *ex eius voluntate*, non habet actionem ex furto aut amissione; si vero *sine eius voluntate*, res ei aut

fraus

(1) *Art. 379.*

(2) *Art. 408.*

(3) *Vid. Sirey, Recueil gén. des lois et des arrêts, T. XIV. P. I. p. 306, et Merlin, Quest. de droit mot. revendication.*

(4) *Opusc. saep. cit.*

fraude est subtracta, tumque est *chose volée*, aut *casu* ei excidit, tumque dicitur *chose perdue*.

Haec opinio non tantum naturali simplicitate sese commendat; sed etiam inde probatur, quod exceptio lapsus triennii non detur possessori, qui rem per id tempus possedit, verum detur cuique, licet per diem possederit, modo elapsum sit triennium a die amissionis aut furti.

Quicumque hac actione rem suam reperit, possessori pretium, quod forte pro re dedit, refundere non tenetur, nisi in casibus *Art. 2280.* memoratis, scilicet, si possessor rem emerit in nundinis vel foro, aut in publica auctione, aut a mercatore, qui talium rerum commercium facit.

Non alia actionis, quae *Art. 2102. § 5.* conceditur, ratio, non aliud est fundamentum. Ibi, § 1. domino privilegium conceditur in invecta et illata conductoris, quo facilius locationis consequatur pretium, tum vero § 5. additur, dominum mobilia, si absque eius consensu evecta fuere, arripere posse atque in iis suum servare privilegium, modo intra 15 aut 40 dies *res vindicaverit*. Hoc autem, quo fiet fundamento? Vera rei vindicatio, etiamsi ceteroquin in mobilibus obtineret, hic tamen admitti nunquam posset; cum non *dominus*, sed *locatur* res repetat. De latiore significatione, quae in-
est

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

interpretatio, quam modo proposuimus, non placeat, sed dicendum videtur, locatori hoc in casu concedi actionem specialem in rem scriptam, oriundam ex sola legis dispositione, quae noluit, ut conductores fraudes adhibere possent et homines ita a contractu utilissimo, civitati proficuo, facillime absterrerentur.

Actio porro personalis oriri potest *ex facto* alicuius, uti docent *Artt.* 568, 570, 572 et 574, 576. In hisce enim actio conceditur contra eum, qui rem alienam cum sua iunxit aut miscuit, ex ipso illo facto, non vero contra quemcunque rei possessorem; unde satis patet neque illis *Artt.* proprie dictam intelligi rei vindicationem. Haec etiam si daretur, non agi deberet ad damni illati refusionem (1), sed ad rem ipsam recuperandam.

Non aliter, cum factis et non facta contineantur, explicanda dispositio *Art.* 2102, § 2. N. 4. Domino, qui rem mobilem vendidit eiusque pretium nondum est consecutus, conceditur, ut
per

N. 7: „*Ubrigens ist das Recht des Verpachters nicht ein Vindicationsrecht in der eigentlichen Bedeutung, sondern eine Art. des Beschlages.*“ Conf. *Exposé des motifs du Cod. de proced. Civ. Rapport par M. Farrille, sur le liv. 1. de la 2e part.*

(1) Vid, *Artt.* 576, 577.

per octo dies rem reperere possit, si emtor eam adhuc possideat; quae clausula satis indicat non concedi veram rei vindicationem, sed actionem personalem rescisforiam, quae oritur ex contractu ab altera parte non impleto.

Multi tandem occurrunt *Artt.*, in quibus agitur de actione personali oriunda ex malae fidei acquisitione, id est, *ex delicto vel quasi delicto possessoris*. Talem si non admitti dicamus, mala fides facillime lucrum praebere potest. Hoc ne fieret Zacharia et Delvincourt, rem furtivam tam lato sumere sensu atque Baerus bonam fidem in possessore requisivit, ut locus esset regulae *Art. 2279 (1)*. Talem actionem dari nullis, fateor, Codicis expressis verbis; sed tamen, argumento ex *Art. 1382* petito, probari posse existimem. Quicumque facto suo alteri damnum infert, obligatur secundum illum *Art.* ad damni refusionem; damnum autem alteri is certissime infert, qui sciens rem esse alienam, eam tamen sibi capit. Is igitur, cui hoc modo damnum illatum est, debet habere actionem personalem contra eum, qui illud intulit, ex ipso hoc malae fidei acquisitionis facto oriundam. Exemplo uti liceat. Depositarius rem depositam dolo ma-

lo

(1) Vidd. quae diximus p. 13.

lo alienavit, alter facti conscius eam emit. At hic conveniri potest? Potest certissime; depositarius enim utique delinquit (1), alter fit socius delicti (2), proinde uterque ad damni illati restitutionem tenetur, qua continetur primario rei restitutio (3).

Duae autem hac in materia non negligendae sunt observationes:

I. *Dolosa illa acquisitio ab actore est probanda.* Licet enim sint, qui putent, homines Iure Codicis malos haberi, eo inducti, quod huius auctores tot cautiones praescripserunt, ut et volentibus difficile sit fraudes adhibere; minime tamen negari debet, iudici observandam esse auream illam regulam, quam et Ius Romanum agnovit (4), et Codex expresse confirmavit (5): *homines bonos haberi, donec probetur contrarium.*

Pro-

(1) *Art. 408. Cod. crim. et poen.*

(2) *Art. 59. et 62. eod.*

(3) Hoc sensu verum est, quod ait Merlin:
*„Indubitablement si dans l'un de ces cas (scilicet rei
 „depositae, commodatae, similibus) vous prouvez
 „que j'ai connu le vice de la possession de mon ven-
 „deur, je serai évincé et votre revendication triom-
 „phera.“*

(4) Vid: l. 18. § 1. D. de probat. l. 6. Cod. de dolo malo.

(5) *Art. 2268.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quidem ut Cl. Delvincourt (1) exceptionem, favore commerciorum inductam in eo suspicatus sit. Hoc, scilicet, *Art.* cavetur, ut, si quis se obligaverit ad rem mobilem duobus praestandam, is praeferatur, cui res priori est tradita, licet eius titulus sit recentior, et additur: „ modo tamen „ rem bona fide acquisiverit.” Iam vero, si a contrario argumentemur, haec lex prima quidem fronte totam nostram doctrinam evertere videtur; re vero presius considerata, ad eam stabilendam facit. Etenim, uti monuimus, dominia rerum secundum Codicem solis transeunt pactio- nibus nec requiritur traditio. Is igitur, qui prior rem emit, dominium eius acquisivit; proinde, si actio in rem rerum mobilium nomine daretur, eam vindicare posset, sive alter bona sive mala fide possideret. Sed nunc demum contra eum, qui rem subinde traditam accepit, agere potest, si in rem sciens dolo malo acquisiverit. Hinc igitur patet, doctrinam *Art.* 1141. consentaneam esse tum regulae *Art.* 2279, quae negat actionem in rem contra quemcunque possessorem, ex dominio oriundam; tum iuris principii ac doctrinae *Art.* 1382, unde actio personalis, ex facto illicito oriunda, competit adversus huius facti auctorem,

Eodem profecto modo et is tenebitur, qui
sciens

(1) *Cours de Cod. Nap. ad Art.* 1138.

sciens rem esse alienam, eam dolo consumit. Nihil itaque nobis obstat argumentum a contrario, quod ex *Art.* 1238. elici posset et in promptu est responsio ad quaestionem: quid obtinebit si creditor illas res mala fide consumsit? Res autem si non fuerit consumpta et penes creditorem extet; *Art.* 1238. specialem vim non habet, sed universa de rerum mobilium vindicatione doctrina ad casum obvium est applicanda.

§ VI.

Explicantur Artt. in quibus generatim conceditur rerum mobilium praescriptio, evictio, vindicatio.

Rerum mobilium non dari vindicationem proprie dictam nec proinde praescriptionem in iis usu venire, diximus; *Art.* vero 880. earundem ratione praescriptio admitti videtur. Quomodo haec concilianda? *Art.* 878. conceditur creditoribus defuncti ius petendi, ut bona defuncti et heredis separentur, hoc autem ius triennii lapsu quoad mobilia praescribi dicitur *Art.* 880. Creditoribus etiam *Art.* 1167. conceditur actio Pauliana ad ea rescindenda, quae debitor in fraudem ipsorum gessit. Verum quisque facile intelligit, haec pertinere ad rescissionem actuum et negotio-

tiorum in fraudem creditorum gestorum, minime ad vindicationem rerum mobilium ex iure domini oriundam. Hos igitur certissime tantum spectat casus, in quibus rescissio admitti potest. Non aliter vis *Art.* 1664, qui actionem ad redimendam contra tertium etiam rei possessorem concedit, per *Art.* 2279. restringitur, ita, ut tam demum contra rei mobilis possessorem agi queat, si is, quo minus alter rem recipere possit, dolo fecerit.

Praescriptionem in mobilibus valere etiam elicitur ex *Art.* 2239, quo, scilicet, docetur eum praescribere posse, qui rem a *colono, usufructuario et depositario* accepit. Quod de prioribus dicitur, aptissime ad res immobiles referri potest; sed in tertio haeret scrupulus. Nam, si *res deposita* non alia intelligi possit ac mobilis; mobilium admittitur praescriptio. Deposita tantum esse rerum mobilium, docuit *Bauerus* (1), argumento *Art.* 1918. Dicitur vero *Art.* tantum spectat *depositum proprie dictum*, cum in capite, quo occurrit, de illo tantum sermo sit. Deposita autem *latiori* etiam sumitur *sensu*, ita ut et sequestrationem contineat (2), et haec immobilia etiam continere potest, ceu expresse do-

(1) *Opusc. l. p. 30.*

(2) *Vid. Art. 1619.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

affirmatur; si rem alienam esse sciverit. Haec tantum dari potest, *si res evicta sit*; videtur igitur supponi omnium, proinde et mobilium, rerum evictio. Ad haec respondemus, *Art. 1599*: eertissime accipiendum esse pro materia subiecta, ita, ut ad ea tantum pertineat, quae evinci possunt, id est ad res immobiles et mobiles amissas furtive ablatas (1).

Secundum, quod hic indagari meretur, hoc est: anne dispositio *Art. 2279*. efficiat, ut nulla in mobilibus sit vis *Art. 1599*? Titius rem Caii a Maevio emit. Titius habetur eiusdem dominus vi *Art. 2279*, quod non obtineret si non emisset; ergo emptio venditio rei alienae effectum sortitur, cum tamen *Art. 1599*. nulla esse dicatur. Haec argumentatio, ut ut speciosa, vitio tamen non caret. Emptio venditio dominium demum transfert, si is, qui vendidit, rei dominus fuerit. Nemo plus iuris in alterum transferre potest, quam ipse habet; itaque emptio per se emptorem non facit dominum. Caius vero in specie proposita rem mobilem a Titio repetere nequit, non ex hac ratione, quod is rem emerit adeoque *se emisse* contra Caium agentem excipere possit: hoc si verum esset, tum emptor rei furtivae et amissae ut et is, qui sciens

(1) Vid. Zacharia, *Op. cit.* II. B. p. 305.

sciens rem alienam emit, sese hac exceptione tueri posset; sed Caius ideo rem a Titio vindicare nequit, quod iure Codicis nemo ad rem mobilem ex antiquiore dominio vindicandam, ad limen iudicii admittatur. Si vero res sit fur-tiva, Caius eam repetere poterit, atque etiam actione personali Titium convenire, si is rem mala fide acquisiverit, ob hanc ipsam rationem, quod emptio per se nulla sit, non tollat vel excludat actiones ex alia causa Caio competentes. Itaque nullam inter hosce Articulos antinomiam deprehendimus.

Haec de doctrina Codicis Civilis dicta sufficiant; verbo etiam notemus:

I°. Si res, quae repetitur, fructus forte proferat, hi sunt restituendi, sed discrimine adhibito inter bonae et malae fidei possesorem.

II°. Solemnitates in rei repetitione adhibendae, traduntur *Codice de Ord. Iud. Civ. Art. 826. seqq.*

III°. Codice de commerciis *Art. 576-585.* specialia quaedam introducta sunt in favorem creditorum eius, qui foro cessit; de hisce autem non agimus, cum de Codice Civili solummodo quaeratur,

finis

QUIBUS DE CAUSIS CODICIS CIVI-
LIS AUCTORES HAC IN RE A IU-
RE ROMANO RECESSERUNT?

Doctrina Codicis Civ., quam pro viribus exposuimus, insignes parit effectus, dominium quippe rerum mobilium ex iure *absoluto et perpetuo*, fit ius *relativum et momentaneum*, quod cum possessione exspirat. Hac in re, cum architecti Codicis Civ. longe lateque a Iure Romano recesserint, gravibus sine dubio moti rationibus; operae certe pretium est hasce rationes pressius considerare. Ut autem pateat hosce Codicis auctores a Iure Romano recessisse; non superfluum quid acturi videmur, si, quid Ius Romanum hac in parte iubeat, breviter narremus.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Dominus non tantum potest possessionem tuam *interdictis ut tibi et uti possides*, sed praeterea qui rei suae possessionem amittit, eam recuperare potest per rei vindicationem, ita quidem, ut rei vindicatio detur domino adversus quemcunque possessorem. Hinc manifesta est differentia inter rei vindicationem et interdicta, scilicet, ut ad illam requiratur dominii, ad haec autem sufficiat iustae possessionis probatio (1).

Interdictorum autem, quae ex peculiari civitatis Romanae ratione sunt inventa (2), obiectum est, ut quieta rerum possessio acquiratur, servetur, recuperetur. Cum vero possessio per se non sit ius, huius quoque turbatio non est turbatio iuris, nisi quatenus simul aliud ius laeditur, unde interdictorum species non oriuntur ex vario modo, quo res possidemus, sed ex varia forma, qua turbatio fieri potest, seu vi, seu clam, seu precario fiat (3).

Iu-

„ *Eigenthum oder dominium im Eigentlichen Sinne*
 „ *bleibt also in seinem Wesen, wenn auch der Nies-*
 „ *brauch oder der Besitz davon abgesondert sind.*

(1) Vid. N o o d t, ad D. tit. de rei vind.

(2) Vid. N i e b ü h r, *Römische Geschichte*, T. II, S. 370.

(3) Sic F. C. v o n S a v i g n y, in Op. cui tit.: *Das Recht des Besitzes*, p. 7. ait: „ *Da der Besitz an*
 „ *sich*

Iure antiquo etiam distinguebatur inter interdium *utrubi* et *uti possidetis*, scilicet, quod illud in mobilibus, hoc vero in immobilibus daretur; verum postea hoc discrimen est abrogatum (1). Rei autem vindicatio datur ex solo dominio, a quo possessio est avulsa, sive res sit mobilis, sive immobilis (2) contra quemcunque possessorem (3). Nudi tamen detentores liberantur nominando auctorem suum (4). Nullus possessor, seu mala seu etiam bona fide possideat, pretium, quod forte pro re dedit, a domino re-

„ sich kein Rechtsverhältnis ist, so ist auch die Störung desselben keine Rechtsverletzung, und sie kann es nur dadurch werden, das sie ein anderes Recht zugleich mit verletzt. Wenn nun die Störung des Besizes gewaltzam geschieht, so liegt in dieser Störung eine Rechtsverletzung, weil jede Gewaltthätigkeit unrechtlich ist, und dieses Unrecht ist es was durch ein Interdict aufgehoben werden soll.“ Conf. eiusdem Op. p. 415.

(1) Vid. § 4. Inst. in fin. de Interd. L. un. § 1. D. Utrubi.

(2) L. 1. § 1. L. 56. D. de rei vind.

(3) L. 9. l. 36. pr. D. de rei vind. § 1. Inst. de Act. L. 25. pr. D. de O. et A. L. un. Cod. de alien. iud. mut.

(4) L. 2. Cod. ubi in rem act. ad quam, conf. Branchu, Observat. Decad. D. II. c. 15.

repetere potest neque etiam poscere, ut sibi cedantur actiones, quae domino v. c. contra furem competunt (1), sibi enim imputet quod cautius non sit mercatus. Est haec scilicet regula generalis. Talia enim utique accedere possunt, quae possessori ius ad pretium repetendum tribuunt, nempe si reus probet versionem in rem actoris (2), si reus rem redemit animo restituendi domino, qui ceteroquin ea carere debuisset (3), alia; verum in hisce fundamentum, quo pretium est restituendum, non est bona fidei possessio, sed versio in rem aut negotiorum gestio (4).

Factum tertii rem sine domini consensu alienantis, domino nihil nocet, unde si Titius Caesium rem soluto pretio vendere iusserit isque sine pretio accepto Maevio vendiderit, Titius rem a Sempronio vindicare poterit (5). Est itaque pa-
ròe-

(1) L. 23. Cod. de rei vind. L. 2. Cod. de furt. conf. omnino Voet, ad tit. D. de rei vind. qui, et legem 14. § ult. D. de serv. corr., quae obstare videtur, enodavit.

(2) L. 16. Cod. de Praed. et aliis reb. min.

(3) L. 36. D. de Captiv. et post lim. revers.

(4) Conf. Glück, Op. 1. Th. VIII. p. 230.

(5) L. 1. § 2. et 3. D. de excert. rei vend. et trad. L. 39. § 1. L. 50. D. de rei vind. Conf. Voet, N. 5.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

partem (1), ex certis principiis summo studio servatis sequelas ducebant (2): cum igitur dominium haberent ius absolutum, quod a possessione nequaquam penderet; utique sequi necesse erat, ut rem a quocunque possessore repeti posse statuerent.

Praeterea haec doctrina imprimis originem traxit ex antiqua fori Romani ratione. Res enim dividebantur in *res mancipi* et *nec mancipi*. Harum quidem dominium ex omnibus iustis acquiri poterat modis; illarum vero peculiare habebatur dominium, quod *civile, plenum, Quiritarium* dicebatur. Tale dominium Quiritarium ut transferretur, non sufficiebat ex iusta causa traditio, sed intervenire debebat *mancipatio* aut *solemnis in iure cessio* (3). Haec autem differentia inter dominium Quiritarium et bonitarium, uti et inter *res mancipi* et *nec mancipi*, quamvis postea a Iustiano sublata sit,

(1) Vid. C l c. de Legg. L. I. c. 5. quin hoc ipsa docet iurisprudentiae definitio, § 1. Inst. de Inst. et Jur.

(2) Vid. I. G. Schlosfer, in Hugo's *Civil. Magaz.* I. p. 40. seqq.

(3) Vid. B i s s o n i u s, *Selecta et Iure Civ. antiq.* l. 7. Conf. B y n k e r s h o e k, de *Reb. mancip.* C. VII.

fic (1), eo tamen invaluit, ut Icti, Iuris antiqui formas negligentes (2), eius tamen principiis adhaererent, adeoque dominium ius quasi sanctum, quod nullis aliorum infringi posset actionibus, semper haberent.

Tale ius rerum commerciis non favere, quisque facile videret: haec autem ratio apud Romanos non multum ad ius mutandum valere poterat (3). Sive enim moralem, sive politicam Romanorum conditionem inspiciamus, eam mercatoriae non fuisse liquet. Is quippe populus, qui gloriae summa ardet cupiditate, se ipse omnium gentium primam existimat, externos homines non quidem hostes, sed tamen longe inferioris conditionis neque ullo vinculo sibi iunctos habet (4), is utique occupando regiones earum divitias, quam sensim sensimque easdem coemendo

(1) Per L. unic. Cod. de nud. Iure Quirit. coll. et L. unic. Cod. de Usuc. transf. et subl. diff. rer. manc. etc.

(2) Solemnitates, quae in hisce usu veniebant, tradit Ulpianus, Instit. I. tit. 6.

(3) Montesquieu, *Espr. des Loix* T. II. C. 10. ait: „ On n'a jamais remarqué aux Romains de „ la jalousie sur le commerce. Ce fut comme une nation „ rivale et non comme une nation commerçante, qu'ils „ attaquèrent Carthage.

(4) Vid. L. 5. D. de Captivis.

dō; acquirere mālīt. Hisce si iungimus educa-
tionem militarem, continua bella, negotia poli-
tica, quibus omnes cives continue intenti erant,
summum denique agriculturæ amorem (1); tum
profecto non mirabimur civem Romanum non
fuisse mercatorem (2). „ Mercatura, ait Ci-
„ cero (3), si tenuis est, sordida putanda est,
„ si magna et copiosa, multis undique appor-
„ tans et sine vanitate impertiens, non est ad-
„ modum vituperanda.” Ipso etiam iure Civi-
li, illa, quæ mercimoniis publice præfuit, eo-
dem loco habetur, quo ancilla, liberta, sceni-
ca, tabernaria, leno (4).

Prorsus autem alia fuit gentium occidentalium
conditio. Hæ sub Imp. Caligula mercatu-
ram

(1) Audiamus ex innumeris Ciceronem de Off.
L. I. c. 42. „ Omnium autem rerum, ex quibus
„ aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius, nil
„ uberius, nil dulcius, nil libero homine dignius.”
Conf. idem Caton. Mai. ubi toto Cap. 15. agriculturæ
rae laudes extollit.

(2) De mercatura et agricultura Romanorum, vid.
omnino P. de T. *Traité des Lois Civiles*, Ch. III. p.
129. et in appendice sur l'Etat de l'agriculture chez
les Romains.

(3) De Off. L. I. c. 42.

(4) Vid. L. 7. Cod. de nupt.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Horum itaque alia conditio alias postulabat leges. Quum igitur initio sec. XIX. leges speciales in variis Franciae locis obtinentes sibi quo saepissime prorsus repugnantes abrogarentur, et novum legum corpus, quo omnes Imperio Francico subditi tenerentur, esset conficiendum; nemo mirabitur architectos Codicis Civ. Ius Romanum hac in parte non esse secutos.

Hi etiam, quod non negligendum, longe aliter processere ac Icti Romani. Horum quippe scripta ad illud inserviunt, ut doceatur quid sit iuris, magis continent iurisprudentiam, quam normam civibus praescriptam: cum contra id egerint Codicis Francici auctores, ut ederetur norma civibus observanda, civitati profutura, experientia comprobata (1).

§ III.

p. 18. seqq. et Bourjon, *Jurisprudence du Châtelet de Paris*, Tom. II. p. 695.

(1) Praeclara ad hunc locum verba Cl. Seidensticker, *Einleitung zum Cod. Nap.* in praef. „Ja, est ist gewiss nicht das kleinste Lob, das man dem Cod. Nap. geben kann, wenn man ihn nennt ein kostbares Resultat, gewonnen für die Praxis aus einem vieljährigen Streite zwischen Speculation und Emprerie. Er steht auf dem Grunde einer lehrreichen Erfahrung.“ Quomodo in Cod. Civ. condendo processum sit docet idem C. II. p. 182. seqq.

Speciales Iuris diversi causae.

Ratio itaque generalis, cur eo, quem vidimus, modo a Iure Romano recessum sit, sita est in alia Gentis Francicae conditione alias leges postulante, *no rerum impediretur commercium*. Hac autem generali plurimae continentur speciales, quae non melius cognosci possunt quam ipsa oratione suasoria, hac de materia habita ab ampl. Bigot de Préameneu (1). Illae huc redire videntur:

I°. *Res mobiles ordinario possidemus sine ullo titulo*, id est, instrumento, quo ius aliquod constituitur (2). Quis enim de omnibus rerum mobilium translationibus, instrumenta, secundum formam legibus praescriptam, conficere posset?

II°. *In mobilibus saepius difficillimum est probare rem esse eandem, de qua quaeritur*. Mobilia aliquando sibi creduntur adeo similia, ut res, eademne sit, an minus, vix dici queat.

III°. *Mobilia citissime de manu in manum transeunt: quo fit, ut difficile sit dictu quomodo*

(1) *Cod. Nap. suivi des Mot.* T. VII. p. mea 261.

(2) Ita definit Merlin, *Rep. mot. titre.*

do ad aliquem pervenerint. Plurimae res mobiles sunt usus quotidiani, plurimae fungibiles, plurimae etiam post certum tempus valorem suum amittunt, unde, qui ipse iis non utitur, eas quanto citius in alterum transferre conatur.

IV°. *Lites, quantum fieri possit, sunt minuendae.* Haec ratio uti generaliter summi est ponderis, ita tamen in mobilibus specialem vim habet; nam

1°. Haec saepissime ad alium dominum transeunt atque ideo eo frequentiores lites forent.

2°. Lis saepe magnis sumptibus est agenda. Mobilia vero saepius sunt vilioris, aliquando vilissimi pretii. Facillime itaque fieret, ut litis sumptus valorem rei litigiosae excederent, quod nemo negabit, qui *Codice de Ord. Iud. Civ.* inspecto, quot quantisque solennitatibus lis praeparatur, cognoverit. Iure antiquo lites in Gallia longe etiam fuere graviores, cum quaeque provincia suo diverso uteretur iure. Mala inde oriunda moverunt Cod. Architectos, ut nihil magis agerent, quam litium praecidere causas (1).

(1) Quantum hoc egerint patet ex tumidis Jouberti, dictis in Concil. legisl. 11. Mai. 1816. „Tous les hommes sont d'accord que c'est (Cod. Nap.) le plus bel ouvrage, qui soit sorti de la main des hommes. La grande diminution des procès, attesterait seule son heureuse influence.”

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

„ à la sûreté, que chacun doit avoir par rap-
 „ port à ses biens, l'autre de nuire à la sûre-
 „ té, que le commerce de la vie exige par rap-
 „ port aux acquisitions.” Hosce igitur inter
 duos scopulos rectam quaeramus viam, memo-
 res aurei praecepti:

„ *Inier utrumque tene!*”

Ut et hoc capite tractando, dilucidum, quoad
 eius fieri possit, sequamur ordinem, statim qui-
 dem de eo, quid naturalis ratio hac in parte pos-
 tulet inquirere, dein vero an et quasnam limita-
 tiones salutis publicae cura suadeat, investigare,
 haud incongruum existimavi.

§ I.

Quid postulet aequitas.

Ex ipsa domini natura sine ullo dubio sequi-
 tur dominum rem ereptam malae fidei possessori
 posse extorquere, sive ipse eam contrectaverit,
 sive alterius delicti socius aut conscius eam deti-
 neat. Huius enim actus physicus moralem do-
 mini facultatem nequaquam perimere potest et
 ex ipso suo facto illicito ad rei restitutionem obli-
 gatur, unde etiam si aliquid pro re dedit, illud
 nullo fundamento repetere potest; scivit enim
 rem

rem esse alienam et proinde damnum, quod sentit sibi ipsi imputare debet (1).

Sunt tamen, qui dominium actu physico interire posse statuunt, ita ut dominus cogatur iuri suo renunciare, quam sententiam tuetur magnus Lufac (2); quia, verbi causa, absurdum est, rem in terra reconditam aut mari iniectam semper manere in dominio.

Sed vereor, ut hoc argumento quicquam efficiatur: hoc enim in specimine non petit dominium, quod demum fieret si et res perisset; nam si res casu extrahitur et dominium potest probari, utique dominus rem recipit, unde patet suspendi tantum domini exercitium. Si dominus nescit quisnam rem teneat, aequè suspenditur domini exercitium, sed reviviscit simul ac cognoverit.

Longe vero alia est conditio bonae fidei possessoris: is utrum rem restituere teneatur, necne, lis est inter interpretes. Nos eum teneri statuimus, quoniam *a parte domini* illi, cui ius est rem possidendi, huic etiam inesse debet facultas rem vindicandi, *et a parte bonae fidei possessoris*, is ius rei retinendae non habet; unde enim tale ius oriatur, cum ratio naturalis, non minus quam

ius

(1) Conf. L. 38. D. de Usurp. et usuc.

(2) In Notis citat. ad § 262.

ius Romanum (i), nos doceat, neminem plus iuris in alterum posse conferre, quam ipse habet.

Verum, dicunt dissentientes, facultas moralis consistit in facultate exercendi actus physicos, quibus nemo se opponere potest; si quis igitur potest, amittitur facultas moralis, et potest bonae fidei possessor, quia a sua parte nullum vitium actui acquirendi inest. Sed nec illa ratio nobis valere videtur: licet enim quoad animum acquirendi bonae fidei possessoris ius vitio non laboret; contractum tamen est super re, de qua contrahi non potuit, aut res occupata, cuius possessio non erat vacua, adeoque non illa adfunt omnia, quae ad legitimum dominium acquirendum requiruntur.

Quoad regulam, „ nemo plus iuris in alterum potest conferre quam ipse habet, ” hanc Lufacius ita interpretari conatur, ut significet illum, qui rem alienam transtulerit, dominum indemnem praestare debere; sed si hoc admittimus, tum, si rem meam alter vendiderit, hoc pati teneor et tantum regressum habeo contra venditorem, qui forsitan in remotissima deget regione. Sic dominus iure suo quaesito privaretur absque ullo aequitatis fundamento.

Bo-

(i) Vid. Lex. 54. 120. D. de Reg. iur.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

aliquando una alterave ex rebus suis illi sive casu excidat sive dolo subtrahatur, sive vi eripiat, prohibere potest, imprimis cum talis sit multarum rerum v. c. animalium natura, ut semper obicibus et feris custodiri nullo modo possint, unde frustra diceretur dominum habere, quod sibi negligentiam imputet. Ius ad rem possidendam et per consequentiam vindicandam dominio inesse ostendere conati sumus, sed unde, quaerimus, probatur obligatio domini ad rem redimendam? nullus enim actus ad obligationem creandam idoneus inter hunc et possessorem intercescit.

Verum quidem est quod ait Barbeyracius (1) dominum saepe ob singularem affectum, quod rem pro pretio recipere possit, gaudere; sed quod aliquando fit, regulae generali locum non facit: neque minus verum, dominum actione personali eum persequi posse, qui rem contrectavit; sed illud factum plerumque est difficillimae probationis, et insuper actio talis saepissime competit contra tales homines, qui unde pretium solvant non habent, quosque si in ius vocaveris, litis impensas insuper perdidideris. Immo licet furem vel raptorem utiliter convenire

pos-

(1) Ad Puffendorffi, Iur. nat. et Gent. l. IV. c. 13. No. 1.

possimus, hic tamen plerumque caret rei restituendae facultate et pretium tantum praestare potest. Quamvis igitur minime negemus, dominum, qui pretii solummodo iacturam facere nolit, si a fure aestimationem consequi possit, melius facturum si ab isto pretium, quam si a bonae fidei possessore rem petat, observandum tamen rem continere aestimationem, non vero aestimatione rem contineri, quin ea, quae ipse Barbeyracius de singulari affectu monet, satis indicare videntur, dominum saepe aestimatione non esse contentum, et nulla ratio esse videtur cur illi ius quaesitum ad rem ipsam auferatur.

Bonae fidei possessor est, qui ignorat vitium tituli, quo rem alienam acquisivit. Nonne igitur iniquum, eum iacturam facere, cum de mala fide auctoris sui nihil sciverit? Ut non sciverit, saepe fit, ut scire non potuerit, rarissime, et hic si diligentiam omiserit, hoc domino minime impunitandum esse contendimus. Barbeyracius ideo possessorem culpa carere contendit (1), quia non semper curare potest, sibi de evictione caveri. Emptionem sic difficultate premi fatemur, sed observatio Barbeyracii potius ad id facere videtur, ut doceatur legibus quasdam hic inducendas esse limitationes, quam ad id ut probetur bonae fidei possessorem, ex aequitate

pre-

(1) Loc. cit. § 3. No. 1.

pretium petere posse. Si quis ab homine ignoto emit, cum quidem non statim adest malae fidei praesumptio, sed adest tamen quaedam dubitatio; si quis vero a cognito emit, actione de evictione sibi prospicere potest.

Ex hac autem exposita utriusque conditione, comparatione instituta, satis elucere videtur, aequum esse, ut dominus bonae fidei possessoris pretium non restituere cogatur: „Iure naturae enim aequum est, neminem cum alterius damno fieri locupletiores” (1). Detrimentum autem, quod quis per se patitur, merito non pati intelligitur et patitur bonae fidei possessor per factum *suum*: nam si non emisset aut sibi idonea ratione caveri curasset, non pateretur: unde et hic in favorem bonae fidei possessoris, nulla est vis argumenti, factum tertii nemini nocere debere (2): quin e contrario huic aequitatis regulae repugnaret, si dominus aut re sua, quam pleno iure petit, carere, aut pro ea aestimationem solvere cogeretur hoc fundamento, quod tertius rem bona fide teneat.

Fortiores igitur rationes pro domino militare videntur, unde hic rem suam vindicet nullumque refundat pretium, postulat aequitas.

Si

(1) Uti dicitur in l. 206. D. de Div. reg. iuris.

(2) Conf. l. 63. D. de Re iud.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

didit. Hoc si factum, sunt, qui dominum ad refundendum bonae fidei possessori pretium obligatum existiment (1). „ Quae sententia, ut „ summi Voetii utar verbis, non omni destituta est aequitatis ratione, cum utique. sic „ quod dominus facilitati suae imputare debeat, „ quod tam maligno, cuius fidem necdum habebat exploratam, rerum suarum usum, curam, „ custodiam aut detentionem commiserit, neque „ ignarus esse debuerit conditionis eius, quo „ cum contrahebat” (2). Hic par esse videtur causa domini et bonae fidei possessoris, quatenus uterque non satis cognitum habuit, cuius fidem alter in emendo, alter in contrahendo sequeretur, unde hisce in casibus aequitatis esse putamus, ut dominus bonae fidei possessori dimidium pretii, quod hic pro re dedit, refundere teneatur, nisi bonae fidei possessor actione de evictione adversus suum auctorem indemnitatem consequi possit.

Ne vero bonae et malae fidei possessorem eodem loco habere,isque eadem iura concedere

vi-

(1) Uti etiam caverunt nonnullae constitutiones municipales. Vid. I u s. L u b e c, l. III. V. 2. Art. 4. C a r p z o v i u s, def. forens. p. II. const. 26. def. 5. Constit. Antwerp. Tit. 58. Art. 5.

(2) In comment. ad D. Tit. de Rei vindic. No. 12.

videamur, quod sane esset iniquissimum, verba notemus sequentia, quae inter utrumque intercedunt, discrimina:

I^o. Bonae fidei possessor, nisi fuerit negligens, tutus est actione contra suum auctorem, quod non est is, qui mala fide possidet; rem enim ex causa iusta et titulo habili minime nactus est.

II°. Bonae fidei possessor, si rem iterum alienaverit, ad nihil tenetur, sed malae fidei possessor etiam ex hoc damnari potest, quod aliquando rem possederit (1).

III°. Solus bonae fidei possessor petere potest ut actiones sibi a domino cedantur contra eum qui rem furtivam contraxerit, si suum per evictionem consequi nequeat.

IV°. Magnum intercedit discrimen quoad fructuum restitutionem; bonae enim fidei possessor fructus perceptos suos facere atque impensas necessarias repetere, voluptuarias, quatenus sine rei detrimento fieri queat, tollere posse, aequissimum est, rem enim habuit suam (2). Malae autem fidei possessor fructuum perceptorum aestimationem refundere, extantes restituere debet,

(1) Conf. l. 175. et 131. de Div. reg. iuris.

(2) Conf. Iavolenus, in l. 136. D. de Div. reg. iuris.

bet: cur enim ex improbitate emolumentum caperet? Ad impensas quoque repetendas ius illi non est: quare enim illas fecit sciens rem esse alienam?

§ II.

Quid suadeat salus publica.

Et sic quidem, quid aequitas hac in materia postulare videatur, exposuimus; nunc igitur indagandum, quid lege civili constitui oporteat.

Hic autem, si de salute civitatis quaeritur, nihil magis rei naturae consentaneum est, quam ut ante omnia attendamus ad primarium societatis civilis scopum, qui ut sit perpetuus, moralis, atque sola civitate attingi queat, ex rei natura requiritur. Haec autem criteria omnia sola complectitur *securitas*, ea scilicet, qua nemo in usu libero neque qualitarum personalium neque bonorum iuste acquirentium turbatur, atque, si turbatio intervenerit, quisque in liberum eandem usum restituitur. Haec securitas est basis salutis omnium et singulorum, hanc igitur leges diligentissime tueantur (1).

Se-

(1) Eleganter Ampl. Meyer, *Espr. orig. et progr. des inst. jud. introduction*, p. 35. „ Le grand objet de

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

portunitates, alia studia; generalis omnino regula omnibus apta populis locisque cogitari non potest, quippe hisce omnibus, ut bonum publicum promoveat, lex accommodata esse debet. Hinc ars politica non tantum continet regulas generales et ubique applicandas, sed habet etiam regulas speciales atque conditionales, quae ex peculiaribus rerum momentis fluunt. Unam igitur alteramve peculiarem civitatem nobis proponamus necesse est; nulla vero hic videtur aptior, quam ipsa nostra patria carissima, cuius facultates et opes ut ad pristinum, eheu! florem aliquando reviviscant, Deus faciat omnipotens!

Omnes quidem civitates, quae divitias acquirere et acquisitas augere conantur, simulac ad cultiorem pervenere vitae rationem, agros colunt, fabricas constituunt, mercaturam agunt, qui diversi divitiarum fontes tam arcto inter se iunguntur vinculo, ut, si unus eorum tollitur aut impeditur, ceteri quoque languescant.

Variis tamen populis unum ex hisce fontibus prae ceteris arrisisse, docet historia. Nostris autem maioribus unice placuit mercatura, quod non mirabimur, si cogitemus, quam pulchra illis, summo mercaturae studio poilentibus, contigerit eam exercendi opportunitas: quippe quorum territorium non tantum externe ad mare situm est, sed interne quoque quam plurimis scinditur flu-

fluminibus lacubusque, qui rerum commercia tam facile reddunt. Mercaturam igitur exercere Belgae: neque eos sine fructu exercuisse patet, si accidisse eius efficacia reputemus, ut minima regio toti Hispaniae resistere potuerit, ut classes Francorum Anglorumque penitus vincere valuerit, ut plurimae Provinciae seriem quasi ditissimorum pagorum exhibeant, ut orbis terrarum divitiae huc affluerint, et, quod maioris putaverim momenti, ut in variis artibus atque disciplinis nostra patria aliquando primam sibi vindicaverit locum.

Quis igitur neget mercaturae florem plurimum ad opes civium augendas et ad ingenia eorum excolenda conferre? Quis inficias ibit, hanc legem Belgis exoptatam esse dicendam, quae mercaturae favet, et legibus quoque vindicandi facultatem minuendam esse, ut ne turbentur commercia? „ Quae ratio, ut verbis utar Ampl. de „ Brueys (1), etiamsi per se parum sufficiens, „ si tamen in his regionibus procedat, ita ut com- „ merciorum usus a Iure Romano divortii de- „ beat esse causa; nihilominus, caute admodum „ attendendum est, ne fines commercii, qua ta- „ lis, nimis extendantur. Eatenus autem illi „ sen-

(1) In Spec. Iurid. exhib. rei vind. for. civ. et Belgic., Leydae 1765.

sententiae suffragari non hæsito, quatenus non admisa, revera turbaretur commercium, nam populi utilitas et mercaturae libertas facile aliquid exceptionis mereri debent.”

Ut talis turbatio oriatur si vindicatio permittitur, fieri potest ex ipsa rerum natura. Codice civili, uti vidimus, generatim prohibita est vindicatio mobilium et revera hac in materia distinctio inter res mobiles et immobiles minime est fictitia; possessiones enim nostras immobiles non ita quotidie permutamus, ad eas emendas vendendas multo difficilius progredimur, nemo rem immobilem facile emit, nisi cognito auctoris sui titulo. verbo, hae non ita de manu in manum transeunt. Codicis civilis auctores mercaturae favisse non dubitamus, sed cum dominus sic nimis facile rebus suis privetur, Charybdim vitare cupientes in Scyllam incidisse videntur, quod vitium haud paucis legum auctoribus commune fuisse, historia docet. Plato, uti avaritiae communionem bonorum opponere voluit, ita inter consilia de optimo civitatis statu fundando, hoc retulit, ut ad tollenda zelotypiae mala cives uxoribus communibus uterentur (1).

Ex

(1) Vid. Pestel, in additam. ad fund. iuris nat.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

signatae sunt (1), unde videtur generatim neganda rerum fungibilium vindictio, nisi ad huc hisce machinis contineantur et species dici possint.

Exceptio proposita ratione rerum fungibilium oritur ex ipsa rerum natura: nunc vero aliam consideremus, cuius causa in ipso, quo res acquiruntur, modo posita est, scilicet ut pretium non amittant ii, qui rem in nundinis publicis, in auctione publica atque a mercatore, qui talium rerum commercium facit, bona fide acquisivere.

Multum profecto ad rerum commercium augendum faciunt nundinae, ad quas igitur, ut quam plurimi ad emendum vendendum accedant, cives sunt alliciendi.

Cum vero in hisce homines sibi omnino ignoti secum agant, maximopere impediretur emtio venditio, si vindicationem timerent: atque in hisce pro venditore magna militat bonae fidei praesumptio; is enim, qui res furtivas tenet, eas in nundinis publicis tantae undique affluenti hominum turbae non facile exponere audeat, adeoque emtor minorem negligentiam admittit, si in

(1) Hoc modo distinctum Cod. de com. Art. 580, item iure Patrio in nummis, ceu docet Neostadius Cur. supr. decis. dec. 37.

titulum venditoris non inquisiverit (1). Haec consideratio effecit, ut plurimae olim urbium constitutiones rem in nudinis emtam, nisi refuso bonae fidei possessori pretio, vindicare prohibuerint (2), „ ne, ut ait Voetius (3), „ timidius ad emendum accederent emtores, si, „ re aliena bona fide comparata, pretii periculum deberent subire, nulla licet in culpa „ plerumque haerentes, dum in peregrinorum „ promercii causa adventantium ac res venales exponentium conditionem integritateque curiosius inquirere, onerosum ementibus „ ac prope impossibile visum est.”

Pares quoque rationes valere videntur de auctionibus publicis, unde et qui bona fide ibi eme-

(1) Maleville, Anal. rais. ad Art. 2280. ait : „ Il est fondé sur la faveur que merite le commerce et la „ bonne foi de l'acquéreur, laquelle est prouvée par „ les circonstances même de son achat.”

(2) Vid. Grotius, Inleid. tot de Holl. Rechtsg. l. II. c. 11. Zypaeus, notitia iuris Belg. all., quos citavit Voet. No. 8. Tit. de Rei vind. Item statuta Antwerp. Tit. 58. § 1. et Landrecht van Overijs. D. II. Tit. 15. Conf. omnino P. G. Donker, tract. iuris Belg. de iure nund. § 1. p. 73. seq.

(3) Loc. cit. No. 8.

emerit, sit tutus, leges iubeant, ut etiam olim
multae iusfere constitutiones (1).

Eadem quoque bonae fidei praesumptio militat
pro eo, qui emerit a mercatore, qui talium re-
rum commercium facit unde et aequissimum et
bono publico consentaneum existimamus, hunc
etiam non cogi ad rem restituendam, nisi refun-
datur a domino pretium.

Hae tres exceptiones inductae sunt Codice Ci-
vili, sed, uti praecedentium, ita et huiusce
multa sunt vestigia in statutis multorum patriae
locorum. Sic is qui emerat ab aurifice, trita-
rum vestium venditore (*uitdrager*) vel menfula-
rio tutus erat (2).

Is autem, qui late mercatur, omnia solus coe-
mere et divendere nequit, unde mercatores hoc
saepius per alios mandato munitos faciant, ne-
cesse est. Mandatarius igitur hic habetur ea-
dem persona, quae dominus, ita ut, quod ille
gesit, ipse gessisse habeatur. Quatenus autem
proxenetae, institores, similes mandatum genera-
le vel speciale habere intelligantur, olim pende-
bat a singularium urbium moribus statutisque. Hoc
ve-

(1) Vidd. *Keuren van Zeeland*, a. 1595. c. 3.
Art. 23. Conf. *Groenewegen*, de Legg. abrög.
ad l. 2. C. de Furtis.

(2) Vid. *Grotius*, *Inleid.* l. II. c. 11. No. 14.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

dent, cum civitatis valde interfit, ut dolosi et furaces nebulones, quantum fieri possit, coerceantur.

: Notanda superest exceptio, quam aequitas et falus publica pari ratione induci suadent, scilicet, ut dominus illi etiam pretium, quod dedit, refundere teneatur, qui rem amisam vel furtivam eo redemit animo, ut domino restitueret. Hic, si ex bono, quo erga dominum fertur, animo damnum pateretur, haberet quod merito quereretur. Iphis etiam dominis naves v. c. emittentibus maxime prodest, ut leges hanc exceptionem contineant, nam si is, qui redimere velit, timere debet ne ab ingrato domino damno afficiatur, multo potius rem auferri sinet et summi tamen momenti esse potest, ut dominus ex. gr. naves a piratis occupatas vili pretio recipiat (1). Ne vero hoc modo color quaeratur, quo dominus rem a fure redimere cogatur, is, qui rem redemit, haec omnia bona fide menteque gesta esse doceat, quod ex variis colligitur rerum momentis, uti ex ipso emtionis instrumento, testibus, si rem minori pretio emerit, si ipse domino obtulerit, aliis.

Haec-

(1) Hanc exceptionem varia admiserunt urbium statuta, quae memoravit Voet, l. l. No. 8.

Haec exceptio proprie quidem pertinet ad doctrinam de negotiorum gestione et de in rem verso, sed eatenus cum rei vindicatione cohaeret, ut, illa instituta neque admisa exceptione, dominus eum, qui rem redemit, cogere posset, ad eam, nullo refuso pretio, restituendam.

Verum si commodatarius rem commodatam, aut creditor pignus alienaverit, quaeritur an utile sit ut tum dominus vindicans a bonae fidei possessore pignus luere aut ei pretium restituere debeat? Nonnulli interpretes pretium non refundendum esse statuunt, quia videre potest emtor a quo acquirat (1), alii vero refundendum arbitrantur, ex hac ratione, quod dominus non inquisiverit in quo fiduciam poneret et praeterea moti, multis constitutionibus urbium mercatura florentium, ut sunt *Lubeca*, et *Antverpia* (2), quod, uti ait *Voet* (3). „ Ita litium minuendarum gratia, tum praecipue ob commerciorum usum videtur introductum, diffi-
„ culter accessuris ad emendum emtoribus, si
„ re-

(1) Vid. *Voet*, tit. de rei vind. No. 12.

(2) Vid. *Groenewegen*, de Legg. abrog. ad § 16. de Obl. quasi ex del. Conf. *Mathaens*, de Paroem. Par. 7. No. 7.

(3) l. cit.

„ rerum mobilium evectio tam facile privatorum
 „ earum dominis permisa esset.”

Quoad aequitatem domini et emptoris condi-
 tio par esse videtur, quod enim sibi imputet
 uterque habet. Huc igitur redit quaestio: an
 contractus locationis, commodati, depositi,
 pignoris, an vero contractus emtionis plus favo-
 ris mereatur; quod utique inde pender, cuius-
 nam sit maior ineundi necessitas. Hoc si quae-
 ritur, tum profecto pro contractu depositi,
 commodati, locationis, pignoris respondendum
 est; horum enim frequentissimus, immo quoti-
 dianus inter homines usus: hi ut facile inean-
 tur civitatis valde interest. Hae quidem ratio-
 nes de emtione venditione quoque omnino va-
 lent, verum non tanta videtur esse necessitas
 emendi res mobiles a privatis vel ignotis, et em-
 tor, qui eas in nundinis, in autione vel a mer-
 catore acquisivit, secundum propositas excep-
 tiones, pretium repetere potest.

Liceat itaque domino vindicare rem depositam,
 commodatam, pignori datam, locatam neque
 ordinario bonae fidei possessori pretium restituere
 aut ab eo pignus luere teneatur: „ hoc etenim
 „ concesso (ut harum rerum non detur vindicatio
 „ nisi refuso pretio) contractus generi humano
 „ utilissimi quodammodo tollerentur e medio.
 „ Quis enim rem suam tanto cum periculo lo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nequit, licet alter non solvat, sed solummodo agere potest ad implendum contractum. Sed si tum emtor mox foro cedit, nonnullae leges concessere vindicationem non tantum contra foro cedentem, sed etiam contra tertium quemcunque rerum possesorem (1), quasi, cum alienatio nulla esset ob dolum, res fierent furtivae, adeoque dictae regulae nullus hac in parte esset usus. Haec autem ratio non semper procedit; facile enim fieri potest, ut v. c. Titius hodie bona fide a Caio emat hac conditione, ut post tres menses solvat, paucis vero post contractum initum diebus, Titius, inprovisa quadam calamitate oppressus, foro cedere cogatur.

Aliud vero placuit Amstelodamensibus scilicet ut, licet emtor foro cederet, nulla tamen daretur vindicatio rerum de quarum pretio fides esset habita, sed venditor eadem uteretur conditione, qua ceteri creditores chirographarii (2). Haec constitutio, uti ex eo ipso quod Amstelodamensibus placuerit, praesumi debet mercaturae favere, sic etiam regulae, nemo vindicat

tem

(1) Vid. Voet, No. 14. et quos citavit auctores, Item Cod. de Com. Art. 576 seqq.

(2) Vid. Groenewegen, in notis ad Grot. *Meid.* etc. l. II. c. 5. No. 19.

rem suam a se alienatam consentanea est et omnino aequitate fulciri videtur, quia, si datur vindicatio, creditor, cuius merces extant, utitur favore prae ceteris, huius autem favoris idoneum desideratur fundamentum. Titius v. c. et Caius merces misere Maevio deque earum pretio fidem habuere. Maevius mox foro cedit, res quae a Titio emit iam alienavit, non item quae a Caio. Cur igitur hac in specie Caius prae Titio favore utatur? cur alteri forte omnia sua salva erunt, alter omnia amittet? cum tamen aut ambo male fiduciam in Maevio posuerint, aut ambo clade ipsius sint oppressi. Non igitur liceat vindicare res, de quarum pretio fides est habita, ab emtore, qui foro cedit eiusque creditoribus et proinde multo minus, a tertio bonae fidei possessore.

An is, qui merces vendidit sed nondum tradidit alicui, qui mox ante traditionem foro cedit, contractui stare teneatur, inde pendet an dominia rerum solis pactionibus transeant et huius loci non est, quamvis fateamur durum videri aliquem hoc casu teneri. Ex hac quoque ratione Architecti iuris Francici, Codice de mercaturâ hic exceptionem induxere (1).

Si

(1) *Art. 576 seqq.*

¶ Si quis rem suam apud furem esse novit, utique actione furti agere potest et fur, si condemnatur, omnia restituere debet; verum furtum sua natura est factum, quod ordinario non facile probatur et si evidenter probari non potest, dominus utique malit agere rei vindicatione. Inde etiam, quamvis ea, quae diximus, doctrinam de delictis ac quasi delictis non evertant, actionis tamen personalis, qua iure Codicis ex dolosa possessionis acquisitione agitur, non magnus erit usus (nisi aliquando in rebus fungibilibus) si generatim conceditur vindicatio, cum longe facillius sit possessionem, quam dolosam eius acquisitionem, probare.

De fructuum et impensarum restitutione, quippe quae ad aliam iuris materiam pertinet, hic non agimus, idque eo minus, cum res mobiles rarissime fructus proferant et impensas exigant. Verbo notemus aequissimam hic videri Codicis Civilis dispositionem (1).

Quoad *tempus* per quod mobilium conceditur vindicatio, Codex Civilis et Ius Romanum hic admisere triennii spatium (2), sed eo discrimi-

(1) Art. 548, 549.

(2) Art. 2280. Cod. Civ. pr. Inst. de Usuc. et long. temp. praes. l. un. Cod. de Usuc. transform.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

§ III.

Summarium de iure constituendo iudicium.

Prudens iudex, ut bene de specie proposita iudicet, hanc certe viam inibit, ut, primo perpensis utriusque partis argumentis, de hisce singulis cogitet; tandem vero ex omnibus simul sumtis, de eo quid iuris sit sententiam ferat.

Non aliter nos, post expositum nostrum de singulis legibus iudicium, iam eo pervenisse videmur, unde totam materiam quasi ex altitudine intueamur. Quid autem ex dictis concludamus, sic optime patebit, si posito principio generali, exceptiones addimus necessarias (1).

REGULA GENERALIS.

Detur per triennium quarumcunque rerum
mo-

(1) *Necessarias*, inquam, non immemor praecepti Montesquivii, *Espr. des Lois*, T. 3. l. 29. c. 16.
„ *Lorsque dans une loi les exceptions, limitations, mo-*
„ *difications ne sont point nécessaires il vaut beau-*
„ *coup mieux n'en point mettre, de pareils détails jet-*
„ *tés dans de nouveaux détails.*”

**mobiliū vindicatio domino contra quemcu-
que possessorem, nullo refuso pretio, quod for-
te pro re dedit possessor.**

EXCEPTIONES.

**I. Pretium refundatur: si res bona fide sit
emta 1°. in nundinis publicis. 2°. In auctione
publica. 3°. A mercatore, qui talium rerum
commercium facit, vel ab eius mandatario, aut
4°. denique possessor probet se rem emisse, ut
domino restitueret.**

**Dominus vero cogatur cedere suas actione.
contra eum, qui rem alienavit, bonae fidei pos-
sessori a quo rem sine pretio refuso vindicat, si
is actione de evictione contra suum auctorem
indemnitate consequi nequit.**

**II. Omnino negetur rerum fungibilium vin-
dicatio, nisi res adhuc sint intactae et obigna-
tae.**

**III. Nemo vindicet rem suam a se alienatam,
de cuius pretio fidem habuit.**

**Hunc autem modum nostro, quod quam sit
tenue probe novimus, iudicio maxime idoneum**

habuimus, quò utriusque iuris doctrinæ opitæ
temperari possit, ita ut tum in iure domini tu-
endo, tum in libero rerum commercio haud im-
pediendo, aequitatis et boni publici ratio ha-
beatur. Rectam vero viam an tentarim a ves-
tro, Viri Clarissimi! pendet iudicio: quod si for-
tè præter spem, nostris inventibus conatibus
sueat,

Sublimi feriam fœdera vertice!

FINIS

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Ὅς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας
εἰσέλθῃται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιη-
τῆς ἐσόμενος, ἀτελής αὐτός τε, καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ
τῆς τῶν μαινομένων ἢ τοῦ σαφροῦντος ἠφανίσθη.

Plato, Phaedrus. 245. A.

In omni re literaria mihi semper difficilimum visum est, rite cavere, ne quis suas opiniones in aliorum temporum aliorumque hominum rationem transferret. Quam difficultatem maximam esse sensi in tractanda quaestione, a clarissimo Ordine philosophiae theoreticae et literarum humaniorum in Academia Rheno-Traiectina proposita. Nam cum esset comparatio instituenda Vondelii cum Graecis tragicis, sedulo cavendum videbatur, ne aut his tribuerem, quod ipsis non esset tribuendum, aut ex horum similitudine ducerem, quae aliunde petiverat ipse Vondelius. Cum vero saepe me monuissent optimi praeceptores, in artium operibus iudicandis fidissimam esse ducem historiam; huius moniti memor, multa ex historia aut petenda aut illustranda putavi in hac scriptione.

In qua si mirum videatur, quod dialogi forma usus sim; fateor me, eius rei suavitate abreptum,

tum, fuisse audaciorum. Nulla enim forma aut scribenti incundior, aut de re ipsa disputanti expedita magis videbatur: et vero diffideri nolo aliquantum arrisisse cogitationem, non ineptum fortasse visum iri, si de dramatis dramatice agerem. Quod, ergo si perficere nullo modo possem; at, quid possem, experiri volebam.

Hi vero mei ad solvendam quaestionem conatus quam parum mihi successerint, ipse probe sentio; et virium mearum tenuitatem fui expertus. Sed quid plura? Iam enim duorum iuvenum sermo meam qualemcumque de Graecorum Vondelique tragoedia sententiam explicabunt.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

bem velles, ego te dimitterem. Sed dic, sodes, quare tu hoc hiemali tempore, mediisque his feriis Academicis, Traiectum cogitas? *L.* Haud male quaeris. Nam te quidem nemo miretur, si ad literarum studia iam redeas; es enim Musarum prae ceteris amantissimus. Sed nunc ego quoque, quamvis tardior, tuo ductus exemplo ad Musarum sedem iam redeo; nihil enim reliquum mihi erat, Marce! quod in hac urbe nostra nunc peragerem, et, quod postremum volueram, hesternae vesperae eximie celebratae audivi huius ipsius urbis veterem fortunam. *M.* Quomodo dicis? *L.* Quid? tunc ille poeseos amator non adfuit in theatro, cum ageretur Vandellii tragoedia *Gysbrecht van Hemstel*? Ego vero et heri delectatus illa maxime fui, et nunc etiam eiusdem recordatione delector. *M.* Tu vero haec paulo postea mihi enarra, nunc vero propera. Nam dum animo tuo gaudes, corpore nimis lento procedis; et tamen tempus urget. *L.* Age procedamus. At vero, Marce, si heri mihi adfuisset spectator, molesta tibi accidisset mercatorum garrulitas, quos inter medius sedebam. Nam cum antiqua urbis fortuna celebraretur, illi interim mordacia quaeque et ridicula de hodierna mercaturae nostrae et navigationis conditione dicebant.

M. Ego : vero iam gaudeo, me tibi non affuisse: est hoc enim perquam molestum,

Et vero hodie saepius de hac re queruntur. *L.*

Sed, dum progredimur, dic mihi, Marce! num iure tibi videntur queri, an immerito?

M. Neque si hac de re, quid sentiam, dicam,

stultus ideo videar multis hominibus, qui solent hodie de patriae nostrae ratione dicere ea, quae

aut ipsi vix intelligunt, aut quorum certe optimi iudices sibi solis videntur. Et sunt illa quidem

maximae utilitatis; quae tamen ut rite iudicentur, perscrutanda sunt tenebrosa mercatorum

horrea, aliorumque hominum horridae latebrae, in quibus ut omnia rite perspicias,

centum tibi opus sit Argi oculis. Ceterum ad haec omnia cognoscenda mihi nondum suppedit

orium. Cuius rei causa, amice! haec est: nondum me ipse cognovi, nec ingenii humani

latebras satis sum perscrutatus. Quare non illa, sed me specto, utrum ventorum quorundam et

fluctuum arbitrio ipse ferar, an sit mihi datus animus aliquis gubernator, qui, rerum etiam ini-

quitatem prudentia temperans, illuc navem deducere queat, ubi possim ea mercari, quae mi-

hi ad vitae felicitatem profint. Hoc mihi, o Lyci! propositum fuit semper maxime, quod aliquando ex historiae literarumque studio cognos-

cerem. Et nunc quidem Platonis dialogis et

tragicorum carminibus legendis delector maxime. Sed in mediis colloctionibus iam quod tendebamus pervenimus. Huc ergo, mi Luci! mecum cede in hanc navis partem: hic soli forte erimus.

L. Sed vide, o Marce! quantus sit hic hominum concursus, prorsus ut olim ad Charontis cymbam omnis turba ad ripas effusa ruebat, matres atque viri pueri innuptaeque puellae. *M.* Bona fortuna, ut videtur, in eandem, nec tamen mortuorum, cymbam ambo devenimus. Sed quantas fortunae gratias debemus, quod hoc hiemali tempore nobis liceat navi iter nostrum perficere; quod mihi semper omnium accidit suavissimum, propter aquarum iucunditatem, locorumque maxime, quae praetervehimur, amoenitatem. *L.* Et vero hoc iam itineris initio pulcherrimus, ut ais, adpectu locus est. Quam enim placide in hac media aqua oras praeterlabimur! Sol autem mira quadam serenitate oritur primosque per undas spargit radios. Ipsa vero Amstelodami urbs aurorae fulgore collustratas tures extollit magnifice: placent omnia lucis novitate, et haec tota rerum natura, quamvis ab aestivo vigore multum ablit, tamen hilaritate quadam et laetitia perfunditur. *M.* Et hinc quidem laetissimum nobis hunc fore diem augurari licet, eritque haec nostra navigii pars,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

me Luci! adeone arrogantem me putas, ut, qui sum tiro his in rebus, iam pleno Marte pugnare auserim? Utinam vero Graecarum traegodiarum rationem ipse teneam! Pulcra profecto res esset, idque mallet, quam magno auri pondere a te donari. Sed bene se res habere videtur; nam si quem forte nanciscaris, qui antiquos tragicos digne celebret, merendum tibi sit, ne et tu forte nimio quodam antiquorum amore capiaris. *L.* Misso aculeo, Marce, avolare stude; nec tamen effugies; nam etiamsi Iudas et apum instar me pungas: ego te hac navi non dimittam, donec, quod promisisti, perfeceris. Hanc tu mihi poenam ideo dabis, quod, neglectis patriis Musis, peregrinarum quarundam amore te abduci passus es, quo te crimine non ante liberabis, quam tragicam Graecorum Musam merito laudaveris: quare iam vide, quomodo causam tuam agas. *M.* Mihi vero longe praestabit, quomodocunque poterò, dicere; nam videtur haec mihi non quaedam Musarum sedes nobis esse, sed potius tribunal aliquod; quare dicam, ne me forte etiam deinde catenis huic loco alligatum teneas. Neque etiam in his mediis aquis effugien- di via patet, nec tu precibus aut supplicationibus ullis videris mihi moveri nunc posse. *L.* Et recte tibi ita videor. *M.* Tu vero primum
 de

de Vondelio narra: *L.* Haec postea sursum; nunc de antiqua tragoedia tibi est dicendum. *M.* Vos ergo, o Musae Atticae, nunc adeste precanti! Nam non meam tantum excusationem ad iudicem paro, sed et vestra, o Musae, causa agitur! Itaque pulcri amore me totum inflammate, ut tolerabiliter certe dicam coram hoc iudice Lucio! Videtis enim, quanto nunc pudore tenear huius amicissimi iuvenis; et vero, multo difficilius est coram hoc uno amico dicere, quam coram ceteris hominibus omnibus. *L.* Ludis me denuo, invocationem simulans Musarum; sed rationes te daturum memento. *M.* Ne vero me custodi, o bone! nam te timeo vehementer. *L.* Sed adhibe mentem, et ita dic, ut rationes daturus; forte, si bene dixeris, te dimittam.

M. Itaque, ut initium ab eo ducam, quod modo dixi, Graecorum poetae suo quisque ingenio prorsus indulgebant, et quod illis videbatur pulcerrimum, illud carminibus suis effingere solebant. Ita heroum facinoribus celebrandis et miris quibusque de Diis Deabusque et hominibus etiam fabulis narrandis delectatus Homerus, carmen epicum effinxit. Cum autem maxima sit in Graecorum carminibus varietas, pro varia aetate, qua exstiterunt: tum tragici generis peculiaris quaedam dos est atque laus pro-

própria. In hoc enim genere omnia plena sunt affectibus et sensibus quibusque moralibus caritatis, amicitiae, pietatis atque amoris erga patriam. Etenim cum Graecorum ingenium magis magisque excoleretur, sensumque se evolveret eorum indoles; sensum quoque magis se explicabant sensus quique interiores et moralis hominum conditio. Itaque cum antea rerum mirabilium et fabularum commemoratio et rerum bellicarum narratio maxime placuisset, postea appetere coeperunt Graeci, quidquid in internis hominum sensibus amabile videretur. Atque ita quidem in Graecis existit pulchri moralis amor, qui maxime in illis se prodidit bellorum Persicorum tempore, et ea ipsa aetate, qua existit tragoedia Graeca, quae vere sic dicitur. Quantum vero fuerit illo tempore in illis pulchri moralis studium, probat non modo tragoedia, sed longe etiam magis moralis illa philosophia, quae eodem paene tempore aut paulo postea existit. Spirat enim illa sensus quosque internos hominis et eum ipsum pulchri moralis amorem.

Cum ergo hoc esset Graecorum illo tempore ingenium, ut nihil iis pulchrius esse videretur, quam quod interiores quosque animi sensus proderet, huic ingenio suo et pulchri moralis studio ita indulserunt tragici Graeci, ut nihil fere

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ipsis elucent eximie. Et est omnino in tra-
 goedia quoddam πάθος, quod in alio poëseos
 genere nullo. Quod quidem vix potuit exsis-
 tere præclarus, quam ex illarum virtutum sig-
 nificatione? Nam virtutem dico, non rigidam
 et horridam, qua, lapidis instar, sensu
 omni destitutus sit homo. Hanc Stoicorum sa-
 pienti inquitimus, cui si similes fuissent homines
 omnes, nulla profecto unquam tragoedia existi-
 sset. Graeci vero universe eam amabant vir-
 tutem, quae ut ex natura oritur, ita naturae
 gratia delectat, quaeque ut a sensu hominis mo-
 rali proficiscitur, ita sensui est gratissima, et
 rerum omnium pulcherrima apparet. Et hi qui-
 dem sensus omnes insunt in Homero et priori-
 bus poëtis, sed latent fere, ut solent latere in
 his, qui primum e pueritia excedunt adolescen-
 tes. In tragicis vero apparent haec et omnia,
 et omnibus locis, et in omnibus hominibus,
 luculentissime semper et pulcherrime: nec latent,
 sed splendore atque pulchritudine sua collustrant
 omnia.

„Ita affecti sumus, ait Seneca, ut nihil
 aeque magnam apud nos admirationem occu-
 pet, quam homo fortiter miser.” Apud Grae-
 cos autem haec ipsa fortitudo non tam est vera
 illa et excelsa animi constantia, recto rationis
 usu comparata; sed cernitur in illis magis gene-

rosus aliquis periculorum calamitatumque contemtus, siue ex patriae amore, seu ex quocunque tandem vehementiori affectu sensuumque vigore oriundus. Et talis quoque in tragoediis proponitur Prometheus, qui a Iove tyranno iniuria affectus, maximos dolores perferre mavult, quam tyranno supplicari, quem ille odio prosequitur maximo:

Εισελθέτω σὲ μήποθ', ὅς ἐγὼ Δίδε
Γνώμην φοβηθεῖς, θηλύνουσ γενήσομαι,
Καὶ λιπαρήσω τὸν μέγα συγούμενον
Γυναικορίμοις ὑπτιάσμασιν χερῶν (3).

Dolet ille et plorat de calamitatibus suis, omnesque ad misericordiam permoveret; sed, si quis eum movere velit, ut Iovi se sponte subiciat, fortiter id recusat, nec movetur magis quam ea ipsa rupes, cui est alligatus.

Ipsa autem illa misericordia in tragoediis egregie pingitur, quem sensum amabant Graeci maxime, et erga peregrinos praesertim sanctissima dicebant esse foedera, et contra eosdem peccata omnium maxime ultori Deo curae esse iis videbantur (4). Quare occurrunt Danaides infelicissimae, a rege Pelasgo opem flagitantes. Hic vero timet et cives suos et maxime hostes, ne ipsi irascantur, si peregrinis auxilium praestet

stet (5). Sed tandem impedimenta omnia atque pericula vincit misericordia, nec quidquam sanctius habent omnes, quam ut miseris opem ferant. (6).

Subinde maximus in Graecis apparet et generosissimus iustitiae sensus. Sic Ulyssi omnium Achivorum iram minitanti respondet Neoptolemus: „ Si iustum perago, nihil timeo tuas minas; si iniustum sit, non tu me ad peragendum cogere possis” (7). Universe tamen, quo ipsos impellebat animus, quo ducebant affectus, illud etiam honestum, illud bonum esse putabant. „ Pietatem colere in rebus secundis honestum est, inquit, sed si quis vindicta in hostes ardeat, his quoque honestum est malefacere” (8).

Mirum est quantopere et ad universam virtutem, et maxime ad fortitudinem, valuerit apud Graecos pudor. Pudore ductus homo, dicebant Graeci, delectatur unice rebus pulcris, decoris, honestis; contemnit adeo mortem, si honeste non liceat vivere (9). Et profecto huius rei apud tragicos exstant exempla: ipsae adeo puellae mortem appetunt, ne ignominia obruantur. Itaque Polyxene mori mavult, quam turpiter vivere (10); quare se ipsa excitans: *morere*, inquit,

— *nisi herile mavis*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

que praestantiora patuerunt, philosophi iidem fere erant et politici viri: ne dicam de eloquentia, quae tota ex rerum civilium amore existit. Quid, quod eo ipso tempore, quo tragœdia existit, ostenderunt Graeci in bello cum Persis, quantopere iis cordi esset patriæ salus, pro qua si moriendum esset, rerum omnium illud existimabant pulcerrimum esse et decorum in maxime? Itaque hæc ipsa studia in iis etiam virtutibus cernuntur, de quibus modo diximus, fortitudine et pudore. Etenim Prometheus fortis est, non ut aliquam animi excelsum præ se ferat, sed quia tyranno supplicare indignum libero heroë videtur. Polyxene autem mortem adit, ne civibus suis et patriæ ignava esse videatur. Sed in nulla facile sententia magis elucet Graecorum illud æqualitas studium et tyrannorum odium, quam in hisce Creontis verbis: „ Certe equidem, ut sapientissimus quisque, tyrannica iusta exsequi, quam dare, malo” (12). Quantus autem patriæ amor in Graecis fuerit, inde patet, quod et ipsæ foeminae quidquid pro ea facere cupiant, mortemque adeo opperant. Dubitat Agamemnon num sit filiam immolaturus Dianæ, reluctatur vehementer mater sollicita; quid autem filia (13)? „ Non oportet me, inquit, amare vitam, o mater! peperisti me Graecis omnibus, non tibi soli; qua-

quare trado me lubenter Graeciae. Mactate me, viri! ut Troiam devastare possitis: haec mea monumenta, haec proles erit, haec nuptiae, haec mea gloria!" Sed audias lamentantem Hecubam: luget illa liberos occisos, luget mortuum maritum; sed omnium maxime luget devastatam carissimam Troiam. „Heu! heu! splendecillium, Pergamorum culmina flagrant! Heu! Deorum templa, carissima civitas! Cognovistis, audivistis Troiae ruentis fragorem: concussio totam, concussio obruet urbem!" (14) — Bellum memoravimus Graecorum cum Persis; sed est tota quaedam tragoedia, qua unice hanc Graecorum victoriam celebrat poeta (15). Imo vero tantopere his rebus, quae ad patriam pertinent; delectantur tragici, ut et bellorum pugnarumque descriptionibus faciundis sibi saepe placuerint (16), et vero in tragoediarum fine paene semper patriae aut veterem gloriam celebrant, aut instituta paterna laudant, aut omnino patriae suae laudes extulerint magnifice (17). Sed si haec iam aliquantum tibi placent, Luci! nunc porro attendas, quantum poteris, maxime. Nunc enim coram amico amicissimus de amicitia dicam: nec de amicitia tantum, sed de iis omnibus, quibus placent antiqui mirifice, quaeque unice pertinent ad peculiarem tragoediae Graecae delectationem. Scisne quatenam sint illa?

L. Haec si scirem, non ego nunc Marci tan-
topere mirarer in literis Graecis peritiam.

M. Itaque audi, ut princeps aliquando eva-
das tragoediarum Graecarum amator. Nam
amicorum, fratrum, conjugum, parentum de-
nique et liberorum, vel ipsa nomina sancta ha-
bentur; quorum caritates et placere solent homi-
nibus magnopere, et intimum animi sensum mo-
vere. Haec autem ut per totam antiquitatem
spirant, ut occurrunt ubivis apud ipsum Ho-
merum, ita vel maxime in tragoediis elucet:
ubique et vi sua atque efficacitate proponuntur.
Nam quod de ceteris virtutibus diximus, de his
valet imprimis. Apud Homerum enim in medio
armorum strepitu mediisque errorum calamita-
tumque narrationibus, apparent nonnunquam:
harum caritatum velut igniculi quidam, quorum
aspectu delectantur oculi; in tragicis vero haec
omnia solis instar effulgent, et miro quodam
splendore collustrant omnia atque exhilarant, et
paene vitam iis praebent atque vigorem; verbo:
hisce sublatis, tollas paene totam Graecorum
tragoediam, certe in densissimas eam tenebras
detrudas.

Nihil in tota antiquitate celebrius amicitia.
Plena est omni genere fabularum heroïca Grae-
corum aetas, sed ipsae fabulae amicitiae sensibus
sunt plenissimae. Ubique aut cum Achille Pa-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

mēne censeas te mortuo vivere aut sine tua amicitia degere posse?" (21). Tandem periculo liberatus Orestes cum amico in Tauros abit, ubi capiuntur, et, ad templum Dianae adducti, occidendi sunt. Gratia tamen quaedam sacerdotis alteri domum redire licet, moriendum vero est alteri. „Itaque, ait Orestes, Pylades in patriam redeat, ego vero moriar." — „Minime vero, inquit Pylades, turpe fit, te mortuo, me lucem intueri. Quid enim dicent cives mei? Te prodito, dicent, aut forte occiso, me rediisse solum, et vituperabunt. Sed oportet me tecum mori, tecum iugulari, tecum comburi, quandoquidem sum amicus" (22). Sed ut hi praesertim amici celebrantur, ita cum Ulyse occurrit Neoptolemus (23), cum Admeto amicus Hercules (24) et cum eodem Hercule fidelissimus Theseus (25) et ubique adsunt paria amicorum.

Neque minor in tragoediis ratio habetur caritatum illarum, quas ipsa genitrix natura inter eiusdem generis domusque participes homines constituit. Itaque Antigones et Iphigeniae in caritate fraterna; in pietate erga patrem Orestis et Electrae; in materno denique amore Hecubae, Andromaches, Clytemnestrae ipso nomine nihil potest inveniri clarius. Nam cum esset Polyuces profecturus cum exercitu, ut pugna-
ret

rex contra fratrem, supplicat Antigone fratri; ut ipsam audiat. „ Quid habes, inquit ille, carissima Antigone! dic modo.” — „ Ne quaeso pugnes, respondet illa, ne forte moriaris.” — „ Sed turpe mihi est, inquit Polynices, nisi moriar.” — „ O me miseram! exclamat illa: sed oro te, mi frater! ut mihi pareas, nam omnium sum equidem infelicissima, si te privor” (26). Abit tamen Polynices et urbem Thebarum obsidet. Videt Antigone ipsum ex urbis moenibus: „ Utinam, exclamat, volucris instar, mihi liceat per aërem volare ad meum fratrem: brachia collo circumdarem amicissimi viri!” (27) Pugnat cum fratre Polynices. Cadit uterque. Moribundis adest extemplo cum matre Antigone: quo spectaculo nihil potest esse ad fraternam caritatem efficacius; nam Polynices postrema sic moribundus verba effatur: „ Perimus, o mater! miseret vero me tui et sororis huius et fratris mei mortui: amicus enim mihi fuit, et, quamvis hostis factus, est mihi tamen amicus.” Postremo autem petit a sorore, ut se velit sepelire (28). Sed adest praeco, qui Polynici sepulturam negat, eiusque cadaver proiici iubet volucris: „ Sic visum, inquit, magistratui Thebarum.” — „ Tu vero, reponit Antigone, dic Thebarum magistratui, me hanc sepulturam, quidquid contra isti dicant” (29). Rogat rex Cre-

Creon: „ Tu itaque has leges transgredi audes?” — „ Quidni? ait illa, neque enim Iupiter, neque ipsa Iustitia haec dedit edicta; hi contra iusserunt mortuos sepeliri et amari fratres” (30). — Itaque ipsi quoque moriendum esse dicit Creon propter leges violatas, iubetque eam cum fratre se quoque ipsam sepelire. — „ Recte, respondet illa, est enim pulcerrimum, duos amicos sepeliri secum invicem” (31). Neque caritate erga fratrem cedit ullo modo Antigonae Electra. Haec enim cum crederet mortuum esse fratrem Orestem, accepissetque urnam, qua ipsius dicebantur contineri cineres, sic fatur: „ O carissimi hominum omnium monumentum, unicae Orestis mei reliquiae! Eheu! quem puerum ipsa e caedibus eripui, te nunc mortuum manibus gero, parvum pondus in urna parvula! Utinam potius eo ipso die et tu esses mortuus et ego tecum!” (32) Cuius loci tanta olim vis fuit in animos Graecorum, ut sororis lamentatione omnes qui aderant ad lacrymas moverentur (33). Ex quo caritatis sensu facile conficis, quanam fuerit huius eiusdem Electrae laetitia cum fratrem postea agnosceret (34), quem illa, dum vixit, maximo semper amore est complexa (35). — Habuit autem idem Orestes aliam etiam sororem, nec sibi minus caram, et sui amantissimam, Iphigeniam, in qua puella nativam equidem ama-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

L. Mihi vero displicet aliquantum illud vindictae studium in Oreste, quem ceteroquin amo.

M. Laetor equidem magnopere, te iam idem experiri, quod mihi antea accidit; nam cum ubique vindicta arduos viros et vero etiam foeminas puellasque viderem, displicebat magnopere ira ista in vis hominibus, quos ceteroquin, ut tu, amabam et diligebam. Sed quo magis, Luci! in antiquorum agendi sentiendique rationem me insinuare conatus sum, eo levior et haec visa est difficultas. Nam, ut antea diximus, explicuit se in Graecis moralis hominum sensus; sed iidem tamen longe aberant a maturioris illius aetatis ratione. Itaque adolescentiae et tenerrimae iuventutis in Graecis apparuerunt virtutes, sed cum virtutibus etiam vitia. Ut autem solent iuvenes in summa amabilitate iram continuo prodere vix restringendam; praesertim si eorum aut patri aut matri aut amico aut fratri mali quid fiat, ita quoque apud Graecos ex hac ipsa caritate maxima, in iuvenili animorum vigore, ira exoriebatur et vindictae studium maximum: quae vitia si videantur nobis homine indigna; at, concedenda tamen sunt adolescentiae aetati et excusanda: praesertim cum eo ipso alacriores et vi naturae vigentes nobis appareant in iuvenilibus Graecorum animis dotes atque virtutes (40). Itaque, ut redeam ad Orestem, quae tibi tandem

huius filii erga patrem pietas, quis pæne ardet amoris fuisse videtur, quo flagrans ipse patris interfetricem matrem occidere potuerit? Non minor perfectio in hoc quam in Electra fuit patris caritas; quam hæc ipsa lugubri cantu his, credo, verbis expressit:

Οἶα δέ τις κύκνος ἀχέτας,
 Ποταμίῳ παρὰ χεύμασι,
 Πατέρα φίλτατον καλεῖ,
 Ὀλόμενον δολίοις βρέχων
 Ἐρξέσιν ὧς σὲ τὸν ἄθλιον
 Πατέρ' ἐγὼ κατακλαίωμαι (41).

Erga matrem quoque caritatem maximam miratus sum equidem cum in aliis (42), tum præsertim in Aiace, qui moribundus solem invocare dicitque: „O tu qui per altum coelum agis currum, subsiste, quaeso, cum ad paternum forum perveneris, nuncia patri grandævo, nuncia præsertim patri mortem meam! O quantas illa edet infelix lacrymas, quantum per totam urbem eiulatum!” (43). Idem vero ille Ajax ut erga matrem senem, sic erga filium quoque parvulum maximam ostendit caritatem; furibundus enim et morti propinquus hunc sibi afferri iubet, quem postremo nunc adspiciat (44). Quo iussu prodit in scenam, ut apud Homerum parvulus Astyanax, sic

sic apud Sophoclem infans Eurysaces, cui Ajax
 „ O nate, dixit, patre fortunatior sis, cetera
 vero similis! nunc certe longe es me beator,
 quippe qui haec nondum sentias mala.” Cete-
 rum ubique occurrunt patres, qui aut pro filiis
 ipsi mortem oppetere cupiunt (45), aut in mi-
 serrima ipsi fortuna versantes liberorum tamen
 magis, quam sui miserentur (46). Sed satis est
 unum nominasse Agamemnonem, qui gloriam
 etiam suam negligere voluit, ut filiam retine-
 ret (47), nec nisi ab hominibus Diisque coac-
 tus, filiam Dianae immolavit. Itaque procedit
 ad aram Iphigenia; stant obstupefacti animis mi-
 lites omnes, defixi in terram haerent oculi om-
 nium. Quid vero pater? In lacrymas prae dolo-
 re erumpit, et vultum avertens, oculos veste
 tegit (48). Qui locus omni aevo celebratissi-
 mus olim fuit pictura expressus a Timanthe,
 qui hanc maxime ob causam laudatur ab om-
 nibus (49).

Neque minus omni aetate et celebria fuerunt
 et erunt semper, quae exstant apud antiquos
 exempla caritatis maternae. Hanc enim carita-
 tem in omnibus sectantur veteres, hanc in
 mediis pugnis memorat Homerus, hanc laudat
 Virgilius, hanc ad sacra adeo retulerunt anti-
 qui (50). Apud tragicos autem ubique adsunt
 matres; nullae vero occurrunt, quin libe-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

his sensibus nostra nunc plena fuit oratio, ita
 iisdem refertae sunt tragoediae omnes, et ab ini-
 tio ad finem usque plenissimae. Nam in initio
 tragoediarum delector equidem semper nativa
 ista spectaculorum simplicitate, qua plerumque
 primo theatri intuitu aut matres supplices ap-
 parent, aut infelices cum liberis patres, aut cum
 miseris fratribus sorores, aut infortunati cum
 amicis amici (55). Ex qua re, Lucii patet, ni-
 fallor, tota nobis ratio tragoediae Graecae, in qua
 non ita politica ratio habetur, ut in pluri-
 mis recentiorum carminibus, sed unice fere res
 familiarum aguntur, narranturque aut contro-
 versiae cognatorum, aut calamitates et pericula
 propinquorum. Itaque infelix Oedipus oculis
 privatus filiaeque innixus humeris, non tam an-
 tiqui regis, quam infelicis patris imaginem re-
 fert (56). Sed et Agamemnon et Clytemnestra
 et Polynices et Antigone, et qui apud tragicos
 occurrunt omnes, non tam regis, aut reginae,
 aut herois, aut principis alicuius matronae rem
 agunt, quam potius et patris, et matris, et fi-
 lii, et fratris, et sororis exprimunt sensus et af-
 fectus acerrimos (57). Illa enim iuvenili Grae-
 corum aetate et in ipso naturae vigore, nec vi-
 ros principes etiam pudebat, naturae sensibus
 obedire, et patris matrisque nominibus gloriari.
 Quare etiam nulla in heroibus est excelsitas,
 nul-

nulla animi elatio, aut quid iniusmodi, quod
 solent vulgo mirari. Homines sunt, humani ni-
 hil a se alienum putant. Nam illi ipsi, qui pro
 suis mortem appetunt, quod est maxime admi-
 rabile, amabiles tamen magis quam admirabiles
 videntur. Moriuntur enim, non ut fortitudinem
 suam ostendant, sed ut amicis carisque homini-
 bus profint, neque animi quandam granditatem
 prae se ferunt, sed lacrymantes subinde mortem
 appetunt. Sic Alcestis pro coniuge moriens:
 „ O qualem, inquit, viam ego miserrima ingre-
 dior; o liberi, o liberi! non amplius iam vestra
 mater superest!” (58) Sed tantum abest, ut
 heroës tragici sensibus elati sint atque grandes,
 ut contra hilares videantur et levisimi. Ludunt
 adeo subinde et irrident aliis (59); suntque ipsi
 non tam constantes moribus, sed iuvenili ferun-
 tur alacritate. Ipse etiam Agamemnon ter re-
 signat literas ad uxorem dandas, ter signatas eas-
 dem resolvit, mentis ipse suae in summa levita-
 te non compos (60). Sed mirari subeat, quan-
 ta sit in foeminis apud tragicos astutia et vero pu-
 ellaris quaedam calliditas (61). In viris autem
 inconsiderantia quaedam observatur, et iuveni-
 lis levitas, et omnino, quod aiunt Graeci, *κα-
 ρόν τι καὶ μετράχιώδες*. Itaque cum vellet Aga-
 memnon exercitum clam domum remittere, sed
 Calchantem metueret: „ Hic enim, ait, Deo-
 rum

frangere voluntatem populo aperiet": „ Non aperiet; inquit Menelaus, si antea occidatur, hoc autem facile est" (62). Sed cum hac summa levitate quaedam coniuncta est juvenilis amabilitas, quam idem ille Menelaus ostendit. Nam cum nollet Agamemnon filiam immolare Dianae, ille iratus gravissime in fratrem invehitur; ac idem postea videns fratrem lacrymantem et de fidiæ adventantis forte lugentem, lacrymas ipse fundit, et continuo fratris misertus, ad ipsum accedit, et, „ Frater, inquit, porrige mihi dextram;" atque dein Agamemnoni favet, tanquam fratri amantissimus frater (63). Est autem praeterea tam candida omnium simplicitas, ut dicas te non principes viros audire loquentes, sed confabulantes hominum simplicissimos humillimosque. Quod ut in sermonibus omnium elucet, iis etiam, quos antea enumeravi; ita maxime patet in comparisonibus, quibus omnes ubique utuntur, simplicissimis. Et iam video, te mihi assentiri; meministi nunc illius elegantissimae comparisonis, qua patrem lugens Electra cycno canenti se vocabat similem, aut qua Antigone volucris instar ad fratrem avolare se velle dicebat. Quid vero simplicius unquam esse potest, quam quod matres gallinis se comparare solent quae pullos suos alis obtegunt? (64). Sed nusquam equidem magis amabilem istam simplici-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ducor etiam nunc. Sed, ut vera dicam, mihi videtur quidam fructibus recens carptis adesse sapor et ipsius naturae flos, quem postea neque aromata, neque ullum arte paratum condimentum illis aut restituere potest amissum, aut compensare absentem. Itaque in recentioribus etiam illam naturae iucunditatem desidero suavitatemque, quam nec condimentum ullum gravitatis afferre potest, nec fucata dignitas (66). Sed finem nunc aliquando faciam dicendi; vereor enim ne molestus tibi sim: quamquam nihil adhuc dixi de toto tragoediarum habitu, et de misericordiae sensu atque terroris, qui per totam fabularum constitutionem est diffusus. Nam cum breviter dicere constituissem, pulcerrimum carminum recordatione abreptum, longiorem me factum esse sentio.

L. Perge vero, Marce! Istam enim culpam, quam vereris, ego praestabo, et feceris mihi gratum admodum, si exposueris, quomodo putes delectationem oriri ex misericordiae sensu atque terroris.

M. Haec vero, Luci! percipiuntur facile legendo; dicendo explicari vix possunt. Dicam tamen, quid sentiam; tuam enim auctoritatem negligere fas mihi non est. Itaque primum illud respondeo, non videri mihi antiquos tragicos illud sibi proposuisse, ut misericordia atque

ter-

terrore delectarent (67). Mihi saltem, nescio quomodo, ridiculum videtur, dolore voluptatem hominibus, et delectationem afferri terrore. Nam pueris admoveas terriculamenta; statim claudent oculos prae dolore, et, si possint, auferent: iidemque parvuli, si videant plorare matrem, non delectabuntur, sed plorabunt. Neque his tamen adeo dissimiles mihi videntur provectoris aetatis homines, ut, quod illis dolorem, his idem delectationem afferat.

L. Quid igitur? nonne comoedia risu, tragoedia luctu delectat?

M. Neque in comoedia videtur mihi adeo delectare ipse risus; nam etiamsi cachinnum extollat histrio, tamen aliquando non placeat. Sed in comoedia delectant ea maxime, quae cum agant homines, ridiculi apparent et ridentur a ceteris personis atque a spectatoribus: quae sunt vitia quaedam leviora et quidquid deridendum quis fecerit aut reprehendendum. Et pariter in tragoedia delectant nos illi ipsi caritatis pietatisque sensus, quibus dum adversatur fortuna, lugendi sunt homines et lugentur ab omnibus, cum in theatro, tum maxime in cavea. Itaque quo magis hi ipsi sensus, quos modo memoravi, elucerent, ideo mihi videntur antiqui illam fortunae obscuritatem pinxisse. Etenim si quis luminis alicuius pulchritudinem tibi osten-

dere velit, non ostendat hanc profecto media solis luce, sed in tenebris: nonne? *L.* Videtur. *M.* Sed si quis tibi adstet in obscuro isto loco, neque attendat luminum pulcritudinem, sed dicat: o bone! quam pulchrae sunt hae tenebrae, in quibus versamur! quid illi respondeas? *L.* Mirum profecto esse hominem dicam et ridiculum. *M.* At vero *amicus certus in re incerta cernitur*, et omnino sensuum virtutumque lumina splendent maxime in media quadam velut nocte calamitatum. Si quis ergo illa videns tibi dicat: o optime! quam delectat me illa calamitatum densa caligo! quid ipsi dicas? *L.* Cepisti me, Marce! ut solent matres puerulos ellicere splendidis quibusdam negotiis et nitentibus. *M.* Tu itaque sic existima, mi Luci! tragicos Graecos, sensibus istis plenissimos, et pulcri moralis amatores, ex antiquis fabulis elegisse semper illustrium virorum calamitates fortunasque eas, in quibus se exhiberent eximie affectus omnes praeclariores (68). Unde etiam patet, quare tragoediae Graecae non semper lugubrem exitum habeant (69). Neque enim hoc erat propositum, ut lugerent spectatores. Sed quo magis v. c. eluceret materna caritas, pingebant matris filium aut mortuum, aut in mortis etiam periculo versantem, postea vero ex eodem liberatum: aut Iphigeniam effingebant,
 Dia-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

est haec tragica Graecorum Musa? *L.* Pulcerrima. *M.* Sed nescio quomodo mihi nunc, quod somniantibus accidere solet, imago oblata est. Neque tamen cum pervenerimus ad viae terminum, ante nobis discedendum, quam omnia rite circumspexerimus. *L.* Minime vero, non discedendum. *M.* Itaque huc accede. Nam cum antea Musas invocaverim, nunc ipsam tragicam Graecorum Musam videre mihi videor. *L.* Sequor, dic modo. *M.* Mirabiliter me illa tenet formae decore et venustate. Plena sunt omnia dignitatis, sed gratiae simul ac suavitatis. Produunt oculi intimos sensus caritatis, amicitiae, pietatis, misericordiae: ducitur honesti iustique ardore: spirat acerrimum virtutis studium; placet autem in primis pudoris significatione et ingenua quadam et puellari prorsus amabilitate. Ut vero solent puellae illud spectare unice, quomodo possint eam, quam a natura acceperunt, pulcritudinem magis etiam ostendere: ita haec quoque lugubria omnia quaerit, quo magis et alat sensus suos, et eorundem vim prodere queat. Progreditur igitur δι' ἐλέου καὶ φόβου (72), et sensus suos omnes lugendo lacrymandoque effundit. Et vero his ipsis luctibus lacrymisque pulcrior etiam evadit, et leni lamentantis voce totam se in hominum animos insinuat. Quare, si quis huius pulcerrimae Musae

fae tanto amore capiatur, ut alias etiam Musas aliquantum negligat; cum hoc equidem aut peccare velim aut certe facile ipsi ignoscam!

L. Tibi vero equidem ignoscere nullus dubito; sunt haec enim ita a te dicta, ut paene iam diu te dimissem; nisi tanta sciendi cupiditate me incendisses, ut aliud quid etiam ex te audire cupiam.

M. Quid istud? *L.* Gratisimum mihi feceris, si illud etiam explices, unde chori illi in antiqua tragoedia orti tibi esse videantur.

M. Itaque haec paulo postea, si tibi ita videbitur, dicemus. Nunc enim tibi erit exeundum navi; nam, ut vides, partem iam aliquam itineris nostri peregimus. Mihi vero, cum causam nondum totam dixerim, ex lege a te imposta, egredi hac navi nondum licet. *L.* Sed per me tibi nunc licet, ea conditione, ut et redeas huc mecum, et dein, quae promisisti, perficias. *M.* Itaque exeamus.

Marcus. Speraveram equidem me iam satis dixisse; sed, quoniam ita cupis, dicam: nam cum navim ingressi simus, navigandum est. Itaque

— *fortunam sequamur,*
quoque vocat, vertamus iter;

quamquam nunc non Aeoli cuiusdam impetu agimur; sed quid refert, a quo cogar? cogor nunc certe: studiis enim amicorum nefas sit obistere.

Diximus autem modo de interna ratione tragoediae Graecae; nunc quaeris de externa eius conditione et de choro, et de vi musices, unde illa in tragoediis exstiterint. Quod quidem optime, ut mihi videtur, tibi aperiam, si historiam ipsius tragoediae tibi enarrem. Sic enim statuo: tragoediam Graecam, e choro oriundam, musicum semper fuisse spectaculum. Sic-
ci-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

eius (2). Pro diversis autem hominum moribus,
 diversa existit poësis. Nobiliores enim quique
 honestas imitabantur actiones, ceteri malas ri-
 debant; hi vituperationes faciebant, ut illi hym-
 nos et encomia (3). Unde orta sunt dithy-
 rambica in honorem Deorum heroumque canta-
 ta, itemque phallica ad perstringendos hominum
 mores composita, quae cum olim mixta essent
 et una canerentur, postea tamen viliora haec
 carmina in festis maxime rusticis, quae *Διονύσια*
μικρὰ vocabantur, cani solebant (4); nobiliora
 vero illa in urbibus et *Διονυσίοις μεγάλοις*. Uti
 autem ex rusticis illis et vulgo apud phallicis
 et mœdia, ita tragoedia vere sic dicta existit e
 dithyrambis, Deorumque et heroum celebratio-
 nis (5). Ex qua tragoediae comoediaeque an-
 tiquitate, ut hoc obiter etiam attingam, facile
 patet, quare tanta in his carminibus habeatur
 Deorum maniumque et oraculorum ratio, quan-
 ta unice ex antiqua illa hominum simplicitate,
 et rerum mirabilium confectatione poterat oriri.
 Sed haec obiter: redeamus ad tragoediae origi-
 nem, quae, ut dixi, e festis Bacchicis est re-
 perenda.

Est vero difficilius perspicere, quo modo ex
 illis choris existere potuerit tragoedia, quae
 videatur facilius oriri potuisse ex carmine epi-
 co,

eo, cuius narrationes et facta imitantur (6). Sed primum observo, alias esse recentiorum tragœdias, quae, de tantis choris, totae ad rationem historicam fuerunt compositae, alias antiquorum, in quibus chori semper maximae fuerunt partes, quaeque in multis poëseos lyricae rationem referunt. Deinde vero in illis festis Bacchicis, ut in ceteris Graecorum sacris, ne quaeso existimes Deorum tantum laudes fuisse cantatas celebratumque cultum. Nam et Bacchi victoriae cantabantur, et res illius gestae, et quidquid aut Bacchi auxilio perfecerant heroës, aut contra eum peccaverant principes viri (7). Itaque procedente deinceps tempore, quorumcumque heroum celebrabantur facinora, quae aut parvam saepe, aut nullam cum festis Bacchicis habebant coniunctionem (8). Quod cum esset usu receptum, postea magis etiam invaluit, cum incretaret sensim in Graecis pulchri moralis amor. Tunc enim, uti antea diximus, poëtae illa maxime ex historiis fabulisque desumserunt, quae essent huic morali pulcritudini consentanea, res gestas fataque heroum, in quibus cernerentur praecipue sensus hominum morales et studia quaeque excelsiora. Itaque illud iam tenemus, quomodo e choris Bacchicis extiterint eiusmodi carmina, in quibus sensus quique praeclariores,

in

in heroum: facinoribus expressi, referantur, et ab ipso choro ceterisque histrionibus, huius postea additis, celebrentur. Nonne hoc iam perspicimus? *L.* Perspicimus omnino. *M.* At verb quomodo tandem e choro orta est dramatica illa ratio, quae obtinet in tragoediis? *L.* Et hoc equidem lubenter ex te audiam.

M. Itaque lingua faveto. Dicam enim nunc de inferiore sacrorum Graecorum ratione, et, quod a me petisti, varicinium dabo, ut intelligas, quomodo orta sit tragoedia. Habebant enim Graecorum sacra fere omnia hanc rationem, ut aut Deorum aut heroum quorundam in illis effigies exhiberetur, quorum imitando exprimebantur voces atque habitus totus. In initiis Eleusiniis effingebatur Ceres, filiam ipsa suam quaerens, et cum luctu et lamentatione oberrans, ut hanc dilectissimam recuperaret, quam rapuerat Pluto (9). In Adonidis festis effingebatur ipse ille pulcerrimus iuvenis, quem lamentis mortuum prosequeretur infelix Venus (10). Neque dubitandum, quin in mysteriis etiam initiati eiusmodi sibi viderent oblati spectacula, quibus ipsi et ad vivendi laetitiam et ad spem immortalitatis erigerentur (11). In Bacchi quoque festis aderant Satyri ceterique hu-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

L. Non male dicis. **M.** Quid igitur? Diximus antea poëtarum tragicorum animos sensibus moralibus fuisse plenissimos et velut praegnantēs: Quo autem magis contemplandis antiquorum heroum factis istos sensus alebant, eo magis velut parturire coeperunt eorum ingenia. Cum igitur accessisset etiam imitatio, haec effecit ut parerent istiusmodi tragoediam, in qua hi ipsi sensus proderentur prorsus naturales, et ab ipsis eorum personis expressi. Quod cum mirifice placeret, cetera etiam, quae antea a choro narrabantur, partim certe ipsis tribuerunt personis, unde tragoedia existit paene tota dramatica.

Age vero, mi Luci! haec, quae iam diximus, et, si quae alia restant dicenda, colligentes videamus, qualis ex quali choro orta sit tragoedia Graeca.

Chorus itaque huius fere modi fuisse videtur. Prodibat una quaedam cantantium turba, in varias partes se distribuens, quae aut separatim et per vices, aut coniunctim canebant atque saltabant (15). Primum Deos celebrabant, tum vero etiam heroum antiquorum atque mulierum fata et res gestas memorantes, hymnum canebant: et inter eos qui fabulam narrabant erant, qui ipsorum hominum antiquorum vocem habitumque totum ita imitarentur, ut illi ipsi viderentur

rentur et loqui et agere (16). Quod quidem quomodo fieri potuerit in medio cantu et saltatione, intelligitur cum ex his quae de imitatione iam diximus, tum etiam ex tota ratione saltationis Graecae, cuius exemplum me aliquando videre memini in ea, quae dicebatur saltatio sementaria. Etenim agricola aliquis, armis indutus, prodit; haec primum deponit, ac boves iunctos agens, sementem facit, seque frequentissime convertit, quasi sibi metuat. Accedit ad eum praedo; quo viso, ille arma corripit, praedoni occurrit, ante iugum dimicat, praedonemque subactum abigit iugo. Quae omnia ad tibiae numeros perficiebantur saltando (17). Itaque tres artes coniunctim in choro cernebantur, saltatio, musica et poësis. Saltationis, quatenus imitando valebat, vis maxima erat in heroum habitu et ratione tota effingenda, musica una cum saltationis alacritate vigebat in Deorum heroumque celebratione, poësis vero et in hac excellebat et praesertim in narrationibus ipsisque fabulis referendis, ita tamen ut semper in omnibus et poësis haberetur et musica et saltatio.

Ex tali igitur choro exstitit tragoedia, cuius speciem ut rite nobis informemus, dicendum sic videtur. Solebat aut statim aut post prologum prodire chorus, in anterioribus theatri par-

tibus saltans et per vices canens in heroum honorem atque Deorum. Accedebant alii histriones aut fabulam aliquam narrantes, aut hominum mores habitumque imitantes, ut ipsi illi viderentur adesse. Iterum et repetitis vicibus canebat chorus, semper in scena versans: iterumque prodibant histriones, sensus suos per cantum saepe et saltationem exprimentes, aut etiam fata sua narrantes. Unde videmus in externa ratione eatenus tantum diversam esse tragoediam ab antiquo illo choro, quod cum antea nonnullae ex ipso choro personae et res gestas narrarent et ipsorum hominum rationem imitentur, postea hoc factum fere sit ab aliis histrionibus choro additis et velut insuper adiectis (18). Etenim, ut in choro, ita in posteriori etiam tragoedia tres illae artes coniunctae semper manserunt, poësis, musica et saltatio, quantum ultima vim suam imitandi exercuit praesertim in iis locis, ubi personae sensus suos atque affectus exprimebant: musica autem et rythmus in choris maxime viguerunt, et in lugubri cantu eorum, qui sensus suos velut effundebant cantando: poësis autem et in choris paene lyrica fuit, et carminis heroici ornatum retulit in frequentissimis histrionum narrationibus. Neque enim ipsae res gestae et actiones apud antiquos oculis subiiciuntur in scena. Quod si

re-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

L. Non repugno equidem. Tu vero nunc mihi videris a Musa quadam divino spiritu inflari et omnino poërice loqueris. Et ut olim ex Iovis cerebro tota armata prodiit Minerva, ita nunc ex tuo capite nata est haecce puella, quae, cum primum orta est, iam canit et saltat.

M. Ipse vero hoc a me petisti, ut tragicam Graecorum Musam laudarem. Hac vero missa, videamus, quam usi sint institutione poëtae tragici et velut educatione ad poësin.

L. Quanam igitur illa? **M.** Vere, ut mihi videtur, Platonica. **L.** Sed quae tandem illa est, et qualem mihi narras tragicorum educationem? **M.** Dicebat Plato puerorum institutionem peragi debere cum musica, tum gymnastica; gymnasticam autem contineri corporis motibus, qui pulcherrimi sunt in saltatione (20), utramque vero et saltationem et musicam ad chorum pertinere (21). Hac igitur ratione, quae prorsus Graeca erat, imbuti sunt tragici Graeci spectandis saepissime et audiendis chororum saltibus atque cantibus. Illi autem sensibus internis exprimendis delectabantur maxime, quos cum alio quodam poëseos genere exprimere potuissent, factum est hac eorum per musicam institutione et hoc ipso cantus saltationisque studio, ut chororum rationem sequerentur, chorosque in scenam

nam traducerent. Fuerunt enim tragoediae Graecae musica certamina, in festis Bacchicis instituta, in quibus qui arte musica et chori ratione praestitisset, is palmam et victoriam reportabat coram Graecis omnibus (22). Unde intelligis chori semper maximam habitam esse rationem, et tragoedias Graecas non historica aut poëtica fuisse spectacula, sed vere musica.

Age vero, Luci! si tibi ita placet, videamus, quid singulis illis Graecorum tragicis proprium fuerit et peculiare. Etenim sic demum cognoverimus, quae fuerit universa ratio tragoediae Graecae, quae contra peculiaris Aeschyli, Sophoclis, Euripidis. Nam ut hi fuerunt diversi, ita quoque morum suorum diversitatem attulerunt ad scribendas tragoedias. Quae poëtarum diversitas probe distinguenda est ab universa ratione tragoediae Graecae. Itaque distinguamus; nonne? *L.* Distinguamus. *M.* Vidimus autem modo, tragoediam e dithyrambis existisse et iis chori cantibus, quibus Deorum heroumque facinora celebrabantur cantando, aut narrabantur, aut saepe etiam ipsi imitando effingebantur heroës. Itaque solus olim chorus totas agebat fabulas. Saepe autem unus e choro separatim canebat, aliquem sermone habitumque referens heroum illorum, quorum historiam celebrabat totus chorus (23); quod cum vidisset

set Thespis probassetque, unum deinceps semper histrionem choro addidit, qui principis alicuius viri aut historiam narraret, aut ipsam illius personam imitando exprimeret. Cui alterum etiam histrionem addidit Aeschylus, tertium postea Sophocles. Unde et diverbia, exstiterunt, et cetera colloquia extra chorum. Quae colloquia, chori cantibus inserta, postea ita excreverunt, ut parem aut maiorem subinde haberent magnitudinem, quam ipsa chori carmina. Simul autem chorus, qui antea quinquaginta adeo histrionibus constabat, deinceps ad duodecim aut quindecim histrionum numerum decrevit (24). Procedente igitur tempore in iis colloquiis usurpari coeptum est metrum iambicum, diverbiis aptissimum; ita tamen, ut hi ipsi histrionum sermones chori fere rationem retinerent; nam et ipsa colloquia variis identidem et aliis praeter iambicum metris distincta sunt, et saepe aut cum choro colloquuntur, aut sine eo canunt et saltant ceteri histriones, et contra chorus etiam aut res quasdam enarrat, aut agit, atque partes suas habet in ratione dramatica. Unde patet Graecorum tragoedias prorsus alias esse ac recentiorum dramata, in quibus, praeter metrum et poëticam versuum rationem, nihil magnopere est, quod communis vitae rationem excedat. Itaque, quod in his maximum aut paene solum

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

et manuum humerorumque et laterum maximumque motus et totius corporis, ut adeo in summa contentione terram genu tangerent (26): cumque iidem oculis, vultu, gestu ita nonnumquam agerent, ut inimici lacrymas tenere non possent (27): cum talis fuerit actio in oratoribus, minor tamen et moderatior, quam in histrionibus (28); quidni dicemus histrionum actionem, ad musicae modos exactam (29), vehementiorem semper fuisse et quamdam veram saltationem: quam adeo moderabatur atque docebat idem ille chori princeps, qui lasciviori chororum saltationi praeerat (30). Itaque quidquid tandem in tragoediae forma mutatum sit, mansit illa semper spectaculum musicum, poësin, musicam et saltationem continens. Quae tres artes, uti apud Graecos sororum instar coniunctae semper fuerunt (31), ita vim suam omnium maxime ostenderunt in tragoedia. Videtur autem mihi saltatio quaedam esse adspectabilis musica. Habet enim, uti haec, harmoniam gratiamque suam, et valet pariter ad exprimendos declarandosque hominum sensus (32): poësis vero aut ipsa ad musicam pertinet, aut, quod haec sonis atque harmonia perficit, idem poësis vocibus peragere studet, ut intimos animi sensus aperiat. Quam ipsam sensuum significationem cum sibi maxime haberet propositam tragoedia, his certe

artibus et placuit egregie, et vero nomine musica dici potuit. In qua musica ratione non dissimilis fuit tragoedia Graeca recentiorum spectaculis, quae *Opera* vocantur, aut iis quae a cantu *Melodramatum* nomen acceperunt (33). Nam, ut vere dicam, mihi videtur lugubre quoddam et sensu plenissimum spectaculum musicum (34). Quid autem harum trium artium, poëseos, musicae saltationisque conjunctione atque harmonia pulcrius, quid ad sensum movendum efficacius excogitari potuit? aut quid amabile magis tragoedia, quae harum trium artium tanquam Gratiarum comitatu gaudebat? — Sed video me nunc prorsus, *qua vocabat fortuna, secutum*. Abreptus enim velut Sirenum quarundam cantu, sic musicae suavitate, aberravi prorsus et ab itinere deflexi. Accedamus igitur nunc continuo ad Aeschylum.

Solet fere in gentibus animorum vigor belli primum, postea pacis artibus sese exferere. Itaque apud Graecos cum in bello Persico animorum vis se prodidisset, statim postea miro ardore se ad literarum studia artiumque applicuerunt ingenia: ex quo intelligitur, quomodo potuerit tam brevi tempore ad perfectionem perducere tragoedia Graeca. Ipse adeo Aeschylus et bello interfuit et fortissimum se praestitit. Hinc ergo rerum bellicarum studium in ipsius tragoediis per-

perspicuum, hinc illa existit personarum omnium fortitudo, hinc ista magniloquentia et stili sublimitas lyrica saepe ac vere Pindarica. Nam et huius Pindari celebratissima sublimitas ex eo ipso animorum ardore existisse mihi videtur, qui erat illo tempore communis totius Graeciae. Illam autem versuum sublimitatem potuit Aeschylus eo usurpare facilius, quo erat illo tempore tragoedia origini suae propior, minusque remota a dithyramborum audacia, unde exstiterat. Itaque chori etiam apud hunc longe maiores partes fuere, quam apud sequentes tragicos (35). Aequae autem in choro atque in diverbiis phantasiae vis maxima cernitur, et poëtica audacia prope Orientalis, et est omnino Aeschylus tragicorum κοιντιχάτατος (36). Quod vero dixi de personarum magniloquentia animique fortitudine, longe haec alia est, atque excelsitas illa heroumque gravitas in recentioribus tragoediis. Neque enim gravitatem ullam affectant, sed ipsis naturae sensibus sunt conspicui heroës apud Aeschylum. Nam ille Prometheus, qui est certe omnium fortissimus, luget tamen de calamitatibus suis, neque pudet eum lamentari de suis miseriis (37). Sed est illa heroum fortitudo apud Aeschylum non tam ex indolis magnitudine profecta, quam potius ex ardore affectuum summoque, qualis illo tempo-

po-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

inanem, tum etiam orationis magniloquentiam, denique ipsius fabulae rationem reddidit meliorem (41). Itaque cum antea Aeschylus scenam reperisset, eamque certo loco constituisset, actoribus etiam dedisset personas, vestitum decorum, atque cothurnum (42); Sophocles postea quidquid in iis inesse videretur inanis speciei, circumcidit. Qui idem sermonis sublimitatem dulcedine temperans, recedensque a dithyramborum audacia, ad Homeri magis et epicorum orationem accessit (43). Sed, quo maxime inclaruit Sophocles, hoc est: quod ipsius argumentum fabulae ad naturae veritatem descripsit, et actionem auxit, variamque reddidit (44). Qua in re, uti prae Aeschylo excelluit, ita superavit etiam Euripidem: quapropter ex antiquorum sententia hi maxime lecti, Sophocles spectatus placebat.

His fere temporibus immutari coepta est Graecorum musica, quodtribuendum ipsis Graecorum animis, qui uti post bella Persica fuerunt molliores, ita mollior quoque evasit musica. Cum igitur Aeschylus sermonis sublimitati consentientem musicam adhibuisset, Sophocles eandem moderata magis ratione temperasset; Euripides novam illam mollioremque musicam traduxit in tragoediam (45). Atque ita tandem venimus ad eum, quem dixit Aristoteles esse τῆς

ἡρώτατος (46). Etenim quamvis Euripides in fabularum constitutione Sophocli cederet, tamen, quod erat maximum in tragoedia Graeca, sensibus affectibusque significandis ita Aeschylō non tantum, sed et Sophocli et ceteris tragicis omnibus praecelluit, ut merito tragicorum princeps haberetur.

Accesit Euripides ad tragoedias scribendas non e castris, sed ex Anaxagorae et Prodicī schola. Hinc igitur eloquentiae vim incredibilem, hinc philosophiae amorem maximum hausit adduxitque in tragoediam ita, ut studio suo nonnunquam etiam praeter fabulae verisimilitudinem indulserit (47). Sed hinc quoque factum, ut singuli eius versus singulae fere sint sententiae. Sit igitur Sophocles diligentior, cum in describendo ad verisimilitudinem fabulae argumento, tum in accommodandis moribus ad personarum varietatem; habet quoque suas Euripides laudes, easque plane egregias: habet genus orationis propius accedens ad vitae consuetudinem, et hominum captum: habet sententiarum veritatem gravitatemque, ex sapientiae studio et civili prudentia: habet suavitatem, dulcedinem, elegantiam prorsus mirificam: habet eloquentiae vim incredibilem, ut, quamcunque personis tribuat orationem, ea probanda videatur: habet denique facultatem ad animi affectus admirabilem (48).

Quis

Quis igitur Aeschylum grandiloquentia et sublimitate, quis Sophoclem facundia et veritate, quis Euripidem ubertate et limato dicendi genere, quis eum admonitionis prudentia et sententiarum gravitate unquam assecutus est (49)? Itaque, quae solet esse in hominibus progrediendi ratio, quique maxime cernitur in artibus progressus, ut paulatim a sublimitate recedatur ad venustiore illam pulcritudinem: idem observatur in tragoedia. Fuit sublimis Aeschylus, lenior Sophocles, dulcissimus omnium Euripides. Lubenter enim observare soleo in artibus ingenii humani rationem, viamque qua illud ad perfectionem progrediatur. Sunt autem tres maxime sensus in homine considerandi; nam et rerum sublimium sensus, et pulcri amor, et boni denique studium in hominibus elucent maximopere. Solet vero rerum sublimium amor praecedere pulcri venustique amorem. Etenim pueri appetunt praecipue quod magnum est, excelsum et grande; adolescentes vero amant magis quod venustum est et gratia sua placet. Et in artibus quoque architectura et statuaria apud Graecos praecessit *stilus* qui dicitur *sublimis*, quem deinceps secuta est ratio vere pulcra. Immo vero artium omnium et poëseos etiam apud Orientales propria fuit nota quaedam sublimitatis: in Graecorum poësi viguit magis pulcritudo, quippe quae

se-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

rum tragicorum, viget in his singulis, ut antea dixi, sensuum internorum omnium significatio et pulchri moralis amor, qualis in illis nunquam fuit.

Itaque cum illa fuerit uniuscuiusque horum tragicorum propria et peculiaris ratio, redeamus nunc ad universam rationem tragoediae Graecae. Nam ut in his diversi fuere tragici, ita in hoc uno consenserunt omnes, quod ipsum est universae tragoediae Graecae proprium: id vero est sensuum praestantiorum omnium significatio per tantum et saltationem. Etenim est mirabile, quantum et ubique sensibus plenissimae sint Graecorum tragoediae, et, quo magis ad earum exitum progrediaris, incrementum semper iidem atque augeantur. *Ferveat enim Aeschylus, Pindari instar, immensusque ruat,*

*Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas:*

leniorem, sed insigni simul cum maiestate, circumsum teneat Sophocles: et placido velut flumine prolabatur Euripides; omnes tamen vigore pleni sunt, omnes sensuum quasi fluctibus te movent, et paulatim maiorem progrediendo vinctu, te abripiunt secumque trahunt.

Enim-

Enimvero non tam id curant antiqui; ut suspensos teneant spectatorum animos dubio quodam rerum eventu, illud unum agentes, ut in rebus omnibus exprimantur intimi hominum sensus, quibus auditorum animi moveantur. Quare ipsae fabulae sunt univarse simplicissimae, nihil contorti, nihil impediti, vix ulla in his rerum implicatio, aut, qui nobis dicitur, *nodus actionis* (50). . Sabinde sponte sua ita profluit historia, ut nullum habeatur impedimentum, nulla rerum conversio (51). Quodsi vero, quod in plerisque fit, adhibeatur fortunae conversio, aut etiam personarum agnitio, haec non ad historiae ornatum pertinent, sed unice ad personarum sensus melius ostendendos. Fabula manet semper simplicissima; sed intimi hominum sensus elucent eo magis, si aut fortuna convertatur, aut aliquem sibi carissimum agnoscant (52). Immo vero saepe in fabulae initio totum rerum cursum eventumque iam perspicis (53), et si quando res magis implicitae fiant, Deus aliquis prodit omnia componens et ad ordinem redigens. Unde perspicimus, nullam omnino artem adhibuisse antiquos rebus aut implicandis aut explicandis, neque ipsius historiae difficultate et impedita ratione spectatorum animos tenuisse suspensos. Neque hoc profecto mirum cuiquam accidere potest cogitanti, antiquos unice id spectasse,

ut

ut historiam aliquam narrant, in qua possent sensus morales omnes exprimere aptissime. Etenim ut materna aut paterna caritas ostendatur, non opus est sane implicita quadam historia; neque contorta rerum ratione opus est, ut eluceat aut pietas, aut misericordia, aut denique amicitia. Illae vero in simplicissimis etiam historiis nitent, praesertim si aut subito agnoscas aliquem vel fratrem, vel amicum, vel sororem aliquam, vel denique matrem, quam diu sive mortuam seu certe remotissimam putaveris: aut etiam si res ex prospera in adversam vel ex adversa in prosperam fortunam conversae carissimum aliquem hominem tibi vel reddant amisum, vel eripiant acceptum. Sed praeterea rerum historia apud antiquos non unica est, sed pars quaedam tragoediae, et choro subiecta: quae si procedente tempore magis magisque excrevit, ideo semper adhibebatur, ut musicae saltationisque vim auget, ad hominum animos sensibus quibusque praeclarissimis movendos.

Etenim tota tragoediae Graecae ratio in hoc posita est, ut sensus omnes excitet animumque moveat (54). Primo iam intuitu solet spectatores movere Graecorum theatrum; nam initio statim aut supplices pro liberis matres, aut infelices cum parentibus liberi, aut lamentantes sorores, aut fratres aut amici, commiseratione

re-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

vero advenit, qui miserum Oedipum auferre cupit, insidiosus Creon. Hic coeco seni primum filiam Ismenem, deinceps ipsam surripit Antigone (60), ut adeo magis magisque incrementum sensus et paternae caritatis et pietatis amorisque in utraque Oedipi filia. Tum vero Theseus utramque filiam ad patrem reducit, quibus auditis manuque prehensis, senex: „ Non omnino; inquit, infelix moriar, cum vos mihi adsitis! (61) ” Postremo in scenam prodit unus Oedipi filius Polynices, cui proximam et crudelissimam mortem praedicit Oedipus, quippe qui cum fratre pugnaturus esset et cum eodem occubicurus (62). Quem dum a fraterna caede retinere cupit lacrymans Antigone, a fratre moestissima linquitur; ille enim abit, sororem nunquam denuo visurus (63). Denique dum sensus omnium crescere amplius vix possunt, narratur ipsius Oedipi obitus (64): quo facto prodeunt infelicissimae filiae patris mortem ita lugentes, ut ad animorum commotionem nihil addi posse videatur (65). — Quid dicam de Phoenissis, quae tragoedia ut sensibus est refertissima, ita eius sine nihil est ad caritatis significationem efficacius, nihil ad animi commotionem tristius aut magis luctuosum (66). Et universe postquam res peractae sunt omnes, saepissime aut chorus, aut aliae quaecunque per-

sonae prodire solent, quae rerum eventuum moer-
 stissimum lugent, aut cantant de suorum felicitate (67). Ex quibus omnibus patet antiquos tragicos non tam voluisse historiae alicuius effigiem informare, sed ipsos potius affectus egregios quosque et naturae sensus exprimere, cum cantando, tum narrando, tum vero omnium maxime imitandis ipsis hominibus et principibus viris. Unde concludo, apud antiquos non confectum fuisse drama ut quaedam historia aut regestae narrarentur; sed ipsam potius historiam aut quaesitam aut confictam fuisse ut materiam carmini praeberet, quod esset plenum sensuum internorum significatione, quae fieri solebat per cantum, musicam et saltationem (68): verbo antiquam tragoediam non fuisse theatrum historicum, sed spectaculum musicum, non imitandis moribus, sed pingendis sensibus aptum, non arte quadam historica contentum, sed omni potius poeseos, musicae saltationisque efficacitate placens.

Poeseos in antiqua tragoedia vim esse maximam, nemo negabit: Quantus enim in choro, quantus in narrationibus poeseos ornatus esse solet? Et illae ipsae narrationes ac *μονολογίαι*, quae nobis videantur praeter verisimilitudinem esse confictae, referunt prorsus epicae poeseos praestantiam (69). Utuntur autem ubique, in

colloquiis etiam, comparationibus illustrioribus; et ornatu omni poëtico. In mediis quoque affectibus, quamvis ad naturam expressis, tanta saepe vis est poëseos, ut verba non videantur ex ipsorum hominum mentibus profecta esse, sed ex poëtae phantasia profuxisse (70). Et verò quamvis poëseos ornatu ceteris praestet Aeschylus, Euripides magis accesserit ad communis vitae sermonem; singuli tamen in ipsa fabularum constitutione poëticam prorsus rationem sequuntur. Nam et mortuorum manes subinde prodeunt, et ipsi Dii saepe adsunt in scena, et oracula atque somnia frequenter adhibentur; quae omnia, quamvis sponte ex antiquissimi aevi simplicitate extiterint, vel sic tamen habent in antiqua tragoedia poëseos commendationem maximam.

Sed quam vere antiquorum tragoediae dicantur spectacula musica, patebit tum maxime, si ipsius et musicae et saltationis vim perspexerimus, qualis illa fuerit apud antiquos. Diximus autem illud semper egisse tragicos Graecorum poëtas, ut affectus omnes et sensus praestantiores effunderent. Iam vero hoc fiebat praesertim per vim musices. Neve enim existimes, solum esse chorum qui cantet, ceteros actores simpliciter loqui; illud semper teneto, in antiqua tragoedia maximam semper fuisse musicae rationem habitam. Quare quotiescunque personarum

sen.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

omnium maxime cernitur in ipsius chori cantibus: nam si quid laetum acciderit alicui personarum, continuo chorus lætissimus de illius felicitate canit. Sin vero adversa fuerit fortuna, luget cum ceteris chorus, et musicae vi tristitiam suam exprimit, idque saepe in media quadam aut scena, aut actu aliquo reliquorum histrionum. Est autem chori usus praecipuus, quando, post actionem aliquam peractam, histriones aut partim aut omnes decedunt: chorus enim semper manet. Apud nos, si quae ad finem perducta est actio, velum cadit, et alia omnia cogitamus, quam quae ad sensus pertinent, quos in nobis excitavit tragoedia; auditur adeo musica, convivii saepe magis hilaritatem spirans, quam sensus excelsiores animi excitans. Apud Graecos contra tragoediae vis maxima erat in choro. Nam quicumque sensus ab histrionibus imitando fuerant expressi, his discedentibus, continuo repetebantur a choro et augebantur etiam musices et saltationis vi maiori, ut adeo spectatorum animi illis sensibus perfunderentur toti; quo maiori omnes animi intentione reversos adspicerent histriones. Sic in Euripidis *Iphigenia in Tauris* primum prodit Iphigenia sollicita de fratre Oreste, ne iam sit mortuus; accedit chorus puellarum; qui cum ipsa cantando exprimit sollicitum illum erga illius fratrem

amorem (77). Tum vero nuntiatur adventus duorum peregrinorum, qui adeo ab Iphigenia Diapnae sunt immolandi. Horret Iphigenia, neque illud nunc peragere posse sibi videtur. Accedit chorus cantans de istis peregrinis, eorumque et ipsius Sacerdotis infelicitatem luget (78). Hospitum alter immolandus est, alteri in patriam redeundi venia datur. Felicem hunc praedicat chorus, illum deplorat (79). Eorum alter agnoscit Iphigeniam sororem; laetantur ambo. Iam vero non chorus cantum instituit, sed ipse et frater et soror sensibus plenissimum carmen per vices cantunt (80). Denique dolo usa Iphigenia cum fratre eiusque amico in Graeciam est reditura. Puellae cantum instaurant, et sacerdotem suam felicissimam celebrant, se vero esse miserrimas, quippe quae non possint cum illa in Graeciam abire (81). — Itaque si diverbia inter chori cantum inserta demas, solus tamen chorus carmen tragicum efficiat, sive concentum aliquem musicum fortitudinis, misericordiae, caritatisque sensibus plenissimum, et ad animum movendum aptissimum.

Quanta vero vis sit in antiqua tragoedia salutationis, facile intelligitur cum ex frequenti chori usu, tum ex ipsa actionis scenicae ratione, quae cum et incitatisima esset, ut antea dixi, et ad numeros semper redacta, vera est sal-

saltatio dicenda. Saepius autem vis illa actio-
 nis ita augetur, ut accedat plane ad eam ipsam
 chori saltationem. Cuius generis est illa scena,
 in qua prodit Antigone cum sene quodam vene-
 rabili, quocum illa turrim conscendit, ut possit
 fratrem extra urbem in castris versantem conspi-
 cere. Quo facto rogar, ubinam sit frater ille
 inter heroes versans: ostendit eum senex, gau-
 det puella, et deinceps secum invicem collo-
 quuntur de amabili isto fratre. Sunt autem
 haec omnia ad musicae saltationisque suavitatem
 ita composita, ut prorsus referant chori saltan-
 tis cantantisque rationem (82). — Ipse adeo
 chorus aut nuntii vices suscipit (83), aut in mag-
 nis quibusdam facinoribus peragendis auxilium
 suum praestat. Quo in genere pulcerrimus est
 apud Euripidem locus. *Nam procedit in sce-
 nam Clytemnestra curru vecta cum filia et in-
 fante Oreste, quos videns appropinquantes cho-
 rus mulierum: „Io! io! exclamat, magnae
 magnorum hominum fortunae! Regis filiam vi-
 dere Iphigeniam atque Clytemnestram.”* Ha-
 rum ergo laudes primum carmine celebrant, dein
 cantantes saltantesque ad currum accedunt et
 equos retinent aliae, aliae opem ferunt manus-
 que et brachia porrigunt reginae eiusque filiae
 ut facile in humum descendant, aliae denique
 purvulum Orestem dormientem ulnis suscipi-
 unt

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

musica, sensibus plenissima, easdemque ex antiquo choro ortas, huius semper rationem retinuisse in poëti, saltatione et musica. Poterant vero tragoediae aut poëtas sublimitate elatioribus esse ad animi commotionem, aut sententiarum varietate ad mentis cogitationem effici graviores, aut denique imitationis veritate ad spectantium oculos iucundiores reddi; dummodo spectacula musica essent eademque sensibus plenissima. Nam, ut saepius iam dixi, hoc Graecum est univèrse, illa sunt aut Aeschylea aut Sophoclea, aut Euripidea. Quamobrem, Luci! equidem et efferror sublimitate Aeschyli, et amo philosophiam Euripidis, et Sophoclis laudo fabularum descriptionem; sed idem ego magis etiam delector sensuum ardore illo, et affectuum efficacitate et eximia suavitate *musices*. Nam quibuscunque tandem dotibus aut Aeschylus Sophoclem, aut Sophocles Euripidem vincat, aut ab eo vincatur, in hoc sunt singuli admirabiles, in hoc *musices* saltationisque vim omnem adhibuerunt, ut praeclarissimos quosque caritatis et amicitiae sensus exprimerent.

Sed videas, mi Luci! num forte et tibi placiturae fuissent antiquorum tragoediae. Stabat chorus in anteriori scenae parte; in altera prodibant ceteri histriones. Ipsam igitur scenam intuens, adpicias continuo aut sororem aliquam
in.

Infelici fratri asidentem, aut filiam ad pa-
tris sepulcrum lacrymantem, aut virum aliquem
dirisimo modo cruciatum, aut cum sene pa-
tre lente procedentem puellam, aut denique
miserrimas foeminas supplices ad Deorum aram
accedentes, vel totam aliquam turbam matrum
profugam coram Diis orantem ut funera filiis
suīs concedantur. Hoc iam spectaculo commo-
tus, quaeris tantae tristitiae causam; adest qui
totam historiam poëticis descriptionibus aperiat.
Sentis iam quam sint illi miseri: sentit tecum
ipse chorus sensusque suos exprimit efficacissi-
ma musica. Continuo in scenam redeunt aut
īdem aut alii histriones, intimos quosque animi
sensus exprimentes, vultus gestusque et totius
corporis actione incitatisima. Est autem tanta
in heroibus affectuum vehementia, tamque iu-
venilis simplicitas, ut eos magis magisque ames,
amatosque misereris infelicissimos, cumque iis
lugeas et doleas. Auditor denuo chorus, sen-
sus illos magis etiam augens atque excitans. Ea-
dem ratio duabus, tribus aut pluribus vicibus
pro poëtarum arbitrio repetitur (89). Interim
vero crescit rerum infelicitas, crescunt simul
personarum omnium sensus, neque dicunt iam
amplius aut agunt, sed canunt et saltant, quo
melius affectus suos exprimant. Redit iam nun-
tius, miserrimum rerum eventum poëtica nar-
rans:

rans: quo facto vides aut furentem matrem, aut vindicta ardentem filium, aut moestissimam sororem et ipsa caritate sua ad summam fortitudinem excitatam. Tum vero intonat chorus, et quam potest maxima vi musices spectatorum animos, illis iam sensibus quasatos, permovens, omnes paene ad lacrymas excitat et abripit penitus. Denique aut perficitur vindicta, aut si qui sunt mortui, cum summo luctu sepeliuntur, aut orta bona rerum conversione gaudent omnes, laetique abeunt. — Et sic quidem altera tragoedia peracta, sequebatur fere altera. Etenim nec pauci aderant spectatores, sed subinde ad triginta millia excreverat eorum numerus, et sedebant non in aede quadam tecta, sed sub dio, inter amoenissima naturae spectacula, et a matutino inde tempore magnam diei partem transigebant, res subinde sibi invicem succedentes tragoedias spectantes, quas fere ad maiorem animi hilaritatem excipiebat deinceps satyricum drama. Quae ratio per plures adeo dies continuos repeti solebat (90). Quid censes, Luci! nonne haec egregia quaedam erant spectacula et festis popularibus celebrandis aptissima, in quibus animi relaxarentur, et acuerentur ingenia atque vere se expanderent? Ego certe in istiusmodi sacris contemplandis delector iuvenili illo vigore, et vera festivitate, qui Graecorum rebus omnibus in-

ines.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quae scirem, iam dixerim, nunc tamen me vincrum tenes. Mallem autem nihil dixisse; tunc enim corpus hoc meum catenis huic carceri alligasset, nunc linguam in ore vincis, et haeret illa immobilis prae pudore et inscitia.

L. Alia omnia, Marce! forte mihi persuadeas, illud persuadebis nunquam, te non rite de tragodia disserere posse: quod neque equidem credo, et vero contra expertus sum. Attamen, ut verè dicam, mihi semper ita visum est, illud artis esse fastigium, si quis artis regulas omnes bene observet.

M. Effugi, effugi, non tebebis me amplius artis istis molestisque regularum legumque vinculis! Quanto enim praestat arti natura semperque praestabit, tanto mihi placebit semper magis antiquorum nativa ratio, quam artis istius anxia cura. Recte vero pulchreque dixit Plato (91): „ Si quis, inquit, sine furore quodam Musarum ad poëticas fores accedat; putans ex arte se probum poëtam futurum, profanus ille erit ac profana eius poësis, quae, a temperante profecta homine, praefurentium poësi evanescet tota.” Quis vero his ipsis Musae tragicae sacerdotibus potuit maior excelsiorque adesse furor, quam qui in tragodiis omnibus velut bacchatur, quoque sensus interiores omnes effunduntur, poëseos, musicae saltationisque vi omni atque efficacitate? *L.* Ego

go vero haec omnia vehementer probo, quae et vere dicta videntur, nec sine furore a te prolata sunt. Sed quamvis naturae vigor in omnibus cernatur, non ideo tamen artis regulae negligendae mihi videntur. *M.* At vero, o optime! mihi videntur antiquae tragoediae nullo modo iudicari posse ex artis praeceptis. Nam si nunc nobis adstent illi ipsi Graecorum poëtae tragici, et dicant: Vos quidem ex artis legibus nos iudicare vultis, at vero nobis ad haec responde-
te: nonne debet unusquisque ex iis legibus iudicari, quae sunt in civitate sua, et contra non debet ex iis, quae non sunt? rogamus autem aliquid tale: num potuerunt ex Lycurgi aut Solonis institutis iudicari qui ante ipsos vixerunt Graeci, et sapientum illorum virorum proavi? — ad haec et similia, Luci! quid respondebimus? dicemusne, neminem iudicari nec poenis affici oportere, nisi secundum eas leges, quas ipse cognoscere antea potuerit? *L.* Videtur. *M.* Sed dicant forte illi tragici: Tu vero ignominia nos afficis, quae est poena libero homini gravissima, quandoquidem legibus non obsecuti sumus, quas nec ipsi cognovimus, nec quisquam nostra aetate aut antea tulerat in hac literarum republica! — Quid illis respondebimus, Luci! si ita dicant. *L.* Iniuste me egisse, nisi forte illi aliunde leges illas cognoscere potuerint. *M.* At

vero, reponant, nos, o boni viri! ex nulla alia re leges nostras haurire potuimus, nisi ex maiorum institutis moribusque iis, qui in unaquaque civitate, ubi nullae sunt leges scriptae, legum vim habere solent. — Hoccine concedamus Luci? *L.* Concedamus. *M.* Rogent ergo: Quamnam vos igitur censetis ex patrum nostrorum institutis fuisse tragoediam, ex qua leges nostras hauserimus? — Ego vero, Luci! nunc nihil dicam, tu iis responde. *L.* Videntur mihi in tragoedia magnorum virorum fortunae ita referri ut non historia narretur, sed ipsae res effingantur ad vitae communis similitudinem, et coram accidere et geri censeantur. *M.* At vero, dicant, magnopere erras, o optime! nihil enim istius generis nos nec iuvenes didicimus, et vero nesciebamus, quid tandem esset poësis dramatica, quippe quam nemo ante nos tractasset. Sed inde a tenera aetate adfuimus choris Bacchicis, in quibus heroum fortunae cum narrabantur poëticae, tum etiam maxima vi musices celebrabantur, tum denique ipsi interdum imitatione effingebantur heroës. Quamvis igitur hanc imitationem actionemque cum saltatione coniunctam auxerimus universe, tamen in narrando et canendo antiqui chori rationem retinimus. Quod si ergo minus omnia censeas ad artem quamdam dramaticam esse conficta, aut non

ha.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quaeras. Hi enim in narrationibus poësia eximiam, in choris musicam et saltationem, et vero in colloquiis ipsis et poësin adhibebant, et musicam, et actionem tam incitatam, ut vera esset saltatio dicenda. At vero, Luci! videntur mihi pleraeque istae regulae ex recentiorum demum ratione petitae. Sunt autem horum tragoediae non musica, sed poëtica spectacula et plane historica; quippe orta ex historiae quibusdam et rerum gestarum simulacris (93). Quamobrem in his universe neque chorus adest, et prodeunt histriones, non ut aut narrent, aut canant et saltent, sed ipsi semper agant et actionem quamdam oculis subiiciant (94). Et est omnino recentiorum tragoedia quaedam historiae effigies; quare apud hos requiritur, ut et hominum mores rite pingantur, et res ipsae non narrentur, sed oculis subiiciantur, neque quicquam aut fiat, aut dicatur, aut agatur, nisi quod verisimile sit, et eodem modo possit et dici et fieri in communi hominum vita. Etenim sine veritate, aut, quae huic proxima est, verisimilitudine, nulla historiae imago esse potest. Hinc ergo repetenda est tota illa ars dramatica, qua res ipsae in scena agi et revera accidere videantur. Recentiores igitur ipsas res et historiam imitantur, antiqui vero heroës virosque, quorum narratur fortuna: illi rerum gestarum effingunt simulacra; hi hominum: illi ipsos mores pin-

gunt, qualesque ex iis moribus actiones consequantur et effectus, oculis subiiciunt (95); hi ipsas fortunas enarrant, qualesque in iis fortunis sint hominum sensus et affectus et studia declarant, cum ipsorum et vultu, et voce, et corporis totius motu imitando, tum vero omnium maxime per vim musices et saltationis: illi omnia ad vitae familiaris similitudinem adigunt; hi contra saltando cantandoque ea perficiunt, quae ratio quamvis ut iucundissima, ex familiari hominum consuetudine expressa non est. Denique Graecorum fabulae sunt simplicissimae et fluminis instar placide, sed cum maiore semper vi et impetu prolabuntur; in recentiorum vero dramatis uti in labyrintho oberras, ubi nec Ariadneo saepe filo exitum tibi parare possis. Verbo: antiqua tragoedia e choro orta musicae, poeseos saltationisque efficacitate animum movet; recentior tragoedia, e spectaculis historicis orta, artis dramaticae praestantia admirationem excitat. Itaque antiqui a recentioribus arte vinci possunt, natura non possunt: etenim in exprimendis naturae sensibus non naturam imitari, sed ipsi eam exprimere videntur (96).

Et sic quidem, mi Luci! de tragoedia antiqua dixi, quae, ut mihi videtur, non ex recentioris tragoediae regulis et artis praeceptis iudicanda est, sed tota dimetienda ex

antiquorum chororum ratione, quorum adeo vigorem poëticum et vim musices saltationisque semper retinuit. Quae ipsa musicae et saltationis vis quantam habeat praestantiam, nos quidem vix perspicere possumus: haec enim utraque ars, si pauca excipias, in omnibus referri coepta est ad levius quoddam animi oblectamentum: quae tamen utraque apud Graecos maxima pars erat ipsius institutionis et educationis puerorum (97). Graeci enim utraque illa utebantur, non tam ad animum relaxandum, quam potius ad sensus suos exprimendos: quos ergo si in aliorum hominum animos velut transfundere vellent, rhythmici harmonicaeque suavitate et quasi flumine eos effundebant. Sunt enim quidam et soni et gestus in homine naturales: aliam vocem habet iracundia, aliam amor, miseratio aliam, cumque voce ipsa semper mutatur corporis habitus. Et vero omnis motus animi suum quemdam a natura habet vultum et sonum et gestum, totumque corpus hominis et eius omnis vultus omnesque voces, ut nervi in fidibus, ita sonant, ut a motu animi quoque sunt pulsae (98). Quod si vero hi ipsi vocis soni et motus corporis per harmoniae numerorumque sensum ad venustatem suavitatemque compositi musicam effecerint et saltationem (99); intelligitur quantam haec utraque vim habeat ad

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

da, saltationem habebant, ut hodieque nulla certa modulatio aut metrum constitutum in Hebraeorum carminibus inveniri possit (102). Graeci vero ordinem magis animadvertere coeperunt, et ad certam magisque compositam, et artis ope excultam, rationem pervenientes, certa saepe metra et magis ordinatam harmoniam induxerunt. Sed vel sic tamen in nonnullis carminibus, in quibus non alienos aut imitatione confictos, sed suos ipsi sensus significabant, liberiori quadam et musica et saltatione atque rhythmico usi sunt. Itaque uti Pindarus

— *per audaces nova dithyrambos*

Verba devolvit, numerisque fertur

Lege solutis:

sic et in choris tragicorum difficillimum est aequabilem quemdam et certum indicare numerum. Quod autem in Orientalium poësi antiqua nondum habebatur, id effecerunt Graeci, ut imitationem inducerent, imitatione exprimerent alienos sensus, fictosque hominum affectus: unde ipsa orta est poësis dramatica. Neque in poësi tantum, sed in cantu etiam et gestu imitationem induxerunt, unde exstitit lenior illa musica et saltatio mimica choris dein addita, quae adeo certis quibusdam aut iamborum aut trochaeorum aut alius generis metrorum numeris contenta est. Uti enim

enim in omni re vincit imitationem veritas (103), sic quoque in iis partibus, quae verum animi sensum indicant, id vero est in choris, vehementiores quidam vocis et corporis motus habebantur; in ceteris, quae imitatione efficta erant, leniores minusque incitati. Et sic quidem ab effusa illa velut libidine sonorum atque motuum ad temperatam musicam progressi sunt Graeci.

L. Progressi sunt, dicis? Mihi vero potius videntur retrogressi; sic enim vis musicae atque saltationis imminui coepta est. *M.* Artes ipsas si spectes, retrogressas esse assentior; sed si ipsum attendas hominum ingenium, progressum quemdam hac in re videre mihi videor. Infantiae enim proprium est, ut verus quidem sermo vix habeatur, soni tantum proferantur, et gestus, et motus incompositi. Quo vero magis ad rationis usum progrediuntur et homines, et ipsae etiam gentes, quoque simul magis sedantur affectus, eo fit lingua verborum flexione et accurato usu ordinatior, grammaticum quemdam acquirit habitum, faciliusque et scribi potest, et sine dicentis aut voce aut gestu intelligi; sed una cum lingua vox etiam ipsa et gestus et motus ad ordinem rediguntur, neque tam sunt vehementes, sed temperati magis atque sedati (104). — Attamen egregie mihi videntur egisse

se

se Graeci, quod et chorum ipsum et musicantem
 atque saltationem retinuerint semper in tragoedia,
 quippe composita illa ad sensus affectusque sig-
 nificandos et ad movendos animos. Etenim huius
 actioni atque cantui quaedam inest vis a natura
 data. Verba, quamvis sint poëtica, vix ali-
 quem commoveant: actio vero, quae prae se
 animi motum fert, omnes movet (105). Cu-
 ius rei umbram quamdam et levisimum sonum
 percipimus in oratorum nostrorum voce atque
 gestu, quorum verba, si legantur, nonnullis
 forte persuadent; quae, si et dicantur bene, et
 probabili corporis motu proferantur, animos
 omnium movent. Est enim actio naturalis qui-
 dam quasi sermo corporis, sensuum velut vo-
 cem sonumque exprimens animique commotio-
 nes effingens oculis. Quare, Luci! mihi vi-
 dentur haec, quae nos nunc habemus, tragico-
 rum Graecorum carmina esse quaedam inani-
 mata corpora, quibus vitam vigoremque, et
 paene animum, dabant musica atque saltatio.
 Qua utraque arte factum est, ut non modo in-
 terna ratione et verbis atque dictione, sensibus
 esset plenissima tragoedia Graeca, sed externa
 quoque forma et cantu atque gestu, sensuum af-
 fectuumque vim maximam indicaret.

Et talis quidem tamque eximia existit tragoedia
 e festis Bacchicis, in quibus cum se expande-
 rent

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Lucius. Ego vero nunc oculis videre mihi videor, magnam nobis itineris partem iam esse peractam. Nam quamvis nunc frondibus arbores, campi gramine destituantur, et omnia hiemali quodam sopore consopita faceant; tamen, nescio quomodo, videtur mihi universe maior adesse vigor in plantis et arbusculis, quam qui circum nostram Amstelodami urbem cernitur. Praesertim in his regionibus me delectat arborum excelsitas, et quaedam maiestas: qualis est earum, quas nunc videmus, arborum, quarum egregie in aqua velut in speculo reflectitur umbra. *M.* Est profecto propter maiorem soli altitudinem quaedam maior excelsitas in arboribus, quae mihi quoque saepe ambulanti delectationem praebuit. Sed ne, quaeso, urbis patriae oblectamenta vituperes! Mihi certe navium illarum continua cum fluctibus agitatio,
 et

et ipsius maris spectaculum non minus subinde placuit. Et habet etiam aquarum contemplatio delectationem suam. Sed hoc loco arborum ad fluminis huius ripas sese efferentium quaedam est pulcritudo eximia, cum praesertim omnia solis fulgore laetiora sint et hilariora. *L.* Esto: sed, ut dixi, oculis iam video, quam procul ab urbe nostrae vehamur; nam mente aut cogitatione illud nondum percipio, aut ullo modo sentio. Tam enim mihi placuit tua disputatio, ut tempus non praeteriisse mihi videatur, sed avolasse. *M.* Age, si quid praeterea habeas, quod aut dicas aut moneas, noli dissiteri, dic modo. Nam videris me clam admonere, ut ad dicendum redeamus. *L.* Ego vero de antiqua tragoedia nihil habeo, quod aut addam aut amplius quaeram. *M.* Quid igitur? *L.* Initio dicebamus de Vondelii fabula, *Gysbrecht van Aemstel*: nunc autem a te petam, ut si possis mihi exponas, qua in re antiquis ille sit similis aut par habendus, aut qua in re iis cedat. Potes autem certissime, nam, ut dixisti, Vondelium magni aestimas. *M.* Difficillimum hoc quidem est: nam in omni re videndum est, unde ea originem ceperit, et qualis sit pro temporibus et locis, quibus est orta. Itaque quod dicebamus modo, ut de arborum pulcritudine et maiestate iudicemus, videndum num ex altiori hoc solo fiat or-
tae,

tae, an vero ex depressiori Amstelodami regione. Et sic quoque in poësi attendendum est ad populi et temporum rationem, num ex Graecis hominibus an ex aliis sit orta, et qualibus illis, et quo ingenio praeditis. — Sed iam sentio quid tibi velis, nam non hoc cupis, sed ut ipse depromas, quod animo reconditum habes, quodque iam initio itineris nostri volebas dicere: et ideo me admones, ut ad disputationem revertamur. Itaque iam dic, lubenter te dicentem audiam.

L. Non hoc est, quod volo, sed ut tu, instituta Vondelii cum antiquis comparatione, de eo tuum mihi exponas iudicium. **M.** Recte: illud simulans me clam hortabaris, quo magis scilicet te orarem equidem, ut quod volebas dicere, me rogante et flagitante diceres. Ne vero cuncteris, sum enim te fortior; neque ego te hac navi dimittam, antequam quod promifisti perfeceris. Nam paria paribus rependo. **L.** Itaque ne me repugnantiae accuses, faciam, quod me cogis. Dicam autem sic, ut non quid pulcrum mihi videatur recenseam, sed potius id enarrem quod minus fortasse perfectum censeris potest. Quod quamvis non tam mihi profit, quam potius tuae causae faveat, dicentis in antiquis magis nativam cerni pulcritudinem; tamen ita nunc dicere lubet. Sunt enim tot a te pulcra enumerata, ut equidem illis paria proferre ex una tragoedia non possim.

Sic-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

dae intelligentiam. Huic autem prologo similes sunt ceterae narrationes, quae frequentissimae sunt in hac tragoedia, quaeque minus fortasse temporum et dicentium rationi conveniunt. Omnes vero pulchrae sunt: et ceterae forte non adeo sunt eximiae, sed nuncii illius narratio tam pulchra est, ut unumquemque semper in admirationem rapuerit, et celebritatem adeo apud omnes acquisiverit. Sunt enim omnia ita depicta, ut paene oculis ea adspicere nobis videamur: quod maxime cernitur in iis versibus quibus cruenta episcopi caedes describitur (4). Et omnino si qua est minor convenientia earum narrationum cum persona dicentis, iis praesertim temporum angustiis et periculis; hanc inconvenientiam paene obliviscimur, et facile poetae condonamus propter narrandi praestantiam et veram elegantiam. — Eodem autem modo equidem censeo de imaginum illo et comparationum ornatu et vi poeseos quae apud Vondelium singulis paene versibus occurrit eximia. Fuerunt enim qui hoc reprehenderent, nonnunquam nimis phantasiae fervori indulgisse Vondelium, ut adeo interdum non tam ipsae personae, quam poeta loqui videretur. Itaque Gysbrechti frater in maxima rerum anxietate versans, et urbis suae deplorans interitum, nimia quadam, ut illis videtur, poeseos vi sic lo-

loquitur de hostibus furentibus, ut eos comparet cum ventis, qui agmine facto configunt et aquarum vi propulsa aggeres paene perfrunt (5). In his vero et similibus locis egregiis malo equidem poëtae orationem audire, quam ipsarum personarum vocem, si minus pulcra dicant. Habet enim poëseos ornatus tantam apud Vondelium venustatem, ut, quidquid contra dicant isti, mihi semper eiusmodi loca magnopere placuerint. Praeterea tanta est sententiarum et copia et veritas in hacce tragodia, ut nihil equidem censeam aut pulcrius dici posse aut praestantius. Quarum si qui forte nimiam existiment esse multitudinem, maiorentque, quam in vita communi usurpari solet; videant isti ne omnem pulcritudinem e poësi demant. — Sed iam sentio me satis dixisse de Vondelio, nam cum vitia enumerare constituissem, virtutes potius laudare mihi videor et poëseos praestantiam.

M. Unum etiam hoc addere potuisses, Vondelium paucis exceptis fabulae constitutionem egregiam habuisse, in quo si minus Sophoclem est imitatus, fecit tamen *Sophocleo sua carmina digna cothurno*. Ceterum tu quidem nunc mihi videris non vitia quaedam numerasse tragoediae Vondelianae; ostendisti magis similitudinem quae Vondelio cum singulis Graecorum tragi-

gicis intercedit. Nam uti in fabulae constitutione et convenientia illa, quae cernitur in sermonibus dictisque ad hominum mores rite comparandis, Vondelius Sophocli saepe non cedit (6): ita in vi poëseos est Aeschylō simillimus; reliqua autem ex Euripide defumsisse mihi videtur, sententiarum pulcritudinem et prologi narrationumque rationem. Sententiae enim plurimae, ut dicis, in hac tragoedia occurrunt, quae partim rerum humanarum universam rationem spectant, partim aut Dei venerationem, aut etiam moralem hominum conditionem (7). Denique quo maxime delectabatur Euripides, si quam subinde sententiam interponeret, qua suorum temporum rationem perstringere posset (8); idem amabat Vondelius, qui suorum temporum rixas nimiamque in multis ambitionem interdum perstringere solebat (9). Neque minus Euripideam rationem refert longus ille prologus ceteraque narrationes, quibus Vondelius rerum gestarum historiam poëtice describere maluit, quam minus perfectam rerum notitiam tradere. Ceterum, ut dixi, illa vis poëseos, quae in Vondelio cernitur, mihi videtur Aeschylī dictioni esse simillima, et omnino in hoc genere pulcritudinis equidem neminem cognovi Aeschylō similiorem quam Vondelium, qui illi paene par est in poëseos ornatu (10). Pos-

sint

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Itaque nunc non dicam, quid Sophocleum, quid Euripideum, quid Aeschyleum videatur; sed quid sit in hac tragoedia universe Graecum. Discernendum igitur videtur id omne quod non ex ipsis tragicis, sed aliunde hausisse censendus est Vondelius, quodque ab universa Graecae tragoediae ratione diversum habet. Quamobrem ut antea de Graecorum indole quaesivimus, qualem illa vim habuerit ad constituendam tragoediae rationem, sic nunc de Vondelii aetate et proavis nostris dicamus: tum etiam uti de historia tragoediae Graecae disputavimus, sic nunc de recentiorum dramatum et maxime de Vondelianae tragoediae ortu et progressu disquiramus. Siccine rem probas? *L.* Vehementer probo.

M. Itaque cum antea de indole et studiis dixerimus, quae viguerunt maxime in Graecis, quo tempore ad formam rationemque suam perducta est tragoedia antiqua; agamus nunc de iis temporibus, quibus tragoediae Belgicae ratio constituta est, et ad perfectionem suam adducta. Et hoc quidem primum utrique illi aetati et Graecorum et maiorum nostrorum simile contingit, ut animorum in omnibus vigor esset maximus. Nam prouti Graeci animorum vigorem maximum prodiderunt in bellis istis pro patria gestis contra Persas, postea autem pacis artes et studia quae-

quaeque egregia ostenderunt; ita etiam maiores nostri primum vim suam exseruerunt in bellis contra Hispanos gestis pro patriae simul et religionis libertate; atque dein literis et artium genere omni excelluerunt (13). Diximus autem in Graecis illis se explicuisse maxime sensus morales et studia quaeque praestantiora; in his vero proavis nostris longe etiam excelsiora prisco illo tempore studia se prodiderunt, religionis purique cultus divini studium, et amor virtutis illius, quae non ex sensuum ardore profluit, sed a rationis imperio suam habet praestantiam et ex obedientia Dei praeceptis praestanda originem ducit. Verbo: tragicorum Graecorum tempore delectabat praesertim affectuum caritatumque et sensuum moralium iuvenilis vigor atque pulchritudo; Vondelii aetati longe excelsior placebat maiestas religionis Christianae, et sublimis illa ac plane virilis morum doctrina. Quae universae gentis nostrae indoles quantam illo tempore vim habuerit in poësin, docuit exemplum poëtarum, qui *Rhetorici* (14) vocabantur, quique solebant ludis quibusdam publicis malos hominum, praesertim Sacerdotum, mores exagitare et verae virtutis probitatisque Christianae praestantiam commendare (15). — Hanc igitur excelsiorem indolem referens Vondelius, tum demum perfec-

tam fore tragoediam suam existimavit, si pietatis et verae virtutis probitatisque Christianae pulcritudinem depingeret, vitiatorum contra et impietatis ostenderet deformitatem. Itaque cum antiqui sensus tantum hominum et amabiles illos affectus celebrando animos spectatorum moverent, Vondelius maluit docere simul et delectare proponendis admirabilibus quibusdam virtutis exemplis iisque imitatione dignissimis.

Quantam enim pietatem Deique reverentiam prodit Gysbrechtus in medio animi fervore! (16) Quam generosum et Christiano homine dignum animum ostendit, dicens invitum se inimicos nominare eos, qui, implacabili odio ducti, gladios ipsius sanguine commaculare cuperent; se vero malle Dei iustissimi benignissimique curae sese committere! (17) In quo est observatu dignum, istud vindictae studium ex nimia quadam et ultra fines effervescenti suorum caritate ortum, quod in Graecis tragoediis ubique occurrit, apud Vondelium non haberi, aut, si habeatur, vehementer damnari, quippe virtuti Christianae contrarium (18): quacum longe magis conveniat vera illa animi magnitudo, qua Gysbrechtus inimicissimis etiam hominibus et astuto illi atque infestissimo antea hosti Vosmaerio, si minus prudenter, ac generose ma-

nem

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

lapsi adorant, et precantur ut sibi propitius esse velit (26). Tandem vero ad eos accedit Angelus, qui ipsis persuadet esse fugam capiendam et in exilium eundum: sic ferre voluntatem Dei. Quo audito: „ Sequimur, aiunt omnes, Deique ius sui obtemperare parati, hanc miseram patriam linquimus” (27). Sed praeterea his omnibus virtutibus contraria etiam vitia, neque illa ex fato quodam orta, uti saepe apud antiquos, sed ex ipsis hominum moribus repetenda, impietatem et voluptatum turpitudinem tam efficaciter depinxit Vondelius, ut nemini profecto non horrenda videantur (28).

Sed quid plura? In omnibus enim tragoediis morale quoddam propositum habuit Vondelius: quod ipse etiam docuit, cum solet in tragoediarum titulis addere, quid maxime iis morale inesset, cum *Palamedem* dixerit *sive innocentis caedem*, aut *Phaëtonem* *sive temerariam audaciam*, aut denique *Adonian* *sive perniciosam ambitionem*. Et omnino in ipsam fabularum constitutionem recentiores moralem rationem induxerunt, neque delectare tantum, sed docere simul suis tragoediis voluerunt. Etenim apud antiquos si qua moralis etiam doctrina accederet, haec non in universa fabula aut exemplis eorum qui inducuntur quaerenda est (29); sed unice in sententiis, quae sub-

inde interponuntur. Vondelius vero aut impiorum hominum insidias pingit (30), aut his verbis nos monet:

Discite iustitiam moniti et non temnere Divos (31).

Aut etiam virtutis praemia in eius tragoediis exhibentur (32), aut impietatis poenae (33); aut inconsiderantiae (34) mala pinguntur et audaciae (35); aut fortitudo cum pietate coniuncta (36), aut castitatis pulcritudo (37), aut contraria huic impudicitiae turpitude (38), aut nimia imperii cupiditas (39), aut *infidos agitans discordia fratres* (40). Denique nihil Vondelio videbatur dignius, quod semper hominum mentibus velut inculcaret, quam rerum terrestrium inconstantia et fortunae varietas, quo magis discerent homines a rebus hisce fluctuantibus et incertis animum avocare ad certa illa et immutabilia, quae cum virtute et religione sunt coniuncta (41). Qua cogitatione ut nihil sublimius est in morali doctrina, ita nihil excelsius potest in tragoedia doceri, quam idem illud quod semper docere voluit Vondelius, qui adeo hanc ob causam tragoediis suis omnibus praeposuit sententiam: *Suae cuique vices* (42). Et hanc quidem doctrinam omnium maxime spectasse mihi videtur Vondelius in illa de qua nunc agimus tragoedia

dia *Gysbrecht van Aemstel*. In hac enim omnia sacrum quemdam habitum referunt; sunt omnia ita proposita, ut Dei in iis voluntatem veneremur, divinamque suspiciamus Providentiam in bonis aequae et malis sapientissime agentem: rerum vero humanarum inconstantia paene ob oculos ponitur in subita illa urbis clade, qua pulcherrima omnia, brevi tempore in fumum cineremque conversa, ventis auferuntur atque pereunt (43). Cum vero, in tanta inconstantia fortunae, sola constans sit virtus et vera probitas, sibi que ipsa sufficiat; hanc divinam virtutem, uti diximus, per totam tragoediam proposuit poeta. Itaque Vondelius hanc in hoc carmine doctrinam moralem docuit: in secunda fortuna Deo esse gratias agendas, in adversa Dei auxilio fidendum: et quidquid accidat, id quod Deus voluerit, patienter ferendum et aequo animo Illius ius sui esse obtemperandum.

Quare, mi Luci! cum antea in Graecorum carminibus summam observaremus affectuum vehementiam, paremque morum levitatem et adolescentiae quemdam vigorem, ipsiusque naturae simplicitatem amaremus in heroibus Graecis; nunc ille amor in admirationem convertitur venerationemque virtutis. Est enim in Vondelii personis virilis quaedam gravitas: affectibus et sensuum impulsioni sese tradere nolunt, rationi prae-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

profectius quoddam inesse ingenium, et magis adustum magisque virile, quam in Graecis. Horum enim tragoedia sensuum moralium et affectuum amabilitatem refert; sed simul eorundem vitia et iram, cumque illis coniunctam levitatem; recentiorum contra et Vondelii tragoedia habet ipsius rationis et verae probitatis virtutisque omnino Christianae excellentiam et perfectionem (45). Quae cum sit Graecorum et recentiorum Vondeliique diversitas, aliam utrorumque tragoedia rationem habet. Nam cum utrique adversam pingerent fortunam, Graeci ea usi sunt, quo magis elucerent affectus: apud Vondelium vero ipsa effulget virtus et constantissima probitas, eique contraria impietas atrocitate sua ostenditur. Uti enim sensus hominum praecipue cernuntur in rebus adversis, pariter quoque vitia multa in iisdem grassantur: ipsa autem virtus sibi sufficiens, a nulla re pendens, in maxima rerum inopia summam ostendit praestantiam suam, et est omnino admirabilis. Etenim vir bonus secundis in rebus est reliquis fortunatis hominibus similis, in adversis unus in paucis praestantissimus videtur. Itaque quo magis in hac, de qua agimus, Vondelii tragoedia increscit rerum adversitas, eo magis hostium impietas saevusque furor et horrenda adeo crimina narrantur, contra Amstelodamensium civium, malo increscen-

te,

te, increfcit vera constantia, certumque confilium, quidquid Deus velit, patienter ferendi: Tandem tota urbs evertitur, omnia vafantur atque delentur, Gysbrechtus vero nulla re commovetur, quominus in praeflandis officiis maneat constantiffimus. Etenim Vondelio videbatur tragoedia ideo efle instituta, ut quid honeftum, eflet, quid turpe, doceret, exemplisque ex hiftoria petitis veram hominibus commendaret fapientiam (46). Itaque quod aliquando fomnia-
verat Plato et obfcure fignificaverat dicens: tum demum probandam fore tragoediam, fi verae probitatis exempla contineret: illud, tu quidem, divinae poëta! effecifti, veram in tragoediis effingens virtutem, veramque fapientiam! (47) Nonne autem tibi iam videor, optime Luci! fpiritu quodam poëtico ducti, et paene dithyrambos dicere?

L. Tu vero, uti iam faepius, nunc denuo Mufarum auxilio iuvari mihi videris.

M. Et nunc quidem earum ope praefertim indigeo: et animis iam opus eft ad navim propellendam: funt enim difficillima loca, per quae nobis nunc iter faciendum eft, et praeterea valde tenebrofa. Venio enim ad hiftoriam tragoediae Belgicae, quam enarrandam in me fufcepi audacter. Sed progrediendum. Quamobrem ut antea ad primos Graecorum choros retrogres-

si sumus, sic et nunc ad antiquiora gentium Germanicarum tempora redeamus. Et est hoc quidem primum observatu dignum: nam ut tragoedia Graeca e festis Bacchicis orta est, sic quoque ludi Germanorum scenici e festis religiosis exstiterunt. Etenim antiquissimis gentium Germanicarum temporibus, cum nullus etiam tum ingenii cultus apud eos haberetur extra Clerum et Sacerdotes: populo effingi solebant historiae sacrae, ad festa Christiana pertinentes. Qualia historiae simulacra primum, ut videtur, tabulis pictis tradebantur, deinde vero mutis quibusdam personis, res gestas effingentibus per habitum, vestitum et cetera omnia, quibus possent oculis hominum subiicere ipsas, quales accidissent, res gestas. Quae cum agerentur primum sine voce aut motu corporis ullo, procedente tempore accessit iis quaedam personarum actio et sermo. Atque hi *ludi mysteriorum* dicti aut in aede sacra, aut prope eam in hortis agebantur ab ipsis Sacerdotibus. Et sic quidem aut Christi incunabula efformabantur, aut ipse etiam Ille in cruce pendens, aut sanctus aliquis cruenta morte defunctus effingebatur. Quae cum saepe sine ullo sermone agerentur, erant omnino picturae instar confecta, aut operum quorundam a statuatio effictorum simillima (48).

Est ergo Graecorum hac in re et gentium Germanicarum

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

: Etenim illi ipsi recentiorum sacri ludi sensim
 sensimque ex aedibus sacris in publicum deduc-
 ti, et a Sacerdotibus ad alios quoscunque poë-
 tas et privatos delati, scenam nostram consti-
 tuerunt; unde etiam ratio patet, quare recen-
 tiorum antiquissimi ludi scenici sacras contineant
 historias. Nam cum ex mythologia sua Grae-
 ci tragici ea desumissent, in quibus elucerent
 sensus quique morales; pariter recentiores poë-
 tae, Vondelii maxime aetate, e S. Codice is-
 tiusmodi facta desumserunt, quae veram osten-
 derent pietatem erga Deum, virtutemque il-
 lam, quae praeceptis divinis est consentanea,
 quaeque eadem illo tempore omnium videbatur
 pulcerrima. Quam rationem cum saepius ha-
 beat Vondelius; ipse magnus ille nostras Hugo
 Grotius divinum virtutis exemplum in tragoedia
 proposuit *Iesum patientem*. Quamvis autem
 procedente tempore non sacrae tantum, sed et
 aliae historiae effingerentur, mansit in iis semper
 illa ratio ludorum sacrorum. Etenim eius aevi
 poëtae, qui *Rhetorici* vocabantur, duplex ha-
 bebant ludorum genus, quorum alterum a mu-
 tis personis agebatur, alterum colloquiis qui-
 busdam cum ipsius rei effigie coniunctis contine-
 batur: utrumque autem vel e sacris literis pe-
 titum erat, vel certe, pro illius aetatis ratione,
 morale quoddam habebat propositum. Quod
 cum

cum saepe allegoriarum ratione fieret (50), inde factum est, ut in plurimis eo tempore fabulis ipsa aut virtus, aut pietas, aut vitium, aut crimina, tanquam personae in scenam prodirent. Et ex his quidem Rhetoricorum ludis existit Vondelii aetate et constituta fuit tragoedia Belgica. Namque horum poëtarum schola Amstelodamensis aedem sibi extruxit, in qua deinceps agerentur isti ludi. Atque in hoc theatro prima fabula acta est haec ipsa Vondelii tragoedia *Gysbrecht van Aemstel* (51).

Quae cum ita sint, facile perspiciamus, qualis tandem futura fuisset Vondelii tragoedia, sine Graecorum imitatione. Nam cum tria maxime ex antiquis illis ludis sacris in scenam essent traducta, rerum gestarum actio, et quaedam earum effigies sive mutis personis sive colloquiis facta, denique religiosus aliquis fabularum habitus; haec profecto formam constituissent tragoediae nostrae, nisi Graecorum accessisset imitatio. Et vero talem habuerunt originem Franco-Gallorum tragoediae, quae cum primum ludi plane historici essent, postea, quamvis ad maiorem poëseos vim increscerent, manserunt tamen semper spectacula historica, quorum omnis praestantia est in rerum gestarum actione, ita efficta, ut virtutis excellentia et vitii foeditas ex ipso pateant rerum eventu (52). Quamvis ergo in multis Graecos

imitatis sit Vondelius, in plurimis tamen referre sui temporis rationem; quae adeo rite tenenda sunt, si velimus eius tragoediam ad Graecorum rationem exigere. Et primum quidem, quamvis haec, de qua dicimus, tragoedia ex libris sacris petita non sit, ipsam tamen historiam, quantum potuit poëta, ad sacram religiosamque rationem accommodavit. Ex quo accidit, ut maxima pars fabulae contineatur iis, quae aut ad monasterium aguntur, aut ab ipsis Sacerdotibus dicuntur, aut denique de aede sacra eiusque ministris referuntur ab aliis (53). Et propter eandem causam poëta eam rem factam esse finxit festo quodam die Christianorum et in media celebratione nati olim Christi. Quamvis enim huic rei fingendae ansam praebere potuerit Vondelio Virgilius, qui etiam in Troiae interitu festum aliquod memorat; mihi tamen videtur tam magno studio in hac re versatus esse poëta, propter suam aevique sui cogitandi rationem. Quare Vondelius urbis nostrae interitum depingens choros interposuit, egregios illos ad divini Conservatoris laudem, minime tamen cum ceteris narrationibus et urbis clade coniunctos (54). Quae sacra ratio repetenda est ex illorum temporum et ipsius Vondelii opinione, existimatis, tum demum pulcrum esse spectaculum, si religionis Christianae in eo haberetur comme-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

cerentur. Quo quidem consilio effinxit illud spectaculum caedis, in sacra aede factae (55). Cuius ratio cum ex antiquis illis mysteriorum ludis, aut posteriorum Rhetoricorum spectaculis desumpta sit, neque ullam vocem audis, neque illum cum voce coniunctum corporis motum vides, sed res ipsa ita effingitur, ut dubites, hominesne videas an statuas, et ex lapide excisam illius caedes effigiem. Quod ipsum cum Vondelio maxime placuerit, quantopere tamen a Graecorum ratione diversum sit, sponte patet. Neque vero minus in eo mihi videtur a Graecis differre Vondelius, quod tragoediam consideravit, non tanquam spectaculum musicum, sed tanquam spectaculum historicum. Etenim poeta eo unice proposito hanc confecit fabulam, ut, cum novum aedificaretur Amstelodami theatrum, civibus suis historiam antiquam etus urbis exhiberet, quod ut rite ageret, exemplum sumsit ex Virgiliti Aeneide et Troiae interitu (56), ad quam epicam rationem tragoediam suam accommodavit. Cui rei cum simile quid conaretur efficere Aeschylus, alio profus modo id peregit. Nam cum vellet Graecorum de Persis victoriam celebrare, non ipsius victoriae effigiem dedit, sed Persas potius induxit de patriae suae interitu lugentes, quod longe magis est musicae consentaneum (57). Vondeliusq

Contra hanc praecipuam sibi legem scripsit, ut antiquae urbis historiam traderet. Quamvis enim chori carmina interpolauerit, quae ipsa vehementer dubito num vere dicam musica; longe tamen maximas partes agunt ceteri histriones, narrando colloquendoque: quos eodem modo excipit chororum cantus, uti apud Franco-Gallos et apud nos etiam actorum partes excipit musica, ab ipsa fabula seivneta. Quamobrem apud Vondelium chorus intermedius tantum est, et quasi adventitius, quo demto, naturam tamen suam tragoedia servat, neque ullo modo mutilatur: est enim spectaculum historicum, in quo et abesse et adesse musica potest. Qua in re quantopere haec tragoedia a Graecorum dramatibus differat, facile sentis. Ne vero mireris, mihi Luci! quod Vondelius hanc musices viae minus sit imitatus. Haec enim uti universe maxima in omnibus erat apud Graecos, ita apud nos in ceteris parva esse solet; dominatur in sola laetitia, et hilarioribus festis, atque ad animum relaxandum pertinet.

Itaque ex minori recentiorum gentium erga musicam amore factum est, ut tragoediae non sint musica certamina, neque chori rationem referant, aut pertineant ad cultum sacrum, et ad Deum cantu et saltatione celebrandum. Contra, Vondelii aetate Rhetoricorum ludi certant-

na erant, in quibus praemium reportabant ii, qui aut quaestionem aliquam solvisent optime, aut qui maxima pompa et scenae ornatu rerumque effingendarum solertia ceteros vicissent (58). Ex qua observatione intelligitur, quare neque apud Vondelium, neque apud plerosque recentiores tantus sit aut cantus aut corporis motus, quantus apud Graecos. Namque apud hos vocis sonus efficacissimus erat, vehementior corporis actio: quod utrumque musicae saltationisque summam vim tragoediis addebat. Apud nos vero vox ipsa histrionum eorumque actio ad oratorum dictionem gestumque accedit, nisi forte in eo differat, quod cum versus dicantur, aliqua in his sit harmonia maior, et rhythmus aliquis, atque levisimus cantus et perquam obscurus.

Quamobrem, mi Luci! quo magis hanc Vondelii tragoediam considero, eo magis mihi persuadeo, habere eam longe plurima, quae, si ad universam tragoediae Graecae rationem exigantur, diversa ab ea sint, nec raro ei plane contraria: quae cum habeat ille cum ceteris recentioribus tragicis aut partim aut prorsus communia, ea repetenda censui ex ipso gentium recentiorum ingenio atque historia. Spirant haec autem, ut mihi quidem videtur, excelsiorem quamdam indolem, magisque virilem referunt habitum. Nam ea ipsa maior gravitas tragoediae

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Dei voluntas. Itaque Vondelii tragoedia: et interno et externo habitu sedatum magis animum ostendit et iudicio temperatum rationis; Graecorum tragoedia affectuum vigorem habet et effusam magis musicam ex affectuum vehementia ortam. Verbo: Graeci in omnibus sensuum ardorem ostendunt, et vigorem adolescentiae; Vondelius ad rationis perfectionem accedit et virilem maturitatem. Sed finem nunc imponam huic orationi, et iam me huc pervenisse gaudeo; maximas enim nunc itineris difficultates superavimus. Quare paululum a labore desistamus, respicientes in cursum illum, quem iam peregimus.

L. Et vero suavis ille respectus mihi accidit; tibi vero longe suavissimus, qui me huc perduxisti.

M. Itaque cum Graecorum tragicam Musam puellae similem dixerimus, aut Dianae apud Homerum, quae saltat in campis et canit cum nymphis, pulcris puellis, ipsa longe pulcherrima; haec contra Vondelii Musa Veneri illi Virgilianae similior est, quae *vera incensu posuit Dea*. Neque enim aut canit semper, aut saltat, sed matronae iustar gravitatem quamdam habet atque maiestatem. Cumque Graeca illa Musa affectus quosque amabiles in facie vultuque ostendat, haec contra velut matrona quaedam

dam vitii contentum et virtutis sublimitatem in
 excelsa fronte gerit. Neque tantum oblectat,
 sed simul etiam docere studet; nisi forte dicas,
 hoc esse oblectamentum omnium maximum, si
 hominum animi ad virtutis admirationem rapiantur
 et sui maxime sensu elati ad probitatem ducantur
 et veram Dei obedientiam (59). *L.*
 Magna profecto in Vondelio fuit animi excelsitas,
 et, ut bene dixisse mihi videris, matrona
 quaedam est illius Musa, non levis aliqua puella.
 Itaque hac sensuum sublimitate Graecos superat
 Vondelius: nonne? *M.* Plane tibi assentior.
 Et omnino uti in artibus, ita etiam in
 hominum moribus apud recentiores gentes est
 quaedam excelsior ratio. Minus hae palam
 sensibus se suis libere tradunt, ratione magis
 reguntur, neque pulcrum amare solent, nisi in
 eo, quod simul bonum sit sanctumque. *L.* Est
 igitur hac in re Graecis potior habendus Vondelius?
M. Et hoc quoque concedendum videtur.
L. Cave vero, mi Marce! ne tibi ipse contradicas.
 Memnistine adhuc, quodnam totius huius
 disputationis initium nobis fuerit? Sed, si
 vis, ipse in memoriam id tibi revocabo. Dicebas enim,
 in Graecis omnium maximam esse pulcritudinem,
 qualem Vondelio tu praeferebam, quod cum ego negarem,
 inde disputatio haec nostra exstitit. Nonne tale quid
 re-

recordaris? *M.* Recordor, sic factum est:

L. Nunc vero dicis, esse excelsius quid in Vondelio quam in Graecis. Et vero pro eo, quod es; pulcri et amore et iudicio sano, quod excelsius est, idem etiam praefendum putabis?

M. Tu verò, callidissime! neque Ulyssi nec Vosmaerio etiam Vondeliano cedis solertia: nam laqueis expansis nunc, meorum verborum sono repercusso, me allicere studes et irretire. Sed feliciter nunc accidit, ut tuas artes antea perspexerim: neque iterum me in angustias rediges.

Habeo enim quod tibi reponam. Dic vero antea mihi: nonne puellas et tu quoque amas?

L. Imo vero amo magnopere. Sed ne me argutiis tuis a via deducas; de Vondelio enim, non de puellis, dicimus. *M.* Hoc vero etiam respondeas: nonne eas magis amabiles et pulcras dicis, quam gravem aliquam matronam: et hanc reverentia, illas amore prosequaris?

L. Recte de me censes. *M.* Etenim in puellis maior est alacritas, et habitus motusque vigor, et elegantia, et praesertim maior sensuum efficacia, et naturae simplicitas: nonne?

L. Et omnino, ut iam dixisti, magis sunt amabiles.

M. At vero haec eadem mecum consentis in Graeca tragoedia longe esse praestantiora, musices suavitate saltationisque elegantiam, et vero sensuum amabilium omnium commendationem,

et

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

antiquorum lectione profecerit Vondelius; qua factum est, ut ille inter primos fuerit, qui allegoricas personas, in Rhetoricorum ludis frequentissimas, a poësi et scena auferret; utque eius poësis purior fit et magis sincera. Mitto, quid ex Aristotelis aliorumque de Graeca tragedia scriptis didicerit poëta, quo magis morum sermonumque diversitatem in diversis personis observaret, et actionis temporisque et loci, quam dicuntur *unitatem* diligenter expeteret. Quamvis enim in *Gysbrechto* scena aliquantum mutetur, manet tamen semper in eiusdem urbis vicinia (61). Praeterea et egregia illa Vosmaerii agnitio, qui cum primum amicus videretur Gysbrechto factus, postea ut intestissimus eiusdem hostis cognoscitur; et subita illa rerum fortunaeque conversio, qua in summum infortunium omnes coniciuntur: haec igitur et alia similia Vondelius ex artis praecipitoribus petere potuit (62). Nos nunc de iis dicimus, quae universae rationi utriusque goediae Graecae convenientia habet poëta. Et primum quidem fabulae simplicitatem, eiusque proponendae rationem, qualis apud Graecos erat, imitatus est Vondelius. Ceteri enim recentiores tragici univérse perquam implicatas habent fabulae constitutionem; at Vondelius simplicissimam. Nam praeter agnitionem fortunaeque conversionem, quas saepe etiam Graeci ha-

habent, res omnes facillime prolabuntur, nihil
 iam obicitur impedimentum, vix ulla est re-
 rum implicatio, aut *nodus*, qui dicitur, *actionis*.
 Incrementum vero semper rerum infelicitas,
 donec tandem *Gysbrechtus* cum suis in exilium
 aufugere cogatur. Quod si modum spectes, quae
 haec omnia proposuit poeta, et hac in re anti-
 quorum refert rationem. Hi enim solebant ip-
 sos quidem homines dramatice proponere, res
 gestas vero et eorum fortunam poetice enarra-
 re. Contra recentiores ipsas res gestas oculis
 subiiciunt; in quo his similis est una huius tra-
 goediae effigies: quamquam haec tacita est, et
 sine colloquiis, qualia semper adsunt in Franco-
 Gallorum drammatibus. Sed praeter hanc rerum
 effigiem Vondelius ita Graecos imitatus est, ut
 res gestae ab eo narrentur in scena et audiantur
 poetice relata, non vero exprimantur per actio-
 nem et colloquia (63). In quo tamen obser-
 vandum est, hanc rerum narrationem apud Von-
 delium tragoediae partem occupare maiorem,
 quam quae solet esse apud Graecos. Quod or-
 tum exinde mihi videtur, quod Vondelius his-
 toriam maxime spectaret in suo carmine narra-
 dam; Graeci contra unice vellent sensus affec-
 tusque hominum exhibere; quo ipso factum est,
 ut ad animum movendum esset aptissima eorum
 tragoedia. Sed vel sic tamen ad animi quoque

com-

commotionem multa ex Graecis Vondelius desumfit. Nam cum illa urbis Amstelodami historia nullis fere sensibus amoris aut caritatis esset conspicua, poëta ex ingenio ipse suo Gysbrechti et fratrem et uxorem et liberos effinxit et totam familiam; ut posset sensus omnes naturales sub illorum hominum persona exprimere, atque effingere in scena (64). Atque ita quidem Graecorum imitatione ductus poëta historiam, quae nihil nisi politicas et bellicas res continebat, redegit ad familiae historiam, qualem Graeci in tragoediis suis referre solebant. Unde factum est, ut apud eum et sollicita uxor et moribundus frater et infelices cives et miseri liberi saepe audiantur in scena atque agant. Uti autem apud Graecos, sic quoque apud Vondelium, quo magis ad finem tragoediae procedis, eo et illa affectibus plenior est, atque tandem in ultima scena sensuum significatio tanta fit, ut nihil fere addi posse videatur ad animi commotionem. — Quae quamvis ita sint, potuisset tamen poëta propius etiam accedere ad Graecorum rationem. Nam cum moribundus in scenam proferatur Gysbrechti frater, pauca tantum ad huius rei luctum significandum proferuntur (65): cuius rei simile si accidisset in antiqua tragoedia, continuo omnes de eius morte lugentes triste quoddam carmen cecinissent. Pa-
 ri-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

illustratus lumine, et voce coelitus audita admonitus, ex mediis eripitur periculis, ad suosque redit? (68) Quid tandem effingi potest ad poëtas ornatum excelsius, quam angeli illius ad Gysbrechtum sermo, praedictionem continens suavissimam de futura Amstelodami gloria?

Itaque si quantum poëtas, tantam quoque musicae vim haberet haec tragoedia, egregie antiquorum rationem expressisset Vondelius. At vero, quod antea iam vidimus, universale apud recentiores canus in meram oratoris dictionem abiit, quod apud Vondelium non tantum in colloquiis habetur, sed in choris etiam; nisi quod unum chori carmen, ad religionem perti- nens, in aede sacra cantatur ad instrumentorum modulationem (69). Sed quod frequentissimum est in Graeca tragoedia, ut quotiescunque per- sonarum sensus increcant, toties canere incipi- ant et musicae vi sensus suos exprimant, id nus- quam in hac tragoedia invenio, nisi forte ali- quam eius rei levem similitudinem habeant pau- ci illi versus, qui dicuntur de mortuo Petro (70). Choros autem, quos induxit Vondelius, totos desumpsit ex antiquae tragoediae ratione, in qui- bus adeo per metri brevitatem et versuum nu- meros lyricae poësi convenientes, aliquam in- duxit musicam, aut certe hos versus cantui ap- tos reddidit. Nec potuit tamen eo pervenire

Vondélius, ut antiqui Graecorum chori rationem prorsus exprimeret. Hic enim et unus erat, et constanter in scena versabatur, cuius cantus, quamvis exceptus ille quidem a ceteris histrionibus, praecipuam tamen tragoediae partem constituebat, musica et saltatione animos hominum commovens atque omnia duceus. Contra apud Vondelium, ut iam diximus, adventitius est chorus et ceteris partibus additus atque subiectus. Quare neque unus aliquis est chorus, sed plures sunt cantantium turbae, neque in scena semper versantur, sed, uti ceteri histriones, in scenam prodeunt et, postquam dixerunt, decedunt: neque hi magis efficiunt praecipuam tragoediae partem, quam musica illa, quae aliis recentiorum dramatis interponitur. Praeterea autem plerique in hac tragoedia chori ad ipsam fabulam non pertinent, sed ad sacrum illud festum, cuius opportunitate accidisse haec res finguntur. Duo autem chori hic nominandi sunt, quibus ad Graecorum rationem proxime accessit poeta, alter virginum Amstelodamensium, alter principum virorum: uterque ad animum movendum aptissimus (71). Nam virgines illae prodeunt, dum gaudent omnes de hostium fuga et urbis liberatione. Canunt igitur et suorum civium fortitudinem Deique bonitatem celebrant, atque in magis etiam exprimunt id ipsum, quod in

prae-

praecedentibus scenis laetum acciderat. Atque eodem modo alter chorus mirifice facit ad sensus augendos: nam, dum Gysbrechti uxor de marito absenti queritur, metuitque, ne iam sit mortuus, chorus omni vi poëseos amorem conjugalem celebrat, et foeminae huius infelicitatem luet, Deumque precatur, ut saluum reducat Aemstelium.

Uti vero saepe apud nos a poësi seiungitur cantus atque musica, ita fere semper ei deest saltatio. In quo a natura paulatim defleximus propter affectuum temperantiam. Quodsi enim naturae consentaneum est, ut singulis verbis quidam peculiaris pro dicentis affectu adsit vocis sensus et motus corporis, verba autem in artem abeunt atque poësin; quidni eodem modo vox ipsa in cantum mutetur, motus autem corporis in saltationem? Itaque cum apud Graecos histrionum actio quoddam esset saltationis genus, incitatus in choro, in ceteris lenius, Vondelius contra actionem habet, quae vix ullam saltationis speciem refert, sed eloquentiae spirat gravitatem. Quamobrem illi ipsi choro, qui musica ratione cantatur, non magis adest saltatio, quam his hymnis, quos solemus in aede sacra cantare ad celebrandum Deum. Quae vero apud Graecos ad saltationem tota pertinebat vis imitationis, haec apud Vondelium ita a saltatione

ne

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

dubitant. Quid, quod Gysbrechtus ab arce defendenda ante non defistit, quam ipsius Dei iussu in exsilium abire cogitur! Idem vero fortissimus heros, qui in bello pro patria suscepto nemini parcat, ad suos reversus, est hominum omnium tenerrimus. Pro uxore et liberis carissimis et consanguineis ille magna omnia facere paratus est, mortem adeo crudelissimam pati, si iis possit prodesse (73). Idem quoque postea avunculum Gosewynum, senem venerabilem, ex instanti morte eripere conatur, eumque vult humeris ipse suis sublatum auferre. Quo recusante, ille in genua se coniiciens, atque orans: „Pater, inquit, ne, quaeso, hoc mihi ultimum eripias solatium: oro te per eum ipsum, cuius es sacerdos, oro te per Christum, ut mihi liceat te auferre!” (74) Tanta erga suos caritate affectus heros, postea pro uxoris liberorumque vita metuit. Sed quali eum ab imo fuisse existimemus, quum videret fratrem mortuum, mortique proximam uxorem, et filiam hostium libidini iam tradendam, et parvulum illum filiolum, suae sibi fortunae nondum conscium? Scilicet cum uxore in exsilium abire nondum sibi licitum esse censebat. Itaque amantissimus coniux coniugem osculatur, et, suarum calamitatum paene inmemor, carissimam sibi mulierem omni modo consolari conatur

ei

eique persuadere, ut suae suorumque liberorumque vitae prospiciat. Et omnino est haec postrema tragoediae pars amoris caritatisque sensibus plenissima, in qua ostendit poeta, quam prope ad Graecos accedere posset.

Sed ubique et egregii elucet affectus omnium, et quae cum his coniuncta esse solet, adest nativa illa dicendi ratio et candida simplicitas, quam antea in antiquis admirabamur. Ita enim Vondelius in antiquorum sensus se insinuaverat totum, ut et hanc in iis naturae simplicitatem prorsus exprimeret. Quid enim antiquotum rationi similius, quid simplicius hac comparatione, qua de se utitur mater (75):

*De kloekhen deekt vergeefs het sidderende kiecken
Voor een' doortrapen vos met schaduw van haer wiecken!
Hij grijptze beide, en stroit de pluimen in den wint,
En koelt zijn' lust, en ruckt de moeder van het kint.*

Quid vero magis ipsam refert naturam, quam illud in ultima scena spectaculum; Moestissima propter mariti liberorumque periculum lacrymatur Gysbrechti uxor, adstat ipse Gysbrechtus, adstant item et filia eius et filiulus. Matrem vero lacrymantem videns parvulus ille puerulus: „Mater! inquit, mater! quid ploras? anne propter patrem meum”? „Ploro, repone Badeloch, mi puerule! propter patrem et

propter te et propter nos omnes." Tandem tenerrima foemina, sui amplius non compos propter dolorem, humi delabitur. Tum vero eius filia: „Eheu, exclamat, pater! eheu! mater mea moritur! heu mihi miserae!" Et omnino cum aliis sensibus, tum maxime illa antiquis laudatissima materna caritate celebranda, et in hac tragoedia, et in aliis etiam, sibi placere solebat Vondelius (76). — Quid autem tibi videtur, Luci! num iam omnia enumeravi, quae pertinent ad internos sensus huius tragoediae?

L. Minime vero, neque enim quicquam dixisti, quod iam diu optaveram, de choro illo egregio:

*Waer wert oprechter trou
Dan tusfchen man en vrou
Ter werelt oit gevonden?
Twee zielen, gloënde aen een gesmeet
Of vast geschakelt en verbonden
In lief en leedt.*

M. Recte mones: ego vero ideo te rogabam, ut attenderes eo magis ad hunc sensum amoris. Est enim ille amor et intima animorum coniunctio inter diversi sexus homines aliena a Graecorum tragoedia. In hac occurrunt amicorum paria,

ria,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

re mavult, quam carissimum illum virum relin-
quere (80).

Diximus autem antea, cum naturalibus istius-
modi sensibus coniunctam esse dictionis simplici-
tatem et nativam elegantiam. Et hoc quoque
ipsum in amoris illo sensu miratus sum semper
in his Vondelii verbis:

*Door deze liefde treurt
De tortelduif, gescheurt
Van haer beminde tortel,
Zij jammert op de dorre ranok
Van eenen boom, verdrooght van wortel
Haer leven langk.*

Quamquam observandum est in hac Graecorum
Vondelique similitudine, neque apud hunc,
neque apud recentiore poëtam ullum in perso-
narum moribus illam haberi levitatem et volatile
illud ingenium, et illum sensuum ardorem, saepe
nimium et ad vindictam usque furentem, qui
proprius est antiquorum personis. Est vero ma-
ior et Gysbrechti et ceterorum constantia, ac
virilis quaedam moderatio et sedatior affectus. —
Sed aliquando nunc loqui desinam: etenim haec
sentiri a te possunt longe melius, quam a me
describi aut enarrari. Et vero totum iam diem
colloquendo consumsumus. Sol enim ad occa-
sum

sum vergit, propter cursus sui hac tempestate brevitate.

L. Ego vero gratias tibi ago, quas possum maximas; sed maiores tamen tibi gratias habebō, si unum hoc mihi explicueris. Quod si feceris, promitto, me non amplius tibi hodie molestum fore. *M.* Cedo, quid istud? *L.* Quae tibi causa esse videtur, cur apud Graecos nondum celebretur amor, qui eximius est apud Vondelium? *M.* Antequam tibi respondeam, attendas, quaeso, num mecum consentiendum putes. Dixi enim antea Graecos in omnibus spirasse adolescentiae sensus atque studia; recentiores vero maturiorem referre aetatem atque virilem. Rectene illud dixisse tibi videor? *L.* Recte. *M.* Quid igitur, nonne aliqua probabilitate tibi videor sic ratiocinari? Apud Graecos non tantum ceterae caritates, quas ipsa inter consanguineos constituit natura, sed omnium maxime floruit amicitia, quippe cum adolescentiae studis ardentissime copulata, atque eiusmodi illa cuius haec aetas capax esse videatur. At vero amor ille, quem maturior demum aetas concipit, quique perfectionem continet naturae humanae (81), omni sua praestantia et sentiri et florere demum coepit apud gentes, quae ad maturioris aetatis rationem pervenerunt. Rectene ita dicere tibi videor? *L.* Recte omnino hanc rem explicare vides.

ris. *M.* Sed quidquid hac de re est; id certe constat, et apud Orientales paene nullam, et apud Graecos parvam muliebris indolis habitam esse aestimationem (82), quae maxima apud nos esse solet. Foeminae Graecae fere in interiore quadam domus parte seclusae vivebant (83), eademque a viris tum demum tanquam excelsa indole praeditae laudabantur, non quando amabiles quosque muliebris animi sensus ostenderent, sed quando viris se gererent simillimas, fortes et imperterritas (84). Ille autem apud Graecos vir habebatur omnium praestantissimus, qui se amicitiae traderet totum, coniugium vero non appeteret nisi legibus coactus et reipublicae conservandae studio incitatus (85). Immo vero in Graecorum traditionibus antiquis omnia plena sunt amicitiae sensibus; Germanicarum contra gentium primis temporibus nihil celebrius amore: et si dicendi sunt Graeci fere omnia pro amicis et patria egisse; antiqui illi Germani omnia peragebant pro sanctissima religione et pro foeminis (86).

Vondelium ergo laudo, qui cum Graecorum in sensibus pingendis rationem sequeretur, adderet etiam pulcerrimum illum amoris sensum. Neque tamen minus eundem laudandum censeo propter id ipsum, quod Graecos imitatus sit in exprimendis sensibus, quodque etiam tentaverit

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

musicam et saltationem in scenam nostram tragicam reducant. Quid enim cogitari potest sublimius, quam si in scena pingatur adversa hominum fortuna, non a fati cuiusdam, ut apud Graecos, arbitrio pendens, sed ab ipso Dei Optimi Maximi consilio profecta; cuius benignissimam naturam celebret chorus aliquis, semper in scena consistens, et musicae saltationisque suavitate totum replens theatrum? (88) Quid amabilius simul, quam si in adversa illa fortuna non modo excelsissimae effingantur virtutes, sed suavissimi sensus omnes exprimantur: quos et laudet subinde chorus, et quorum impulsu acti ceteri quoque histriones flebilibus cantibus, cum musica et saltatione, animos omnium moveant? Nos vero interim, optime Luci! ex hac nostra velut Musarum aedicula ad Rheno-Traiectinam illam Musarum sedem reversi, Vondelium nostrum laudemus, quippe qui istiusmodo tragediam, si minus perfecit, at inchoaverit tamen, eiusque modum aliis aperuerit.

L. Haec ego tecum, ut amicus cum amicissimo iuvene, et opto et ex animo precor. Neque unquam Vondelium laudabo, nisi Graecorum venustatem eorumque in Vondelium vim eximiam simul celebrans.

A N N O T A T I O.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Sympos. p. 179. A. Ἐρῶν γὰρ ἀπὸ παιδικῶν ὀφθαλμοῦν ἰσχυρὰ τὰ ἄλλα, ἢ ἄλλα ἀποβαλὼν, ἦπτοσι δὲ δίκτου δίζαιτο ἢ πρὸ πάντων τῶν ἄλλων καὶ μὴ ἑγκαταλειπῶν γὰρ τὰ παιδικὰ, ἢ μὴ βουδῆσαι καθυψώσιν, πρὸ τούτου ταυθίσαι δὲ πολλὰκις ἔλπει.

Ita enim, & coniectura Cl. van Heusde, locus legendus omnino videtur.

(10) Eurip. Hecub. vs. 347 seqq. quem locum breviter illis versibus expressit Horatius Od. III: 27. vs. 83. seqq.

P. 17. (11) Hoc rite de Solonis legibus observatur in opere: *Voyage du jeune Anacharsis en Grèce* I. p. 112. seqq. à Paris 1790: Solon s'est proposé dans toutes ses lois le bien général de la république, plutôt que celui des particuliers etc.

P. 18. (12) Soph. Oed. tyrann. vs. 587. seqq. Idem vero ille Creon alibi etiam occurrit tanquam patriae amoris plenissimus, Soph. Antig. vs. 178. seqq. Conf. Aesch. Septem contra Thebas vs. 1013—1033, ex quo postremo loco patet, maiorem etiam patriae quam iustitiae habitam esse rationem apud Graecos, aut potius id omne eos iustum censuisse, quod pro patria fieret, quod contra patriam, iniustum.

(13) Eurip. Iphig in Aul. vs. 1388. seqq.

P. 19. (14) Eurip. Troad. vs. 1294. seqq., 1316, 1325. seqq.

(15) Aeschyli Persae.

(16) Vid. Eurip. Phoenias. vs. 1365. seqq., Aesch. Pers. vs. 302. seqq. et Septem ad Thebas vs. 381. seqq.

(17) Exemplo sint quae modo ex Troadibus attulimus. Ceterum vid. Eurip. Iphig. in Aul. in

fine, Soph. Oed. Col. vs. 1518. seqq. et aliae tragoediae maxime in fine. In Aeschyli Eumenidibus continue inicitur mentio Areopagi.

P. 21. (18) Apud Thebanos adeo, teste Plutarcho, in Pelop. Oper. I. p. 287. edit. Francofurti 1620, habebatur sacra cohors, ex istiusmodi juvenibus constans, qui amicum sibi quisque haberent, pro quo omnia agerent, quocum et viverent semper et pugnarent. — Ceterum de hoc argumento conf. doct. Bax, *de Nat. simpl. in Eurip. Oreste* p. 57. seqq.

(19) Aeschyl. Choëph. vs. 899. seqq.

(20) Eurip. Orest. vs. 730. seqq.

P. 22. (21) Ibidem vs. 1072, 1074. Ceterum hanc totam rem ita exposuit doct. Bax, l. l. p. 46. seqq. ut nihil addi posse videatur.

(22) Eurip. Iphig. in Taur. vs. 597. seqq. et vs. 674. seqq. Conf. denuo doct. Bax, de hoc amicorum certamine: de quo etiam cecinit Ovidius *Epist. ex Ponto III: 2. vs. 85. seqq.* Conf. item Cicero, *Laelio c. 7.*

(23) Soph. Philoct., ubi principes personas per totam fabulam agunt hi duo amici expeditionem facientes, uti idem Ulysses apud Homerum cum Diomede.

(24) Eurip. Alcest. vid. praesertim vs. 510—570.

(25) Eurip. Herc. fur. vs. 1198. seqq. Conf. doct. Bax, l. l. p. 53. seqq. Ceterum in illo Euripidis loco, praesertim vs. 1154. sqq. egregie apparet celebratissimus ille apud antiquos et maxime apud Platonem amicorum pudor: nam ibi Hercules The-

se

seum adventantem videns, tegit caput ne pudore perfundatur, si amicus adspiciat ipsum liberorum occisorum sanguine etiamnum foedatum.

P. 23. (26) Soph. Oedip. Col. vs. 1414 seqq.

(27) Eurip. Phoeniss. vs. 166. seqq.

(28) Ibidem vs. 1451. seqq.

(29) Aesch. Septem contra Thebas. vs. 1021 seqq.

P. 24. (30) Soph. Antig. vs. 449. seqq.

(31) Eurip. Phoeniss. vs. 1653. Huic sententiae non dissimile est eiusdem puellae effatum apud Sophocli. Antig. vs. 73.:

Φίλῳ μετ' αὐτοῦ κρίσασμαι, φίλω μέτα.

(32) Soph. Electr. vs. 1126. seqq.

(33) A. Gellii Noctes Att. VII. 5.

(34) In quo loco elaborando tres tragici suam ostenderunt facultatem; vid. Aeschylus Choëph. vs. 233. seqq., Sophocles Electr. vs. 1222. seqq., Euripides Electr. vs. 570. seqq.

(35) Quomodo occurrat eadem denuo in Euripidis Oreste, vid. doct. Bax, pag. 62. seqq.

P. 25. (36) Eurip. Iphig. in Taur. vs. 473. seqq.

(37) Ibidem vs. 815. Ceterum haec Iphigenia pro fratre potius ipsa mori vult, quam hunc interfici, vs. 998.; similis in eo Macariae, quae pro fratribus mortem oppetere non dubitat, Eurip. Heraclid. vs. 530. seqq. Digni quoque sunt, qui de hoc argumento legantur, Sophoclis Aiace vs. 992. seqq., ubi est fratris lamentatio de mortuo Aiace.

(38) Aesch. Eumen. vs. 655. seqq., Eurip. Orest., vid. Bax p. 25. seqq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

(48) Eurip. Iphig. in Aul. vs. 1549. seqq. et 1577.

(49) Vid. Val. Max. VIII: 11. ext. 6. Conf. Cicero, Orat. 22. Plinius autem Hist. Nat. XXXV: 10. refert hanc picturam oratorum laudibus celebratam esse.

(50) Hoc argumentum eximie explicuit Bax, p. 25.

P. 29. (51) Soph. Trachin. vs. 303. seqq.

(52) Eurip. Iphig. in Aulide vs. 621. seqq.

(53) Ibid. vs. 1173. seqq.

(54) Soph. Antig. vs. 1244. seqq. Conf. de hoc argumento doct. Bax, l. 1. p. 26. seqq. Ceterum haec quoque caritas in Alosa cernitur, Aesch. Pers. vs. 290. seqq.

P. 30. (55) Vid v. c. Aesch. Suppl., Soph. Oed. Col., Eurip. Orest, Androm. et Herc. fur. aliaeque tragoediae, quibuscum conferatur inter alias Voltarii Brutus, in cuius initio totus adeo ostenditur Senatus Romanus.

(56) Soph. Oed. Col. vs 1—21.

(57) Quod ipsum praecipit Aristoteles, Poët. Oper. II. p. 510. F. *Ὅταν δ' ἐν ταῖς φιλίαις ἰγγύνηται τὰ πάθη οἷον εἰ ἀδελφὸς ἀδελφῶ, ἢ υἱὸς πατέρα, ἢ μήτηρ υἱῶ, ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνῃ, ἢ μίλλῃ, ἢ τοιοῦτὰ τι ἄλλο δρῶ, ταῦτα ζητητέον.* Apud recentiores contra magis politica habetur ratio, quod ipse animadvertit Brumoy *théâtre des Grecs*, tom. II. p. 377. qui idem de recentiori tragoedia dicit, tom. III. p. 165.: *Ανομοῖς qu'εἰς force de vouloir annoblir la nature, nous lui ôtons cette fleur, qui faisoit toute sa parure dans l'âge d'or.*

P. 31. (58) Eurip. Alcest. vs. 264. seqq., coll.

Phoe-

Phoeniss vs. 617. seqq. et Soph. Antig. vs. 892. seqq., et videantur, quae iam diximus de plorante Agamemnone et Oedipo lugente.

(59) Vid. Eurip. Orest. vs. 1510. seqq. et Soph. Oed. tyr. vs. 370. seqq. et 429. seqq.

(60) Eurip. Iphig. in Aul. vs. 35. seqq.

(61) Vid. doct. Bax, l. l. p. 76. seqq.

P. 32 (62) Eurip. Iphig. in Aul. vs. 519 seq.

(63) Eurip. ibidem vs. 317—500.

(64) Vid. Eurip. Herc. fur. vs. 71. seq.

P. 33. (65) Vid. Eurip. Iphig. in Aul. vs. 1220. seqq.

P. 34. (66) *En cela nous sommes audevant des Grecs, qui de leurs héros n'ont pas dédaigné de faire des hommes et du compagnon même d'Hercule un malheureux qui s'abandonne au sentiment de sa douleur. Ce que nous appellons dignité gêne et refroidit la nature. Marmontel Poétique Franc. P. II. p. 191. Idem dicit Batteux, Princ. de la Littérat. III. p. 116, 117: Dans les tragédies grecques les caracteres sont en général plus vrais qu'héroïques. Oedipe paroit un homme ordinaire, ses vertus et ses vices n'ont rien qui soit d'un ordre supérieur. C'est la nature choisie, mais dans sa simplicité. Bien loin d'en faire un reproche aux Grecs, c'est un mérite réel, que nous devons leur envier. Notre tragédie est plus riche, plus savante, plus philosophique; mais la leur est plus près de la nature; or à la tragédie, et partout, c'est la nature, qui pleure.*

P. 35. (67) *Illud complures philosophi, secundum Aristotelicam tragoediae definitionem, probare studuerunt, ex ipso misericordiae et terroris sensu delectationem oriri. Quod quamvis forte explicari probabili-*

alter possit, ipsos tamen poëtas si spectes, simplicius mihi videtur, statuere eos sensum et affectum significatione delectare voluisse et movere hominum animos. Hoc ergo propositum est tragoediae, modum vero rationemque, qua id perficiatur, constituunt misericordia et terror sive calamitatum illa enarratio, qua ipsa sensus maxime elucebant. De priori illa sententia vid. Batteux, l. l. III p. 77. seqq. Marmontel. l. l. cap. 12.

P. 36. (68) Quare dixit Aristoteles, Poët. Oper. II. p. 510. A.: ἴν' ἐπὶ ὀλίγας αἰτίας, αἱ κάλλιστα τραγῳδαίαι συντίθενται. Οἷον ἐπὶ Ἀλκιμαίοντι ——— καὶ ὅσους ἄλλους συμβέβηκε ἢ παλαιῶ διωτῶ ἢ ποιῶσι.

(69) Vid. praeter alias plurimas vel sola Euripidis tragoedia Iphigenia in Tauris quae laetissimum habet exitum.

P. 37. (70) Haec saepe est ratio Franco - Gallorum. Vid. Marmontel. l. l. p. 118. seqq.

(71) Haec saepe in Vondelio ratio cernitur uti postea ostendemus, p. 106.

P. 38. (72) Aristoteles, Poët. Oper. II. p. 505. H.

P. 41. (1) Ita iam statuit Aristoteles de moribus, Oper. II. p. 81. E.: Αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυγατέρες καὶ γυναῖκες φαίνονται γίνεσθαι μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς εἰς ἀπαρχαί.

P. 42. (2) Κομῳδία est a κόμη pagus et ῥῆθι: τραγῳδία verisimiliter derivatur a τράγος hircus et ῥῆθι. Alias de hac voce sententias habent Vosius, Institutionum Poëticarum II. 11. et Vauy, Recherches sur l'origine de

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

erunt, quidquid omnino sensibus perciperent pueri, id pulchrum esset. — Amabant ita virtutem pueri, aiebat Plato, ut diu sibi cogitarent, antequam quid virtus sit ne suspicerentur quidem. cet. Sic cl. v. Heusde, Orat. de Pulcri amore, l. l. p. 16, 17.

P. 46. (15) Hoc facile effici potest e choris, qui in tragodia occurrunt, quique fere distinguuntur in Strophen, Antistrophen et Epodon.

P. 47. (16) Haec descriptio desumpta est ex Homeri hymno in Apoll. vs. 157. seqq.

(17) Xenophon. Exped. Cyri. VI. initio.

P. 48. (18) Recte igitur dixisse videtur Bilderdyk, disert. *Treurspel* in opere *Treurspelen* II. p. 127.: *Het Grieksche treurspel is een dichtstuk, en wel een pangerig dichtstuk. — Het bestaat in lierzangen, doormengd met alleen- en saamgesprekken.*

P. 49. (19) Apud recentiores imitatio maxime obtinuit non hominum, sed actionum, ita ut haec revera agi viderentur. Vid. Blair, *Rhet. Lesseu* III p. 297.

P. 50. (20) Conf. doct. den Tex, *dis. de vi musices ad excolendum hominem e sententia Platonis*, p. 48. seqq. et p. 59. seqq.

(21) Conf. idem p. 58.

P. 51. (22) Vid. Vossius, *I. P.* l. l. p. 92.

(23) Vid. opus laudatum: *Voyage du jeune Anacharsis*, VI. p. 5.

P. 52. (24) *Voyage du jeune Anach.* VI. p. 9; 50.

P. 53. (25) Iambicorum alia dicebantur ad pulsationem instrumentorum, alia canebantur apud tragicos. Plutarch. de musica, Oper. II, p. 1141. A. Conf. Aristot. Poët. Oper. II. p. 595. B. Ceterum de hac loquitur egregie-

egregie agit auctor opetis *Voyage d. j. Anacharf.* VI. in annotatione: *sur le chant et sur la declamation: de la Tragédie*, p. 488. seqq.

P. 54. (26) Cicero Bruto, c. 38., *Tunc Quae III. 24. et de Orat. III. 9.*

(27) Cic. de Orat. III. 56. *Conse, exemplum apud Valer. Max. VIII. 1.*

(28) Cic. de Orat. III. 59, *Orat. 18: e quibus locis patet histriones plurius corporis motibus res ipsas exprimere magis et demonstrare soltos fuisse.*

(29) Cic. Parad. III.: *histris per punctum se movit extra numeros, aut si versus pronuntiatum est syllaba una brevior aut longior, exhibetur et exploditur.*

(30) Vid. *Voyage d. j. Anacharf.* VI. p. 84. seqq.

(31) Vid. *daer. des Tex*, l. l. p. 123. et 143.

(32) *Δὲ μίαντι τῶν λεγομένων σχήματι, ποιητὴν τὸν ἀριστοτὴν ἐπιγράφεται εἶναι ἄριστον.* Plato, *Legg.* p. 816. A.

P. 55. (33) *La tragédie Grecque n'étoit, comme l'opéra François, qu'un mélange de poésie, de musique, de danse et de spectacle.* *Voyage d. j. Anacharf.* VI. p. 105. In annotatione.

(34) Quare Brumoy, l. l. P. IV. p. 432. *postremam partem tragoediae Euripideae, quae Tragedies inferibitur, recte vocat: un concert lugubre.*

P. 56. (35) Vid. Vetry, l. l. tom. XIX. p. 225. 226. et Fuhrman, *Handbuch der Classische literat.* l. p. 253.

(36) Quinctilianus, I. O. X. 1. edit. Bipont, p. 220.

(37) Vid. Prometh. Vinc. passim, praesertim vs. 93. seqq.

P. 57. (38) Revera diversam esse rerum sublimitatem a dignitate illa quae est in recentiorum tragoediis, patet ex simili, quamvis in contraria re, comparatione. Nam et Racine et Corneille eandem habent in dramatibus suis dignitatem; hic vero sublimior, ille lenior est. Atque eodem modo lenior est Euripides, sublimior Aeschylus, uterque vero sine ulla maiori gravitate simplex atque naturae consentiens poeta.

(39) Sept. contra Thebas, vs. 297. seqq.

(40) Fubmann, I. I. p. 252, 253.

P. 58. (41) Plutarchus de profect. virt., tom. 11. p. 79. B.

(42) Horatius A. P., vs. 275. seqq.

(43) Vid. *Voyage d. j. Anacharsis*, I. I. VI. p. 34., et qui ibi laudatur vitae Sophocleae Graecus auctor, qui narrat Sophoclem tam multa ab Homero didicisse, ut prae ceteris solus diceretur Homeri discipulus.

(44) Sunt haec desumpta e *Biblioth. critica*, I. 4. p. 5.

(45) *Voyage d. j. Anacharsis*, VI. p. 21, 40.

P. 59. (46) Poët. I. I. p. 510. B. Ὁ Εὐριπίδης, οὐ καὶ τὰ ἄλλα μὴ ὡς εἰκασμένῃ, ἀλλὰ τραγικώτατος τῶν ποιητῶν φαίνεται. Contra Blair, I. I. III. p. 315. sic iudicat: *Sofokles is van de drie Grieksche tragedie-dichters de grootste: hij is de kunstigste in de behandeling van zijn onderwerp.* — Ex quorum comparatione patet

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

(52) Recte peripetiam a nodo distinxit Bilderdyk, l. l. p. 192.: *Dat de peripetie der Ouden onze intrigue of verwarring, noch ook hare ont-knooping uitmaakt, ziet ieder; et quae sequuntur lectu digna.*

(53) Hoc de Euripidis Hecuba et Hippolyto observatur, in *Voyage d. j. Anach.*, VI. p. 44. in fine.

P. 64. (54) Est hoc tam verum, ut hanc ipsam ob causam Plato tragoediam improbaverit quippe rationi contrariam et sciendis affectibus aptam, *Rep. X. p. 605 seq.* Conf. *doct. Den Tex*, l. l. p. 68.

P. 65. (55) Huius generis est sermo Admeti, aut potius lugubris illius cantatio, *Eurip. Alcest.*, vs. 864. seqq.

(56) Vid. Talthybbii narratio, *Eurip. Hecub.* vs. 488. seqq. Conf. narratio quam dat Phryx ille in *Eurip. Oreste*, vs. 1369. seqq.

(57) *Aeschyl. Persae.*

(58) *Oedip. Colon.*, vs. 1. seqq.

(59) *ibidem*, vs. 330.

P. 66. (60) vs. 818. seqq.

(61) vs. 1110.

(62) vs. 1284. seqq.

(63) vs. 1414. seqq.

(64) vs. 1579. seqq.

(65) vs. 1670. seqq.

(66) Idem dicendum de ceteris, quod de Euripidis Alcestide dicit Brumoy, l. l. III. p. 176.: *Quel accroissement de noble tristesse depuis l'ouverture jusqu'au dénouement, et cela sans Episode!*

P. 67. (67) *Na het voleinden der handeling bleef bij de Ouden nog altijd iets over, het beklag naamlijk des treurigen uitflags: terwijl bij de nieuweren het stuk, na de ontknooping, niet spoedig genoeg eindigen kan.* Bilderdyk, *disf. Treurspel*, l. l. II. p. 169.

(68) Bilderdyk, l. l. p. 127, 128. *de antiqua tragoedia dixit: dat niet het dichtstuk om de daad, maar de daad om het dichtstuk is. Et contra p. 128, 129. ostendit de recentiori tragoedia: het stuk is geheel om de daad, en de daad niet om het stuk.*

(69) De istiusmodi locis recte dicitur, quod observat Da Costa de antiqua tragoedia, annotat. ad versionem tragoediae Aesch. Pers. p. 76, 77.: *Het is de dichter zelf die in zijne personaadjen spreekt.* cer.

P. 68. (70) Huius rei exemplum sit elegantissima metaphora Atosae lamentantis lugentisque, Pers. vs. 600. seqq.

P. 69. (71) Soph. Philoct. vs. 1081. seqq.

(72) Eurip. Hecuba, vs. 685. seqq. Vid. etiam lugubre carmen Electrae, cum cognovisset fratri esse moriendum, Eurip. Oreste vs. 958. seqq.

(73) Eurip. Iphigenia in Aul., vs. 1475. seqq.

(74) Eurip. Medea, vs. 190. seqq.

(75) Vid. v. c. Eurip. Alcest. vs. 425. seqq.

(76) Eurip. Orest., vs. 1369. seqq.

P. 71. (77) Iphig. in Taur. vs. 123. seqq.

(78) vs. 392. seqq.

(79) vs. 642. seqq.

(80) vs. 827. seqq.

(81) vs. 1089. seqq.

P. 72. (82) Eurip. Phoenisf. vs. 103. seqq.

(83) Id. Electra, vs. 167. seqq.

P. 73. (84) Id. Iph. in Aul., vs. 590—622. Conf. Electr. vs. 988. seqq. et Orest. vs. 1251. seqq.

(85) Aristot. Poët. p. 513. E. Horatius, A. P. vs. 193, 194.

(86) Vid. Aeschyli Eumenides et Supplices, Sophoclis Trachyniae, Euripidis Supplices et Troades.

(87) Eurip. Supplic., vs. 278. seqq.

(88) Ibidem vs. 286, 287.

P. 75. (89) Non opus est, ut moneam apud Graecos pondum haberi accuratam actuum distinctionem aut divisionem tragoediae certam.

P. 76. (90) Vid. *Voyage d. j. Anach.*, VI. p. 1. seqq. de his omnibus quae tragoediarum actionem spectant.

P. 78. (91) Phaedro, p. 245. A.

P. 81. (92) Sic antiquo tempore non magis in tragoedia, quam in carmine epico, arctis limitibus temporis circumscripta fuit fabula, quod postea demum usu invaluit. Aristot. Poët. p. 505. E, F, 507. D.

P. 82. (93) Vid. Bilderdyk, l. l. p. 115—127.

(94) *Vandaar dat het oude tienspel duizend voorvallen, die wij op het tooneel in werking zouden brengen, daar buiten hield.* Bilderdyk, p. 168.

P. 83. (95) Marmontel, *Poët. Franc.* II. p. 134.: *C'est par les actions qu'on est heureux ou malheureux (dit Aristote): la tragédie n'agit donc point pour imiter les moeurs, mais elle ajoute les moeurs à cause de l'action. Prenez l'inverse et vous aurez la nôtre: c'est*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

den Ursprung der Sprache, p. 145. Qui universe de sonis illis naturalibus agit, p. 28. seq., ex quibus etiam partim repetit vim mūsicæ in Græca tragoedia, p. 100. Ceterum, quam sit naturæ consentaneum quod musica et vere ita dictus cantus, in tragoediis habeatur, liquet etiam ex simili aliarum gentium consuetudine. Certe de Sinensibus hæc habentur in opere: *Lao - Seng - Eui, Comédie Chinoise* Paris, 1819. p. 33.: *On peut remarquer la ressemblance d'une tragédie Chinoise sur plusieurs points avec l'Electre de Sophocle, principalement par l'introduction dans les endroits passionnés de chants poétiques qui s'élèvent pompeusement jusqu'au sublime, et qui ont le caractère du chœur des anciens.* Et p. 37, 38.: *Les morceaux de poésie lyrique, plus nombreux dans la tragédie, que dans la Comédie, et qui ont tant de ressemblance avec les chœurs du théâtre Grec, sont chantés de même avec accompagnement.* Item p. 39.: *Les sentimens de joie, de chagrin — sont ordinairement exprimés en vers lyriques et chantés sur des airs doux ou éclatans, suivant la situation du personnage. Un orchestre placé au fond du théâtre accompagne les voix avec une musique bruyante.* Conf. p. 43. Notabilis etiam de prologis ibi locus est, p. 38, 39.: *Le prologue d'un drame Chinois, dans lequel les principaux personnages viennent décliner leurs noms et faire connaître l'argument de la fable sur laquelle l'action est fondée, ressemble beaucoup également à celui des pièces Grecques, et particulièrement à ceux d'Euripide.*

P. 88. (105) Cicero, de Orat. III. c. 59.

P. 89. (106) Euripidis Bacchæ.

P. 93. (1) In Actu I. Ceterum de hoc novo scenae ornatu vid. *Vaderl. Letteroef. Mengelw.* 1818. p. 127—133. *Iets over Vonhel's Gysbrecht van Amstel, en deszelfs jongste voorstelling, met nieuwe decoratiën, op de Amsterdamsche Schouwburg.*

(2) In Actu II.

(3) In fine Actus III. et initio Actus IV.

P. 94. (4) Vid. p. 56, 57. in editione Amstelod. 1659, symbolo putei insignita.

P. 95. (5) Paginae 49. vs. 10. seqq. Conf. paginae 13. vs 9. seqq., item p. 46. ubi Gysbrechtii uxor de marito sic queritur:

— — Och was hij slechts behouwen

In 't onweêr, dat de staet in zee drijft zonder roer.

Quae dicendi ratio non dissimilis est sermoni Arosfræ reginae in infelicissima etiam conditione versantis, Aesch. Pers. vs. 600. seqq.:

Φίλοι, κακῶν μὲν ὅστις ἔμπορος κορῆ
 Ἐπίσταται βροτοῖσιν ὡς ὅταν κλύδων
 Κακῶν ἐπίληθῃ, πάντα διμυκίησθαι φίλῃ.
 Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὐροῆ, ποιήσῃαι
 Τὸν αὐτὸν αἰὲ δαίμων' εὐριῶ τύχῃαι.

P. 96 (6) Hoc satis comprobatum habebit, quicumque legit in Actus II. Scenis I. et II. militum et sacerdotis sermones, et dicta etiam Willebordi, Act. I. Sc. II.

(7) Paginae 65. vs. 9., p. 64. vs. 10., p. 39. vs. 7. seqq. p. 21. vs. 1—3. et p. 19. vs. 2. Praesertim notandum, quod interdum duorum maxime dis-

disfipientium hominum aliter sententiam quamdam adversario opponit, quam alter, sua quoque usus sententia, repellit: quae res miram in scena vim habere solet:

*Soldaten brengen ons heel zelden veel gelux.
Wij zienze noo van voor, en allerliefst van achter.
Cui reponit miles:*

*Wie eenen hopman huist, die heeft een trouwen wachter,
En ridderlijk beschut, en hoeft geen poort nog slot.
Tum denuo alter:*

*De beste wachter is de stercke en groote Gods,
Die nimmermeer en slaept, en luistert naer ons zuchten.*

Quod habetur Act. II Scen. II. Eadem ratione saepius apud Euripidem colloquuntur adversarii. Sic Agamemnon Menelaum pertringens ait:

— Πονηρὸν γλαῦσ' ἐπίφθουσι σεφά.

Bed et suam contra fratrem sententiam habet Menelaus:

Νοῦς δὲ γ' οὐ βίβαιος ἄδικον κτήνωσ, καὶ σαφὲς φίλοις.
In Iphig. in Aul. vs. 333, 334.

(8) Cuius rei exemplum est in Iphig. in Aul. in sermone Menelai, vs. 366. seqq. Et in tota illa descriptione indolis, quam habuerit Agamemnon, univarse pinguntur mores ambitiosorum civium.

(9) Vid. p. 41.:

*Wat kan de blinde staetzucht brouwen,
Wanneerze raest uit misvertrouwen!*

Wat luit zoo schendigh dat haer roult!

Conf. paginae 16. vs. 22. seq., quibuscum comparetur initium tragoediae quae a Palamede nomen habet.

(10) Hoc observat Da Costa, l. I. p. 70.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Staetgezag, eene school van gebreken en niet van dengheden, waerin zelfs aeloude tooneelmeesters van het rechte wit afdwaelden.

P. 103. (30) *Palamedes.*

(31) *Salmoneus et Gebroeders.*

(32) *Joseph aen 't hof.*

(33) *Lucifer.*

(34) *Japha.*

(35) *Laëron.*

(36) *Samson.*

(37) *Joseph in Fgypte.*

(38) *David in ballingschap et Salomon.*

(39) *Adonias.*

(40) *Joseph in Dothan.*

(41) Proleg. ad trag. *Zungchin: Ons leerende geene zekerheit buiten Godt in veranderbaere dingen te stellen. cet.*

(42) *Elk zijn beurt. Videantur editiones cum symbolo putel, quod ipsum symbolum ad eandem, de qua hic agimus, rem referendum est.*

P. 104. (43) Vid. *Voorspel. Et propter eandem causam huic tragoediae duo adiecit epigrammata; alterum:*

Tooneelspel quam in 't licht tot leerzaem tijdverdrif. f. alterum:

De wereld is een speeltooneel,

Elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel.

P. 105. (44) Vid. omnino cl. van Hengel, *het publiek als regter cet. in Recensent, mengelw. XII. 4. p. 159. 160.*

P. 106. (45) Hoc etiam de Franco - Gallis docuit Marmontel, l. l. p. 118. seqq.

P. 107. (46) *De teoneerkunst wijst den waz eerlijck, was schandelijck lutt. — Zij deelt leyendigh de wijsheit mit. ect. Vondel, Prol. ad trag. Salmonens.*

(47) Hoc ipse e Platone observavit Vondelius, Proleg. ad tragoediam *Faeton: De goddelijke Plato moght hierom met rechts zeggen: Wij zullen de moeders en voesters vermaenen den jongen knaepen uitgelezene Fabeleu te vertellen, en hunne gemoeden naerftiger met Fabeleu dan met handen te fatfoeneeren. Ceterum de ea re vid. Plato, Legg. p. 817. A—E.*

P. 108. (48) Vid. Bilderdyk, l. l. p. 113. et W. Kops, l. l. p. 218. *Dicuntur hi ludii mysterie - spelen.*

P. 109. (49) *De geest aller natien heeft zich ongevoertig gevond aan soefel en beweging. Bilderdyk, l. l. p. 141.*

P. 111. (50) Vid. de utroque hoc ludorum genere, quorum alterum, *intreden*, mutis rerum simulacris, alterum, *zinnespelen* colloquiis cominebatur, W. Kops, l. l. maxime p. 223, 233. et de earum morali et allegorica ratione, p. 228, 245. Conf. etiam Vondel, Proleg. ad trag. *Salmonens.*

(51) Brandt: *Vondels leven*, p. 40. et W. Kops, l. l. p. 305, 306.

(52) Vid. Bilderdyk, l. l. p. 115. seqq.

P. 112. (53) Vid. Act. I. Sc. II. Act. II. Sc. II. Act. IV. Sc. I. Act. V. Sc. I.

(54) Vid. ebori 2^m, 3^m, 4^m.

P. 114. (55) Quae narratur a nuncio Act. V. Sc. I.

(56) Vid. *Gysbr. v. Aemst.* Prol. et Voorspel.

(57) Vid. Aeschylus in Persia.

P. 116. (58) Vid. W. Kops, l. l. p. 224.

P. 119. (59) Ita statuit Schiller: *Die Braut von Messina*, Proleg. p. IV.: *Es giebt keine höhere und keine ernsthaftere Aufgabe als die menschen zu beglücken; der höchste Genuss ist die Freiheit des Gemüths in dem lebendigen Spiel aller seiner Kräfte.*

P. 121. (60) Hoc etiam profiterur cl. van Hengel, l. l. p. 157, 158: recentiorum moralem praestantiam, Graecorum vero prae illis pulcri sensum efferens.

P. 122. (61) In recentiori tragoedia locus aliquantum mutari potest, in Graeca non poterat. Vid. Marmontel, l. l. p. 210.

(62) Vid. de hac re ipse Vondellus, Proleg. ad trag. *Iephta*.

P. 123 (63) Videantur Gysbrechti, nuntii, aliorumque narrationes per totum drama.

P. 124. (64) Ea omnia, quae de Gysbrechti consanguineis profert Vondellus, ab ipso ita efficta esse, ostenditur in *Letteroef. 1816. Mengelw. p. 8, 9.*

(65) Vid. p. 60. initio.

P. 125. (66) Vid. Troades versus finem.

(67) Vid. p. 36. seq.

P. 126. (68) Vid. p. 54.

(69) Est chorus, p. 40. seq.

(70) Vid. p. 60. initio.

P. 127. (71) *Rey van Amsterd. maegden. Act. I. et Rey van Edell. Act. IV.*

P. 129. (72) Vid. Proleg. ad trag. *Gysbr. v. Aemst.*

P. 130. (73) Paginae 15. vs. 12. seqq.

(74) Vid. p. 44. seqq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

seqq. Ceterum Plato, Aetib. I. p. 127. A. ἀρετὴ
δίδει : ἢ ἄρα γυνάμεις τὰ ἀγαθὰ πράττουσιν, οἱ φιλοῦνται ἰσθ
τοῦ ἰσθρῶν.

(85) Vld. Plato Sympoſ., p. 191. A, B.

(86) *Pour Dieu et m' Amie*: talis erat ſen-
tentia, quam ſemper in ore habebant illius temporis
equites. Videatur de St. Palaye, *Discours ſur la Che-
valerie* I. I.

P. 137. (87) Puerunt iam pauci quidam poëtae, qui
Graecorum rationem et praefertim eorum chorum in
ſcenam reducere conati ſunt, in quibus praecipuus eſt
Schiller, in tragoedia: *Die Braut von Meſſina*; cui
ille diſquiſitionem praemiſit de choro antiquorum,
quem recentioribus etiam poëtris maxime commendabi-
lem eſſe oſtendit.

P. 138. (88) Conf. Bilderdyk, I. I. p. 144, 145.

E R R A T A.

Pag. 21, lin. 7. ut, patris *lege* ut patris

— 27, — 10. Ἀρίχας — Ἀρίχας

— 97. — 51. φουῶν — φουῶν

PETRI IOSUAE LUDOVICI HUËT,
IN ILLUSTRIS AMSTELODAMENSIS
ATHENAEIS

LITT. HUM. CAND. ET THEOL. STUD.

R E S P O N S I O

A D

QUAESTIONEM LITERARIAM

IN ACADEMIA RHENO-TRAIECTINA,

A B O R D I N E

PHILOSOPHIAE THEORETICAE ET
LITERARUM HUMANIORUM
PROPOSITAM:

„ *Disquiratur, quatenus unquam fuerit Tra-*
„ *goediae Graecae ratio, ad eamque exigat-*
„ *ur nobilissima Vondelii fabula, Gysbrecht*
„ *van Aemstel.* ”

Quae pariter ac Ludovici Gerlachi Pareau
de hoc argumento disputatio, praemia digna
est iudicata.

Omne genus scripti gravitate Tragoedia vincit.
Ovidius, *Fast.* II. 381.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

propius quaeque ad ea accedant, eo sublimiora pulchriora, venustiora atque admiratione digniora esse iudicantur (a). Neque igitur, ut de caeteris taceamus, mirum accidet *Vondelium* nostratem, summum poëtam Tragicum, Veterum et Graecorum maxime exemplum sibi proposuisse. Atque haec etiam praecipua causa videtur, cur omnibus idoneis harum rerum iudicibus tantopere placeant atque summis laudibus ab iisdem efferantur eius Tragoediae. Elucet enim in omnibus sublime illud et pulchrum quod maxime animum afficit in Graecorum operibus; elucet simplicitas illa coniuncta cum arte affectus animi excitandi atque movendi, quae sunt Graecae Tragoediae quasi characteres; praesertim autem in eo conveniunt Vondelianae fabulae cum Graecis, quod sunt prorsus poëticae; splendent versibus pulcherrimis; occurrunt in ipsis descriptiones, comparationes, narrationes, Graecis neutiquam inferiores; et quis tandem Lyrica carmina, quae Choris a Vondelio tribuuntur, legere potest, quin ei statim in memoriam Graecorum divinos illos choros revocent? Cernitur
 praesertim

(a) Egregie dixit la Bruyère in *Caractères*, Vol. I. p. 10. Ed. Stéréot. *On ne saurait en écrivant, rencontrer le parfait, et s'il se peut, surpasser les anciens, que par leur imitation.*

praeterea in plerisque eius fabulis finis quidam moralis, sive Dei gubernationem ostendendi; sive erga infelices misericordiam movendi; sive oppresorum iura tuendi; sive aliud quid huius generis docendi. Tamquam gemmis splendent eius Tragoediae sententiis brevibus, concinnis, maximum pondus habentibus; sunt autem talibus sententiis plenae Graecorum Tragoediae; inest iis semper finis utilis; atque ad Deorum reverentiam et erga miseros misericordiam imbuedos hominum animos plerumque tendunt.

Non igitur nisi utile atque periucundum opus esse potest, aliquam summi illius poetae fabulam ad Graecae Tragoediae rationem exigere; quippe sic patebit quatenus cum Graecis fabulis conveniat, quatenus ab iis discrepet. Insuper autem ille labor ad detegendam atque enucleandam causam non exiguam, cur tam pulchrae sint tantisque laudibus efferantur Vondelij Tragoediae.

Gratisimum igitur nobis accidit Clarissimum Ordinem Philosophiae Theoreticae et Litterarum Humaniorum in Academia Rheno-Traiectina quaestionem proposuisse, qua *disquiri* postulat, *quaenam universe fuerit Graecae Tragoediae ratio, ad eamque exigi nobilissimam Vondelij fabulam*; Gysbrecht van Aemstel. Simul atque eam legeramus, statim nobis ortum est con-

consilium ei pro viribus nostris respondendi, gaudebamusque inclitos in hac Academia viros, tum elegantia, tum doctrina atque eruditione excellentes, sic utile dulci miscuisse, et certaturis talem proposuisse quaestionem, cui qui responsuri essent, opus susciperent, quod, etiamsi praemio non ornarentur, suavissimos nihilominus fructus ipsis esset laturum, quippe tum ad Graecae Tragoediae rationem penitus cognoscendam, tum ad Vondelii nobilissimam illam fabulam melius iudicandam magisque etiam admirandam inserviens.

Antequam autem ipsam responsionem aggrediamur, pauca dicenda videntur de ratione qua eam instituere in animo habemus.

Videtur igitur nobis Clarissimus Ordo, cum proponeret *disquirendum*, quaenam universe fuerit Graecae Tragoediae ratio, hoc voluisse, ut ex ipsis potius Graecis Tragicis in eam *inquiretur*, quam ut res ex iis auctoribus *describeretur*, qui de industria rem Graecorum Dramaticam exposuerunt. Neque tamen auctores istos prorsus negligendos esse existimavimus, tamquam Aristotelem *περὶ ποιητικῆς*, Brumoiium, Barthelemium, Blairium, Bilderdykium, Schlegelium, alios; sed eos tum demum, quum non satis clare aliquid nobis perspectum esset, aut variis explicationibus ansam praeberet, adhibendos

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tis (a), et nuper in disertatione *Camperi de Vondelio, Latine expositis* (b), dicere, necesse nobis visum non est.

(a) A Brandtio, sc. in *vita Vondelii* post hucus. *Poëzy*, Vol. II. ab I. de Bosch, in oratione cui titulus: *Lof van Joost van den Vondel als Dichter; en* alis.

(b) Reperitur in *Annalibus Lugd. Batav. anni 1817—1818.*

P A R S P R I M A.

QUAENAM UNIVERSE FUERIT GRAE- CAE TRAGOEDIAE RATIO.

PROLEGOMENA.

DE ORIGINE ET INCREMENTIS TRAGOEDIAE GRAECAE.

Priusquam ipsam de Tragoediae Graecae ratione aggrediamur disputationem, nonnulla de eius origine et incrementis (a) dicenda videntur.

Sicut igitur multae nobilissimae artes doctrinaeque, ita et *Tragoedia* nata est inter Graecos, et

(a) Pulcherrime ea exposita sunt a Boilavio in *Art Poétique* III. 62—80. Breviter de iis agit auctor disert. *iets over het Treurspel, in Bijdragen. ter bevord. der schoone Kunsten en Wetenschappen enz. door Feich en Kantelaar. Vol. I. 53—57.*

et ab exiguo alienissimoque, ut videtur, initio orsa, maxima accepit incrementa, et praestantissimum illud humani ingenii evasit opus. Scilicet eo anni tempore quo vindemiae agebantur, laeti omnium et ad lasciviam proni erant animi. Sicut autem animalia et infantes gaudium, quo afficiuntur, variis motibus, gestibus, vocis flexibus prodere solent, ita et homines laetitia ob feliciter peractas vindemias affecti, saltationibus quibusdam cantibusque eos animi motus, quos experiebantur, exprimebant. Haec *Chori origo* (a). Nihil enim aliud erat, primis illis temporibus, quam turba hominum vino gaudioque ebriorum, qui Bacchi festum celebrantes, Faunos Satyrosque referentes, in eius honorem lascivos agebant motus, et hymnis dithyrambicis extemporalibus non tantum eius beneficia, verum et ingentem eius potentiam, eius bella gesta, supplicia de impiis hominibus sumpta, ut poenam Lycurgi, et luctuosum Penthei fatum, celebrabant. Cumque initio haec uni-

ver.

(a) Vid. praeter alios multos, *Brumoy discours sur l'origine de la Tragédie*, Vol. I. pag. 42—45. operis cui titulus: *Théâtre des Grecs*. Conf. *Blair, lesfen over de Redekunst en fraaije Letteren*, Vol. I. pag. 275 sqq. versionis Belgicae.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

enim ille iam non amplius *suam*, sed *alterius* personam agebat: iam a turba festum celebrante separatus, Deum, Semi-Deum aut Heroem referebat, qui Chorum alloqueretur, eique facta sua narraret. Tum vero ulterius etiam progressi sunt; et hoc fere modo res sese habuisse videtur (a): plaustrum narrator ille adscendebat, primo ex. gr. Pentheum agens, qui conviviis Bacchum petens, Chorum alloquebatur, ab eoque reprehendebatur, et meliora monebatur. Mox idem redibat, Bacchum agens impio minitantem Pentheo; et Baccho quoque nonnihil respondebatur a Choro. Postremum vero eadem persona redibat ut nuntius, et Choro infelicem Penthei exitum narrabat; quo audito, Chorus, aut miserum deflendo, aut Bacchi victoriam honoresque celebrando finem fabulae faciebat.

Sic igitur nata est paulatim Tragoedia: cuius *Thespis* re vera (b) fuit *inventor* et iure celebratur,

(a) Vid. Bilderdyk, *over het Treurspel. Aanteek.*, Vol. II. p. 167. 168. Brumoy, *Discours sur l'origine de la Tragédie*, p. 47. 48. 49.

(b) Horatius, A. P. l. c.

Primus inexpertae generis invenisse camoenae.

Dicitur . . . . . Thespis.

Primus autem fabulam docuit Olympiad. LXI. Vid. Wyttenb. *Bibl. Crit.* Vol. I. P. II. p. 69. Conf. item

cur, tamquam qui ansam praeberit poëtis posterioris aevi, divinam illam Tragoediam condendi, quae etiam nunc ab omnibus admiranda est. Ac vero huius tempore multum adhuc illa aberat a perfectionis culmine, quod postea per Aeschylum, Sophoclem, et Euripidem attingit. Quominus enim Thespis et Phrynichus ulterius progredierentur, apparatus, quo utebantur, impediebat exiguitas. Quas igitur illi exhibebant, Tragoediae, quamvis singulae earum partes quodammodo inter se coniunctae fuerint, *dramata* tamen, proprie sic dicta, nondum erant (a). Verum

*Post hos, personae pallaeque repertor honestae,
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno (b).*

Mag-

item de Thespide idem W y t t e n b. *Bibl. Crit. Vol. I. Part. IV. pag. 3. Blair, pag. 276. Barthélémy, Voyage d'Anacharsis, Vol. IV. 381. 382. 383. Recte autem nobis videtur auctor disert. cui titulus: Iets over het Treurspel (in Horreo citato) dicere: ik geloof dat men Thespis als den aanleidenden uitvinder, en Aeschylus als den werkelijken schepper, van het eigenlijk Treurspel aan moet merken. Caeterum de variis Tragoediae formis dignus est, qui legatur, Hermannus Comment. in Arist. Poët. p. 107 sqq.*

(a) Conf. Bilderdyk, l. c. p. 169. et Brumoy, l. c.

(b) Horatius, A. P. 278—280.

Magnus ille *Aeschylus*, iure *Tragoediae pater* (a) vocatus, primus viam stravit, quam postea *Sophocles* et *Euripides* non minori sane fama calcarunt. Etenim duos pro uno, qui antea fuerat, actores induxit (b); unde probabiliora omnia existebant, et veram actionem melius referebant: cumque Chorum a multitudine separavisset inque scenam collocasset, hinc is non semper Faunis Satyrisque constare poterat, sed aliis etiam personis constare aliquando debebat. Chori denique carmina *Aeschylus* minuit, quo factum est, ut maior histrionum actioni locus tribueretur, et hoc tantum egit, ut cum ea Chorus aliquomodo coniunctus esset. Quia enim festum illud, unde originem traxerat *Tragoedia*, *Baccho* sacrum erat, Chorum penitus abiicere non ausus, eum ad suam camen convertit utilitatem. „ Inprimis autem apparatu „ Tra-

(a) *Aristoteles* ἐπὶ ποιητικῆς dicit Cap. IV. § 16. τὸ τε τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο πρῶτος *Αἰσχίλος* ἔθηκε, καὶ τὸ τοῦ χοροῦ ἡλάττωσε, καὶ τὸ λόγῳ πρωτεύουσιν (primarum partium actores. Conf. *Hermannus*, in *Comment. ad h. l.* pag. 109.) παρεκείσθαι. Conferantur de *Aeschylō*, *Anacharsidos* auctor, Vol. IV. p. 383—394. *Wyttenbach*. in *Bibl. Crit.* I. IV. p. 4. *Brumoy*, *Disc. sur le Parall. des théâtres*. p. 168—172. *Schlegel*. I. p. 134—168. operis cui titulus: *ueber Dramatische Kunst und Litteratur*.

(b) Vid. *Arist.* I. c.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quod semper faciendo Aeschylus (a), multum fabulis suis addebat splendorem. Caetera vero quod attinet, *Aeschylum* superavit omnino *Sophocles* (b). Maiori enim hic arte fabulas suas disponebat: cum saepe in illius Tragoediis nullus aut debilior saltem esset nodus (c). Brevia etiam Chori carmina reddidit: numerum eius, contra, a duodenis ad quindecim personas auxit (d): agentibus personis, simpliciorum tribuit sermonem; quas plures (e) induxit, praeterea *εκρηνογραφίαν* live scenae picturam invenit (f); candidos item calceos, quos, cum saltaturi, tum actores, quo melius pedum motus cernerentur, induerent (g): fabulas quoque suas, quo melius actioni prospiceret, *πρὸς τὰς φύσεις τῶν Ἱτακρίτων* componere solebat, ut eius vitae prodit auctor: caeterum dictione pure Atticā, praecipue vero suavitate, qua nomen *αἰσχύλου* meruit (h), Aeschylo antecellit: adeo

(a) Vid. Barthélémy, Vol. cit. p. 393.

(b) Vid. Barthélémy, Vol. cit. p. 407.

(c) Conf. Wyttenb. *Bibl. Crit.* I. IV. p. 5.

(d) Vid. vita Sophoclis.

(e) Conf. Barthélémy, Vol. cit. p. 389 et 391.

Diog. Laërt. I. f. c. et vita Sophoclis.

(f) Texte Arist. *de Poët.* IV. 17.

(g) Vid. vita Sophoclis.

(h) Vid. vita Soph. in fine.

adeo ut dicere non vereamur, Aeschylum genuisse, Sophoclem vero eduxisse quasi et pertecisse Graecorum Tragoediam.

Huius aequalis fuit (a) *Euripides*, qui Aristoteli (b) omnium poëtarum maxime Tragicus visus est. Addit tamen Philosophus *εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ*. Et sane, quod prudenter fecerat Sophocles, non item Euripides egit. Chorum scilicet ille cum tota actione coniunxerat, quin et actoris ei partes tribuerat, quod non semper hic secutus est; quodque alio loco reprehenditur ab Aristotele (c). Neque tamen in excolendâ Graecâ Tragoediâ parum praestitit Euripides. In diverbiis enim, quae dicuntur, familiarius etiam quam Sophocles, locutus est: in dramatum suorum limine lucem toti fabulae aperuit, et, ut verbis utar Thomae Magistri in eius vita, τὸν ἀκροατὴν ὡς περ χειραγωγεῖ εἰς τὸ ἐμπροσθεν: mirabili praeterea dexteritate praesentibus temporibus veteres accommodabat fabulas, easque sententiis philosophicis spargebat, quod Atheniensibus omnino non poterat non placere.

Θαυ-

(a) Conf. de eò W y t t e n b. in *Bibl. Crit.* I. IV. pag. 6. 7—10. B r u m o y, *Disc. sur le Parall. des écriv.* p. 176—182. B a r t h é l é m y, Vol. cit. 397 sqq.

(b) *Poët.* XIII. 10.

(c) l. c. XVIII. § 21.

θαυμαστὸς (δὲ ἦν) τὴν ἑρμηνείαν ποικίλλειν ἐπιχειρήσεσσι τε καὶ ῥυθμῶ χαρίεντι (a). „ In affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis qui miseratione constant, facile praecipuus (b).”

Non minus ergo Euripidi quam Sophocli et Aeschylo praestantissimum illud humani ingenii opus debuit: de quibus verissime Velleius Paterculus I. 1: „ Una neque multorum annorum, spatio divisa aetas, per Divini spiritus viros, Aeschylum, Sophoclem et Euripidem illustravit Tragoedias (c).”

Praeter tres illos celeberrimos Tragicos multi alii in Graecia exstiterunt, ut *Ion*, *Agatha*, *Philocles*, *Astydamas*, et Syracusarum rex *Dio-*

77

(a) Auctor vitae Euripidis.

(b) Verba sunt Quinctiliani, I. O. X. I.

(c) Difficilis sane quaestio est, utrum Sophocli an vero Euripidi maior sit laus tribuenda. Videre potest Wyttenb. in *Bibl. Crit.* I. IV. p. 10—13. qui merita Euripidis recenset. Nobis vero cum Cicerone facere liceat, quando dicit III. de Oratore 7: „ Id primum in poetis cerni licet, quam sint inter sese Ennius, Pacuvius, Acciusque dissimiles; quam apud Graecos Aeschylus, Sophocles, Euripides. quamque omnibus par paene laus in dissimili seribendi genere tribuatur.”

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

omnibus patebat. Erat autem in hoc loco altare Diis Domesticis sacrum, cuius in Dramate usus esse poterat, et quando internam domum conspici opus esset, hoc fiebat per *Encyclema*. Ideo vero praecipue apertum erat theatrum, ut etiam Dii quasi spectatores atque testes essent: Graecis enim monarchiâ non utentibus actio gravis et solemnis, nisi quae publica, nulla videbatur; quod etiam Chori praesentiâ indicabatur, qui populum referebat, omnium, quae agerentur, perpetuum testem. Ingens autem erat Graecorum theatri amplitudo, cum ad cives et affluentes undique peregrinos comprehendendos, tum vero hoc maiestati debebatur agendorum Dramatum, quae non nisi e longinquo spectari liceret. Gradus autem circum Orchestram retro adscendentes, quibus insidebant spectatores: cothurni, quibus altiores incedebant actores; personae, quibus utebantur, quaeque his inestant ad vocem fortiolem reddendam instrumenta, omnia eo adhibebantur, quo melius spectari et audiri posset: quin et ipsam theatri constructionem totam ad auditui consulendam accommodatam fuisse, iure existimare posse videmur.

Semicirculare autem erat Amphitheatrum, circumdabatque Orchestram in qua nulli sedebant spectatores, quaeque et infimâ Amphitheatri sede, et ipsâ scenâ depressior erat. Scena

ab uno ad alterum Amphitheatri extremum porrigebatur; latitudine quam altitudine maior. Vocabatur autem *Logeum*, in cuius medio ferme versabantur qui loquentes inducebantur. Post hanc vero mediam partem recedebat scena, formam habens quadrangularem, latorem item quam profundam; in cuius partis, *Proscenium* dictae, remotissimam oram spectabatur palatium, ante quod praecipue Drama agebatur; ad sinistram autem erat urbs, ad quam palatium pertinebat; ad dextram vero campus, silvae, mare, et huius generis alia.

Primarum partium actor per mediam maioremque ianuam in scenam prodibat: secundarum vero actores per minores, ad utrumque istius latus positas. Qui ex Urbe venire fingebantur, exhibant per ianuam in sinistram *Logei* parte factam: qui contra e longinqua regione, prope Orchestram situm exitum egressi, per gradus in scenam adscendebant, unde iam diu ante a Choro et ab actore cernebantur, quam ad ipsos accessissent. Defunctorum umbrae adducebantur per viam, cui *Charontiae* nomen, quaeque sub spectatorum sedibus ducta erat. Chorus, quamdiu varios motus exhibens canebat, manebat in Orchestra; quum vero in scenam rediissent actores, in Orchestrae locum se sistebat altiorem, et mediae fere scenae adpositum, altarisque formam

nam referentem, qui *Thymelo* dicebatur, et punctum totius aedificii erat medium, ex quo etiam ductum erat Amphitheatrum; quod sane pulcherrime factum, quum sic omnes radii eius loci in quo spectatores sedebant, vergerent ad Chorum, qui eos repraesentabat, et quae ipsi sentiebant, cantibus suis exprimebat.

Plerumque etiam nullo velo obducebatur theatrum; sed erat apertum, unde, ut infra videbimus, nullo modo locus mutari poterat (a). In Sophoclis tamen *Oedipi Tyranni* initio velo opus fuisse videtur; sed si semel illud remotum fuerat, eo non iterum spectatorum oculis subtraheretur scena.

Sed haec de Graecorum theatro (b), quamvis brevissime, nec fortasse satis accurate exposita, haec loci tamen sufficere videntur.

(a) Conf. Blair, p. 285. 286.

(b) Sunt maximam partem desumpta e Schlegelii libro citato; *Ueber Dramatische Kunst und Litteratur*, p. 76. multisque sqq. Conferri potest etiam Barthélémy, *l. c.* p. 426—455. et Vol. I. p. 442 sqq. Multus etiam de Graecorum theatro est Barnefius, *l. c.* pag. 17—26. Brumoy, *Disc. sur l'Orig. de la Trag.* p. 127—134. Conf. etiam liber cui titulus: *Litterarische Anekdoten, herausgegeben von Fried. Aug. Wolf*, 1818. Vol. III. p. 98 sqq. *de theatri Graeci partibus, imprimis de parasceis et hyposceis in Pollucis Onom.* IV. c. 19. § 123.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

τέμαχια τῶν μεγάλων Ὀμηροῦ δεῖπνων; et argumēta Andromaches, Hecubae, Orestis, Troadum, Helenae, Rhesi, Euripidis; Aiakis et Philoctetis Sophoclis; Agamemnonis vero Aeschyli, ex Homero hausta fuisse quis dubitabit? „ Adeo „ bellum Troianum Homero, ille autem omni- „ bus poētis materiam dedit. Hinc Palaton „ pictor, magnam cīrca Hōmerum, Stomachum „ regerentem, poētārum pronam turbam descrip- „ sit, singulos τὰ ὑπ’ αὐτοῦ ἐμεμεσμένα φορο- „ bentes” (a): et ipse Plato in X. de Republi- ca dixit: ἔοικε (Ὁμηρος) τῶν καλῶν ἀπάντων τούτων τῶν τραγικῶν πρῶτος διδάσκαλος τε καὶ ἡγεμὼν γενέσθαι (b).

Ex Tragoediis autem quae supersunt, patet Graecos poētiā talia argumenta prae ceteris ele-
gis-

(a) Vid. Barnesius, l. c. p. VIII. sq. ex quo haec sumimus.

(b) Heyne, in disquisitione I. de *Carmine Epico Virgilii*, pag. XX. ait: *Errores isti heroum ab Illo redeuntium variis Graecorum Carminibus Epicis, Notae ea inscripta erant, materiam et argumentum praebuerant; — sed eadem historiae seu fabulae de Achivorum reditu magnae Tragoediarum Graecarum pari materiam subiecerant, ut imprimis ex Euripide apparet, et multo magis ex tot deperditarum titulis intel- ligitur.*

gisse, quae misericordiam terroremque moverent: e. gr. magnorum virorum fortunae in deteriore partem mutationes: Deorum in certas familias iram et vindictam: sceleratorum hominum poenas: bonorum remunerationem. Quo magis vero terrore et misericordiâ spectatorum animos afficerent, talia plerumque tractabant argumenta, in quibus cognatae, et arctissimis quibusque vinculis iunctae personae vel mutuis odiis sese exercerent, vel inscie commissorum scelerum poenas darent, vel maximis calamitatibus afflictae sibi invicem salutis auctores evaderent.

Ea autem apud exteros quaerere iis opus non erat: traditiones enim de Herculis, Iasonis, Thesei, Oedipi, aliorumque heroum Graecorum factis, divinisimum fontem constituebant, ex quo omnium ferme Tragoediarum argumenta hauriebantur. Sic ex historia Herculis ob Ioles amorem, a Deianira, ope Nessi sanguine infectae vestis interempti, nata est Sophoclis Tragoedia quae inscribitur *Τραχυνίας*; ex Iasonis factis et amore Medae, quâ postea relicta, Creontis, Corinthi regis, filiam Creüsam duxit, orta est Euripidis *Medea*; Thesei filius *Hippolytus* item Euripidi Tragoediae nomen dedit: at vero plurimae de *Oedipi* familiâ prodierunt. Sic ille se esse patris Laii interfectorem eiusque simul

uxoris, suae matris, maritum agnoscens, Thebas exsul relinquit in Sophoclis *Oedipo Tyranno*: moritur infelix in Colono, prope Athenas vicō, in eiusdem *Oedipo ἐν Κολωνῷ*. Bellum inter Eteoclen et Polynicem, eius ex Iocasta filios, geritur in Aeschyli Tragoedia *Ἔκτα ἐπὶ Θηβὰς* et in Euripidis *Phoenissis*. Post Oedipum Thebis expulsū, quum Eteocles pactum servare nolleret, Polynices sex Argivorum duces contra Thebas armavit; quibus tamen interfectis, copiis profligatis, Eteocle denique ipso et Polynice mutuis ictibus confosis, Creon edixit huius ne cadaver sepeliretur: quomodo igitur eius soror Antigone, omnibus Creontis minis spreis, fratrem funebri honore afficere conata fuerit, quidque hinc secutum, cernimus in Sophoclis pulcherrima et affectu plenissima fabula: *Antigone*.

Omnes igitur hae Tragoediae fata referunt Heroum Graecorum. Neque sane, cum Graeci omnes non Graecos, *barbaros* vocarent, aliter fieri poterat, quin etiam in Tragoediarum materiā eligendā nihil ex barbarorum, omnia contra ex antiquorum suae patriae heroum historiis depromerent, praesertim cum illa magnorum et inclitorum virorum feracissima fuisset (a).

Non

(a) Conf. Brumoy, *Discours sur le Parallèle des Théâtres*, pag. 156—161.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

omnesque omnino Graeci delectabantur historiis illis antiquis, temporis Heroïci, quae nescio quam (a) maiestatem prae se ferebant, et cum sacris, quorum pars erat Dramatum actio, optime adeo conveniebant, quum reverentiâ spectatores afficerent et sacris religiosisque affectibus ipsos moverent.

Istis caeterum antiquis historiis ita utebantur, ut secundum suum quisque ingenium eas mutarent, variarentque, et talia etiam fingerent, qualia maxime spectatoribus placitura existimabant. Quod, ex. gr. patet ex diversa ratione qua Aeschylus in Choephoris, Sophocles et Euripides in Electrâ idem argumentum tractant (b).

ἢχρὸ δράμα Μιλήτου ἔλασσ, καὶ διδάξαντι, ἵς δίκαστά τι ἔπεισι τὸ θαυρὸν, καὶ ζυμίσταίω μου, ὡς ἀναμύστατα οἰκίωσ πάνα, χιλίησι δραχμῶσι καὶ ἐπίταξαι μακίτι μούνα χρῆσθαι τούτῳ τῷ δράματι. Conf. Barthélémy, Vol. IV. p. 411. Schlegel, Vol. I. p. 118. et Heyne, *Ideën ueber die Politik.* etc. Vol. III. P. I. p. 486. In nota.

(a) Vere Heyne, in disquisitione de *Carm. Epico* p. 17. 18. „ Est a naturâ res ita comparata, - ut prisorum hominum, multo magis heroum, ipsa nomina, res gestae et fata, etiam per se non adeo memorabilia, animum humanum teneant et admiratione afficiant.”

(b) Conf. Schlegel, *l. c.* p. 222—239. Aristot.

ftot. l. c. IX. § 1. 10. Bilderdyk, *Brief van den navolger van Sophocles Oedipus*, p. 16—20. De *Graecarum Tragoediarum* argumento caeterum conferri etiam potest, Schlegel, *l. c.* p. 118—125. et Brumoy, *Discours sur le Parall. des Théatr.* pag. 187 sq.

DE UNIUS ACTIONIS, TEMPORIS
LOCIQUE APTA ET CONNEXA
RATIONE.

Unicuique, Graecorum Tragoedias attente legenti et consideranti, statim patebit, unam tantum in iis praecipuam actionem exhiberi, eamque gravem, sublimem, integram atque perfectam. Neque tamen per *actionis unitatem* (a) hoc volebant Graeci, ut unius tantum heroïs facta omnia exhiberentur, sed ut (b) quemadmodum Homerus in Iliade non totum bellum Troianum, aut omnes Achillis actiones, sed solam eius iram et cum Agamemnone contentionem, quaeque hinc secuta erant ad eamque pertinebant, tractaverat, ita etiam in Tragoediâ unius Heroïs una tantum actio quaedam ante oculos poneretur.

Eam

(a) De ea vid. Blair, III. p. 281—284.

(b) Conf. Aristot. Cap. VIII. integro.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

sane contra verisimilitudinis leges, quae in omni Tragoeciâ semper sunt observandae (a), pugnat, si hoc temporis spatio, actiones, quae e. gr. in *Persis*, in *Oedipo Tyranno*, aut in *Medea* exhibentur, actas fuisse existimemus.

Ex hac autem, quam dicunt, *actionis unitate*, *unius* etiam sequebatur *temporis locique* apta et connexa ratio: quum enim Tragoedia tota in imitatione actionis esset posita, hinc etiam requirebatur, ut spectatores cernerent, quomodo omnes eius actionis, quae exhibebatur, partes cohaererent et succederent, ad quod opus erat ut temporis observaretur perpetuitas: „ quae „ enim intuemur, eo sunt una, quod temporis „ perpetuitate continuantur. Huius autem rei „ veteres, naturâ duce, usum et necessitatem „ multo melius, quam recentiores perspexerunt „ Si enim scenis vel actibus finitis aliquod tem- „ poris vacuum praeterire poëtae fingunt, quid „ aliud quam Dramaticam poësin in Epicae poë- „ seos fines commigrare, faciunt? Tunc enim „ non amplius intuemur personas agentes, sed „ vel poëtâ, ut in Epica poësi, vel rei naturâ „ et ratiocinatione nostrâ, monitore indigemus, „ qui nobis indicet, iam non aliquid intuumdum. „ sed

(a) Conf. Boileau, l. c. 47 sqq. Barthélémy, T. IV. p. 463 sqq.

sed cogitandum esse (a);” quod quam sit a Dramate alienum, ipsum vocabulum δράμα indicat.

Ea autem temporis perpetuitas ne interrumpatur, Graeci unitatem etiam *loci* observabant: quo modo enim locus mutari poterat, nisi illâ interruptâ? Et sane hac mutatione non indigebant Graeci; actio enim, ut supra in Prolegomenis diximus, fere semper agebatur in loco subdiali, ante palatium, templum aut domum, ad quem aditus unicuique patebat. Simpliciores deinde eorum erant fabulae, neque tot in iis adhibebantur artes (b), quot in recentioribus; mutari denique locus non facile poterat, quoniam velo obduci theatrum apud Graecos fere non solebat, et quoniam Chorus, ubi semel advenerat, scenam non relinquebat (c).

Ex illâ vero a Graecis constanter observatâ uni-

(a) Fere sunt ipsa Hermannî verba in commentatione *de Tragica et Epica Poësi*, eius Aristotelis *Poëticae* editione adiunctâ, Cap. XXI. p. 254 sq.

(b) Conf. Brumoy, *Discours sur le Parallèle des Théâtres*, p. 194 sqq.

(c) Conf. de unitate actionis etc. Barthélémy, T. IV. p. 458 sqq. Bilderdyk, *Annot. ad Disf. de Trag.* p. 212 sq. Brumoy, *Disc. sur l'Origine de la Tragédie*, pag. 77-84.

unius temporis locique apta et connexa ratione hoc quodque oriebatur commodum, quod eorum Tragoediae non in *actus* divisae essent, sed uno tenore procederent: quod etiam, quominus interrupteretur spectatorum attentio, impediobat: Chorus enim eam cantibus suis ad ipsam actionem pertinentibus alebat et recreabat, donec redissent actores. Recentiores vero, postquam Chorum semel sustulissent, eam indigebant partitione, ut reficere se possent actores, utque ipsis, loci unitatem non eodem modo quo Graeci observantibus, tempus esset ad scenam mutandam. Quae distinctio quantum attentionem nostram debilitet, facile quisque fatebitur, qui spectacula hodierna viderit. Quam ineptam autem Tragoediarum partitionem in *scenas* duxerit *Muretus*, patet ex eius *Epistolarum Libri III. Ep. 44.* ubi Hieronymo Zoppio, Tragoediae ad veterum Tragoediarum rationem compositae auctori, sic scribit: „placeret etiam, ita edi hanc fabulam, ut „ne notarentur principia actuum, sed ita continerentur omnia, ut in Aeschyli, Sophoclis, Euripidis tragoediis, etiamque in Aristophanis comoediis factum. Omnino autem illam inutilem et supervacaneam, et a stultis literatoribus excogitatam actuum (a) in

(a) Conf. de significatione vocis *actus* apud Romanos;

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

CAPUT TERTIUM.

DE TRAGOEDIAE GRAECAE DISPOSITIONE SIVE PARTITIONE.

Diximus supra Tragoediam ortam esse a Choro: postquam scilicet interrumpi eius carmina coeperant narratione unius actoris, qui primo hanc, mox aliam personam referendo, actionem quandam spectatoribus exhibebat, quae vero spectari non possent, narrabat. Illae actiones et narrationes, quia antiquissimo tempore ad Chorum non pertinnerant, vocabantur *ἐπεισόδια* (a). Hinc duo praecipuae partes fuerunt Tragoediae: *Episodia* et *Choricum*. De hoc in Capite V°, nunc vero de illis agemus.

Magis igitur perfectam Tragoediam, vocabuli *Episodium* significatio mutari coepit: quum enim initio omnia ea significasset, quae Chorica non essent, postea eae tantum partes ita dictae fuerunt,

(a) Conf. Blair, l. c. pag. 276. Feith en Kautelaar, *Bijdragen* Vol. cit. pag. 29. 30.

runt, quae ad actionem implicandam inserviebant; pars autem, quae Chori primum cantum praecedebat, *Prologi* nomine insignita fuit; ea vero, postquam Chorus, solus in scena remansens, non amplius Strophica cantabat, *Exodus* dicebatur (a); unde, praeter *Choricum*, tres erant Tragoediae partes: *Prologus*, *Episodia*, *Exodus*, quas recenset Aristoteles de Poëtica, XII. § 1,

In *Prologo* (b) exponebatur, quinam totius actionis esset cardo, sive illud a Choro, ut in Aeschyli *Persis* (c), sive a pluribus actoribus, ut in *Oedipo Tyranno* a Sacerdote, Creonte et Oedipo; sive ab unâ tantum personâ, solâ secum, aut ad spectatores conversâ, loquente, fieret, ut in *Medea*, cuius nutrix optare se dicit ut Argonautarum expeditio numquam facta fuisset, quia sic Iasonem perfidum experiri Medea non potuisset; quam ob rem nunc vehementer vereri se ait, ne, ulciscendi causa, liberos suos laedat illa aut interficiat.

Episodiis continebantur omnes ii casus, qui
ve-

(a) Sic Aristot, l. c. XII. 6. ubi tamen conferendus Hermannus.

(b) Conf. Blair, p. 287.

(c) Ab initio usque ad vs. 64. tum vero incipit *παράδος*. Vid. Hermann, *Comment. ad Aristot.* p. 139.

verosimiliter poterant (a) aut necessario debebant accidere, ut efficeretur id, quod in *Prologo* expositum fuerat. Interviebant autem simul ad nodum magis magisque implicandum, simul ad *Exodum* praeparandum; donec in eo aut per *ἔναγνῶρσιν* aut per *περιπέτελαν* (b), aut per ambo simul nodus solveretur, et tota actio ad finem perduceretur.

Caeterum, in *Episodiis* sive *Diverbiis*, alio metro Graeci utebantur quam in *Choricis*: *Iambico* (c) sc. quia, ut ait Aristot. IV. 18. 19. *μάλιστα λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ iambeῖον ἐστὶ σημεῖον δὲ τούτου· πλεῖστα γὰρ iambeῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους.* Quae quamvis non negamus, nescimus tamen an verior causa sit, quam affert Bilderdyk, *Annot. ad Dissert. de*

(a) Conf. Bilderdyk, *Annot. ad Dissert. de Traged.* pag. 238 sq.

(b) De quibus conf. Arist, XI. XVI. Blair, III. 289.

(c) Saepe etiam utebantur Trochaico tetrametro, de quo, paulo ante locum, quem exhibuimus, sic Aristoteles: *τὸ πρῶτον τετραμέτρον ἔχοντο, διὰ τὴν σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν αἰσιν τῶν ποιητῶν.* Eo autem utebantur in vehementioribus animi affectionibus, ut in *Oreste* vs. 720 multisque sequentibus. Conf. Schlegel, I. p. 105.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

finem fore, simulatque Laii mortem rex ulciscatur: hic statim solemni iureiurando se obstringit ad investigandum eius interfectorem, eumque vehementer puniendum. Sic igitur mala, quibus Thebani premuntur, eorumque causa, modus denique quo sint cessatura, in *Prologo* exponuntur. Incipiunt iam *Episodia*, quibus actio implicatur, eiusdemque Exodus praeparatur. Post Chori de Thebarum miseria lugentis cantum, e regia in scenam redux Oedipus de Laii interfectore populum interrogat; is vero innocentem se esse solemni iureiurando testatur; simul autem advenit, ab Oedipo, Creontis suasu, arcesitus Tiresias, qui interroganti regi respondere nolens, huius in se iram excitat; mox eius minis et conviciis lacesitus, tandem ab ipso Oedipo Laium interfectum esse dicit; iram percitus rex a Creonte vatem corruptum putat; multaeque erant causae, cur ei fidem non haberet; Chorus etiam vatem vera loqui non censeret; turbat tamen Oedipi quietem haec criminatio. Mox accusatus Creon apud regem se excusare conatur; sed irascitur ille vehementer, et mortem Creonti minatur: tum vero Iocasta concordiam restitutura advenit, digressoque, cuius veniam impetraverat, Creonte, maritum de Tiresiae effato sollicitum exemplo e suis fatis petito firmare studet: narrat ipsi oraculum Apollinis, quod edixit

edixerat, Laïum a filio suo interfectum iri; eum nihilominus a praedatoribus in trivio obtruncatum, puerum autem recens natum in monte expositum fuisse. Sed eo ipso, quo ad quietem reducere Oedipum studet, magis anxium eum reddit, et perterrefacit: plura a marito interrogata, talia ei narrat, quae Oedipo confirmant ipsum revera Laïum interfecisse: una tamen ei superest dubitandi causa, quod nempe vulgo feratur Laïus non ab *uno* sed a *pluribus* interfectus fuisse; servum igitur, aetate confectum, qui Laïum occisum videns fugâ sibi consuluerat, et redux Thebas illud narraverat, arcesis rex iubet: ipse interim uxori narrat, sibi aliquando, dum apud Polybum Corinthi degebat, exprobratum fuisse, non se regis esse filium; Delphos itaque sciscitarum de eâ re profectum esse: ibi vero responso accepto: oportere ut et patrem interficeret, et matrem uxorem duceret, non Corinthum se rediisse, sed Thebas petentem in trivio virum obviam habuisse, Laïo (quem ipsi descripserat Iocasta) similem: eum, lite exorta, occidisse cum parte comitatûs; omnia igitur convenire cum uxoris suae narratione, praeter hoc unum, quod non ab uno sed a pluribus interfectus tradatur Laïus. Hoc itaque alterum est Episodum, quo omnia magis obscura et terrore plena sunt: antea tantum Laïi occisorem investiga-

bat

bat Oedipus: nunc iam detegere conatur, utrum ipse eius necis auctor fuerit; ab uno nunc servi verbo potentis regis' fatum pender; quae vero sibi invicem Oedipus et Iocasta narrarunt, spectatorem docent ea omnia, quae scire ipsum oportet, ut summa misericordia terroreque afficiatur. Eoque infelicior est Oedipus, quod, si probatum iam fuerit eum interfecisse Laïum, in facis esse sciat, ut patrem etiam exanimet, matrem vero uxorem ducat. Ignoratur enim quoniam sint Oedipi parentes: ipse patrem Polybum esse putat, matrem vero Meropen. Hinc igitur non minus, quam quod videmus eorum, quae de Oedipo praedixerat Apollinis oraculum, partem iam evenisse, prae expectatione anxii, timore vero vehementi commoti sumus — Interim Iocasta Apollinem orat, ut Oedipum et se ipsam imminentibus malis subducat: mox e Corintho nuntius advenit, mortuum senio Polybum dicens; quo audito, Iocasta maritum statim arcessi iubet, ut eum sollicitudine de patris caede liberet: hic igitur non veretur amplius ne occidat patrem, sed unum adhuc ne matrem ducat uxorem. Quem timorem tollere studens Corinthius, ipsi narrat neque Polybum neque Meropen eius esse parentes; se vero eum accepisse a Laïi pastore. Quibus dum Oedipi timorem tollere conatur, ad desperationem adducit Iocastam,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

fortūnae mutationem) nodus solvitur, et tota actio absoluta videtur. Sed Graeci in Tragoediis suis *παθος* etiam requirebant, i. e. ut ait Aristoteles XI. 9. *πρᾶξιν φθαρτικὴν, ἢ ὀδυνηρὰν οἶον, οἷ τε ἐν τῷ φανερῷ ἀνάσσει καὶ αἱ περιωδυνίαι καὶ τρώσεις, καὶ ὅσα ταυῦτα*: sive potius, ut cum Hermannō (*in Comment. s. l. XXIV. p. 258.*) loquamur: „requirebant Graeci illud quod per „has res efficeretur: animi scilicet affectiones „ad sublimitatem aptas.” — Quod *παθος* quamvis in totā regnare volebant Tragoediā, in *ἔκδοξ* tamen praecipue requirebant, unde haec pars apud Graecos longior ferme quam apud recentiores esse solet (a).

Itaque, postquam Oedipus se ipsum et Iocastam agnovit, pro fecilissimo antea rege, maximis sceleribus nunc pollutum hominem se esse vidit, et scenam desperatus reliquit, dum Chorus Oedipi sortem desistit, advenit nuntius mortem Iocastae et miserandam poenam, quam ultro dederat Oedipus, referens: mox ope *Ἐκδοξ*.

Chélemy, Tom. IV. pag. 482 sq. Dissert. cit. in Feitchii et Kantelarii *Bijdragen* p. 45.

(a) Conf. Bilderdyk, *Annot. ad Diss. de Tragoedia*. pag. 169. et Aeschylus, in *Perſis* a vs. 910. usque ad finem.

cyclematis (a) ostenditur interior regiae pars (b); cernitur locastae cadaver humi iacens (vs. 1266 sq.) et Oedipus, cruentis oculis, gemens, et de miseriâ sua eiulans; (vs. 1268—1280 et 1306 sqq.) Chorus eum deflet, cumque eo per aliquod tempus de horrendâ eius fortuna queritur: donec advenit Creon, qui Oedipum in regiam redire cupit, ne solem et homines taetro sui aspectu offendat; precatur ille Creontem, ut filiarum ipsius (c) curam gerat, ipsum autem e terra exsulem mittat; quod cum etiam Dei ora-

CU-

(a) Cuius explicationem habet Schlegelius, Vol. I. pag. 88.

(b) Intelligitur hoc ex vs. 1294. sqq.

Δείξαι δὲ καὶ σοί· κληῖθρα γὰρ πολλῶν τάδ' ἔστι

Διοιγσταί· θάμα δ' εἰσόψει τάχα

Τουῦτοι, εἶον καὶ συγκοῦντ' ἐπικτίσαι.

Scilicet in Graecis fabulis spectatoribus coram nunquam aliquis occidebatur: (quod ortum videtur ex sensu pulchri et honesti, quo prae caeteris populis Graeci, horum praecipue Athenienses erant praediti.) sed postquam hoc domi factum esset, foribus apertis, interior huius pars horrenda illa spectacula videnda praebat. Conf. Horat. in A. P. vs. 180—188. Boileau, A. P. III. 51 sqq.

(c) Quas Creon in scenam adduxerat (vs. 1459 sqq.) quaeque mutae personae dolorem augent et παθὸς. Conf. Hermann. Comment. cit. XIX. pag. 249.

culum iussisset, Oedipus, mox exsul Thebas relicturus, in regiam discedit. Chorus denique finem Tragoediae facit, ex Oedipi fati docens, antequam supremum diem obierit, neminem beatum vocandum esse.

Haec est pulcherrimae illius Sophocleae fabulae dispositio: ad eandem fere normam omnes, quotquot nobis supersunt Graecorum Tragoediae, compositae sunt: omnes habent *Prologum*, omnes plura pauciorave *Episodia*; omnes denique *Exodum*, quo totius fabulae nodus solvitur. Neque tamen omnes Tragoediae Graecae eodem semper aut aequo perfecto modo solvuntur, atque Sophoclis *Oedipus Tyrannus*: sed saepe adhibetur *Deus*, qui dicitur, *ex machina*. Scilicet, quando alio modo solvi nodus non poterat, poetae, et praecipue Euripides, Deum quendam inducebant, qui de primariae personae fato pronuntiaret, aut openi suam infelici tribueret: ut in Euripidis *Electra*, *Ione*, *Medea*: Sic etiam in *Oreste*, dum Menelaus Agamemnonis filium precatur ne Hermionem interficiat; cum nec tamen ipse eum adiuvari contra Argivos et a morte cum sorore *Electra* vindicare velit; ecce advenit Apollo, quo auctore Clytemnestrae manum Orestes intulerat: litem dirimit; Orestem Hermionem uxorem ducturum ait: eundem, anno transacto, Athenas petere iuber, ubi

Eu-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

erant praedicat; rectius tamen fecisse videretur, si machina usus non fuisset, quia in Tragicâ poësi *fati* magis, in Epica vero *Deorum* mentionem fieri solere videmus, et quia in contentione libertatis eorum, qui agentes inducuntur, et, necessitate, siue *fati* legibus, illa magis elucescat, si Dei nulla interponatur auctoritas (a).

Sed neque omnes Tragoediae Graecae alterâ parte cum Sophoclis Oedipo tyranno conveniunt; non omnium scilicet *tristis* est *Exodus*, quod tamen probandum nullo modo videtur. Etenim hoc fere praecipuum erat inter Comœdiam et Tragoediam discrimen, quod huius *tristis*, illius vero *laetus* esset *Exodus* (b). Quod si huic exitum poëta *laetum* tribuat, naturam finemque Tragoediae penitus eum evertere quisque videt. Ex Graecorum enim Tragoediis plerisque, quibus pepercit temporis iniuria, apparet, earum finem praecipuum fuisse eum, ut magnorum virorum in adversis rebus constantiam spectatores cernerent. Quum vero hominis libertas eo maxime elucescat, quod malis frangi se non patiatur, cumque in *Tragoediâ* libertatis, in

(a) Conf. Hermannus, *Comment. cit.* XXVI. pag. 262. Barthélémy, Tom. IV. pag. 485 sq. Blair, p. 314.

(b) Aristot. *l. c.* XIII. 11 sqq.

in *Epopeia* vero necessitatis vis ostendatur, facile intelligitur illius Exodum non nisi tristem esse posse (a). Ut vero tristis esse posset, hoc observarunt Graeci Tragici, ut primaria persona, cuius prospera fortuna in adversam mutanda esset, non prorsus insons (b), neque tamen atrocis cuiusdam sceleris esset rea; sic enim terrorem debitorem fore intelligebant. Luculentum huius rei exemplum praebet Sophoclis *Oedipus Tyrannus*: quaecumque enim scelera rex commiserat, ea ignarus commiserat; neque tamen innocens plane Deorum vindictam experiebatur; sed calamitates eius fere omnes ex curiositate, nimiam gloriae cupiditate, ex ira denique et juvenili ardore ortae erant (c).

(a) Alter statuit Blair, p. 290. sed conferatur Hermann. *Comment. Crit.* XXV. p. 260. Heeren, *Ideën* etc. Vol. III. p. 487. Barthélémy, T. IV. p. 483 sq. et, in qua fuse haec quaestio examinatur, *Commentatio* quae reperitur ad calcem voluminis VIII. fabulae Romanticae: *Clarissa Harlowe*.

(b) Aristot. XIII. 1—7.

(c) Exposuit haec Bilderdyk, in *Annot. ad interp. Oedip.* p. 145—147. Quibus refutari potest Blair, III. p. 301 sq.

CAPUT QUARTUM

DE PERSONIS EARUMQUE MORIBUS.

Quum Graeca Tragoedia (a) actione imprimis constaret, per se apparet *personis* opus fuisse, quae spectatoribus actionem quandam ita exhiberent, ut illi putarent eam iis accidere temporibus ex quorum historia depromta fuisset. Hoc autem ut efficeretur, necesse erat personis illis easdem tribui affectiones, eosdem sensus et motus, quos ipsis fuisse historia aut traditiones ferebant (b). *Mores* illi Graecis dicti *ἦθος*, multusque est de iis Aristoteles Cap. XV. Antequam autem de iis dicamus, primo de ipsis *personis* nobis est agendum.

Solebant igitur Graeci paucas tantum inducere personas; neque unquam tribus plures colloquentes, unde Horatii praecipuum (c).

„ Nec

(a) Arist. VI. 12. 21.

(b) Conf. Aristot. Cap. VI. 7—9. 13. 21.

(c) A. P. vs. 192.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Iis autem personis, quae proprie non agebant, sed nuntiis tantum ferendis, αὐτῶν, quae interrogabantur, declarandis. ἐπισημαίνοντες, ut nuntiis, servis aliisque huius generis hominibus (a) nullum Graecos nomen tribuere, sed simpliciter ἀγγελους, ἐξάγγελους, θεράποντας, φύλακας, etc. vocare solebant; et recte opinor; ita enim simpliciores eorum erant fabulae, captuque faciliores (b).

Sequitur, ut dicamus de *moribus* (c). Tribuerunt autem Graeci Tragici personis suis tales *mores*, quales cum actionis gravitate et sublimitate convenirent, *graves* igitur et *sublimes*: — quod fere idem esse videtur, quod ait Aristoteles, quando (II. 7.) dicit Tragoediam *mores* imitari βελτίους τῶν νῦν. Id enim nullo modo significare voluisse videtur philosophus, *omnes mores in Tragoedia bonos esse oportere*: (contrarium enim ex Graecorum Tragoediis patet, neque parum sublimes saepe sunt minus boni

(a) Conf. Bilderdyk, *Annot. ad Dissert. de Tragoedia*, p. 215 sq.

(b) Conf. de personis et de persona primaria Hermannus, l. f. c. XXII. XXV. Brumoy, *Discours sur l'Origine de la Tragédie*, pag. 100. § XIV.

(c) De his agit etiam Blair, l. c. p. 301. 302. 305.

ni (a) mores) sed *sublimiores* posteriorum temporum moribus. — Et sane postulabatur illud ab aevi, quo vixerant qui agentes inducebantur, naturá: quum enim, ut saepius iam diximus, ex antiquis illis Heroum familiis Tragoediarum depromerentur argumenta, hinc opus erat mores convenire cum imagine, quam istorum Heroum Deorumque fingebant homines. *Convenientes* porro sive *aptos* mores personis suis tribuebant; ita ut alii regis, alii subditorum; alii dominorum, alii servorum; alii virorum, alii feminarum; alii senum, alii essent iuvenum. Mores deinde *constantes* personis esse volebant, ita, ut quos in initio actionis mores aliquis habuisset, eos haberet adhuc in postrema actionis parte, neque umquam iis contraria diceret agere. Unde nata videntur praecepta Horatii in A. P. 144 sqq.

*Intererit multum Davusne loquatur an heros;
Maturusne senex, an adhuc florente iuventa
Fervidus: an matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus an Asfyrius: Thebis nutritus an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge,*
Scrip-

(a) Conf. Hermann, l. c. Cap. XXIII. Schlegel, Vol. I. p. 105.

*Scriptor. Honoratum si forte reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis;
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
et vs. 125.*

servetur ad inum

Qualis ab incepto proceserit, et sibi constet; (a)

Age vero, quae diximus, ostendamus exemplis. Mores personis suis Tragici Graeci tribuebant *sublimes* (a). — Thebae diris affliguntur calamitatibus. Vittas sacras ramosque gestantes, supplices ante aras cuiusvis aetatis sexûsque Thebani iacent; sacerdotes eorumque ministri ad Templi stant introitum et ad altaria, Quis sacra facturi. Mox Iovis sacerdos regem orat, ut auxilium populo suo praestet eique, si possit, malorum levamen afferat. Haec sublimitatis sensu spectatoris animum afficiunt. Convenit cum istis ipsius Oedipi morum sublimitas. Populum, ut pater liberos suos, alloquitur: quae possit, facturum se pollicetur: iamque mi-

fis-

(a) *Conf.* 153—178. *Boileau*, A. P. III. vs. 93—134.

(b) De sublimi conferri potest. *Hermann*, C. IV. p. 202.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

cis fabulis occurrunt, dictionibus, patet simplicissimos simul mores in Tragoediis Graecorum fuisse, actionesque in eis ita exhiberi, ut omnia sint probabilia; neque sublimitatem tollit, sed vero auget haec simplicitas (a).

Constantes etiam esse volebant personarum mores. *Medeae* ἠθὴ; in Euripidis tragoedia est quod maritum ulcisci cupiat: hoc vero efficere tantum potest Iāsonis occidendo liberos, quorum ipsa simul mater est: illa tamen ulciscendi cupido maternum superat amorem. In omnibus igitur, quae dicit facitve Medea, elucet illa cupiditas, omniumque eius actionum est causa: cum Choro consilia agit: Creontem, ut unum saltem diem Corinthi remanere sibi liceat, supplex precatur; Aegeum orat, ut Athenas fugere sibi concedat; in Iāsonem primo conviciis invehitur; mox cum eo pacem simulat; quin et liberos ad Creūsam cum donis mittit. In his omnibus semper sibi constantem Medeam cernimus: dum precatur, dum obsecrat, dum supplex orat, dum perfidum maritum mitioribus verbis alloquitur, semper ulciscendi desiderio flagrat; hoc cogitationum, consiliorum, sermonum, actionum eius, perpetuus et constans est stimulus atque calcar.

Prae-

(a) Conf. Blair, III. p. 310.

Praeterea, ut in totâ fabulâ ita etiam in moribus semper observabant Graeci aut necessitatem, aut probabilitatem.

Necessarium erat, Oedipum Tiresiae irasci, eumque a Creonte corruptum existimare; talis enim sceleris conscius sibi non erat: iratus ipsum accusaverat Tiresias: Creon peregrinum hominem Thebis regnare inique ferre poterat: ipse praeterea Oedipo Tiresiam arcescere suaserat (a).

Creon Medae unum adhuc diem Corinthi manere concedit: probabile est eum sic acturum fuisse, si Medea eum hoc revera rogasset: huius enim feminae fors infelicissima, ceteroquin boni, sed de filiae tantum periculis solliciti regis animum commovebat: aliam praeterea ipse causam indicat, dicens, vs. 357:

Νῦν δ' εἰ μένειν δεῖ, μίμν' ἔθ' ἡμέραν μίαν·
Οὐ γὰρ τι δράσεις δεινόν, ὧν φόβος μ' ἔχει.

Mores denique tales heroibus suis tribuebant, quales eos habuisse ex historia aut ex traditione notum erat, et quales cum populi, cuius erant, indole conveniebant. — Sic quos fama Xerxis mores fuisse ferebat, eos Aeschylus in *Persis* ipsi tribuit; ante victoriam eum elatum viribus, do-

(a) Vid. Opus cit. in Feitch et Kautel. *Bijdragen*, Vol. I. p. 29.

dominandique cupidum depinxit; post cladem vero afflicto, deque adversâ fortunâ instar feminae lugentem exhibuit.

Orestem et Electram patris ulciscendi causa matrem interfecisse fabula ferebat: moribus itaque eos Euripides (in *Electra*) huic actioni congruentibus induit.

Bonus miserorumque adiutor Theseus in *Oedipo Coloneo*, quippe Atheniensis; malus et perfidus, miserisque irridens Oresti et Electrae, Menelaus, quippe Lacedaemonius (a), exhibetur; Atheniensibus enim, cum virtute, tum humanitate inferiores fingebant et caeteros Graeciae populos, et praecipue Lacedaemonios (b). — Ex hoc igitur accurato morum usu pulcherrimum ortum fuisse spectaculum omnes intelligunt. Sicut autem pictores coloribus ita Graeci Tragici moribus utebantur. Quantum tamen picturae Tragoedia praestat! Illa enim ea tantum quae uno temporis momento fiunt, exhibet: haec vero quos agentes inducit, eos in omnibus diversissimisque temporibus spectandos nobis praebet: omnes animi affectiones, diversis

tem-

(a) Conf. Hermann. *ad Aristot. Poët. Cap. XV.*
§ 7. pag. 151.

(b) Conf. Brumoy, *Disc. sur le Parall. des Théâtres*, pag. 150—168.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

CAPUT QUINTUM.

DE CHORO.

Graecae Tragoediae proprius et p̄cularis est Chorus; ex quo cum illa nata esset, a poētis postea, cum religionis, tum utilitatis causa non reiectus fuit. Eoque ita usi sunt Graeci Tragicī, ut vehementer dolendum nobis esset, si eum ex fabulis suis expulissent, quippe cui pulcherrima illa et plāne divina lyrica carmina debemus, quae ingenti Graecarum Tragoediarum ornamēto sunt et splendori. Sed quamvis Chorum servaverunt, hac tamen libertate usi sunt Graeci, ut, quum antea praecipua Tragoediae pars fuisset, mox breviorā eius redderent carmina, pro satyris autem et Faunis, quibus antiquitus constiterat, aliarum (a) etiam personarum Chorum inducerent. Variis autem in fabulis varias personas Chorus referebat; et saepe,

(a) Conf. Brumoy, *Discours sur l'Origine de la Tragédie*, p. 103.

pe, sicut a Satyrorum Choro, Satyrico Drama-
 mati, ita et Tragoediae, cuius origo Choro de-
 bebatur, ab ipso illo Choro nomen tribueba-
 tur, pro diversis, quibus constaret, personis
 diversum. Tales Aeschyli sunt fabulae quae in-
 scribuntur *Εὐμενίδες*, a Choro Furiarum, quae
 Orestem matricidam poenis cruciatibusque per-
 sequuntur: *Ἰκέτιδες*, a Choro quinquaginta Da-
 daï filiarum, quae patrum, Aegypti filio-
 rum, nuptias evitandi gratia, per mare in ter-
 ram Argivam aufugientes hospitium ab eius in-
 colis petunt et impetrant: *Χορηφοί*, a virgi-
 num, Clytemnestrae famularum, coetu, quas
 illa somnio exterrita ad placandos mariti manes
 miserat: Sophoclis *Τραχίνια* et Euripidis *Φαι-
 αίσσαι*, quarum fabularum prioris argumentum est
 Herculis mors; posterioris gestum inter Eteo-
 clen et Polynicen bellum. Neque tamen in om-
 nibus Tragoediis aequae magnae partes Choro
 tribuebantur, atque in Aeschyli Eumenidibus.
 Sed homines (a) plerumque primariae personae
 sub-

(a) Erant hi vel senes, ut in Aeschyli *Persis*, in
 Sophoclis *Oedipis utrisque* et *Antigone*, in Euripidis
Alcestide, et *Hercule furente*; vel milites, ut in
 eiusdem *Rheso*; vel ingenuae feminae, ut in *Medea*,
Hippolyto, *Andromache*, *Electra*, *Iphigenia in Tau-
 ride*, *Ione* et *Bacchis*; vel servae ut in *Hecuba* et in
Trea-

subiectos fidosve referens Chorus, aut ipse Prologum eloquebatur (a), ut in *Persis* Aeschyli; aut post Prologum Orchestram ingressus argumenti ad praesentia tempora accommodati carmina canebat, ut in *Oedipo Tyranno* vs. 150 sqq. in *Antigone* 100 sqq. Tum vero, et quotiescumque, scenam vacuam manente, cantaret, motus agebat (b), quibus dolorem, laeticiam, metum aliasve, quas audita et spectata movebant, animi affectiones exprimeret, qua in re praestabat ipsi *Kopuφατος* (c); movebatur autem nunc a dextram ad sinistram, nunc a sinistram ad dextram, unde quae canebat carmina *Strophica* vocabantur, et *Antistrophica* (d); *Epodus* dicebatur illa pars quam in medio subsistens canebat

Cho-

Troadibus; vel *virgines*, ut in Aeschyli *Ἴσμε καὶ Θέσπις*, in Sophoclis *Electra*, et Euripidis *Oreste*: quin etiam functorum Argivorum ducum liberi infantes et impuberes in Chora Euripidis *Supplicum* fuisse videntur. Conf. de Chori personis Barthélémy, pag. 432.

(a) Conf. Bilderdyk, in praefatione ad interpr. *Oedipi Tyranni*, p. 8.

(b) Conf. Barthélémy, pag. 437—440.

(c) Conf. Barnesius, l. c. pag. 33. Bru-moy, *Discours sur l'Origine de la Tragédie*, p. 103.

(d) Conf. Barthélémy, pag. 433. 434.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Videamus de causis propter quas Chorum servaverint Tragici, de commodis quae hinc oriuntur, deque Chori officii.

Antiquissimis temporibus (ut supra diximus in Prolegomenis) in Bacchi honorem festa celebrabantur, cuius laudes a Satyrorum Choro carminibus extemporalibus extollebantur. Quum igitur inde post varias mutationes Tragoedia ortus esset, Aeschylus eumque secuti poëtae Chorum e fabulis suis expellere non potuerunt: ad sacra enim, quorum pars erat festorum celebratio (a), pertinebant. Haec praecipua forte servati in Tragoedia Chori causa fuit. Quis tamen existimabit, hanc solam satisque validam non tollendi Chori rationem fuisse poëtis tanto ingenio praeditis, quique iam tantopere Chorum immutaverant? Nos quidem sic statuere non possumus (b). Sed (c) quum apud Graecos, quippe Δημοκρατία utentes omnia publice fierent, indeque talia poëtae eligerent Tragoediis

(a) Conf. Bilderdyk, *Disf. de Trag.* pag. 128. Heeren, *Ideën* etc. Vol. III. P. I. p. 476. usque ad 479.

(b) Sicque igitur nobis liceat dissentiri ab auctore *disfertationis de Trag.* in Feichtii et Kantelaar's *Op. cit.* Vol. I. p. 48.

(c) Conf. Schlegel, I. p. 114.

diis suis argumenta, quae circa publicas res versarentur, (qualia sunt e. gr. in Aeschyli *Perſis* et *Supplicibus*, in Sophoclis *Oedipo Tyranno* et *Coloneo*; in Euripidis *Oreste* et *Heraclidis*) hinc ipsis Choro opus fuisse putamus, qui populi quasi vices ageret, et omnibus quae agerentur, adesset (a): deinde poëtico ingenio obsequendi locum ipsis praebebat Chorus: primaria persona ei consilia sua exponere, et cum eo de statu suo loqui poterat: videbatur denique ipsis idoneus ad spectatorum attentionem, dum scena actoribus vacua esset, alendam simul, et recreandam; ad eorumque animi affectiones dirigendas, quoniam Choricis carminibus ea inserere se posse videbant, quae ipsi spectatores sentirent (b) cogitarentque, et utilia iis innectere, quae ex actione ipsa deduci poterant, praecipua.

Multa igitur nascebantur commoda (c) ex
fer-

(a) Conf. Br n m o y, l. c. pag. 102.

(b) Conf. Schlegel, I. p. 115. ubi dicit: *der Chor ist, mit einem worte, der idealisirte Zuschauer.*

(c) Commoda chori recenset Bilderdyk, in *praef. ad Oed. Tyr. interpr.* p. 6—14. Blair, l. c, Vol. III. p. 277. 278. Qui choros Graecorum reprehendant, eos refutavit Schlegel, I. p. 116. 117. Utrum vero Chori sint etiam usurpandi in re-

servato in Tragoediis Choro. Neque enim Graecis opus erat iis personis, quae Gallice *confidents* dicuntur, quibus primaria persona omnia ea narret, quae spectatorem novisse opus est, ut fabulam bene intelligat: quod quam parum verisimile in multis recentiorum sit Tragoediis, quisque eius rei non plane ignarus facile sentit (a). In Graecorum vero fabulis, quum Chorus plerumque populum referret, aut fidos saltem primariae personae homines, omnia ad verisimile erant composita. Hi enim erant testes omnium rerum quae agebantur, eorumque intererat ea non ignorare.

Chori etiam ope fiebat, ut Graecorum vacua numquam esset scena: unde actionis perpetuitas, locique unitas sequebantur (b). Nullum porro erat periculum, ne a virtutis via falsis ratiociniis abducerentur spectatores, quia virtutem semper tuebatur Chorus, vicio contra ad-

ver-

centiorum Tragoediis, an vero minus, eam quaestionem tractat Blair, p. 279. 280. Conf. etiam Feich et Kantelaar, *Bijdragen* etc. I. p. 29. seqq. in nota.

(a) Conf. Bilderdyk, *Annot. ad Diss. de Trag.* p. 217. et *praefatio ad interpr. Oedipi*, p. 9.

(b) Conf. Bilderdyk, *l. c.* p. 7. sq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Ἦν μοι πόρος τις μηχανή τ' ἐξευρεθῆ,
 Πόσιν δίκη τῶν δ' ἀντιτίσασθαι κακῶν,
 Τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατὲρ' ἦν τ' ἐγῆματο,
 Σιγῆν.

· fide[m] pollicetur (a) Corinthiarum Chorus:

Δράσω τάδ'. ἐνδίκως γὰρ ἐπίσει πόσιν,
 Μηδεΐα, πενθεῖν δ' οὐ σε θαυμάζω τύχας·

Chorus igitur, ut ex allatis exemplis patet, actionis etiam partibus fungebatur; sed tum una tantum persona, *Corypheus* dicta, omnium nomine loquebatur: unde Chorus de se ipso loquens, et qui eum alloquitur singulari numero utuntur (b); patet hoc, ut e locis allatis, ita etiam ex *Oedipo Tyranno* vs. 277, ubi postquam Oedipus populum rogavit, utrum Laii interfectorem cognitum habeat, sic totius populi nomine respondet Coryphaeus:

·Ω-

(a) Fuscæ autem de hoc Chori silentio Medæe præfatio egit Cl. I. ten Brink, in disquisitione: *over de rei van Corinthische Vrouwen in de Medea van Euripides*; quæ est in Siegenbeekii, *Musæo*, Vol. I. pag. 131—154. Ubi sententias Cornèlii, Dacieri, et Hardionis refutat; de Choro autem universe agit a pag. 154. finem.

(b) Conf. Barthélémy, IV. p. 433. Schlegel, I. pag. 90.

Ὡσπερ μ' ἀραῖον ἔλαβες, ὦδ' ἀναξ, ἱρῶ.
 Οὐτ' ἔκτανον γὰρ, οὔτε τὸν κτανόντ' ἔχων
 Δειῖξαι τὸ δὲ ζήτημα τοῦ πέμψαντος ἦν
 Φοίβου τὸδ' εἰπεῖν ὅστις εἴργασται ποτε.

A toto autem Choro canebantur carmina quae dicuntur *παροδὸς* et *σάσιμα* (*a*); tum igitur actoris partes deponebat Chorus, populi que viceungebatur (*b*). Quum enim hoc esset Tragicis propositum, ut recrearetur spectatorum attentio et aleretur, ab illo utique aberrassent, si Choro, scenam vacuam, canenti actionem tribuissent. Neque tamen ab ipsa actione aliena eum canere voluerunt (*c*): sic enim interrupta fuisset cogitationum series. Choricorum igitur carminum tum argumento, quod cum actione cohaerebat; tum formam, lyricam scilicet, quae maxime idonea erat ad recreandos auditorum animos, simulque eorum expectationem et alendam et augendam, quia liberrimum cogitationi campum aperiebat, optime illud propositum assecutos illos esse quisque fatebitur, qui vel legerit eorum Tragoedias; .quan-

(*a*) Conf. Aristoteles, XII. 7. 8. ibique in *Commentario* Hermannus, qui etiam videndus Cap. XX. *Commentationis saepius iam citatae*, pag. 268 sqq.

(*b*) Conf. Bilderdyk, *praefat. cit.* pag. 11.

(*c*) Conf. Hermannus, *l. c.* p. 269.

quanto magis vero illi, quibus earum acioni adesse contigit!

Si quae civitas igitur calamitatibus premeretur, scenam vacuam, Chorus eas deplorabat, Deosque orabat, ut iis finem imponerent; facit illud Chorus in *Oedipo Tyranno* a vs. 150 - 215, qui sicut et caeteri omnes eius Tragoediae, pulchrior est quam ut satis legi laudarique possit.

Si quis horrenda moliretur consilia, Chorus, quid de iis sentiret, declarabat, ut in *Medea*, postquam illa liberos suos interfectorum se dixerat, a vs. 820-858.

Si quid patriae periculi immineret, illud avertere conabatur precibus suis, deque eo metum suum sollicitudinemque prodebat, ut in Aeschylus *Persis* ab initio — 150.

Si quis Deos, eorumve vates et oracula laesisse videretur, reprehendebatur a Choro, ut in *Oedipo Tyranno* Iocasta a vs. 855-903.

Si quis calamitatibus premeretur, perfidum aliquem experiretur, aut contra a generoso viro adjuvaretur, ei solatium Chorus afferebat fortem eius defendendo; huius laudes extollebat, illius vero crimina carpebat. Sic Chorus *Medeam* solatur a vs. 270-274. 359-366. 441-447: Iasonem reprehendit vs. 577-580; execratur vs. 644-661. Aegeo autem, ut votorum compos fiat, abeunti optat vs. 756-762.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

bis:

Πολλῶν ταμίης Ζεὺς ἐν Ὀλύμπῳ,
Πολλὰ δ' ἀέλπτως κραίνουσι θεοὶ·
Καὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη,
Τῶν δ' ἀδελκῆτων πόρον εὔρε θεός.

Eadem sunt ad calcem Alcestidis, Andromaches, Baccharum, Helenae. In Ione autem haec sunt:

ὦ Διὸς Λητοῦς τ', Ἄπολλον, χαῖρ' ὅτι δ' ἐ-
λαύνεται

Συμφοραῖς οἶκος, σέβοντα δαίμονας θαρρείν χρεώκ·
Εἰς τέλος γὰρ οἱ μὲν ἐσθλοὶ τυγχάνουσιν ἀξίων,
Οἱ κακοὶ δ', ὥσπερ πεφύκασ', οὔ ποτ' εὔ πράξειαν-
έν.

Sic igitur Chorus omnia ea exsequabatur, quae postea de eo, secundum Graecas Tragoe-
dias, praecipit Horatius, A. P. vs. 193-201:

*Actoris partes Chorus officiumque viri;
Defendat; neu quid medios intercinat actus
Quod non proposito conducat et haereat arte;
Ille bonis faveat, et consilietur amicis;
Et regat iratos, et amet pacare tumentes;
Ille dapas laudet mensae brevis; ille salubrem
Iustitiam legesque, et apertis otia portis;*

*Ille tegat commissa : Deosque precetur et oret ,
Ut redeat miseris , abeat fortuna superbis.*

Omnibus autem absolutis quae ad *formam* Grae-
cae Tragoediae pertinere nobis visa sunt, pro-
grediamur ad eius *finem*

~~~~~

CAPUT SEXTUM

DE TRAGŒDIAE GRAECAE FINE

Ex iis quae hucusque de Tragoediae Graecae ratione protulimus, satis apparet Graecorum Tragoedias non fuisse levium et inconsideratorum sed contra solertissimorum et sapientissimorum ingeniorum opera; neque dubitandum est quin *finis* etiam, quem assequendum iis sibi proponebant, tantis ingeniis dignissimus fuerit. Quum igitur de eo dicendum nobis restet, age ex ipsis Graecorum Tragoediis disquiramus quidam tandem *ille fuerit finis*.

Longe autem alium Tragoediae apud Graecos fuisse finem, alium apud recentiores esse, vel ex Graecae Tragoediae origine et argumento manifestum est. Quum enim antiquitus Satorum quasi Chori in Bacchi honorem diebus festis canere solerent, inde postea enata Tragoedia sacrorum quaedam pars fuit. Argumenta autem Graecarum fabularum plurimum versabantur circa fabulas sive traditiones ex heroïcis temporibus; ita, ut qui agentes inducebantur, ho-
mi-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

iram provocat. Testis est Caucaſo affixus Prometheus! — Qui Apollinis oracula ſiocci facit, in ſe ſuosque miſerias cumulat atrociffimas. Quantas calamitates in ſe ipſam, in Oedipum, in totam eius domum eâ levitate concitavit Iocasta! — Qui Deos offendere non veretur, ſciat ille Deos iſtos non eum tantum qui ipſos laeſerit, ſed eius etiam poſteros in aeternum calamitatibus perfequi (a). Venus ab Hippolyto laeſa, nefandum Phaedrae immittit amorem, qui non illi tantum ſed huic ſimul fuit exitio. — Qui e contra hospites ſupplicesque bene excipit, is Diis placet, ab iisque remuneratur. Sic Admetus, functâ iam uxore iterum poſitur, quod, quamvis vehementi dolore affectus, Herculem hospicio excepit.

: Quum autem hic praecipuus Graecae Tragediae finis eſſet, ut *Deorum reverentiâ et erga infelices miſericordiâ* homines afficeret, alii praeter hunc fuerunt, tamquam: virtutes quascumque commendare; fortunae levitatem ostendere; fati ineluctabilem vim ſignificare; aliaque huius generis docere. Quos fines, datâ opportunitate, aſſequi poëtae ſtudebant, ſententiis illis brevibus, concinnis, et maximi ponderis, quas

(a) Conf. Cl. v. Lennep, *ad Ovid. Heroid. Ep. XIV. 85. p. 243. Ed. primae.*

quas non solum Chori carminibus, verum etiam personarum, quae agentes inducebantur, sermone innectebant, qua in re maxime excellunt Euripides, quamvis ille nimium (a) fortasse huic studio indulgisse videri possit. Neque tamen Sophoclem aut Aeschylum hac arte caruisse, ex eorum Tragoediis apparet. Chorus e. g. in Aeschyli *Persis* vs. 93 sqq. haec dicit:

Δολόμητιν δ' ἀπάταν θεοῦ
 Τίς ἀνὴρ θνατὸς ἀλύξει;
 Τίς δ' κραιπνῶ ποδὶ πηδή-
 ματος εὐπετοῦς ἀνέσσω;
 Φιλόφρων γὰρ σαίνου-
 σα τὸ πρῶτον, παράγει
 βροτὸν εἰς ἀρκύστατα,
 τόθεν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ θνα-
 τὸν ἀλύξαντα φυγεῖν.

In *ἔπτα ἐπὶ Θήβας* haec legitur sententia vs. 596.

Δεινὸς, ὃς θεοὺς σέβει.

in *Agamemnone* vs. 930 sq.

ὀλβίαι δὲ χρῆ-
 Βίον τελευτήσαντ' ἐν εὐεσοῖ φίλη.

In *Sophoclis Oedipo Tyranno* vs. 613 sq.

Cre-

(a) Conf. Blair, pag. 311 sq.

**Creon Iocastae maritum, ut suspicionem affectus tyrannidis a se removeat, sic alloquitur :
vs. 613.**

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ καὶ ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ,

Verg eiam haec eiusdem Creontis sententia ibid.

Φίλον γὰρ ἐσθλὸν ἐκβαλεῖν, ἴσον λέγω,
Καὶ τὸν πᾶρ' αὐτῷ βλοτον, ὃν πλείστον φιλεῖ.

Theseus in Oedipo Coloneo vs. 658 haec dicit :

Πολλὰς δ' ἀπειλάς, πολλὰ δὴ μῶτην ἔτη
Θυμὸς κατηπείλησεν· ἄλλ' ὁ νοῦς ἔταν
Αὐτοῦ γένηται· Φροῦδα τέπειλήματα.

Pulcherrima et utilissima haec est Antigoniae dictio in Sophoclis Antigone vs 74:

πλείων χρόνος,
Ὅν δεῖ μ' ἀρέσκειν τοῖς κάτω, τῶν ἐνθάδε.
Ἐκεῖ γὰρ αἰεὶ κείσομαι.

Inter plurimas alias, in Euripide hae occurrunt sententiae.

In Andromache vs. 100.

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὀλβιον βροτῶν.
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς.
Ὅπως περάσας ἡμέραν ἤξει κάτω.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nienſium, qui ad Salaminem pugnaverant, poſteris incitamentum fuerit ad patriam omnibus viribus defendendam, facile intelligitur. Neque minus proderant exempla Oedipi, ſuam ipſius felicitatem patriae ſaluti devotentis; Theſei, miſerum Oedipum hospicio excipientis; Admeti denique ab Hercule propter virtutem remunerati.

Neque mirum videri poteſt Aefchylum, Sophoclem et Euripidem, Athenienſium prae caeteris populis laudes celebrasſe, quippe qui Athenis nati erant, aut ibi maiorem ſaltem vitae partem degerant. Sic igitur Athenienſium prae caeteris Graecis humanitatem, erga ſupplices hospitesque benevolentiam, ſapientiae denique artium et doctrinarum famam, quacumque opportunitate, extollebant, in Tragoediarum, cum argumento, tum Chori carminibus et agentium perſonarum ſermonibus. Ad hanc finem totae ſunt compositae Aefchyli *Eumenides*, Sophoclis *Oedipus Coleneus*, Euripidis *Supplices* et *Heraclidae*. Et digna omnino eſt, quae hic deſcribatur ea Chori in Euripidis *Medea* pars, quae legitur a vs. 821—842.

Ἐρεχθεΐδαι τὸ παλαιὸν ὀλβιοί,
 Καὶ θεῶν παῖδες μακάρων,
 Ἱερᾶς χώρας ἀπορθήτου τ'
 Ἀποφερβόμενοι

Κλεινοτάταν σοφίαν,
 Ἄει διὰ λαμπροτάτου
 Βαίνοντες ἀβρῶς αἰθέρος,
 Ἐνθα ποθ' ἀγνῶς
 Ἐννέα Πιερίδας
 Μούσας λέγουσι
 Εἰνθάν Ἀρμονίαν Φυτεῦσαι
 Τοῦ καλλινάου τ' ἀπὸ Κηφισοῦ βλάς
 Τὴν Κύπριν κλήζουσιν ἀδυσ-
 σαμέναν, χωρὰς καταπνεῦσαι
 Μετρίας ἀνέμων
 Ἡδυπνόους αὔρας
 Ἄει δ' ἐπιβαλλομέναν
 Χαίταισιν εὐώδη ροδέ-
 ων πλόκον ἀνθέων
 Τᾷ σοφίᾳ παρέδρους
 Πέμπειν ἔρωτας
 Παντοίας ἀρετᾶς ξυνέργους.

Neque Atheniensium tantum, sed totius etiam
 Graeciae prae barbaris, laudes celebrabant; sic
 e. gr. Iāson Medeae (vs. 536 sqq.) dicit:

Πρῶτον μὲν Ἑλλάδ' ἀντὶ βαρβάρου χθονὸς
 Γαῖαν κατοικεῖς, καὶ δίκην ἐπίστασαι
 Νόμοις τε χρῆσθαι, μὴ πρὸς ἰσχύος χάριν.

Ex dictis igitur factis apparere nobis videtur
 Graecorum Tragoediae eum fuisse finem ut simul

religionis et patriae amorem aleret, simul talibus virtutibus cives ornaret, quae Deorum hominumque benevolentiam posset ipsis conciliare.

De loco autem Aristotelis, (Cap. VI.) quo Tragoediae finem describit, locuti non sumus, quoniam de eo vehementer dissentiunt viri docti (a). Maluimus igitur ex ipsis Graecorum Tragoediis, quantum in nobis erat, finem illum exponere, quam philosophi verbis uui, quae non satis intelligeremus.

Requiri autem videtur, ut breuiter Tragoediam Graecorum, uniuersae, quoad poteramus, a nobis descriptam, definiamus: ex iis quae hac in parte diximus commode sequens descriptio effici videtur:

„ Est igitur Graeca Tragoedia: imitatio uni-
 „ us actionis sublimis; circumscripta certis
 „ temporis locique limitibus, ortis ex Chori,
 „ qui et actoris partibus fungitur, perpetuâ in
 „ scenâ praesentia; ad sublimitatem actionis
 „ ac-

(a) Vtdd. quae dixerunt Schlegel, Vol. I. p. 105—113. Bilderdyk, *Annot. ad Disfert. de Tragoedia*, p. 218—227. Hermann. in *Commentario in Aristotelis* Cap. VI. § 2. p. 114. 115. Barthélémy, Vol. IV. p. 466 sqq. Brumoy, *Discours sur l'Origine de la Tragédie*, pag. 62—77.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

P A R S A L T E R A

Q U A

AD GRAECAE TRAGOEDIAE RATIO-
NEM EXIGITUR VONDELIi FABU-
LA NOBILISSIMA: GYSBRECHT
VAN AEMSTEL.

P R O L E G O M E N A.

DE TEMPORE QUO VIXIT VONDELIUS, ET
NUM GRAECOS TRAGICOS-IMITANDOS
SIBI PROPOSUERIT.

Quo melius de Vondelii fabula *Gysbrecht van Aemstel* iudicemus, age prius de tempore quo vixit et num Graecos Tragicos imitandos sibi proposuerit, nonnulla dicamus.

Quo tempore igitur Vondelius natus est, longissime aberat, quin aut in nostra patria, aut in
ali.

aliis Europae regionibus Tragica poësis ad magnum aliquem splendoris gradum evecta esset; quin imo vera Tragoedia eo tempore nulla existisse dici potest. Simul enim atque Christi doctrina magis magisque propagabatur, quaecumque ad idolorum cultum pertinerent, veterum igitur etiam Graecorum Romanorumque Tragoediae, in defuetudinem penitus abierunt; quarum desiderium leniendi causa Gregorius Nazianzenus de Christi, quae dicitur, passione, versibus ex Euripidis Tragoediis drama composuit. Neque tamen istius conatus Christianum theatrum inducendi magnum in Orientis imperio momentum habuisse videtur. In Occidente vero, ex ipsâ, quae illud invaserat, mediæ aevi barbarie, aliud spectaculi genus, *mysteriorum* scilicet, natum est (a): quibus ab Evangelii mysteriis, quae iis docebantur, nomen datum. Quum vero haec sapientioribus displicere, quin et plerosque spectatorum offendere coepissent, primo ex aedibus sacris, in quibus antea exhibita fuerant, expulsa fuerunt, mox penitus iis fuit interdictum. Succeserunt autem iis in nostrâ patriâ absurdis prosopopoeiis et obscurissimis al-

(a) Conf. Bilderdyk, *de Traged.* pag. 112 sqq.

allegoriis referta spectacula (a), quae exhiberi solebant in coetibus *Rhetorum* (b), qui dicuntur, inter quos tamen, et ante *Vondelium*, et ipsa eius aetate multi insignes fuerunt viri (c). In Hispaniâ vero, in Angliâ et in Galliâ *historicis* (d) maxima opera navabatur fabulis, ita dictis, quoniam earum argumenta petebantur ex historiâ fortium facinorum, quae tempore *Crucciarum* expeditionum, aliorumque contra non Christianos gestorum a Christianis bellorum, patrata fuerant. Satis autem ex earum argumento formâque notum est, eas a Graecorum Tragoediis longe diversas fuisse (e). Inter has

ve-

(a) Belgice: *spelen van Zinne*. Conf. *Bilder d. l. c.* pag. 115 sqq. *Annot.* p. 171—176.

(b) Belgice: *Rethorijkers* vel *Redenrijkers*.

(c) Ipse *Vondelius* fuit coetâs *Rhetorum*, cui nomen, in *Hefde bloeiende*. Vid. *Cl. Slegenbeek* praefatio ad *Proeven van Nederduitsche Dichtkunde*, p. 29. Conf. *Bilder d. l. c.* p. 117 sqq. *I. Koping*, dissertatione infra laudandâ, p. 11 sq.

(d) Ad earum normam plerumque conformata erant spectacula illa allegorica de quibus diximus, quibus nomen erat: *Spelen van Zinne*. Sic e. gr. Historicum drama vocari posset illa fabula *Costeri* quae anno 1620 aut 1621 exhibita fuit, et Parabolem *Lazari* et *Divitis* illius referebat.

(e) Conf. *Bilder d. ibid.* p. 118 et 129 sq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

praeditus erat, et Tragicum poëseos genus ad propiorem multo perfectioni gradum evehit, quam per Hooftium attingerat. Vondelii praeterea illustrissimus ille poëta et celeberrimus historiarum scriptor aequalis ferme erat, nec nisi paucis eum annis superabat. Quamquam igitur summae laudes Hooftio nullo modo negandae sunt, maiores tamen Vondelio deberi videntur, quippe qui (a) totam vitam Tragicae poësi colendae consecravit, quum ille juvenili (b) maxime aetate ei incubuisset. Quum vero, quo plures quis in aliqua re difficultates expertus fuerit, eo maiori dignus sit admiratione, si nihilominus maximos in istâ re progressus fecerit, quis non maximopere suspiciet Vondelium nostrum, qui, cum iuveni defuisset Graecis Latinisque literis operam dandi opportunitas, his viginti sex demum annos, illis vero triginta octo natus, maximo cum ardore incubuit (c)? At vero abunde compensati fuerunt, quos his linguis addiscendis pertulerat, labores. Multo enim

(a) Anno demum aetatis octogesimo primo fabulas Euripidis et Sophoclis duas, Phoenissas scilicet, et Trachinias vernaculis versibus reddidit, teste Brandt, in eius vita, p. 67.

(b) Vid. Cl. Siegenbeek, praefatio cit. pag. 16.

(c) Vid. Brandt, l. c. p. 14 et 25.

enim perfectiores sunt Tragoediae quas confectit, postquam linguas illas didicerat: et Graecorum Tragicorum scripta legendo, vernaculisque versibus reddendo (a) sublime illud atque pulchrum, quod in eorum scriptis enitet, adeo in succum et sanguinem redegit, ut et hoc eius Tragoediarum maximum sit ornamentum. Neque igitur mirandum est Vondelium (b), quod ad Tragoediae rationem attinet, Graecos imitatum fuisse, quippe quorum opera cerneret multo esse perfectiora posterioris aevi, quae exstant, fabulis. Ne vero, quod in nonnullis locis ab eorum ratione aberraverit (c), ipsi Vondelio semper imputemus, tenendum est, illum plerumque cum doctis sui temporis viris, ut Hooftio, Realio, Isaacio Vosio, Victorino, Barlaeo, Hugone Grotio, aliisque, de veterum operibus colloqui solitum fuisse (d); quum au-

tem

(a) Vid. Brandt, *ibid.* p. 39.

(b) Quid profecerit Veterum et Graecorum imprimis Tragoediis legendis optime exposuit I. de Vries, *l. c.* p. 155 sqq. et Cl. Siegenbeek, *l. c.* p. 35. 36: Exemplis illud nuper ostendit Petrus Camper, in *Disfert. supra citata*.

(c) Conf. Bilderd *Disf. de Trag.* p. 139. et annot. *ibid.* p. 207. eiusdemque *praefatio ad Oedip. Tyrann. Interpr.* p. 23.

(d) Vid. Brandt, *l. c.* p. 16. 17. 77. I. de Vries,

tem illo tempore multa adhuc essent, quae quamvis doctos viros laterent, hinc a verâ viâ Vondelium aliquando aberrasse nemo mirabitur (a). Quantopere autem Graecos Tragicos, aut potius Aristotelis praecepta, sequi studuerit, vel ex eius praefatione ante *Iephtham* liquet. Universe in eo maxime eorum vestigia presit, quod ut Graecarum, sic ipsius etiam Tragoediarum quasi anima est poësis (b): quamobrem etiam Choros conservavit, intelligens quantam illi veri nominis poëtae praeberent opportunitatem ornandi sublimioresque reddendi, quas tractaret, fabulas (c). — Quod ad *Gysbertum Amstelium* attinet, quamvis in praefatione ipse Vondelius non omnia digito commonstravit, in quibus Graecos imitatus est, unicuique tamen, ad tempus (d), quo composita fuit, attendenti, et

Vries, *l. c.* p. 154 sq. Wagenaar, *Amsterd.* XI. p. 364. Vondelius, in praefatione ad interpretationem *Electrae*.

(a) Vid. Bild. *l. c.*

(b) Conf. I. de Vries, *Op. cit.* Vol. IV. p. 382.

(c) Conf. I. de Vries, *Op. cit.* Vol. IV. p. 388 et 375—381. Huic tamen causae praecipuae, accessit et altera, exemplum scilicet Hoofstii aliorumque Vondelli tempore poëtarum, de quo dicemus in Capite V.

(d) Sc. anno 1637. Duodecim igitur annis postquam

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

CAPUT PRIMUM.

DE ARGUMENTO VONDELII FABULAE: GYSBRECHT VAN AEMSTEL.

Quod attinet ad fabulae Vondelianae, de qua agitur, argumentum, cuique attente illud consideranti statim apparet, in eo eligendo et tractando Graecos omnino imitatum fuisse poëtam. Sicut enim illi, ut supra diximus, ex Homeri Iliade et Odyssea fabularum suarum argumenta petere plerumque solebant; ita et noster, etsi ipsam historiam non ex Epico quodam poëta depromsit, hoc tamen egit, ut Virgiliū Aeneidos librum secundum exprimeret; adeo ut dicere liceat, huius fabulae argumentum ex Aeneide quasi haustum esse: multa enim quae in illā leguntur, nonnullis mutationibus factis, aequè bene de Troiae atque de Amstelodami exitio dici possent; quin et multis adeo prescè Virgilium secutus est Vondelius, ut ipsum Maronem legere saepius nobis visi simus. Quamvis autem haec convenientia cuique Vondelii fabulam et Aeneidos Librum secundum cognitum ha-

habenti apparet, magis tamen certa redditur ipsius Vondelii versibus qui leguntur in Prologo, quem Tragoediae suae praefixit:

*Het nieuw tooneel drie eeuwen springt terugh,
Om Aemstels vesten te verstooren,
En bouwt de wreetheit eene breede brugh,
'T aeloude Troje wort herboren,
En gaet te gronde in 't gloeiende Amsterdam;
Onze Aemstel zal een Xanthus strecken
Geverwt van bloet: de Kermerlandsche vlam,
Als 't Griexse vier, de daecken lecken;
Hier zweemt 't bestormt stadthuis naer Priaems
hof.*

*Hoe kort kan 's weerelds pracht veranderen!
Hoe stuift ze weg voor wind in röock en stof!
Kristynen strecken hier Kasandren
By 't hair gestleurt. De Bisshop Gozewyn
Besprengkelt, als Priaem, d' outaeren:
Daar Pyrrus woedt en moort, in Haamstels
schyn,*

*En geen Klaeris noch gryze hairen
Verschoont. De helsche en goddelooze Vries
Geen snoode Ulyses wyckt in boosheit.
Nooit leë Heleen door 't schaecken dit verlies
Dat door des schenners trouweloosheit
Vrou Machtelt lydt. De schalcke Vosfemeer
Bootst Sinons aert naer in 't stoffeeren.*

*Het zwanger paert van Troje baert er wett
 , De kryghslien, die de kans doen keeren.
 Heer Gysbreght draeght zich als Anchises zoon,
 En wort in tegenspoet niet slapper;
 Zyn deugden staen in top voor elck ten toon,
 Niet min godvruchtelyk als dapper.
 Proost Willem stort in 't Priesterlyk gewaet,
 Als Panthus, Febus Priester, neder.
 Vrouw Badeloch, die op Kreüse slaet,
 Verbeelt ons hoe getrouw en teder
 Oprechte liefde in rampen is belaeft
 Met haer beminde wedergade.
 In Veenerick herleeft de kleene Askaen,
 Waermeê de heldt op Godts genade
 Zich sloop begeeft, en op een beter wacht. . . .*

Neque hac tantum parte imitatus esse Graecos
 Tragicos Vondelius videtur; sed eo etiam, quod
 sicut illi, ita et ipse tale argumentum elegit
 quod misericordiam terroremque moveret; quae
 affectiones quo essent vehementiores, Gysber-
 tum non tantum ut urbis dominum, sed etiam
 ut patrem, maritum et fratrem induxit, cumque
 eo simul uxorem, liberos, fratrem aliosque arc-
 tissimis cum eo vinculis coniunctos agentes ex-
 hibuit; quod quantopere huius Tragoediae *ταλὸς*
 augeat, omnes haud dubio sentient, qui eam vel
 legant, vel exhibitam videant.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

multa vero, ut fit in rebus adeo remoti temporis, incerta ferebantur. Vixit enim ille saeculo N. A. XIII°. Fuit autem unus coniuratorum, qui Florum V^m primum in Angliam abducere studuerant, mox, urgentibus eos Flori amicis, interfecerant (a). Scilicet provectus iam aetate, neque adeo solers (b), Hermanni Woerdenii dolis et coniuratione implicatus fuerat Amstelius: nobiles enim irati erant Floro, quippe qui plebi (c) magis quam ipsis faveret: praeterea, quam uxorem Gerardus Velsenius duxerat, Woerdenii filiam, scelestè violasse fertur Florus (d); quo etiam auctore ipse Woerdenius diu exsul, Gysbertus Amstelius vero per longum tempus in carcere manserat. Hinc igitur Florum tolerare nullo modo poterant; et quamvis postea cum eo conciliati viderentur, vetus tamen simultas extincta nondum erat (e). Eum itaque, adiuvantibus multis aliis nobilibus, inter-

fe-

(a) Conf. Wagenaar, *Amsterd.* Vol. II. p. 42.

(b) Hinc eum Vondelius dicit *miseri cordis* magis quam *ira* dignum esse in dedlc. ad H. Grotium.

(c) Conf. Wagenaar, *Amsterd.* II. 38. 39. 41.

(d) Conf. Wagenaar, *Vad. Hist.* III. pag. 68. et *ibid. nota* et p. 69.

(e) Conf. Wagenaar, *Vad. Hist.* III. p. 69.

fecerunt (a). De caeterorum fatiſ non eſt hic dicendi locus. Nos Gysbertum tantum ſequamur, qui, interfecto Floro, patriam ſuam relictam; exful aliquamdiu in Flandriam degit (b), Haec; quae fatiſ certis conſtant testimoniis, Vondelius magnam partem ſecutus eſt in ipſius Tragoediae Prologo, quem eloquitur Gysbertus. Neque tamen de iis, quibus tota fabula nititur, ſcilicet de Gysberti Amſtelodamum reditu; de urbe ligneis turribus pontibusque munita, tandemque ab Harlemenſibus aliisque Flori mortem vindicare cupientibus populis expugnata atque incendio deleta; de Amſtelii denique profectione in Boruſſiam, ubi Hollandiam urbem ſive conſiderit, ſive ſaltem incolis frequentaverit, — de iis igitur non aeque certo conſtat. Sed ut diſquiratur, quatenus iis fides ſit tribuenda (c);

poſ-

(a) Conf. Wagenaar, *Vaderl. Hiſt.* III. p. 75. 76. 77.

(b) Conf. Wagenaar, *Amſterd.* Vol. II. p. 44.

(c) Fuſe in illam rem inquiſivit Wagenaar, *Amſterd.* Vol. II. pag. 52—69. Quatenus vero Vondelius hiftoriam in Tragoedia ſua ſecutus ſit, explicavit I. Koning, in diſſertatione cui titulus: *Redevoering over Vondels Treurspel Gysbrecht van Amſtel*, quae reperitur in *Vaderlandsche Letteroefeningen*, anni 1815. p. 721 ſqq. et 1816. pag. 1 ſqq. —

postulare quaestio proposita non videtur. Hoc tantum dixisse sufficiat, traditionem eam fuisse antiquissimam, neque omni prorsus ratione caruisse. Eâ autem non ita usus est Vondelius ut nullo modo eam, demendo addendove, mutaret; quin, contra, eo processit ut urbem Amstelodamum describeret, non talem, qualis Gysberti tempore fuerat, sed qualis paulo ante sua ipsius tempora, suâque aetate demum evaserat (a), ut patet ex iis locis in quibus mentio fit *Claustri St. Clarissae dicati, Templi novi, Turris, quae dicitur de Schreijers-toren, Curiae, Mercatorum fori*; et ex aliis multis rebus (b). Horum enim alia aliis temporibus ex-

struc-

Nobis autem in hac nostrâ disputatione non videtur disquirendum, quid revera acciderit, quid vero accidisse falsè feratur, sed quaenam Vondelio aut ex historicis aut ex traditionibus innotuerint. Propterea nos, nunc Wagenarium potius quam Koningium secuti, putamus revera Vondelii tempore celebratam fuisse traditionem de Gysberti in urbem post exilium reditu, de urbis vastatione, deque eius domini in Borussia profectio-

(a) Conf. Bilderdyk, *Epist. cit.* p. 20. I. de Vries, *l. c.* IV. 372 sqq.

(b) Conf. Bilderdyk, *Epist. cit.* p. 18. 19. Wagenaar, *Amsterd.* Vol. II. p. 62. Koning, *l. c.* p. 4 sqq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

CAPUT SECUNDUM.

UTRUM ACTIONIS, TEMPORIS, LOCQUE
 APTAM ET CONNEXAM RATIO-
 NEM, SICUT A CRAECIS OBSERVA-
 RI SOLEBAT, SECUTUS NOSTER
 FUERIT?

Diximus in Prolegomenis, Historicum spectacu-
 culi genus a Vondelio reformatum fuisse; hinc
 igitur multa in eius Tragoediis inveniri, quae
 cum istarum fabularum ratione conveniant. Et
 sane ex ea Tragoediâ, de quâ nunc agimus, lu-
 ce clarius illud apparere nobis videtur. Quum
 enim historicae illae fabulae eo maxime tende-
 rent, ut rebus eodem modo, quo revera acci-
 derant, actionis et narrationis ope exhibendis,
 homines delectarent, i. e. quum in iis historice
 tantum, non vero poëtice, res tractarentur,
 facile intelligitur, nullam in iis rationem habi-
 tam fuisse actionis, temporis, locique unitatis.
 Quo longius enim erat tempus, eo pluribus ca-
 pibus, personis, splendidisque spectaculis locus
 erat

erat (a). Temporis autem unitate neglectâ, contra actionis locique aptam et connexam rationem peccare necesse erat. Non enim unus tantum locus obtinere poterat ingenti illo temporis intervallo, quod saepe complectebantur istae fabulae. — Iam vero, si attente Gysbertum Amstelium consideramus, statim in oculos incurrit neglecta *loci unitas*. Quod ad illam igitur attinet cum Graecarum Tragoediarum ratione non convenit Vondeliana illa fabula. Graecis enim unus tantum erat locus, in quo omnia agebantur: in *Gysberto* contra nunc *ante* urbem, neque semper eodem loco; nunc *in* ipsâ urbe, ibique modo in Claustro, modo in Gysberti domo, modò ante eam res agitur. Quin imo, ut et in *Palamede*, sic in nostrâ fabulâ non semper satis est perspicuum, quo loco omnia agantur (b). Videtur igitur Vondelius, eo saltem tempore, quo nobilissimam istam fabulam confecit, Graecae Tragoediae indolem atque rationem nondum penitus perspectam habuisse; neque ab Historico genere prorsus abstinuisse. Quod tamen non ita volumus accipi, quasi fa-

bu-

(a) Conf. Bilderd. *Disfert. de Tragoed.* p. 122. sqq.

(b) Ubinam e. gr. constituendus est Chorus nobilium, qui post actum secundum scenam ingreditur?

bulam eius *Historicam* potius (a) quam *Tragicam* appellandam censeamus: multa enim Graecorum Tragoediis non postponenda continet; sed hoc dicimus, eam, quod ad *loci unitatem* attinet, ad Historicorum Spectaculorum rationem magis quam ad Graecarum Tragoediarum exemplum esse confirmatam. Neglectae autem eius unitatis praecipua causa videtur non bene a Vondelio intellecta Chori Graeci ratio. Huic enim quum non constituisset perpetuum in scena locum, facile mutandae scenae opportunitas praebebatur, simulatque et actores et Chorus eam reliquissent. Sed de Choro postea nobis erit dicendum. Haec nunc monuisse sufficiat, ne uni historico spectaculo culpam tribuere videamur, cuius causa praecipua in Graeci Chori non penitus perspecta ratione quaerenda est: ex qua etiam ortum est ut *temporis perpetuitas* a Vondelio negligeretur. Quum enim in Graecis Tragoediis omnia cernerentur a spectatori- bus, neque ab iis aliquid cogitari opus esset, factum etiam est ut temporis perpetuitatem non interrumperent; quod quo minus facerent, impedi-ebat perpetuo manens in scena Chorus: contra in Gysberto Amstelio, quum non semper

iis-

(a) Sc. eo sensu, quo fabulae, quae mysteris successerunt, *Historicae* dicuntur.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tas actionis iis erat, quando *unius tantum heros* una actio exhibebatur, quacum ita coniuncta essent quaecumque a caeteris agerentur personis, ut horum aliquâ parte sublata, tota fabula turbaretur. — Iam vero, quamnam esse actionem huius fabulae dicemus? An dubitationem Gysberti, utrum Amstelodamum sit ipsi relinquendum, an vero ad mortem usque defendendum, uxore et liberis suis, omnibusque ad bellum non idoneis hominibus dimissis? Sed hanc non esse huius fabulae actionem vocandam, omnes intelligunt. Quis enim putabit Vondelium quatuor priores actus *prologo* impendisse, ultima tantum actionem comprehendisse? Estne igitur modus, quo urbs Amstelodamum ab hostibus insidiarum ope capitur, et a Gysberto eiusque sociis defenditur, quibus tamen hostium numero superatis, urbem relinquere cogitur Amstelius, monitu magis Raphaëlis quam necessitatis vi, quippe cui cedere tamquam fortis heros nollet? — Verissimum omnino videtur hanc dicendam esse huius fabulae actionem; quae sic tamen non tantum ad Gysbertum, verum et ad eius hostes pertinet, sic ut patet ex actu secundo integra; neque igitur, sensu Graecorum scilicet, unam esse actionem dicere possumus. Quamvis enim necesse erat spectatorem certiorum facere eorum, quae in animo haberent hos-

tes

tes, et quamvis actus II^m aliquatenus cum totâ actione cohaeret, non sic tamen cohaerere videtur, ut eo sublato, omnia turbentur. Quae enim Vosmerus narraverat in actûs Primi scenâ terciâ, ficta esse, et spectatoribus, et vero etiam Gysberto apparet ex iis quae in Actûs IIIⁱ scena I^a narrat *Petrus*. Non negamus quidem, pulcherrime et maxima cum arte fabulam suam sic disposuisse Vondelium, quo maiorem spectatori quam ipsi Gysberto de urbis fati metum et sollicitudinem incuteret; sed, si hoc postulatur, ut ad Graecae Tragoediae rationem hancce fabulam exigamus, respondendum nobis videtur, non esse *unam* actionem, eo scilicet modo, quo in Graecis Tragoediis obtinebat. — Quod si quis forte neget eam esse huius fabulae actionem, quam modo esse diximus, age, Vondelium ipsum audiat in dedicatione ad Hugonem Grotium:

„ *Het rijzen van onze nieuwe Schouwburg —*
 „ *dede onzen lust rijzen, om dit aanzienlijk*
 „ *Gebouw in te wijden met eenigh werck, dat*
 „ *deze stad en burgerije moght behagen; waar-*
 „ *om wij voor onze stoffe uitkozen de jammerlijc-*
 „ *ke verwoesting van Amsterdam en Balling-*
 „ *schap van Gysbreght, van Aemstel, toen hee-*
 „ *re derzelve stede.*” — Sicut igitur fabulae
 „ Aeschyli, quae inscribitur Πέρσαι, argumen-
 „ tum est clades a Graecis ad Salaminem illata

Per-

Perfarum exercitui: actio vero senum anxia sollicitudo; de fatali, qui iis affertur, nuntio, querela; et Xerxis fugâ evasî desperatio; sic *Cysberti Amstelii* argumentum est vastatio Amstelodami, et Gysberti exsilium; actio vero modus, quo et hostes urbe potiuntur, et eam defendit Gysbertus; eiusdem denique dubitatio utrum, urbe iam ab hostibus captâ incendioque deletâ, arx ipsi sua sit defendenda, an vero exsuli patriâ ex cedendum.

Actio autem est integra et perfecta, sicut in Graecorum Tragoediis, ita ut neque ante initium, neque post finem aliquid desideretur. Quae scilicet spectatori ad intelligendam Tragoediam, cognoscenda erant, ea Gysbertus exponit in Prologo, cuius prioribus versibus auditis, intelligunt iam spectatores quam de re agatur. Omnes vident Gysbertum laetitia affici propter inopinatum hostium discesum; laetantur cum eo, dicente, urbem, quam toties ferro ignique vastare cupierant hostes, nunc ultro ab iis fuisse obsidione liberatam; caeterum causas hostium in se odii exponit Gysbertus, dolisque Woerdenii et Velsenii coniuratione contra Flo- rum se implicitum fuisse, dicit.

Sicut autem in Sophoclis *Oedipo Tyranno* nihil a spectatore desideratur, postquam Thebas exsul relicturus ille e scenâ in regiam ingressus est;

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nimis extollebatur laudibus, Tragoedias sedulo-
 versaret, quin etiam Troades et Herculem Fu-
 rentem versibus Belgicis iam reddidisset, non
 mirum est, eum exemplum fecurum esse poëtae,
 qui quamvis cum Graecis nullo modo compa-
 randus sit, eo tamen tempore ab omnibus ei ve-
 hementer commendabatur. Sicut igitur ille,
 quamvis fabulas suas in actus dividebat, Cho-
 rum nihilominus post cuiusque actûs finem in-
 duxit, ita et poëta noster ad uniuscuiusque ac-
 tûs calcem Chorum partes suas agentem in sce-
 nâ constituit.

C A P U T T E R T I U M.

UTRUM SIT EADEM VONDELII FABU-
LAE DISPOSITIO SIVÉ PARTITIO,
QUAE GRAECARUM SOLEBAT
ESSE TRAGOEDIARUM?

Partitionis, quae in Graecis Tragoediis obtinebat, causa fuit eis proprius usus Chori, qui a Vondelio longe diverso modo adhibitus est in fabulâ, de qua nunc agimus. Quamvis itaque vel hinc intelligitur, fieri facile potuisse, ut in aliis etiam rebus, a Chori usu pendentibus, ab eorum ratione aberraret, disquiri tamen potest quatenus *Gysberti Amstelii* partitio cum Graecarum fabularum dispositione conveniat, praesertim quoniam vidimus non in omnibus saltem a Graecâ ratione alienam esse nobilissimam hanc Tragoediam.

Et quod ad *Prologum* quidem attinet, quae ipse Vondelius dixit in fine argumenti, quod cotius fabulae conscripsit, fatis ea indicare nobis videntur eum Graecorum exemplum sequi studeisse. Ibi enim Gysbertum Amstelium *προλο-*

ὅτι dicit. Quamvis autem reverâ ea, quæ Gysbertus in initio fabulae loquitur, *Prologi* (a) nomine insigniri possunt, vereor tamen

ut

(a) Sunt qui Prologum illum tamquam nimis longum, reprehendant, sed eos recre, ut videtur, refellit auctor operis, cui titulus: *de Toneelkijker*, Parte II. N. 5. December 1816. p. 233. ubi dicit: „*Welk eene heerlijke verscheidenheid van toon treft ons reeds in de eerste alleenspraak van Gijsbrecht, wanneer hij, verblijd over de verlossing der stad, opkomende, in den toon der hartelijkste vreugde uitroept:*

„*Het hemelsche gerecht heeft zich ten lange leste
ontferremt over mij, en mijn benaede veste.*”

hierin voortgaande tot dat hij bij den regel:

„*De Kermerlander had met Waterlander dier
Gczworen duizentwerf,*”

in den toon van verhaal overgaat, om al het leed, dat hem reeds trof, voor te dragen; wanneer hij den klagtoon aanvangt bij den regel:

„*Ons maegschap zit verdruckt, durft schilt nocht wapen voeren,*”

welke klagtoon eindigt, als hij de diensten, door hem en zijnen Vader den Graaf bewezen, optelt, en in den heldentoon overgaat, beginnende met den regel:

„*En noch verzamelt men in 't harnas zoo veel troepen,*”
*waar in hij ten einde toe voortgaat. Deze vooraf-
sprak*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

causam exponit Gysbertus; causam item, cuius hostes ipsi adeo sint infensi; se tamen odio indignum dicit, quo ab hostibus exercetur; quo vehementer spectatorum sibi gratiam conciliat: plura tamen iis cognoscenda erant ad fabulam bene intelligendam. Adveniente igitur mox Willebrordo, quaenam causa sit hostium fugae, comperit Gysbertus: qui quo magis sit curis vacuus metuque liber, ab hostibus persequendis redux Arentius, eorum fugam atque praedam ingentem captam narrat. Simul etiam Vosmerum (a) adducit, quem mendacia loqui aut insidias urbi struere, ne suspicatur quidem Amstelius; cuius tamen rei non plane ignari erunt spectatores, si, quod ab eo fieri solet, qui Arnoldi personam refert, Gysberto gesta quodam significetur, non recte eum agere, qui hostili viro in urbem libero abire concedat: cui tum respondet urbis dominus:

„ Ick

(a) Assentimur omnino viro Cl. Bilderdyk, in *Annot. ad Disf. de Trag.* p. 191. male histriones facere, qui ignobili et ex plebe homini convenientem dialectum Vosmero tribuant; quis enim Egmontium putabit tanti ponderis negotium tali homini credidisse? Neque igitur facimus cum auctore animadversionum mox citandarum p. 60. Sed omnino cum auctore *Disf.* cui titulus: *de Toneelkijker*, p. 214.

3, *Want zijn vertelling stemt met vader Willebord.*" —

Tum vero virginum Amstelodamensium Chorus scenam ingresus gratias ait esse Deo agendas, de inopinata urbis salute; laeteque in sacris aedibus precandum et cantandum, quod diem Christi natalem ab hostibus liberi celebrare possunt incolae. — Quibus cantatis carminibus, scena clauditur, neque velo remoto, idem est locus, neque eadem sunt personae; sed duces sunt hostium duo, qui prope Carthusianum claustrum exercitus parti consilium urbem noctu invadendi aperiunt: mox Willebordum Didericus cogit exercitum hostilem in Claustrum recipere (a): Egmontio denique ex urbe redit Vosmerus omnia bene successisse, navemque militibus plenam, sine ulla incolarum suspicione, in

(a) Nonnulli Tragoedia indignam hanc scenam existimant; (ut Macquet, *Proeven van Dichtk. Letteroef.* Vol. III. p. 12.) nos vero cum iis consentire non possumus: Est enim talis, quales multae reperiuntur in Graecorum fabulis e. gr. in Antigone Sophoclis à vs. 222—330. — Non tamen diffitemur eam actionis sublimitati aliquantum nocere. Conf. Cap. IV. hulus partis.

H

in orbem inductam fuisse narrat: quibus facta, finis adest actus II°. Actu autem tertio in Gysberti arcis penetrali sedentem cernimus Badelocham, lacrimis oppletam; eamque marito intranq̄ causamque tristitiae roganti horrendum somnium narrantem audimus; de quo dum queritur, metumque suum et timorem prodit, ecce advenit Petrus, clamans auxiliumque rogans contra hostes a quibus captam esse dicit urbem; conqueritur de miserâ suâ fortunâ Gysberti uxor, dum ipse, curri conscensâ, hostes specularur; mox, in atrium redux, invasam ab iis et incensam urbem significat, armaque indutus, cum sociis suis et fratre Arnolde Uxorem domumque relinquit, urbem, si possit, defensurus.

Interea dum, scenâ clausâ, locus mutatur, cogitatione sequimur Gysbertum, urbem percurrentem, socios undique congregantem et contra hostes ducentem, donec, velo remoto, claustrum intueamur Clarissae sacrum, Chorumque Virginum perpetratae Herodis iussu infantium caedem canentem audiamus. Mox Dei voluntati sese submitte Gosewinus Amstelius Clarissam, ut aufugiat, exhortatur: illâ vero abnuente, et ad mortem usque ei adesere volente, vestes pontificales ante indutus, cum Virginibus carmen Simeonis canit: tum vero intrans subito Gysbertus, cantus interrumpit sacros, Gosewi-

num

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

rumque ad reprimendos repellendosque hostes conatus narrantem audimus, terrore atque misericordia stupefacti; lacrymas cum Badelochâ fundimus propter miserum florentis urbis excidium; anxii cum eâ de mariti fato haeremus, et pulcherrimum illud carmen, quod a nobilium Choro canitur, alit augetque animi nostri affectiones: ita ut cum eâdem Badelochâ vehementer gaudeamus de reditu mariti (in actus Vⁱ initio); qui tamen adeo horrenda refert, ut non possumus non indignari contra hostes, et summâ tristitiâ affici de urbis, Gysberti, et Badelochæ miserrimo fato. Illum vero sua fatâ narrantem miseriora etiam et magis horrenda referens interrumpit nuntius (a), ex cuius ore audimus quænam Gosewini, Clarisæ, omnium Virginum, totiusque Claustrî miserabilis fuerit fors: ille inque Gysbertum excitat ad impetum ex arce in hostes faciendum; quo tamen infelici successu ueniente, quin et Arnolde fratre e vulneribus moriente, mox advenit hostium legatus, a Gysberto petens ut arcem sibi tradat, et hostium fidei se suosque committat. Quod quum fortissimus heros nullo modo facturum se dicat, sed potius ad mortem usque arcem defensurum, oritur hinc *παλοῦς* plenissimum certamen inter eum et BADELOCHAM.

(a) Conf. hac de Nuntii narratione Macquer. Lib. cit. p. 25 sqq.

locham, quae, cum eam in navem descendere fugâque sibi et liberis consulere vellet, diutissime ei repugnat: cumque postremo parituram se dixerat, post preces, quas ipsâ petente, antequam a marito esset discessura, fuderat Petrus, ecce Raphaël Angelus Gysbertum cum uxore arcem relinquere, inque Borusiam proficisci iubet, et ad eum solandum, florentissimam, quae post tria secula futura sit, Amstelodami conditionem praedicit: eique in fugâ adfuturum se pollicetur, quo denique in coelum regresso, Divini nuntii monitis obsequens Gysbertus, cum uxore liberisque et sociis suis navem conscensurus, arcem relinquit.

Breviter sic totam fabulam exponere necesse nobis visum est, quo melius diiudicemus, quatenus eius dispositio cum Graecarum fabularum partitione conveniat. — Iam vero, possumus omnino, quae fiunt inter chororum cantiones, *Episodiorum* nomine insignire. At vereor tamen: ut recte sic vocentur. Quum enim non eadem fuerit Vondeliana nostrae, quae Graecae Tragoediae origo, facile intelligitur, ea propterea non eodem sensu *Episodia* dici posse. Quis enim dicat Choros praecipuam illius Tragoediae esse partem? Immo potius eos tantum induxisse videtur Vondelius, quoniam sic locum sibi futurum sentiebat poëtico ingenio, quod erat ipsi

vi-

vividissimum, indulgendi. Etiam si vero concedamus, ea quae continentur inter Chorum carmina, *Episodia* dici posse, quoniam non sunt *Chorica*, sed *diverbiis*, quae dicuntur, constant, et quoniam apud Graecos etiam sic vocata fuerunt, quamvis posterioribus eorum temporibus praecipua Tragoediae pars essent, Chorusque ad ea accommodaretur, tamen, si accurate ea consideramus, patebit nobis ea a Graecorum *Ἐπεισοδίων* naturâ esse diversissima. Quum enim illi nihil in iis agi fingerent, nisi quod ad totam fabulam necessario aut probabiliter ita pertineret, ut, aliquâ eorum parte omisâ, tota actio perturbaretur, Vondelius e contrario talia *Ἐπεισόδια* suae Tragoediae intexuit, qualia ab ea sine ullo probabilitatis detrimento abesse posse videntur, ad quae, nisi totus actûs II^{us}, de quo sententiam nostram protulimus iam in Capite II°, certo tamen huius actûs scena secunda referenda videtur.

Caute nihilominus hac in re agendum existimamus, ne Vondelii fabulam ad Graecae Tragoediae rationem exigentes, eum statuamus reicere debuisse, quae reicere omnino non poterat, propter consilium quod ipsi, hac in fabula conscribendâ, affuit. A quo committendo prohibebimur, si in eius originem aliquanto accuratius inquiramus. Propositum scilicet Vondelii
 erat,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tales his intertextit actiones, quales ansam iis tam necessario praeberent, ut vix aliter fieri posset, quin iucundissime iis narrationibus afficerentur, quicumque hanc fabulam spectaturi essent. Hinc igitur ortus videtur actus primus, quo Gysbertus, hostium fugae causis a Willebordo compertis, eorumque timore et ignavia ex Arnolde auditis, securus et laetus liberam hostibus urbem ingreditur, laetissime nunc Christi natales celebraturus: hinc actus II^{us} scena I^a quae, quid in animo habeant hostium duces, ipsi aperiunt: scena III^a, quae insidiarum felicem successum narrat Vosmerus, quaque vehementer excitatur spectatorum de Gysberti et urbis fato terror atque misericordia. Quo magis autem illis animi affectibus moverentur spectatores, cum urbis Amstelodami fati non potuit non eius domini, totiusque huius domus sortem coniungere; unde nata actus III^{us} pars illa pulcherrima, usque ad Petri adventum; actus IV^{us} scena I^a; actus denique V^{us} scena II^a.

Hanc igitur fabulae huius nobilissimae originem si ante oculos semper habemus, non adeo facile falsum de ea iudicium pronuntiabimus: neque Vondelio aliter disponenda fuisse statuamus ea, quae sic recte omnino eum disposuisse patet, quamvis cum Graecae Tragoediae ratione non conveniant. Neque tamen hoc ita volumus

accipi, quasi Vondelius Graecam Tragoediam nullo modo hac in fabulâ secutus fuerit; hoc enim si diceremus, nobis ipsi obloqueremur (a); sed hoc volumus, caute esse procedendum, ne ad Tragoediae Graecae rationem exigere studeamus, quae ad eam exigi non posse videntur.

Quod ad Episodia igitur attinet, de iis haec nobis statuenda videntur: aliquatenus ea, sensu Graeco, sic vocari non posse; multa enim in his occurrere quae abesse sine probabilitatis detrimento possint; quod in suis fabulis numquam passi sunt Graeci; — ab alterâ vero parte sic omnino vocanda esse, quoniam Chori cantibus intertexta sunt; neque tamen, ut et supra, hoc ipso Capite, monuimus, eandem esse eorum originem apud Vondelium, quae apud Graecos fuerat; quum vero in plerisque Aeschyli, Sophoclis Euripidisque Tragoediis, praecipuum locum Episodia, secundum vero Chori obtineant, hac parte cum Graecis Vondeliana conveniunt.

Exodum autem Gysberti Amstelii a Graecarum Tragoediarum exitûs ratione non magnopere discedere, facile est demonstratu. Fabulae nostrae, actio (ut supra vidimus Cap. II.) est

mo-

(a) Vidd. Prolegomena ad Partem alteram, et eius partis Caput I et II.

modus quo urbs ab hostibus capitur, a Gysberto vero defenditur. Exodus igitur iis omnino rebus constet necesse est, quae ad Gysberti cladem pertineant. Primum enim narratione Arentii certiores facti spectatores de urbis ab hostibus captae conditione, deque Gysberti ad eam defendendam conatibus, nunc in actu postremo ab ipso Amstelio nec non a nuntio audiunt hostes adeo praevalere numero, ut, quidquid egerint fortissimi heroës, nihil ad eorum impetum reprimendum valuerit: iam igitur nihil amplius restare, quam ut cum suis ex arce Gysbertus erumpat; quod quum, parum tamen prospero successu usus, fecerit, instat iam fabulae finis: urbs enim ab hostibus capta est Gysbertoque erepta; nondum tamen adest extremum Gysberti fatum; superest enim ei arx, quam usque ad interitum defendere in animo habet; sed hanc etiam oppugnaturi accedunt hostes: legatus ab iis missus postulat ut ipsis tradat se suosque Gysbertus: is vero, fortissimus heros, ad mortem usque contra eos tueri se mavult: uxorem tamen cum liberis suis et inermibus omnibus, qui ad arcem confugerant, dimittere studet; tum vero certamen inter maritum et uxorem oritur, ad Graecae Tragoediae rationem maxime accommodatum, quippe *παθούς*, quo tantopere delectabantur Graeci, plenissimum. Quum autem

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

hac fabulâ eas res adhibuisse, quibus tantopere Græci delectabantur: *ἀναγνώριον* scilicet, atque *περιπέτειαν*. Quae enim narrat Gysberto Vosmerus, iis ille vehementer gaudet, quoniam vera ea esse existimat; gaudet item quod hostibus sit liberatus, quodque iam nihil ab eis sibi sit timendum. Sed quam misere mutatur eius lætitiâ! In actu III° dum Badelocha somnium ipsi narrat, accurrit inopinatus, vociferans Petrus, urbemque hostibus, qui a Vosmero navis illâ absconsi fuerant, plenam esse narrat. Sic igitur agnoscitur Vosmerus: agnoscuntur eius astutiae, patefiunt hostium insidiae; et, qui felicissimus antea laetissimusque fuerat, Amstelius, uno temporis momento et inexpectatâ admodum ratione fit miserrimus, maximisque obruitur calamitatibus.

CAPUT QUARTUM.

DE PERSONIS IN VONDELIÏ FABULÂ OCCURRENTIBUS, DEQUE EARUM MORIBUS.

Vondelius in dedicatione ad Hugonem Grotium ait fabulam suam se composuisse secundum leges dramaticas, neque contra eas peccasse, nisi eo forte quod nimis multas induxit personas (a). Et sane quicumque Graecas cognitas habet Tragoedias, ei statim discrimen illud in oculos incurrit, quod in iis paucae tantum occurrunt, in Vondelii vero Gysberto Amstelio, maximo sunt numero. At sentit ipse poëta nobilissimus contra Graecorum (b) consuetudinem

(a) „Wij stoffeerden en bekleedden de zaeck naer de goude vrijheit der edele poëzije: oock naer de tooneehwetten, waer tegens wij wetende niet misdeden, 't en waer mischien in salrijckheit van personagien, dat wij qualijck konden vermijden, zonder het werck zijnen eisch te weigeren.”

(b) Horum enim leges Dramaticas sine dubio intelligit, quippe quas sequi semper studuit.

se peccasse, neque tamen ut et ipse dixit, aliter agere poterat, quoniam personas illas omnes totius postulabat actionis ratio. Quamvis autem capti faciliores sunt fabulae in quibus pauciores occurrunt personae, non tamen magnopere reprehendi poterit Vondelius, si curavit ut nulla personarum sit supervacanea: illud enim semper cavebant Graeci: neque contra hanc legem Vondelius peccasse nobis videtur; omnes enim, quae hac in fabulâ occurrunt personae, nexu coniunctissimo cum Gysberto cohaerent. Quod si quis obicit, superfluum esse *Petrum*, et *Gysberti* liberos, quos ambo, laesâ Tragoediae maiestate, loquentes induxit Vondelius, quum recte Sophocles in *Oedipo Tyranno* mutas tantam eas esse voluerit personas; respondendum nobis videtur: Vondelium aptissimâ omnino ratione *Petrum* in hac fabulâ agentem induxisse; eo enim opus erat ad adventum *Raphaëlis* probabilem reddendum: eumque cum totâ actione ita coniunxit, ut abesse omnino non posset: neque enim magis arcte cum totâ fabulâ cohaerere potest, quam urbis hostium insidiis captæ nuntium afferendo. Quod vero ad liberos *Gysberti* attinet, nemo negabit ea quae ad Tragoediae *πλοτῆ* augendam inserviunt, nullo modo esse supervacanea: iam vero hanc ob causam in *Oedipo Tyranno* *Antigonem* et *Ismenam* induxit

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

potiretur; Gysbertusne eius maneret dominus; an vero ab hostibus eâ expelleretur. Quae porro fiunt in actu III°, ea sic disposuit Vondelius, ut omnia connexa sint cum Gysberto. Quod enim narrat Badelocha somnium, ad eum omnino pertinet, quoniam Mathildae umbra ab eo hostibus vult eripi Gosewinum et Clarisam; quia vero Badelocham in scenam induxit poëta, propterea optime cohaerent, quaecumque in caeteris actibus sequuntur. Postquam enim in actûs IV. scenâ I. Gysbertus Mathildae monitum exsequi conatus fuerat, Badelocha de mariti fati anxia in scenâ II. ab Arnolde reduce postulat ut narret sibi quaecumque ad Gysbertum pertinent: mox ipse advenit, et quid viderit, quid fecerit, quid passus fuerit, praesens refert. Iam vero extrema referentis nuntii adventu excitatur Gysbertus ad erumpendum cum suis ex arce: quo tamen conatu infeliciter cedente, Gysbertus morte fratris maiori etiam dolore afficitur, ita ut videatur iam iam hosti cessurus. Magnanime tamen negat hostium legato, sese ipsis esse traditurum; quin ad mortem usque potius arcem defensurum. In eo, quod deinceps oritur, certamine, primaria omnino persona est Gysbertus: etenim lacrimis suis precibusque hoc tantum assequi conatur Badelocha, ut, si ille hostibus diutius resistere velit, sibi manere con-

ce-

cedat, neque se cum liberis nave dimittat. Adveniente tandem Raphaële, Gysbertus consilium silito mutat, arcemque relinquit. Semper igitur primariae Gysberto sunt partes: atque hac in se Graecorum rationem secutus videtur Vondelius: neque minus eo, quod sicut illi solebant nuntium (ἄγγελον sive ἐξάγγελον) inducere, qui ea narraret, quae non essent spectanda, et tamen ad nodum explicandum omnino cognoscenda; ita ipse etiam nuntium scenam ingredi voluit, qui ultima urbis fata et Gosewini, Clarissae, omniumque sacrarum virginum miserrimam mortem narraret (a); neque ullum ei nomen dedit, Graecorum etiam hac in re exemplum secutus.

Sed

(a) Videtur autem in eo maximum esse argumentum, ad relinquendum illud spectaculum, de quo iam supra diximus: rectissime enim Vondellus talia narrari tantum voluit, non vero conspici a spectatoribus; ita ut obsequeretur notissimo illi Horatii praeeptum in *A. P.*

Non tamen intus

Digna geri promes in scenam: multaque tolles

Ex oculis, quae mox narret facundia praesens:

Ne pueros coram populo Medea trucidet;

Aur humana palam coquat exta nefarius Ateus;

Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem;

Quodcumque ostendis mihi sic, incredulus odi.

I.

Sed videamus de personarum in hac fabula
 occurrentium moribus. Ostendimus supra Grae-
 cos *sublimes* personis suis tribuisse mores. Iam
 vero Gysberti aliarumque multarum personarum
 mores actionis sublimitati omnino accommodatos
 esse quis negabit? Quid sublimius cogitari po-
 test Gysberti moribus, qui, urbe, fratribus,
 sociis innumeris, Gosewino, Clarissa, omni-
 bus fere amisissis, arcem tamen suam, ut fortissi-
 mus heros, defendere ad mortem usque mavult,
 quam hosti cedere? Quid sublimius est Bada-
 lochae de marito dolore et anxietate?

Quum vero hoc etiam assequi studerent
 Graeci, ut omnium personarum mores, nec non
 actiones et sermo, quibus illi exprimuntur, ad
 universae actionis sublimitatem augendam servi-
 rent, hoc non item observasse videtur Vondeli-
 us. Actus enim secundi scena secunda Comoe-
 diae magis quam Tragoediae convenire videtur,
 neque sane ad sublimitatem aliquid confert.
 Quamvis igitur *convenientes* omnino mores hac
 in scenâ Diderico, Ianitori, et Willebordo tri-
 buit Vondelius, melius tamen facturus fuisse
 videtur, si eos ita agentes non induxisset, quip-
 pe quorum actio sublimitatem totius fabulae
 non solum non augere, sed minuere etiam om-
 nino videtur (a).

Sic-

(a) Conf. supra Cap. III.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ella, timet, matremque praesidii causa, anxie amplectitur. — Vosmerus, Sinoni simillimus, callide tegit, quas Gysberto struit, insidias. Quando vero cum ducibus suis loquitur, fortissimum ostendit, et ad omnia pericula subeunda paratum, in insidiis vero struendis regendisque acutissimum animum. Hostium duces potiundae urbis cupiditate flagrant: Willebordus a bellis abhorrens, quietaeque vitae asuetus, a claustro suo, utpote Deo sacro, milites arcerere conatur; mox vero, urgente necessitate, cedere mavult, quam praefracte recusando iram hostium cum claustri damno excitare.

Neque minus hoc curavit Vondelius, ut *constantes* personarum suarum fingeret mores. Neque enim alii sunt Gysberti aut Badelochae in exitu Tragoediae mores, alii in medio aut in initio; sed quocumque tempore sibi constant. Aequè pius est Amstelius post urbem ab hostibus captam, atque fuerat post eorundem inopinatam insperatamque fugam. Quaecumque in initio Tragoediae, per Prologum quem elocutus est, de eius moribus innotuerunt, ea omnia adhuc in eo cernuntur per totam actionem, usque ad ultimum fabulae versum. Semper est pius atque fortis: semper uxorem liberosque, patriam semper urbem arcemque suam amat et defendere conatur: neque ab hac tuenda abstra-

Ni potest precibus uxoris aut liberorum lacrimis: sed Raphaëlis adhortatione opus erat, ut eam cum suis tandem relinqueret, fugâque sibi suisque consuleret. — Idem semper Badelochae est mariti amor; hunc sequitur cogitatione sua; dum pericula subit horrenda: hunc reducem videns et amplectens effusissime gaudet, nec nisi prae eius amore voluntati eius repugnat; maritum enim suum relinquere nequit: mavult cum eo pugnare contra hostes, mortemque oppetere crudelissimam, quam tuto degere, dum illi omnia omnis generis imminent pericula. — Neque Badelochae tantam et Gysberto, sed omnibus, quae hac in fabulâ occurrunt, personis mores sibi semper constantes tribuit Vondelius.

Neque probabilitatem et necessitatem neglexit. Necessee, ex. gr. erat, ut Gysbertus nullo modo de insidiis cogitaret. Praeterquam enim quod non erat valde perspicax, laetitiâ ob hostium profectionem perfusus erat: causam eius ex Willebordo audiverat: per Arnoldum denique de eorum fugâ certior factus erat: necessee igitur omnino erat, ut nihil suspicaretur, dum Vosmeri narrationem audiebat.

Probabile erat Gysbertum negare se arcem hostibus traditurum; quo modo enim qui urbem suam tantâ fortitudine contra eos defendebat, quique horrendam eorum crudelitatem

expertus fuerat, eorum fidei se committeret?

Quum autem in his omnibus Vondelii Tragoedia cum Graecarum Tragoediarum ratione conveniat, hoc tandem ei quoque inest huic non dissimile, quod, quales ex historia vel traditione notum erat personarum mores fuisse, tales ipsis tribueret Vondelius (a). Quum enim Gysbertus traderetur homo probus, neque tamen valde perspicax, dolisque Woerdenii coniurationi contra Florum implicitus fuisse; hanc traditionem avidè arripuit Vondelius, ut haberet quo nullius ingentis facinoris reum esse eum ostenderet, optime sciens hoc opus esse artificio, si placere eum spectatoribus vellet. Hinc igitur ipse Gysbertus in Prologo dicit:

„ Om wiens (Flori V' scilicet) verryloeckte doot
ick lijde zoo onschuldigh

„ Als yemant lijden mag; doch draegh mijn
kruis geduldigh:

„ Of zoo ick schuldigh ben, en heeft het mij
gemist,

„ 't Is uit onnoozelheit, en zonder ergh of list.

„ Neef

(a) Perspicuum est nosse his tantum personis loqui, quae revera olim exstiterant; his enim, quas finxit Vondellus, mores tribuere non poterat, nisi convenientes et constantes. Quasnam autem finxerit, videntum est in Koningii *Disserat. laud.* p. 8—10.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

delius, tum quia revera nimio in Gysbertum odio saevierant hostes, tum vero praecipue ut Amstelodami incolis spectatorum conciliaret favorem. Hinc igitur Gysbertus in Prologo ait:

- „ *Doch Haerlem draeght met recht de grootste
schult van allen,*
 „ *Dat om zijn voordeel wreckt, en wenscha
mijn sterke wallen*
 „ *Te stechten tot den gront, in schijn van 's Gra-
ven zaeck,*
 „ *En weet zijn haetzucht loos te decken met de
wraeck,*
 „ *Misbruickt hiertoe den Zeeuw, de Hollanders
en Vriezen,*
 „ *Om door mijn grootheid niet aen eere te ver-
liezen.*”

Et sic quidem, ex iis, quae de Personis ea-
sumque in hac fabulâ moribus dicenda habeba-
mus, satis apparere arbitramur, quatenus hac
parte cum Graecae Tragoediae ratione conve-
niat pulcerrima illa et maximâ admiratione digna
Vondelii Tragoedia.

Vividissimum Vondelius acceperat a natura ingenium; poëta, ut ita dicam, natus erat; neque igitur aliter fieri potuit, quin veterum Tragoediis vehementer delectaretur, easque imitari studeret. Quatenus in hac fabulâ secutus eos fuit, partim iam vidimus; sed accedimus nunc ad illud, quo et maxime convenit eius fabula cum Graecae Tragoediae ratione, et maxime simul ab eâ discedit. Quicumque sc. Choros in hac fabulâ occurrentes attente legerit et relegerit, eum nullo modo latebit multum differre eos a Graecis: neque tamen propterea Vondelium reprehendendum existimabit, quippe cuius tempore (ut etiam supra diximus) ne eruditissimi quidem celeberrimique viri Graecorum Chori cum totâ fabulâ nexum bene perspexerunt; sed maximas potius agat Vondelio gratias, maximoque gaudio perfundatur, necesse est, quod
in-

ingenii sui tam pulcra, tam sublimia, Graecisque dignissima prorsus monumenta posteris reliquit. Sunt enim, qui in *Gysberto Amstelio* occurrunt, Chori, quasi auro insertae gemmae, quae lucent, splendent. omniumque in se oculos attrahunt; sublimes maxime; revera lyrici; affectibus pleni; neque multa nostrae linguae carmina invenias, quae cum iis contendere possint. Quicumque eos legit, eum ita afficiunt, ut, nisi eorum argumentum illud impediret, Aeschyli, Sophoclis, aut Euripidis Choros legere sibi videretur. Quid enim maiori nos gaudio laetitiaque afficit, quam Chori illius virginum propter inopinatam urbis liberationem laetantium carmina? Quid sublimius Choro illo Nobilium Christi Servatoris natales celebrantium? Quid affectu plenius carminibus illis divinis quibus virgines sanctae infantium Bethlehemi perpetratam caedem deplorant? Quid conjugalem amorem melius exprimit, quid uxoris de marito sollicitae atque perterritae dolorem atque curas melius pingit Choro illo Nobilium, qui de Gysberti reditu desperantis Badelochae anxietatem atque tristitiam describit? Vehementer igitur miror (a), nonnullos eo processisse, ut Choros il-

(a) Auctor e. gr. *Disfert. de Tragoed.* in *Feltbii et Kantelarii, Opere supra citato* Vol. I. pag.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nunc ipsis, post integri anni obsidionem, portis egredi licebat.

Hinc igitur Vondelius inducere omnino poterat virginum Amstelodamensium Chorum: neque parum probabilitas illa auferetur, si cum eo simul cuiuscumque aetatis et sexus homines ex urbe in scenam prodirent. Fit autem in hoc etiam Choro festi, in nati Christi memoriam celebrandi, mentio. Quartus vero Chorus tam arcte atque cum tota actione cohaeret, ut vix ac ne vix quidem ab ea separari posse videatur. Etenim adesse omnino Badelochae poterunt Nobiles, qui ad arcem tuendam remanserant, neque Gysbertum contra hostes profectum secuti erant; hi igitur, quum eius uxorem viderent tanto dolore tantaque desperatione agitantiam, potuerunt omnino de iis aliquid effari, quo laudarent eius amorem, eamque solarentur, Deum pro mariti salute precando. Quum vero Vondelius vividissimo esset fertilissimoque ingenio praeditus, maluit ea, Chorico, quippe multum sublimiori carmine comprehendere, quam versibus Heroïcis exprimere.

Causa autem, cur et hac in fabula et in caeteris omnibus Choros induxit, posita videtur in eo, quod Graecarum aut Senecae saltem Tragoediarum rationem sequi in nostra patria multa solebant, sicut Hooftius eam imitari studuit;

■ cuius igitur exemplo noster non discessit; praesertim quia maxime cum eius ingenio conveniebat, fabulas componere non historicā: sed poëticā prorsus ratione: cui igitur naturae dono quamvis in narrationibus et caeteris diverbiis, quae dicuntur, per egregias comparationes, splendidas figuras aliaque multa obsequi poterat, Chorum tamen ad hoc aptiorem etiam locum: ipsi praebere sentiebat.

Maxime tamen differant a Graecorum Choro Vondeliani, tum origine, de qua diximus, tum, quod non semper iisdem personis, sed primo Virginibus, postea Nobilibus, mox sanctis Claustrī virginibus, denique arcis incolis constant; deinde quod non perpetuo in scenā maneant, sed, actoris instar, ad partes suas agendas eam ingrediantur; unde igitur sequitur non semper satis bene eos cum actione coniunctos esse, quamvis tamen, ut ostendimus, maximā arte illud assequi studuit Vondelius, tempore scilicet utendo ad id quam aptissimo. At ne vel sic tamen cum totā actione bene cohaerere videtur Chorus nobilium post actum secundum scenam ingredientium; de quo etiam incertum nobis est, quonam loco sit constituendus.

Melius omnino sese habet Chorus primus, de quo diximus: Virginum item Chorus ante actum quartum: quin et ille, ut apud Graecos,

actioni interest :- quum enim Gosewinus : eas ad fugiendum excitat, respondet pro omnibus una : (a)

dit outer is ons wijck.

Sic etiam Chorus, qui post actum quartum carmina canit, (quamvis ibi nullo modo interrumpitur actio, adeoque forte Choro opus non esse videri possit) in actus quinti scenâ secundâ, Arnoldo mortuo, sic ait:-

*Nu zal hij zich voortoen ten uitval niet bele-
digen,*

*Noch 't Vreelandsch Jot, noch dit, met zulck
een moet verdedigen,*

Noch

(a) Plane ut apud celeberrimum Tragicum, qui post Vondelium floruit, Racine, in *Tragoedia*, cui ab *Athalie* nomen act. III. sc. VII.

*Hé pourrions - nous, seigneur, nous séparer de vous ?
Dans le temple de Dieu sommes - nous étrangères ?
Vous avez près de vous nos pères et nos frères.*

et

*Hélas ! si, pour venger l'opprobre d'Israël,
Nos mains ne peuvent pas, comme autre fois Jaël,
Des ennemis de Dieu percer la tête impie,
Nous lui pouvons du moins immoler notre vie.
Quand vos bras combattront pour son temple attaqué,
Par nos larmes du moins il peut être invoqué.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Animadvertendum autem hoc etiam videtur: in hac fabulâ, non aequè atque in Graecis, Chorum post nodi solutionem carminibus suis et exclamationibus de infelici primariae personae fortunâ queri: sed fieri hoc non poterat, non enim tempus erat flendi lacrymandique, sed celeriter omnia erant faciendâ; crudelis quippe et acer eos hostis urgebat.

Caeterum, quod ad Chororum metrum attinet, eum lyricum esse quum per se pateat, facile intelligitur, versus, quibus continentur, non esse eosdem, quos Diverbiorum. Et tales omnino sunt, ~~quales animi affectionibus conveniant, qualesque optimè~~ ~~id exprimentur, quod~~ sentire finguntur, qui eos canunt. Neque tamen haecce carmina, ut apud Graecos, distincta sunt in strophas et antistrophas; cuius praecipua causa videtur in eo esse posita, quod neque in Choris Senecae, cuius Tragediae tum temporis Graecis magis erant cognitae, occurrerent.

Maximum vero, ut diximus, discrimen inter Graecorum et Vondelii in hac fabulâ Choros est, quod hi non iisdem semper constant personis, quum illi contra, quas in singularum Tragediarum initio personas retulissent, ad finem usque eas referebant, neque cum aliis commutabant. Sed obiiciet mihi forte aliquis Aeschylî *Eumenidas*, in cuius fabulae Exodo alius oc-

cur

turnit Chorus, quam qui in initio et ante exitum occurrerat. At vero haec alia omnino res est. Etenim Vondelius *quatuor* diversos Choros in scenam inducit; Aeschylus *duos* tantum; et Euripidum Chorus adeo arcte cum totâ actione cohaeret, ut pro actore, magis quam pro Choro habendus videatur (a). Deinde ex eo quod solus Aeschylus semel tantum audaciusque fecit, iudicandum non est de Graeci Chori ratione, sed plures omnino consulendae sunt Tragoediae; in singulis vero, quae supersunt, unus tantum occurrit Chorus, et iisdem perpetuo personis constat.

Neglectae autem a Vondelio loci atque actionis, qualem eam observare solebant Graeci, unitatis, temporisque perpetuitatis praecipuam causam fuisse male intellectam Chori rationem, supra vidimus. Et sane, quod ad Chorum atinet, Senecae magis quam Graecorum exemplum secutus noster videtur.

Graecorum autem Chorus alendae recreandaeque spectatorum attentioni inserviebat. Quapropter eum, quando solus in scena manens caneret, actoris partes deponere volebant, neque tamen ab actione aliena continere eius carmina

(a) Conf. Hermannus, in *Comment. ad Arist. Met. Poët.* Cap. XII. p. 132.

finiebant. Neque hoc non fecisse, Vondelius vult
 dicitur. Sic enim cum urbis liberatione con-
 iunxit humani generis per Christum natum libe-
 rati memoriam, ut quicumque Choros audiat
 secundum atque tertium, quamvis de diversis
 argumentis agatur, de urbis tamen factis neces-
 sario cogitet.

Quid? quod Vondelius in fine Nobilium Cho-
 ri talia verba addidit, qualia hoc eum profectu-
 rum omnino fuisse arguere videntur:

*Gij, die der Vorsten harten leit
 Gelijk een beeck . en schift , en scheid
 Het licht van dicke duisternissen ;
 Laet den tijran zijn' aer slaggh misfen
 Die den onnooslen lagen leit.*

nec minus in Clarissarum Chori fine :

*Bedruckte Rachel, staeck dit waeren!
 Uw kinders sterven martelaeren,
 En eerstelingen van het zaet,
 Dat uit uw bloet begint te groeien,
 En heerlijk tot Godts eer zal bloeien,
 En door geen tirannij vergaet.*

ita ut, si quis de insidiis, quas Herodes Christo
 struebat, aut de caede infantium Bethlehemi
 patrata cogitet, ultro sese eius animo offerat in-
 sidiarum, quibus urbs iam iam sit collapsura, aut
 mi-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Neque etiam ferebat tota huius fabulae ratio, ut cum Choro consilia ageret primaria persona, sicut fit in multis Graecorum fabulis. Omnia enim cuncta videbantur: liberata urbs erat; et quae regisse narratur Gysbertus, ut hostes repelleret, de iis, prae temporum angustiis, in antecessum consilia cum suis agere non poterat. Inopinata enim erat hostium invasio. — De hoc autem Chori apud Graecos officio, eo tantum consilio locuti sumus, quod videbatur nobis, comparando quid Choris Graecis, quid vero Vondelianis proprium esset, optime perspectum iri, quatenus cum illis hi conveniant, quatenus ab illis discrepent.

Hoc restat monendum, in nostrâ fabulâ non, ut apud Graecos, in fine fabulae Chorum loqui neque eum praeceptum quoddam effari, quod ex totâ fabulâ deduci commode possit, sed Gysbertum postremo loquentem induci. Nec sane male fecisse videtur Vondelius, quod ultimas loquendi partes urbis domino tribuit, quippe cui maxime dolendum esset, urbem sibi esse relinquendam; eique talia verba optime tribuit poeta, qualia tum brevitate, tum vero sensu maxime essent ad spectatorum animos summâ misericordiâ movendos idonea.

CAPUT SEXTUM.

DE FINE VONDELIÏ FABULAE: GYSBRECHT VAN AEMSTEL.

Alius plane (ut ostendimus Parte I. Capite VI.) erat Graecae, alius nostrorum temporum Tragoediae est finis.

Haec nimirum hoc tantum sibi habet propositum, ut per aliquot horas homines recreēt atque delectet: illa contra, ut Deorum reverentiā spectatorum animos imbueret, quia spectaculorum edendorum solemnitas sacrorum pars erat. Quamvis autem ad illa nullo modo pertinebat, Vondelii tempore, Tragoedia, conveniebat tamen cum eius ingenio finem aliquem religiosum huius illiusve actionis fabulis suis significare (a). Apertius quidem illud fecit in multis post *Gysbertum* compositis fabulis: sed in hac tamen etiam finis aliquis religiosus cernitur. Quum autem

tem

(a) Dicebat enim: *Zeeden in te scherpen, is het oogmerk der Treurspelen; in Pleitrede van het Toneelrecht*, p. 9. Citata ab I. de Vries, IV. p. 380.

sem huius finis assequendi studium Vondello pla-
 ceret, Dii vero exterorum iam nihil aestima-
 rentur, Graecorumque Mythologia non valde
 illis placere posset, quibus esset incognita, pro-
 pterea in ineluctabilis Fati locum successit Dei
 Optimi Maximi providentia: pro Nemese, eius-
 dem affuit iustitia; pro heroibus denique aut se-
 mideis, Angeli qui e coelo descendebant. Quae
 quo verisimiliora essent, plerumque ex sacra his-
 toria argumenta sua petiit noster: in plerisque ve-
 ro, quae ex aliorum populorum historia depro-
 mptae erant fabulae, talibus semper personis con-
 stantes addidit Choros, quales probabiliter finem
 illum aut indicarent, aut ad eum magis perspi-
 cuum reddendum facerent. Hanc praecipuam
 ob causam in Tragoedia *Zungchin* Chorum in-
 duxit Apostolorum (a), ut ita dicam; in nostrae
 fabulae omnia eo tempore fieri finxit, quo cele-
 brari solent Christi natales, ut scilicet humani
 generis ab illo servati imago cum urbis liberatae
 imagine coniungeretur: et ut, quaecumque iam
 per se magna erant atque sublimia, sublimiora
 redderentur, magisque solemnia per illam factu-
 rum Amstelaedami coniunctionem cum festo in
 Christi nati memoriam celebrato. — Quo meli-
 us igitur spectatores Dei gubernationem in Gys-
 ber-

(a) Missionarissen.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quod adventui illi quasi viam multa ex eodem genere praepararunt. Deus enim cum Sanctis suis Gysberti per totam fabulam curam gerit: in somnio a Mathildae Velfeniae umbrâ monetur Badelochæ, ut marito indicet hostes urbem tenere,isque eripiendos esse Goswinum et Clarisam: ei mox urbem fortissime defendenti et ab hostibus fere circumvento splendens apparet nubes, ex eâque prodiens vox eum monet ut Goswinum Clarisamque liberandi causa claustrum adeat, ad quod, splendore nubis illius ductus, pervenit salvus et ab hostium impetu immunis.

Sic ergo maiestate divinâ plena sunt omnia: magisque etiam idonea ad spectatores piis imbuendos affectibus, quam Graecorum Tragoediae in quibus ostendebatur ineluctabilis Fati vis, atque Iovis et Nemeseos iustitia.

Huius igitur fabulae praecipuus finis est duplex, plane ut apud Graecos; solebant illi Deorum reverentiâ atque timore, simulque erga infelices misericordiâ spectatorum animos afficere. Sic etiam in hac Vondelii Tragoedia moventur omnes de Gysberti, Badelochæ, totiusque urbis miserrimo fato: agnoscunt omnes Dei gubernationem. Hoc consilium per totam fabulam elucet: ut patet, praeterquam ex ipsâ actione, ex magno numero sententiarum in eâ occurr-

currentium quibus illud exprimitur ex. gr. in
his versibus:

*Het hemelsche gerecht heeft zich ten lange leste
Ontferremt over mij, en mijn benaeude veste,
En arme burgerij; en, op mijn volx gebedt
En dagelijx geschrey, de bange stad ontzet.*

---

*Dat weet hij, die het al bezichtight uit den
hoogen,*

*En wat in duister schuilt met zijn doorzichtige
oogen*

*Ontdekt tot op den gront, en alle harten kent;
Waerom hij oock mijn recht gehandhaeft heeft
in 't endt,*

*En met den zegekrans mij heerlijk begenadicht,
En tegens al de maght der vijanden verdaedight.*

---

*'k Beveel mij, in zijn hand, die recht van on-
recht scheid,*

*En streckt in 's hemels stoel der onderdruckten
trooster.*

---

*'k Geloof, Godts engel heeft den vijant wech ge-
dreeven*

Als 't heir der Asijriers; etc.

Dien d' Opperste beschermt, heeft eene vaste stoot

---

*Godts schickinge, ick beken 't,
Is stercker dan de mensch, of zijn geboorte - starre;
En of ons brein iet bouwt, zij stoot het al om verre;
En gaet een andren gangck,*

---

*Ick trock zoodra niet aen mijn beste en hoogtijts
kleeren,*

*Om in de kerck met al de stadt te triomfeeren
Voor Godt, die 't leger dreef van de aengevochte
te wal.*

---

*Geen tegenworstelen noch strijden magh Ubaeten:
Godts heilgen hebben kerck en outers lang verlaten.*

---

*Oock steecken we alle bey noch midden in den druck
En wachten op den slagk van 't uiterste ongeluck:
Ten zij het Godt verzie en zet de wræcke paelen.*

---

*'k Verwacht een uitkomst dan, en geef het op aen
Godt.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

*'T is tijt, want zonder Godt
En onze hulp, 't was omgekomen met dit slot.*

Fieri aliter non potest, quin, quicumque haec audiant aut legant, Deum agnoscant omnia regere atque gubernare, quaeque alicui mala accidant, bonis postea compensare: hinc igitur omnino homines decere ut eius voluntati imperioque se submittant; sicut facit, Raphaëlis auditis monitis, Gysberus:

*Nu buigh ick mij voor Godt, mijn lief, mijn
uitverkoren:*

*'Nu weiger ick geensins naer Uwen raet te hooren:
En legh hier 't harnas af: hier baet geen tegenweër:*

*Nu Godt dit huis verlaet en gelt 'er zwaert noch
speer.*

Caeterum in misericordia atque terrore excitandis, sicut Graeci Tragici, ita etiam Vondelinus fuit felicissimus. Ad eos affectus augendos non parum facit ἀναγνώρισις et hanc secuta περιπέτεια, de quibus diximus. Timent omnes atque horrent, quando in actû III' ignarum omnium nihilque mali suspicantem vident Gysbertum, quum ipsi (ex actû II.) iam noverint quid hos-

hostes habeant in animo, et quam feliciter. usque omnia cesserint. Maximam autem misericordiam moventur, lacrimas Badelochae videntes, eiusdemque audientes querelas tum de infelici sua vita moerentis, tum de mariti fato sollicitae. Et ad misericordiam movendam multum conferunt pulcherrimae illae descriptiones, narrationes et comparationes, quales sunt in actu II°.

Helas wat gaet mij aen, et quae sequuntur; Chorus item ante et post actum Quartum: Arnoldi in eiusdem actus scenam II°, ipsius Gysberti in V° actus scenam I° et nuntii tandem narrationes; mors item Arnoldi, Gysberti fratris, in scenam II° eiusdem actus; tota denique scena IV, et imprimis haecce Badelochae ad filiam verba:

Och, dochter, moeders troost is krancke toeverlaet;

De kloekhen deekt vergeefs het sidderende kiecken,

Voor een doortraptten Vos, met schaduw van haer wiecken;

Hij grijpt ze beide en stroit de pluimen in de wint,

En koelt zijn lust; en ruckt de moeder van het kint.

et inferius a vs.

Zeer gaerne, brave helt, vergun me slechts een bede.

usque ad:

*Voar 't scheiden laet mij toe, dat ick mijn bed
start.*

His igitur omnibus Graecis Tragoediis simili-
or est haecce pulcherrima Vondelii fabula.

Sed altera etiam parte cum iis convenit. Si-
cut scilicet Aeschylus *Persas*, Sophocles *Oedi-
pum Coloneum*, Euripides denique *Supplices*,
patriam suam celebrandi causa conscripserunt;
ita Vondelius, qui Coloniae quidem Agrippinae
natus erat, maximam tamen vitae partem Amste-
lodami transegerat, quo etiam admodum puer
cum parentibus profectus fuerat, fabulam hanc-
ce suam composuit, ut urbem, cuius indigenam
dici potest, laudibus extolleret; praecipue, quo-
niam recens constructum fuerat theatrum, in quo
(ut ipse in Dedicacione ad Hugonem Grodum
dixit) primum volebat fabulam agi, quae urbis
incolis placere posset. Hunc vero finem optime
est assecutus, inducendo Raphaëlem, qui Am-
stelodami futuram gloriam pulcherrimis versibus
praedixit, neque mirum est magnopere eam fa-
bulam spectatoribus placuisse, quippe cuius ar-
gumentum (de quo supra diximus) ex antiquissi-
mis eorum urbis et proavi fati (plane ut apud
Graecos), haustum erat (a).

Pl.

(a) De consilio quod Vondello fuit Virgilii Aenei-
dos

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

*Een woedende gemeente en staet in recht noch reden,
Wen ze iemand over magh.*

*Meliorum Deo nullum esse hominum custodent
ait Claustrum ianitor:*

De beste wachter is de stercke en groote Godt.

*Vosmerus dicit eum, qui insidias feliciter strue-
re cupiat, adesse debere, quo tempore a suis
expectetur:*

Wie zich derf onderwinden

Een aenflagh vol gevaers, moet passen op zijn tijt.

*Feliciores esse, qui humili vivunt conditione,
quam qui potentiam divitiisque splendeant, pul-
cherrime dicit Badelocha:*

*Hoe veel geluckiger zijn arme en slechte dorpen;
En hutten laeg gebouwt, min stormen onderworpen
Dan eenigh heerenhuis, dat door 't geboomte
steekt,
En daer het bulderen des wints zijn kracht op
breect.*

Goswinus Horatianum illud:

*Quidquid delirant reges, plectuntur Aclivi.
expresit, dicendo:*

*Most niet onschuldigh volck de schult der Heeren
boet en?*

Deum autem unice precandum, neque homines divinis honoribus esse afficiendos, Gysberto, qui ad eius pedes provolutus eum orabat, ut fugam salutis suae consulere, idem dicit Gosewinus:

*Den grooten Godt alleen zij eer in 't hemelrijk!
Wij bidden u, stae op: gij doet ons ongelijck,
Dat gij ter aerde knielt voor sterffelijcke menschen.*

Animadversione dignae etiam sunt sequentes sententiae, altera hostium legati:

*'T is wijsheit, dat men zich uit noot te buiten ga:
altera Gysberti:*

*Een krijgsman wint genoeg, al wint hij niet.
dan tijd.*

item, quae leguntur in eiusdem legati sermone ad Gysbertum, a versu:

*Maer dat men Oversten wil schuiven op den hals:
usque ad:*

Verschoon uw leven toch, en gun deze eer aen mij.

qui totus sermo plenus est sententiis verisimis et cum re, de qua agebatur, omnino convenientibus

Neque praetermittendae sunt sequentes:

*'T is oock getrouwigheid, wanneer men scheid
uit noot.*

De weerhaen van de kans kan ligtelijk verkeeren.

et:

Men recht met jammeren noch jancken hier niet uit;

*De traenen doen 't hem niet: de wreetheit wort
gestuit*

Met dapperheit en moet: waer laet gij u vervoeren?

Het kermen is onnut: men moet de handen roeren.

Quam veritatem non his tantum verbis sed actionibus etiam suis per totam fabulam commendavit Gysbertus.

Annotatione etiam digna sunt haecce Raphaëlis verba:

Valt u 't verwoesten der Godtsdienstigheid te lastigh,

Vo'hardt bij 't out geloof en Godts altaer stantvastigh,

*Op 't spoor der ouderen, u moedigh voorgetreen,
Zoo draeft men recht naer Godt door alle starren heen.*

nec non Gysberti:

*Nu Godt dit huis verlaet, en gelt er zwaert
noch speer.*

Petri denique haec sententia:

De liefde tot zijn lant is yeder aengeboren.

:

Amo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Mox inspeximus Personarum mores; vidimus quales iis tribuerent Graeci, quidque in iis observarent; postquam in antecessum de ipsis personis, de earum numero, et qualitate, nonnihil in medium protuleramus.

Ad Chorum deinde accessimus: breviter primum, quae quod ad scenam de eo dicenda videbantur, expositis, ostendimus causas Chori a Graecis Tragicis conservati; commoda quae ex eius usu nascebantur, et officia quae praestare solebat.

Finem denique, quem sibi in Tragoediis suis proponebant Graeci, pro viribus nostris, ex ipsis eorum operibus exposuimus.

In secundâ vero parte ad alteram quaestionis propositae partem respondere conati sumus: ad eam nempe, quâ postulatur ut ad Graecae Tragoediae rationem exigatur Vondelii nobilissima fabula, Gysbrecht van Amstel.

In Prolegomenis igitur diximus de spectaculorum ante Vondelium, et ipso eius tempore, conditione: deque eâ ipsius vitae parte, quâ decerni nobis posse videbatur, eum Graecos Tragicos imitari studuisse.

Mox in *Capite Primo* vidimus argumentum ex Virgilio quasi haustum dici posse, quippe quem in eo tractando presse secutus fuit Vondelius: similiter autem Graecos Tragoediarum suarum argumenta ex Epicis poetis petere solitos fuisse: de-

desumptum porro Vondelianaë Tragoediæ argumentum ex antiquissimis patrii heroïs fatiis, plane ut apud Graecos: taleque esse, ut misericordiam terroremque moveret, ideoque agentes induci etiam arctissimis vinculis cum Gysberto iunctas personas; mutasse denique Vondelium ea quae mutanda et de suo fingenda putabat, iisque omnibus convenire eius Tragoediæ argumentum cum Graecarum fabularum argumenti ratione.

Praemissis paucis de Historico spectaculo, observavimus in *Capite Secundo*, loci unitatem a Vondelio neglectam fuisse, neque actionis unitatem eodem modo observatam, quo a Graecis: temporis etiam perpetuitatem eum interrupisse. Disputaveramus autem antea de quaestione: quænam fabulae Vondelianaë dicenda sit actio? Causam vero unius actionis, temporis locique aptae et connexae rationis, non eodem modo a Vondelio, quo a Graecis observatae, esse vidimus non bene perspectam Graecorum Chori rationem.

In *Tertio Capite* egimus de Vondelianaë fabulae partitione; ostendimus ei inesse Prologum, ut apud Graecos: ab alterâ parte Episodia Graecis esse similia, ab alterâ vero ab iis discrepantia; exitum convenire cum Graecorum 'Εξόδῳ. Diximus item de *Raphaële*, sive de Deo ex machina: de tristi fabulae exitu: exposito tamen, in capitis initio, totius fabulae argumento, investigatâque et expositâ eius origine, ne forte

male de ea iudicaremus: diximus denique de *ἀναγνώρισι* et *περιπέτειᾳ*.

Capite Quarto disputatum est de Personis in Vondelii fabulâ occurrentibus: diximus autem de earum numero; ostendimus nullam earum esse supervacaneam: Gysbertum esse primariam personam; nuntium a Vondelio inductum fuisse, nullumque illi nomen tributum. Tum vero, ad *mores* progressi, eorum rationem cum Graecis Tragoediis multum convenire demonstravimus: etenim sublimes eos, convenientes, constantes, et tales omnino, quales eas habuisse traditione notum erat, Vondelium personis suis tribuisse. Sic autem eum personas agentes induxisse, ut quaecumque facerent dicerentve necessario aut probabiliter ex eorum moribus sequerentur. Amstelodami denique incolis meliores quam hostibus mores tribuisse, tum, ut primariam personam misericordiâ spectatores prosequerentur, tum vero prae urbis, in qua iam diu degerat, amore.

In *Penultimo Capite* diximus de Choris. Et primo quidem de eorum sublimitate et pulchritudine; maleque eos sentire probavimus, qui Choros a Vondelio non fuisse adhibendos statuunt: probabiliter enim eos cum totâ actione iunctos esse. Causam deinde exposuimus cur Vondelius eos servaverit: tum vero discrimen inter Graecorum Chorum et Vondelianos ostendimus, nec non vatenus cum illo hi conveniant. In

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

cere vobis, Viri Clarissimi. Erigebat enim nos cogitatio, *iuvenibus certamen esse propositum*: adeoque nihil vos expectare nili quod a iuvenibus proferri possit. Accessit licita gloriae cupiditas, qua movemur omnes et saepe ad optima quaeque excitamur. Maximum vero pondus habuit desiderium profectuum nostrorum edendi speciminis, quo, si res feliciter succedat, fructum ostendamus, quem ex Praeceptorum nostrorum institutione percepimus, quodque iis tanquam animi, pro innumeris beneficiis gratissimi, exiguum documentum offerre possimus. Sin autem superati discedere cogamur, illud saltem nobis solatio erit, quod iucundissimis et elegantissimis rebus temporis nostri partem impendimus; quod Graecam Tragoediam penitus intuiti fuimus; quod totam eius rationem melius iam, quam antea, tenemus; quod Vondelii fabulam pulcherrimam cum Graecorum operibus comparando, eius famae haud exiguam causam deteximus; quod denique talibus incubuimus, qualia, tum ad mentis facultates acuendas, tum praecipue ad sensum pulcri bonique magis magisque excitandum perficiendumque, maxime valere, et nobis et omnibus omnino pulcri bonique studiosis visa sunt, et in aeternum videbuntur.

F I N I S.

HERMANNI CHRISTIANI VAN HALL,
AMSTELODAMENSIS,
IN ACADEMIA RHENO-TRAIECTINA,
MED. STUD.

COMMENTATIO,
QUA RESPONDETUR
AD
QUAESTIONEM BOTANICAM,

AB ORDINE

MATHESEOS ET PHILOSOPHIAE
NATURALIS
PROPOSITAM:

„ Conficiatur brevis enarratio *systematum Bota-*
„ *nicorum, quae inde a Caesalpino usque ad*
„ *Linnaeum inprimis inclaruerunt. Adda-*
„ *tur expositio praestantiae systematis sexualis*
„ *Linnaei, qua non tantum perspiciatur,*
„ *quibusnam in rebus praecedentia systemata*
„ *superaverit, verum etiam, quaenam ipsi*
„ *desint, atque impediunt, quominus perfec-*
„ *tum dici possit.*”

QUAE PRAEMIUM REPORTAVIT.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

mavit, labantem mentem erexit utilitas hocce opere percipienda, e Linnaei praecepto:
 „ Optandum foret, ut tirones omnibus asfuesce-
 „ rent methodis. — Postquam examinaverint
 „ iuniores Botanici plantas secundum omnes
 „ Methodos, apti sunt ad ferendum matura de
 „ singulis iudicia, quae tam raro alias occur-
 „ runt, cum communiter apud omnes unica in-
 „ preio sit methodus, reliquae autem mi-
 „ nus” (1).

Quamvis autem hisce confirmatus rem tentare, et cupiam, et audeam, non tamen omni metu liberatus sum; sed cum saepe in hac disertatione ipse debeam iudicare, forsitan saepius, quae minus vera videntur, proferam, quod in iuvenili praesertim opere adeo frequenter accidit; sed haec ipsa mea juvenilis aetas veniam, ut spero, dabit, si quando mihi in tantis ausis vires defuerint. Hac spe igitur audacter rem aggressus sum, sententiae Quinctiliani memor:
 „ Quae huic operi desunt suppleat aetas; non
 „ enim differendum est tirocinium in senectute,
 „ tem, nam quotidie crescit merus, maiusque
 „ fit,

(1) In praefatione ad classes plantarum. De hac autem, quam systematum scientia affert, utilitate conf. O e d e r, *Einleitung zu der Kräuterkenntnis*, Th. I. p. 134. sq.

„ fit semper, quod ausuri sumus, et dum deli-
 „ beramus, quando incipiendum, incipere iam
 „ ferum fit; quare fructum studiorum viridem
 „ et adhuc dulcem promi decet, dum et venia,
 „ et spes est, et paratus favor, et audere non
 „ dedecet” (1).

Ut autem iusta quadam ratione argumentum tractarem, eo ordine processu, quem ipsa mihi quaestio sponte quasi offerret; commentationem scilicet divisi in duas sectiones, quarum altera enumerationem praecipuorum systematum, quae ante tempus, quo primum sexuale systema edidit *Linnaeus*, prolata fuerunt, contineat; altera sexuale systema primum exponat, deinde eius praestantiam prae caeteris indicet et quid etiamnum huic desit, ut perfectum dici possit. Primam porro sectionem in tria capita divisi, in quorum primo quaedam de systemate universe exhibui, in altero enumerationem systematum illorum, quae ante illud *Rivini* edita fuere, a fructu maxime petita; in tertio illud *Rivini* exposui et eorum, qui hunc ad *Linnaeum* usque secuti sunt, quae systemata aliis praesertim partibus quam fructui, innituntur. In ultimae sectionis capite priori sexualis systematis expositionem, in altero eius praestantiam, in tertio eius-

(1) Inst. Or. XII, 6.

eludem vitia exhibui. In enumerandis autem systematibus eum ordinem servavi, ut, quae prius edita fuere, ea et ipse prius describerem; quamobrem et cuique systemati annum, quo primum editum fuerit, adposui: denique singulis expositis, simul breviter ea addidi, quibus aut culpanda aut laudanda methodus videretur.

Iam plura monenda me habere non puto; fidenter autem ipse meum iudicium, ubi diiudicando opus videtur, proferam, Ciceronis illam sententiam meam omnino faciens: „sequi-
 „mur probabilia, — et refellere sine pertinacia
 „et refelli sine iracundia parati (ne dicam gra-
 „visi) sumus” (1).

(1) Tusc. Quaest. II, c. 2.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

earumque numerum in dies augeri, quis unquam Botanicus has omnes uno oculorum inquitu complecti, quis ex infinita illa rerum ubertate, ex isto varietatis labyrintho sese unquam bene expedire possit, nisi aptum viae ducem sequatur, qui certas illi definitasque regulas cōdat, quibus absque metu confusionis progredi, plantas ex earum characteribus rite & se invicem discernere, memoriamque in retinendis nominibus sublevate queat. Nam si unquam in obscuritate face, in ambagibus viae duce indigemus, certe in regno vegetabili iis opus est.

§ II.

paucis annis increvit. **Linnaeus**, in prima specierum editione, anno 1753, 7300 species, in secunda, anno 1763, 7500 enumerat. **Murray**, anno 1784, numerum esse 9000 statuit. **Perfoon**, anno 1806 in synopsi 21000 species enumerat, quibus si ex aliis libris in Cryptogamicis, quas ille nondum edidit, 6000 species addamus, numerus erit 27000. **Brown**, (Gen. rem. p. 4.) species 37000 innotuisse credit. **Humboldt**, (Proleg. Nov. gen. p. 11.) numerum esse 44000 putat. **De Candolle**, (Th. elem. p. 23.) anno 1813 plus quam 40000 adesse statuit. Idem anno 1817 ad minimum 50000. De hoc autem specierum numero omnino conferendum diarium, cui titulus: *Bibliothèque universelle redigée à Genève. Sciences et Arts*, Oct. 1817. p. 119. in quo haec, quam testigimus, viri Clarissimi de Candolle computatio.

§ II.

Hunc viae ducem, has procedendi regulas quod nobis offert, id systema dicitur, cuius duae sunt species. Altera, systema naturale, genera illa, quae plurimis characteribus conveniunt, coniungit, clasfisque, ut ita dicam, Natura duce componit (1). Hoc certè systema reliquis omnibus anteponendum foret, nisi duobus iisque maximi momenti vitiis obnoxium esset, quod scilicet primo rironum institutioni nullo modo idoneum est, quoniam in eo plantas reperire nequit, nisi maiores iam in re herbaria progressus fecerit, et deinde quod pericula facta ad illud perfectum inveniendum, certe ad aetatem Linnaei, ne dicam ad hunc usque diem, successu caruerunt, cum ipse dicat Linnaeus: „ Non sperare fas est, quod nostra aetas systema quoddam naturale videre queat et vix feri ne-
„ potes” (2).

Sys-

(1.) De methodo naturali eiusque vitiis, conf. Celeberrimi viri G. Vrolik, notissima disertatio *de studio Botanico recte instituendo*, praemissa *Catalogo plantarum medicinalium*, Amst. 1805. p. 10 et 11.

(2.) In praefatione in genera plantarum § 9. Conf. etiam de Gorter, *leer der Plantkunde*, Amst. 1782. p. 139, qui idem fere monet.

Systema contra artificiale unum characterem, vel paucos, systematis fundamentum expe-
dit, et secundum hanc normam classes ordinesque
constituit, qui quidem characteres non semper
primo intuitu in oculos incurrunt, attamen ac-
curatius observanti in omnibus reperiri debent.

§ III.

Quae Linnaeus proposuit methodi natura-
lis fragmenta mala praecipue sunt, eorumque
notae valde precariae. Sic *Oleraceae* ab usu,
Inundatae a loco, aliae alio modo male distin-
guuntur.

E recentioribus Jussevi systema naturale
maximis laudibus effertur, sed nec ipsa illa me-
thodus perfecte naturalis dici potest, sed, quam-
vis caeteris melius ad naturalem ordinem acce-
dat, tamen pluribus etiamnum vitiis foeda vide-
tur. Cum vero mihi in hac dissertatione de me-
thodo artificiali agere praesertim sit propositum,
deque systematibus ante Linnaeum, praesta-
bit de methodo naturali Jussevi tacere, ne
nimis a proposito aberrem (1).

§ IV.

(1) De vitiis Jussevi systematis consuli omnino
me-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

„ methodus naturalis. et nostrae et omnium inventarum methodis longe praeferrri deberet. —
 „ Interim artificiales assumendae sunt classes et
 „ succedaneae” (1).

§ V.

Hoc artificiale systema eo perfectius erit, quo minor characterum constituentium numerus, ut simplicius sit; quo magis hi characteres sint constantes et manifesti, ne tironem in errores inducant; quo propius denique, salvis his requisitis, systema naturali plantarum ordini accedat, id est, genera, quae habitu conveniant, quantum fieri potest, coniuncta fervet. Bonum artificiale systema tironi quasi lexicon est, cuius ope magnum naturae librum bene intelligat; nam ob illam in systemate artificiali characterum paucitatem et constantiam illius ope tiro facile ignotas plantas notas sibi reddere potest; quod secus in systemate naturali. Hinc Linnaeus: „ Methodus naturalis sola valet in diagnosis, cum clavis methodi naturalis vix ac
 „ ne vix possibilis sit” (2).

§ VI.

(1) In praefatione in genera plantarum, § 9.

(2) In ordinum naturalium fragmentis, § 9.

§ VI.

Variorum systematum Botanicorum, alia aliis praestantiora; unumquodque autem suas mereatur laudes, unumquodque ad rem Botanicam amplificandam inservit; tum quoniam variis illis systematibus animi attentionem in varias plantarum partes accuratius intendimus; atque adeo has melius cognoscimus, tum quoniam variis artificialibus systematibus, si rite constituta sint, magis magisque ad naturale systema accedimus, ad quod perfectum inveniendum vota omnium Botanicorum tendunt.

Fuere quidam naturae scrutatores, qui systematum utilitatem negarent, fuere qui illa adesse in dubium vocarent. Buffonus praesertim, vit ille in caeteris doctrinis adeo praestans, methodum in Botanicis lapidi philosophico comparat, quaesito a multis, a nemine reperto. Hunc vero satis superque refutatum videmus ab illustri La Moignon Malesherbes (1), quem citare melius iudicamus, quam Buffoni opinionem

(1) In libro cui titulus: *Observations sur l'Histoire Naturelle générale et particulière de Buffon et Daubenton*, Paris 1798. t. I. p. 19. sqq. et pag. 48. sqq.

nem impugnantes, ipsius sententiis, ne dicam verbis, uti.

Hisce breviter praemisissis accedamus ad singula systemata, atque ea ex positis principiis, simul et ulteriori ratiocinio diiudicare conemur.

CAPUT SECUNDUM

DE SYSTEMATIBUS ANTE RIVINUM.

§ VII

Qui ante Caesalpinum Botanici prodierunt variâ ratione plantas in ordinem redegerunt, alii ratione alphabetica, ut Turnerus (1), alii secundum plantarum magnitudinem (2), plures denique ordinem quemdam naturalem sequi conati sunt. Dodonaeus (3) primus naturalem quemdam

(1) *A new herball* P. 1, Lond. 1551.

(2) Videantur I. B. Theodofii, *Epistolae medicinales in quibus plura de materia herbarum edisferit, nempe de herbis trientalibus, dodrantalibus et quincuncialibus*, Basil. 1553.

(3) *Cruydeboek*, Antv. 1553.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quas edidit, observavit; partes florum essentialis imprimis delineando. Primus omnium vere merito rationem singulari, qua praeditus erat; ita illi sagacitate perspexit, adesse nempe genera, quae plures species, et classes, quae plura genera continerent. Laus illi igitur iure tribuitur, illum prima systematum rudimenta posuisse, atque ita posteros in viam duxisse, et forte iam ipse methodum in universum Florae regnum condidisset, nisi mors eum citius artibus doctrinisque eripuisset: anno enim aetatis 49 peste occubuit.

§ IX.

Haec tamen universi systematis inveniendi gloria *Caesalpino*. (1) relicta fuit, qui primus vere systematicus fuit. Equidem hoc *Caesalpini* inventum considerans, simulque ad *Botanices* eo tempore conditionem attendens, non possum non viri ingenium admirari, qui omne regnum vegetabile uno oculorum intuitu conspexit, totum mente complexus est, quod ante eum nemo ne tentaverat quidem, unde de
eo

(1) Edidit hoc systema in libro, nunc temporis rarissimo, cui titulus: *Libri XVI. de plantis*, Florent. 1583.

eo scribit Linnaeus: „Caesalpinus mihi magnus; quantum erat primam sic concedere gentem!” (1).

Procedendum itaque esset ad ipsum eius systema exponendum, sed doleo mihi non licuisse citatum Caesalpini opus inspicere; quamobrem ab omni parte certa de eo scribere nequeo: scriptores enim in exponendo hocce systemate dissentiunt, cum ob Caesalpini operis raritatem, tum ob vocabulorum, quibus utebatur, obscuritatem. Merito enim Linnaeus (2) hoc systema *obscurum ob terminos artis proprios* vocat. Linnaeus (3) et Willdenowius (4) alio modo quam Hallerus (5) illud exposuere. Ab hoc rursus Sprengelius (6) differt. Cum vero Linnaeus et Willdenowius, duo illi summi viri, in eo consentiant et Willdenowii liber illis Halleri et Sprengelii recentior sit,

(1) Conf. Collectio epist. Linnæi, p. 23.

(2) In clasibus plantarum, Leidæ 1738. p. 1.

(3) In philosophia Botanica, § 54.

(4) *Grundriss der Kräuterkunde*, Berlin 1810. § 136.

(5) In bibliotheca Botanica, Tiguri 1771. t. I. § 357.

(6) In historia rei Herbariae, Amst. 1807. t. I. p. 426. sqq.

fit, horum virorum auctoritati cedere constitui.
 Neque etiam discrimen illud adeo magnum est,
 ut nostro proposito non sufficiat.

§ X.

En itaque *systema*, quale *Linnaeus* illud et
Willdenowius exposuerunt: *classes* hae sunt:

1. Arborea corculo ex apice seminis.
2. ————— e basi seminis.
3. Herbae solitariis seminibus.
4. ————— baccis.
5. ————— capsulis.
6. ————— binis seminibus.
7. ————— capsulis.
8. ————— triplici principio, fibrosae.
9. ————— bulbosae.
10. ————— quaternis seminibus.
11. ————— pluribus seminibus, Anthemides
 (Radiatae).
12. ————— pluribus seminibus, Cichoraceae
 five Acanaceae (Semiflosculo-
 sae).
13. ————— pluribus seminibus, flore com-
 muni (Flosculosae).
14. ————— pluribus folliculis.
15. ————— flore fructuque carentes (Cryp-
 togamicae).

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

plantarum numero, doctrina Botanica adhuc simplicior erat; sed hodie, re Botanica adeo amplificata, tam multis novis plantarum generibus detectis, notisque accuratius observatis, cuique patebit, huic systemati vel novas clases addendas, vel veteres in eo mutandas esse. Tertio, non oportuit illum, methodi fundamentum e fructu defumentem, tamen 8ma et 9ma clases e radice, 11ma, 12ma et 13ma floris ope discernere. Male denique, ut posteriores observationes docuere, plantas ultimae clasſis flore fructuque carere credebat. At vero, cum mihi praecipue propositum sit, merita systematis sexualis Linnaei, cum illis, quae illud antecesserunt, conferre, vitia, quae in muscis aliisque Cryptogamicis commiserit Caesalpinus, caeterique systematici ante Linnaeum, omittenda puto; cum nec ipse Linnaeus has bene noverit plantas, suamque huius rei ignorantiam saepius profesus sit (1).

As

(1) Ita Linnaeus, anno 1737, postquam methodum sexualem iam in lucem ediderat, in litteris, quas ad Hallerum dedit, inter alia haec scribit: „ Quaesio per Deos, si quid certi noveris, me instruas circa sexum muscorum.” Alibi: „ In muscis nihil valet Cliffortius, nec ego, nec Belga
„ ul.

Asclelam nactus est Caesalpinus Adamum Zaluziansky, *Method. herb. Prag.* 1592.

§ XII.

Post Caesalpinum vera methodus diu in abiecta conditione remansit: multi recesserunt a bona, quam ille monstraverat via, inter quos heterodoxos, ut a Linnaeo vocantur, alii, ut I. Bauhinus (1), Lobelii vestigia prementes, naturales quosdam ordines componere tentarunt, sed adeo imperfectos, ut systemata composuisse dici non possint. Alii peius plantas in classes distinxerunt. Ita Parkinsonus (2) plantas modo secundum vires, modo secundum locum, quo crescant, modo secundum earum formas digessit. Beslerus (3) secundum anni tempora, in quibus floreat; Fischerus

„ nullus.” Et: „ Ego nil scio in imperfectis.” Vid. Collectio epist. Linnaei, p. 7, 8. et 12. Conf. Kurt. Sprengel, *Hist. rei Herbariae*, t. II. p. 330.

(1) In prodromo hist. gen. plant., Ebrodun 1619,

(2) In theatro Botanico, Lond. 1640.

(3) In Horto Eystettensi, Norib. 1613.

rus (1) secundum astrologiam plantas divisit.

Unus tamen hac epocha de Botanices scientia systematica bene meritus est, **Fabius Columna** Italus, qui, quamvis in operibus suis methodicam normam securus non sit, tamen ostendit, quomodo secundum florem et fructum genera exhibenda sint, quarum partium noticia in omni genere constituendo summi est momenti (2).

Hanc autem illius generum constituendorum propositionem Botanici non, vel male, secuti sunt ante **Tournefortium**, qui eadem fere, quam ille indicaverat, ratione certa primus genera determinavit.

§ XIII.

In praeceptis, quae ad genera constituenda dedit **Columna**, vestigia **Gesneri** prescit, ad fructificationis partes maxime attendens; his vero
sa.

(1) In *Methodo nova herbaria plantarum ad septem summa genera redactarum*, Brunsvic. 1656.

(2) In *Ecphrasi*, parte altera, Romae 1616. p. 63. seqq.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

bus, quae certae magis sint neque cultura aut temporibus mutantur. Ab eo systematici per multa didicerunt, et Iungius, quamvis ad systematicos referri non possit, tamen inter eos summo iure numerandus, qui praeceptis suis ad meliorem systematicam notionem viam posteris munierunt. *Hallerus* plura *Iungio* tribuit, quam revera ipsi tribuenda sunt.

§ XV.

Saeculo fere post *Caesalpinum* praeterlapso, *Morisonus* (1) *Scotus* aliud systema edidit, in quo 18 classes posuit:

1. Lignosae Arbores.

2. ——— Frutices.

3. ——— Suffrutices.

4. Herbaceae Scandentes.

5. ——— Leguminosae.

6.

(1) In *Historia plantarum universalis Oxoniensis*, seu herbarum distributio nova per tabulas cognitionis, ex naturae libro detecta, Oxonii 1680. Haec est operis pars secunda: pars prima de arboribus perit, partem tertiam, mortuo *Morisono*, explevit *Iac. Bobartius*, anno 1699. *Schelhammerus* (in additam. ad *Conring.*) apud *Morisonum* opus integrum se vidisse testatur.

6. **Herbaceae Siliquosae.**
7. ————— **Tricapulares.**
8. ————— **a numero Capsularum dictae.**
9. ————— **Corymbiferae.**
10. ————— **Lactescentes, sive Papposae.**
11. ————— **Culmiferae, sive Calmariaë.**
12. ————— **Umbelliferae.**
13. ————— **Tricoccae.**
14. ————— **Galeatae.**
15. ————— **Multicapulares.**
16. ————— **Bacciferae.**
17. ————— **Capillares.**
18. ————— **Heteroclitae.**

§ XVI.

Dolendum est Morisonum in hoc systemate non unam selegisse notam et secundum hanc omnes classes posuisse; sed, ad naturalem ordinem nimis attendens, et hoc, et plurimis aliis vitiis methodum inquinavit. Etenim in plerisque notam, qua classis insignitur, in fructu quaesivit; at in quatuor prioribus classibus ad habitum, in aliis quibusdam ad florem respicit. Alterum illi vitium est, separatio lignosarum plantarum ab herbaceis: quae separatio in hoc systemate peior etiam est quam in illo **Caesalpini**: quoniam **Morisonus** lignosas insuper in

ar-

arbores, frutices et suffrutices (non plantas perennes, sed parvos frutices) distinxit: quae distinctio maxime incerta est, merito dicente Linnaeo: „ intra fruticem et arborem „ nullos limites posuisse naturam, sed vulgi „ opinionem” (1).

§ XVII.

In singulis etiam classibus vitia quaedam offendimus. Quam perversa e. gr. distinctio inter 8^m et 15^m classem? In ordinibus saepissime ad vegetationis partes, habitumque plantarum attendit: quod omnino vituperandum. Nam, etsi non negaverim, habitum nobis ad genera discernenda aliquando opem ferre posse et partes vegetationis specierum differentias optimas dare, non tamen cuiquam facile largiar, has ad classes ordinesve constituendos quid valere. Etenim partes vegetationis, ad quas habitus certe referendus, saepissime variant: et longe incertiores sunt partibus fructificationis, quod et experientia et omnium melioris notae, iam a Gesneri temporibus, Botanicorum monita cuique persuadere debent (2). Genera autem ali-

(1) Vid. *Phil. Bot.* § 78.

(2) Hinc et Linnaeus, *Phil. Bot.* § 164. : „ Dis-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

temporum rationem habeamus, optime incesit. Et, ut *Tournefortii* verbis utar: „*Morisonus* summis laudibus excipiendus, longe vero maioribus, si a suis abstinuisset” (1).

Secutus est *Morisoni* methodum *Paulus Ammannus*, *Professor Lipsiensis*, omisis tamen foliis et aliis magis accidentalibus (2).

§ XIX.

Duo systemata *Ioh. Raius* *Anglus*, post varia per *Europam* itinera, observationum fructus edidit. Priore (3) hae 25 clases, sive, ut vocat, genera summa continentur:

1. *Arbores.*
2. *Frutices.*
3. *Herbae Imperfectae.*
4. ——— *Flore carentes.*
5. ——— *Capillares.*
6. ——— *Stamineae.*
7. ——— *Gymnomonospermae.*

8.

(1) *Institutiones rei herbariae*, Paris 1700. p. 53.

(2) *Character plantarum naturalis*, Lipsiae 1685.

(3) *Methodus plantarum nova*, Lond. 1682. et *Historia plantarum*, 3 vol. Lond. 1686, 1688. et 1704. paucis mutatis.

8. **Herbae Umbellatae.**
9. ——— **Verticillatae.**
10. ——— **Asperifoliae.**
11. ——— **Stellatae.**
12. ——— **Pomiferae.**
13. ——— **Bacciferae.**
14. ——— **Multisiliquae.**
15. ——— **Monopetalae uniformes.**
16. ——— ——— ——— **difformes.**
17. ——— **Tetrapetalae Siliquosae.**
18. ——— ——— ——— **Siliculosae.**
19. ——— **Papilionaceae.**
20. ——— **Pentapetalae.**
21. ——— **Frumenta.**
22. ——— **Gramina.**
23. ——— **Graminifoliae.**
24. ——— **Bulbosae.**
25. ——— **Bulbosis affines.**

Hoc systema refutare operae pretium non erit, quoniam R a j u s ipse hoc reiecit, et aliud multo perfectius edidit. De hoc tantum loqui itaque sufficiat.

§ XX.

Altero hae 33 clases exhibentur (1):

1.

(1) Methodus plantarum emendata, Lond. 1703.

1. **Herbae Submarinae.**
2. ——— **Fungi.**
3. ——— **Musci.**
4. ——— **Capillares.**
5. ——— **Apetalae.**
6. ——— **Planipetalae.**
7. ——— **Discoideae.**
8. ——— **Corymbiferae.**
9. ——— **Capitatae.**
10. ——— **solitario femine.**
11. ——— **Umbelliferae.**
12. ——— **Stellatae.**
13. ——— **Asperifoliae.**
14. ——— **Verticillatae.**
15. ——— **Polyspermae.**
16. ——— **Pomiferae.**
17. ——— **Bacciferae.**
18. ——— **Multifiliquae.**
19. ——— **Monopetalae.**
20. ——— **Di - tripetalae.**
21. ——— **Siliquosae.**
22. ——— **Leguminosae.**
23. ——— **Pentapetalae.**
24. ——— **Floriferae.**
25. ——— **Stamineae.**
26. ——— **Anomalae.**
27. ——— **Arundinaceae.**
28. **Arbores Apetalae.**

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

trorum institutioni inserviat, dummodo doctioribus ordines naturales rite exhibiti sint. Iusta sententiae meae reprehendendae causa fuisset, si modo bonum esset systema naturale. Viciosum autem esse, vel levis methodi consideratio, et praesertim classes 26^a et 33^a demonstrant.

Imperfectum ergo est, si ut systema naturale, peius etiam, si ut systema artificiale consideratur; non itaque hodie eo uti possumus. Haec autem veteribus systematicis praecipua errorum causa videtur, quod plerique methodum naturalem cum artificiali coniungere conati sunt, atque ita utramque perdididerunt: quod Rai o praesertim et Morisono imputatur.

Raius, ut qui eum praecesserunt, arbores ab herbis male seiunxit, ita tamen, ut non magnitudinis modo rationem habuerit, sed hoc discrimen inter herbas arboresque melius defini-
verit. *Arbores enim plantas gemmiparas, herbas gemmis carentes vocavit.*

§ XXIII.

Veteres herbas ab arboribus diviserunt, ut sensibus quid indulgerent, et plantas, quae adeo, ut herba ab arbore, habitu differunt, in methodis affines non ponerent. At vero in Raii systemate neque illud, licet forte non
maxi-

maximi momenti; propositum attingitur. Et iam magnum illius divisionis incommodum apparet, nam si discrimen inter herbas et arbores non accurate, sed modo magnitudine definimus, dubia, ut iam monuimus, et obscura plura remanent; si vero cum *R a i o* discrimen gemmarum ope, quae sola certa discernendi via est, definimus, contra naturalem affinitatem omnino peccamus. Etenim permultae sunt arbores, quae gemmis carent: multas enumeravit *Linnaeus* (1), et multae iis e posterioribus observationibus addendae sunt. Hinc in methodo *R a i a n a*, secundum ipsius definitionem, permultae arbores ad herbas referendae sunt, quod certe in hoc systemate, in quo herbae ab arboribus seiunguntur, absurdissimum est.

§ XXIV.

In generibus autem constituendis, *R a i u s* notas inconstantes et fallacissimas elegit, nam folia et habitum non modo, verum etiam colores, sapes, odores et magnitudinem ad characteres genericos retulit, quinimmo flores et fructus.

(1) Vid. *Phil. Bot.* § 85.

fructus hisce postposuit. Nam, ut ipse dicit (1): „ perinde illi est et plane non veretur „ si modo plantae plures partes et accidentia „ milia habeant, totove habitu et textura con- „ veniant, quamvis etiam floris figura, eiusque „ petalorum numero, semineque nudo, vel „ vasculo incluso, ac cellularum in q̄tas divi- „ ditur eiusmodi vasculum numero differant, ad „ idem genus reducere.” Quodsi huic regulae obsequamur, quid inde oriundum? Nonne necessario genera fixa eorumque constantia et firmitas omnis in summum damnum Botanices evanescere debent? Hanc itaque Raii in generibus constituendis viam deseramus, et potius illa meliori incedamus, quam Vaillantius, Dillenius, et praesertim vir summus Linnaeus recte nobis ostenderunt.

Raium plurimi secuti sunt, inter quos vir doctissimus Dillenius (in horto Elchamensi, Lond. 1732).

§ XXV.

E veteri (§ XIX.) Raii systemate magnam partem suum systema deduxit Christophorus Knaus

(1) In Prolegomenis ad methodum emendatam, Lond. 1703.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

- 14. Herbae apetalae, Inconspicuae.
- 15. ——— apetalae, Imperfectae.
- 16. Lignosae, Arbores.
- 17. ———, Frutices.

§ XXVL

Quae huic systemati vitio verti possunt, fere conveniunt cum illis, quae ceteris veterum systematibus obiecimur. Herbas a lignosis plantis **Knautius** separavit, has insuper in arbores et frutices divisit. Aequae ac veterum systematicorum multi, ad fructum non tantum, verum etiam ad petalorum numerum et regularitatem respexit, atque adeo non secundum unam notam characteristicam classes exhibuit, unde tironi difficillimum est systema. Mirum itaque videri non potest neminem eo usum fuisse, nisi ipsum **Knautium** in enumeratione plantarum circa **Halam Saxonum** indigenarum.

§ XXVII.

Melius, quod sequitur, **Pauli Hermanni**, Profeforis **Lugduno - Batavi**, systema videtur (1).

Clas-

(1) Florae Lugduno - Batavae flores, Lugd. B. 1690.

Clasfes eius sunt 25 :

1. **Herbae Gymnospermae monospermae, Simplicis.**
2. ——— **Gymnospermae monospermae, Compositae.**
3. ——— **Gymnospermae dispermae, Stellatae.**
4. ——— **Gymnospermae dispermae, Umbellatae.**
5. ——— **Gymnospermae tetraspermae, Asperifoliae.**
6. ——— **Gymnospermae tetraspermae, Verticillatae.**
7. ——— **Gymnospermae polyspermae, Gymnopolyspermae.**
8. ——— **Angiospermae bulbosae, Tricapulares.**
9. ——— **Angiospermae, capsula unica, Univasculares.**

10.

Hic liber ab Hermannii discipulo Zumbach editus, ipsius continet dictata et systema. Revera autem hanc methodum ab Hermanno profectam esse testantur Sherardus (in *praef. ad Hermannii Paradisum Batavum*, Lugd. B. 1705.) Linnaeus (in *Bibliotheca Botanica*, Amst. 1751. p. 101.) et Hallerus (*Bibl. Bot.* t. I. § 798).

10. **Herbae Angiospermae, capsulae binae, Bivasculares.**
11. — Angiospermae, capsulae tres, Trivasculares.
12. — Angiospermae, capsulae quatuor, Quadrivasculares.
13. — Angiospermae, capsulae quinque, Quinquevasculae.
14. — Angiospermae, siliqua, Siliquosae.
15. — Angiospermae, legumen, Leguminosae.
16. — Angiospermae multicapulares, Multicapulares.
17. — Angiospermae carnosae, Bacciferae.
18. — Angiospermae carnosae, Pomiferae.
19. — Apetalae calyculatae, Apetalae.
20. — Apetalae glumosae, Stamineae.
21. — Apetalae nudaе, Muscosae.
22. **Arbores incompletae, Iuliferae.**
23. — carnosae, Umbilicatae.
24. — carnosae, Non Umbilicatae.
25. — non carnosae, Fructu Sicco.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

CAPUT TERTIUM.

DE SYSTEMATIBUS RIVINI, ET EORUM, QUI EUM USQUE AD LINNAEUM SECUTI SUNT.

§ XXIX.

Quae huc usque consideravimus systemata, fructui praesertim innituntur; huncce autem characterem non sufficere, vel ipsi, qui illam notam elegerunt, systematici exemplo suo docent, cum non ex hoc fonte solo omnes primarias divisiones haurire poterant, sed, licet fructistae, tamen corollae habitusque rationem habere cogebantur. Primus omnium Rivinus (1), Professor Lipsiensis, solam corollam respexit et secundum illam unam notam omnes classes disposuit, primus herbarum ab arboribus divisionem reiecit. Huius igitur systema, me saltem iudice,

ce,

(1) Introductio generalis in rem herbariam, Lipsiae 1690. Ordines plantarum flore monopetalo irregulari. Lips. 1690. Ordines plantarum flore tetrapetalo irregulari, Lips. 1691. Ordines plantarum flore pentapetalo irregulari, Lips. 1692.

ee, omnibus praecedentibus antecellit, et Rivini ingenium magni facere debemus, qui tantam in systematibus mutationem suo Marte facere ausus sit et multa magnaue systematicorum ante eum vitia evitare potuerit. Dolendum est, Rivinum non totum elaborare potuisse systema, sed tantum fundamentum et aliquas partes elaboratas dedisse. Ulterius autem methodum illam perficere conati sunt Heucherus (1), et post eum Ruppheus (2), juvenis ad Botanicam natus, sed praematura morte studiis ereptus, qui illam in compositis imprimis emendavit.

§ XXX.

Attendit Rivinus praecipue ad regularitatem corollae numerumque petalorum, atque ex iis classes, sive, ut eas, Raium secutus, appellat, genera summa, composuit; e fructu autem ordines sive genera minora deduxit.

Classes hae sunt:

1. Flores regulares monopetali.

2. ————— dipetali.

3. ————— tripetali.

4.

(1) In Horto Wittenbergensi, Wittenb. 1714.

(2) In Flora Ienensi, Francf. 1718.

4. Flores regulares tetrapetali.
5. ————— pentapetali.
6. ————— hexapetali.
7. ————— polypetali.
8. ————— compositi ex flosculis regularibus.
9. ————— compositi ex flosculis regularibus et irregularibus.
10. ————— compositi ex flosculis irregularibus.
11. ————— irregulares monopetali.
12. ————— dipetali.
13. ————— tripetali.
14. ————— tetrapetali.
15. ————— pentapetali.
16. ————— hexapetali.
17. ————— polypetali.
18. ————— incompleti imperfecti.

§ XXXI.

Character, quo clases in hoc systemate distinguuntur, facile observari potest. Hanc ob causam, tum etiam ob perspicuitatem, quam habet, facillima esset haec methodus, nisi character e petalis desumptus in una eademque planta pluribus mutationibus esset obnoxius. Nam et quod ad corollae numerum saepius aberrat

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

totalem reperiri dicens. Hoc vero; non; huiusmodi, verum artificialibus systematibus fere omnibus imputari potest, neque adeo vitium istud magnum dicendum est, ut ob illud totum systema reiciatur. Magis autem Rivinus improbandus, quod genera non satis accurate definierit et aliquando plura, quam oportuerat, condiderit, characteres genericos adsumens, qui non satis magni momenti sunt, ut ad genera discernenda valeant, quod et illi obiecit Dillenius (l. c.). Nomina autem generica et specifica primus rite confecit, eodem fere modo, quo nunc ea planis imponuntur.

Asseclam nactus est celebrem Hebenstreitium (1) aliosque. Fuere etiam qui hoc systema cum iis Tournefortii et Linnaei coniungere conati sunt, de quibus postea.

§ XXXIII.

Camellus praecedentia systemata reiecit et novum plane atque mirum systema ex numero valvularum pericarpium condere conatus est (2).
Uti-

(1) De continuanda Rivinorum industria in eruendo plantarum caractere, Lips. 1726.

(2) In syllabo stirpium in insula Luzone Philippin-

Utinam non nova tantum, verum et meliora in-
duxisset!

Septem sub clasibus universum regnum vege-
tabile ordinavit, scilicet:

1. Pericarpia Afora.
2. ———— Unifora.
3. ———— Bifora.
4. ———— Trifora.
5. ———— Tetrafora.
6. ———— Pentafora.
7. ———— Hexafora.

Hoc systema maximam ob brevitatem nullius
pretii in Botanicis est: clases enim adeo vastae
sunt, ut non, nisi maximo labore, quis plan-
tam in tanta multitudine reperiat. Hoc systema
igitur finem illum non attingit, ad quem omnia,
et praesertim artificialia systemata tendere de-
bent, ut scilicet Botanices studium facilius effi-
ciant, facemque in obscura nocte praebent. Ne-
que etiam ad has clases omnes plantae referri
possunt. Mirum itaque videri non potest hoc
systema Botanicis haudquaquam placuisse.

§ XXXIV.

Cum in Anglia Raius suum systema magis
ma-
pinarum primaria, adnexa Raii Historiae plantarum
generali, Lond. 1693.

magisque perficiebat, Rivinus in Germania aliud edebat; tertius eodem fere tempore exurgit systematicus in Gallia, Tournefortius: et triumviri hi, quamvis in systematibus omnino discreparent, quinimmo saepius litigiosis scriptis inter se dimicarent, tamen quasi iunctis viribus methodicam nostram plantarum scientiam promoverunt. Cum vero Raius ad fructum magis, Rivinus ad numerum petalorum eorumque regularitatem attenderent, aliam viam ingressus Tournefortius figuram corollae et numerum petalorum respexit, atque ex iis characteribus methodum formavit, sane elegantissimam, quam plurimi Botanici omnibus tunc notis anteposuerunt atque in deliciis habuerunt, usque ad aetatem Linnaei, quando illud in cosmo-Botanico novum sidus minora lumina obscuravit, atque aliud systema huius loco imposuit. Sed, etiamsi Tournefortiana methodus hodie usui non amplius interserviat, manet tamen et nomen et honor auctoris huius systematis, quod certe suis laudibus insigne est.

§ XXXV.

Systemati, cum de eo loquebamur, Rivini meritas laudes tribuimus, eas et nunc Tournefortio tribuimus. Ille magis acceptas leges

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

3. **Herbae et suffrutices floribus monopetalis
anomalis.**
4. **———— et suffrutices floribus monopetalis
labiatis.**
5. **———— et suffrutices floribus polypetalis
cruciformibus.**
6. **———— et suffrutices floribus polypetalis
rosaceis.**
7. **———— et suffrutices floribus polypetalis
rosaceis umbellatis.**
8. **———— et suffrutices floribus polypetalis
caryophyllæis.**
9. **———— et suffrutices floribus liliaceis.**
10. **———— polypetalis
papilionaceis.**
11. **———— et suffrutices floribus polypetalis
anomalis.**
12. **———— et suffrutices floribus flosculosis.**
13. **———— semifloscu-
losis.**
14. **———— et suffrutices floribus radiatis.**
15. **———— et suffrutices floribus apetalis et
stamineis.**
16. **———— et suffrutices, qui floribus carent
et semine donantur.**
17. **———— et suffrutices, quorum flores et
fructus conspicui desiderantur.**
18. **Arbores es frutices floribus apetalis.**

19. **Arbores et frutices floribus amentaceis**
 20. _____ **monopetalis**
 21. _____ **rosaceis**
 22. _____ **papilionaceis**

§ XXXVII.

Quod in antiquioribus systematibus adeo frequens vidimus, divisionem scilicet herbarum et suffruticum ab arboribus et fruticibus, idem et in hoc systemate vitium offendimus. Hanc divisionem iam refutavimus: non lubet itaque eandem operam iterum praestare. Iam hac, licet vitiosa, distinctione semel admisa, illa in bono systemate ubique admitenda foret; hoc vero auctor non fecit, sed, raro quidem, attamen aliquando herbas sub arboribus collocavit. Ita e. gr. *Sambucum Ebulum* L. (*l'hièble*) herbam ad *Sambucum*, adeoque ad arbores retulit. Illam igitur plantam tiro in 17 prioribus systematis clasibus quaeret, sed frustra. Nec vero solum in hoc culpandus Tournefortius, verum etiam in aliis systematis partibus pugnancia eum scripsisse arbitror. Etenim caeteroquin ubique clasium sectionumque (quo nomine ordines appellat) fundamentum in partibus fructificationis, quae sola in systemate via nos ad vera ducit, quaerens; tamen in classe 22^a sectiones 4

foliis distinxit, adeoque contra regulas, quas dedit, ipse peccavit.

§ XXXVIII.

Laudatur **Tournefortius**, quod genera ex lege artis primis condidit; vituperatur autem, quod eadem aliquando foliorum, radicum et habitus ope male distinxit. Ita in *Isagoge ad rem herbariam* p. 61, floribus quidem et fructibus genera a se invicem discernenda esse monet; at vero mox subiungit: „ Non solum „ caeterae omnes plantarum partes, sed earum „ affectiones, crescendi modus, habitus et facies exterior in auxilium vocari debent, cum „ flos simul et fructus non sufficiunt ad genera „ recte distinguenda.”

In speciebus magis etiam devius factus est **Tournefortius**, varietates plurimas in specierum numerum inducens; quare species erroneo fundamento superstructas ita numero adauxit, ut summum ex eo respublica Botanica detrimentum ceperit. Ita testatur **Linnaeus**, „ **Tournefortium** castra anthophilorum intrantem, vidisse, tamquam polyedro, in uno „ Hyacintho 63 et in unica Tulipa 93 species, „ quam re ipsa essent, plures (1).” Hinc

Tour-

(3) In *Phil. Bot.* § 266.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

autem ob illud in artificiali systemate divisionis fundamentum, quod ex arbitrio cuiusque pendet, discerpere non licet, neque etiam numerum specierum praeter necessitatem augere. Genera enim et species natura creavit (1.) et quae natura coniunxit homini divellere non licet.

§ XL.

Praeterea, quamvis Tournefortius multas distinctas et satis constantes corollarum formas bene ceperit, non tamen plurima illa formarum discrimina, quae natura polymorpha in floribus creandis exhibet, omnia clasibus suis comprehendere potuit; unde clasibus 3^a et 11^a omnes continentur corollarum formae, quae ad reliquas clases referri non potuerant. Etiam si autem omnes corollarum figuras proprio nomine insignire, omnesque ad clases reducere potuisset, non tamen in posterum in usu manere posset systema. Etenim novis plantis detectis saepissime etiam novae corollarum formae deteguntur. In eo igitur casu vel novae clases creandae vel omnes eo usque ignotae corollarum formae,

Willdenow, *Kraut.* § 176. Kurt. Sprengel, *Anleitung zur Kenntniss der Gewächse*, T. II. p. 89.

(1) Conf. Linnaei, *Phil. Bot.* § 159.

mae, qualescunque sint, ad unam classem anomalium nomine reducendae forent.

§ XLI.

Accedit etiam, ut probem, corollae figuram ad-systema minus valere, quod aliae corollarum formae in alias saepe ita transeunt, ut limitem inter eas ponere difficillimum sit, cum ob naturae insignem varietatem, tum ob varias ideas, quas varii homines de formis habent. Formam enim verbis ita definire, ut nemini dubium quoddam remaneat, res omnino ardua est, et saepe, aequae ac odorem saporemque plantae, illam definire non possumus. Quis e. gr. varias campaniformium corollarum figuras ita describet, ut tiro talem primum videns e. sola definitione campaniformem esse agnoscat? Quis diversas corollae formas in *Alisma*, *Sagittaria*, *Ranunculo*, *Myosuro*, omnes *Rosaceas* vocandas esse credat, quas tamen corollas omnes **Tournefortius** *Rosaceas* appellat (1)?

Haec de forma corollae **Tournefortio** etiam obiecit **Raius**: „ Genèrum,” inquit, „ differentiae a structura floris sumtae, non possunt non esse incertae et obscurae, cum de
„ simili

(1) Institutiones rei herbariae, p. 285—293.

„ similitudine florum vix duo conveniant; quia
 „ si demus similitudinem dari inter aliquos, quo-
 „ usque extendenda sit haec similitudo in con-
 „ stituendis generibus et ubi limes diversae for-
 „ mae floris; verbi gratia, inter *Caryophyllaceos*
 „ et *Rosaceas* et inter utrosvis horum et *Tetra-*
 „ *petalos Siliquosarum* sit statuendum, quis quaes-
 „ so, determinabit (1)?”

§ XLII.

Denique non omnes plantarum species corol-
 la gaudent; has igitur discernere methodus illa
 non potest, quod et ipse ingenue professus est
 Tournefortius (*Instit. rei Herbariae* p. 67)
 dicens: „ Fateor methodum meam nequaquam
 „ absolutam esse; cum classes plantarum, quae
 „ floribus carent comprehendere nequeat; sed
 „ cum illae pauciores sint, methodus, quae
 „ caeteris hucusque propositis longe magis com-
 „ moda videtur, reiici non debet, cum paucio-
 „ ribus vitiis urgeatur et ad plantarum cogni-
 „ tionem extempore assequendam conducit.” In
 eo autem haud doctissime laudanda methodus, quod
 in universum satis bene ad naturalem accedat, et
 secundum Adansonii (loco citato) sententi-
 am,

(1) In praefatione ad methodum emendatam.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

§ XLIII.

Ex enumeratis iam systematibus **Herman-
ni**, **Raii** emendato et **Tournefortii** suum
deduxit **Boerhaavius**, quod his 34 classibus
constabat (1):

1. *Plantae simplicissimae Submarinae.*
2. ————— *Terrestres.*
3. ————— *Capillares.*
4. ——— magis perfectae *Gymnopolyper-
mae.*
5. ——— magis perfectae *Gymnodisper-
mae Umbelliferae.*
6. ——— magis perfectae *Gymnomonosper-
mae Simplicis.*
7. ——— magis perfectae *Gymnomonosper-
mae Planipetalae.*
8. ——— magis perfectae *Gymnomonosper-
mae Radicatae.*
9. ——— magis perfectae *Gymnomonosper-
mae Nudae.*
10. ——— magis perfectae *Gymnomonosper-
mae Capitatae.*
11. ——— magis perfectae *Gymnodispermae
Stellatae.*

(1) Index plantarum horti Lugduno - Batavi, 1710.

12. Plantae magis perfectae Gymnotetraspermae Verticillatae. —
13. — magis perfectae Gymnotetraspermae Asperifoliae.
14. — magis perfectae Gymnotetraspermae Tetrapetalae.
15. — magis perfectae Monangiae.
16. — Diangiae.
17. — Triangiae.
18. — Tetrangiae.
19. — Pentangiae.
20. — Polyangiae.
21. — Multifiliquosae.
22. — Siliquosae.
23. — Tetrapetalae Cruciformes.
24. — magis perfectae Leguminosae.
25. — Bacciferae.
26. — Pomiferae.
27. — Apetalae.
28. — Monocotyledones Bracteatae.
29. — magis perfectae Monocotyledones Apetalae.
30. Arbores et frutices Monocotyledones.
31. — Apetalae.
32. — Amentaceae.

33. **Arbores et frutices Monopetalae.**

34. ————— **Rosaceae.**

§ XLIV.

Boerhaavius, quem merito **Sprengelius** dicit „*Virum et medica arte felicissimum et chemiae scientia doctissimum, adeoque piū, integrum, modestum et liberalem, ut immortale praebuerit virtutum omnium exemplar* (1),” vir ille adeo excellens, systema in Botanicis imperfectum valde composuit, quod praeter praecclarum nomen auctoris, pauca praecclara exhibet. Postquam **Rivinus** herbas ab arboribus secernendas non esse in methodo sua ostenderat, antiquam **Boerhaavius** malam istam separationem retinuit: postquam **Rivinus** et **Tournefortius** primum tantummodo notam clasium fundamentum eligendam esse exemplo docuerant, ille antiquiorum vestigia premens ad plures, ad fructum nempe, corollam et cotyledones attendit. Multis hoc systema vitiis scabet; attamen in laudem **Boerhaavii** dicendum est, ipsum in generibus constituendis **Tournefortium** esse secutum

88

(1) *Hist. rei herbariae*, T. II. p. 199.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

- 8. Tripetali uniformes.
- 9. ———— difformes.
- 10. Tetrapetali uniformes.
- 11. ———— difformes.
- 12. Pentapetali uniformes.
- 13. ———— difformes.
- 14. Hexapetali uniformes.
- 15. ———— difformes.
- 16. Polypetali uniformes.
- 17. ———— difformes.

§ XLVL

Quae de Riviniana methodo loquentes de certitudine regularitatis et numeri corollae diximus (§ XXXI.), eadem et huic systemati obijcimus. Quos Rivinus in universum errores commisit, eosdem fere et Knautius commisit; alios autem sibi proprios plures addidit. Et primo quidem semina nuda adesse negavit (l. c. p. 9.); quae vero vulgo sic dicuntur, vocat utriculos vel capsulas monospermas. Apetalos flores non adesse Knautius male arbitratus est; petala enim ad floris *essentiam* requiri, in quibus autem corolla desit, perianthium corollae munere fungi credit. In *Aggregatis*, quo nomine ab eo

Com.

Compositae insigniantur, *Dipsaceas* cum *Capitatis* et *Semiflosculosis* male confudit: aliosque huiusmodi errores plurimos commisit. In generibus male aliquando e caule characteres petiit.

Non mirum igitur, neminem hanc methodum post *Knautium* adhibuisse.

§ XLVII.

E *Rivini* systemate iuncto cum illo *Tournefortii* novum edidit *Pontedera* (1), *Profesor Botanicus Patavinus*, quod has 27. *clases* continebat:

1. *Incertae, Incerti.*

2. ———, *Floribus destituti.*

3. *Gemmis carentes, Imperfecti.*

4. ————, *Anomali.*

5. ————, *Labiati.*

6. ————, *Campaniflores.*

7. ————, *Hypocrateriformes.*

8. ————, *Rotati.*

9. ————, *Infundibuliformes.*

10. ————, *Flosculosi.*

11.

(1) In *Anthologia*, Patav. 1720. et *Disertationes XI. Botanicae in Horto Academico Patavino*, Patav. 1720.

11. **Gemmae carentes, Lingulati.**
12. —————, **Radiati capitulis.**
13. —————, **Anomali.**
14. —————, **Papilionacei.**
15. —————, **Liliacei.**
16. —————, **Caryophyllaei.**
17. —————, **Cruciformes.**
18. —————, **Umbellati.**
19. —————, **Filamentosi.**
20. **Gemmiferae, Filamentosi.**
21. —————, **Apetali.**
22. —————, **Anomali.**
23. —————, **Campaniformes.**
24. —————, **Rotati.**
25. —————, **Infundibuliformes.**
26. —————, **Papilionacei.**
27. —————, **Rosacei.**

§ XLVIII

Pontedera methodum suam illis Rivini et Tournefortii superstruens, multa etiam ex horum systematibus vitia depromit. Aequè quidem ac Tournefortius ad familias naturales satis bene attendit, sed aequè ac ille plantas gemmis carentes a gemmiferis seiunxit, aequè ac ille ad anomalium plantarum classes saepe confugere debuit, ut in iis species collocaret,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

§ XLIX.

Primus omnium Professor Monspeliensis Magnolius e calyce novam methodum proposuit (1). Non quidem ipse illam edidit, sed post mortem in chartis inventam eam filius Antonius Magnolius cum orbe erudico communicavit.

Prima eius divisio est herbarum ab arboribus, quo facto, ambas in tres partes separavit, in plantas scilicet, quae calyce externo (calyce ipso) tantum; in eas, quae calyce interno tantum (pericarpio) instructae sunt; denique in eas, quae utrumque possident. Herbas calyce externo tantum praeditas in duas partes distinxit, in plantas nempe in quibus calyx includit et in quibus sustinet florem; denique 12 priores classes corolla distinxit: atque ita hae 15 classes orae sunt:

1. Herbae calyce externo includente florem ignotum.

2. ————— calyce externo includente florem stamineum.

3.

ibus et universalibus aeri incisa exhibens. Ratisbonae 1762.

(1) Character plantarum novus, Monsp. 1720.

3. **Herbae calyce externo, includente florem monopetalum.**
4. **———— calyce externo, includente florem polypetalum.**
5. **———— calyce externo, includente florem compositum.**
6. **———— calyce externo, sustinente florem monopetalum.**
7. **———— calyce externo, sustinente florem polypetalum.**
8. **———— calyce interno tantum.**
9. **———— externo internoque, flore monopetalo.**
10. **———— calyce externo internoque, flore di- sive tripetalo.**
11. **———— calyce externo internoque, flore tetrapetalo.**
12. **———— calyce externo internoque, flore polypetalo.**
13. **Arbores calyce externo tantum.**
14. **———— interno tantum.**
15. **———— externo internoque simul;**

§ L.

Postquam in praefatione libri citati Magnolius non parum systema Tournefortianum impugnaverat, quas tamen obiectiones
 E maxi-

máximè a R a i o atque D i l l e n i o petiisse videtur, et ostendere conatus fuerat, hanc methodum neque ullam aliam e corolla fructivè desumptam, in Botanicis sufficere; ipse novam e calyce methodum componere annisus est, hanc meliorem credens. Sed, quanta spe decidit? Filius certe, secundum Halleri iudicium (1) melius fecisset, si egregii patris haud egregium opus reticuisset; patris enim gloriae parum consuluit, hac systematis editione labem illi inferens. Vicia enim plurima in eo reperiuntur: herbarum ab arboribus divisionem Magnolius admisit: ad calycem non modo, verum ad fructum etiam et corollam attendit; in arboribus denique imperfectissimum est systema totque aliis vitiis refertum, ut de eo Sprengelius dicere potuerit. „Tota divisio est mire arbitraria, nil nisi lusus ingenii, neque decem genera idoneum sibi locum habent” (2).

E calyce Linnaeus (3) etiam systema conf-

(1) In Bibliotheca Botanica, T. I. § 789, ubi haec verba occurrunt: „Egregij viri imperfectum opus, melius silentio presum fuisset, in quo nimium sit errorum.”

(2) Vid. Hist. rei Herbariae, T. II. p. 62.

(3) In clasibus plantarum, Leidae 1738. p. 405.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

facacitate novam invenit methodum, summa admiratione dignam; ad quam fusius exponendam iam nunc, adeoque ad alteram opusculi nostri partem transeamus.

~~invenit~~

LINNAEI SEXUALI SYSTEMATE.

CAPUT PRIMUM.

EXPOSITIO SYSTEMATIS.

§ LII.

Sexus plantarum, cui sexuale systema inni-
 tur, nonnullis iam ante Linnaeum innotue-
 rat. Iam olim Plinius dixerat: „ Arboribus,
 „ immo potius omnibus, quae terra gignat, her-
 „ bisque etiam, utrumque sexum esse naturae
 „ diligentissimi tradunt. — Mas in palmitē flo-
 „ ret. Femina citra florem germinat, tantum
 „ spinae modo” (1).

Post

(1) Historia naturalis, L. XIII. c. 4.

Post hunc Zaluziansky (1), Lungius (2), Bobartus (3), Raius (4), Grewius (5) et Mentzelus sexum aliquo modo noverant. In Mentzelus (in Herbario Japonico apud Breynium servato, anno 1695) „ statuo, in-
 „ quit, omnem plantam esse sexus foemini et
 „ masculini, vel in duabus plantis separatim
 „ vel in una planta simul, tamquam hermaphro-
 „ ditici. Huius cognitionis causa dudum et su-
 „ pra 40 annos constitui publicare analogiam
 „ Macrozoï et Microzoï, sive hominis et plan-
 „ tae.”

Camerarius (6) genitalia plantarum ostenderat: Vaillantius (7) et Blairius (8) illa adesse perspicue satis demonstrarant; sed neuter horum aequalibus omnino persuadere potuit; Linnaeus huius rei veritatem extra om-
 nem

(1) *Methodus herbaria*, Prag. 1592. L. III. 4.

(2) *Duxoscopiae physicae minores*, Hamburgi 1662.

(3) Vid. Blair, *Botan. Essays*, Lond. 1720. p. 243.

(4) *Historia plantarum*, 1686. Vol. I. p. 17. et in praef. ad Syll. exotic.

(5) *In anatome plantarum*, Lond. 1685.

(6) *Epistola de sexu plantarum*, Tubing. 1695.

(7) *Sermo de structura florum*, Lugd. Bat. 1717. Gallice et Latine.

(8) *Botan. Essays*, Lond. 1720.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quibus eiusdem longitudinis reperiuntur, ut in 13 clasibus prioribus. Hae denique numero staminum distinguuntur, 12^a autem et 13^a clasfes numero quidem a reliquis, staminum vero insertione a se invicem discernuntur. Etenim si stamina calyci imposita sunt, ad Icosandriam, si receptaculo, ad Polyandriam planta est referenda.

§ LIV.

Ex hisce divisionibus hae clasfes exortae sunt:

1. Monandria, stamine unico.
2. Diandria, staminibus duobus.
3. Triandria, staminibus tribus.
4. Tetrandria, staminibus quatuor.
5. Pentandria, staminibus quinque.
6. Hexandria, staminibus sex.
7. Heptandria, staminibus septem.
8. Octandria, staminibus octo.
9. Enneandria, staminibus novem.
10. Decandria, staminibus decem.
11. Dodecandria, staminibus duodecim ad novendecim.
12. Icosandria, staminibus plus quam novendecim, calyci insertis.
13. Polyandria, staminibus plus quam novendecim, receptaculo impositis.

14. **Didynamia**, staminibus quatuor, quorum duo caeteris longiora.
15. **Tetradynamia**, staminibus sex, quorum quatuor caeteris longiora.
16. **Monadelphia**, filamentis in unum fasciculum connatis.
17. **Diadelphia**, filamentis in duos fasciculos connatis.
18. **Polyadelphia**, filamentis in tres vel plures fasciculos coalitis.
19. **Syngenesia**, antheris connatis.
20. **Gynandria**, staminibus pistillo insertis.
21. **Monoecia**, floribus masculis et femineis in una eademque planta.
22. **Dioecia**, floribus masculis in una, femineis in altera planta.
23. **Polygamia**, floribus hermaphroditis et masculis aut femineis in eadem specie.
24. **Cryptogamia**, floribus occultis, sive quae florent intra fructum vel parvitate oculis nostris subterfugunt, ut dixit **Linnaeus**, in editione systematis anni 1735.

Ordinum characteres a pistillis desumuntur; in ultimis autem clasibus magis a staminibus.

§ LV.

Sexum Tournefortius negavit et Pontederæ (1) docte plurimis argumentis oppugnavit, hunc vero satis superque refutavit Blairius (l. c.). Sed sexum non tantum, verum etiam totum illi superstructum systema invidia ductus aggressus est Siegesbeckius (2), qui ab Heistero, ut arma contra Linnaeum susciperet, excitatus dicitur (3), sed Linnaei gloriae melius, quam suae hinc conatibus consuevit. Et primo quidem vir bonus systema carpit, tamquam moribus infestum: tum etiam iniuriis Linnaeum lacescit dicens: „ eum hypothefibus turbare scientiam, nec „ quicquam conferre ad solidiorem rei herbariae doctrinam (l. c. p. 59.)”

Non melius contra eundem arma movit Heisterus (4). Sed Linnaeus, ut virum magnum

(1) Anthologia, Paray. 1790.

(2) Fecit hoc in Epistolis in Linnaei systema plantarum sexuale, edito una cum Botanosophiae verioris brevi sciagrapha, Petropoli 1737. de quo libro Linnaei sententiam videas in collectione Epist. etc. Linnaei, p. 35.

(3) Conf. collect. Epist. etc. Linnaei, p. 32.

(4) Meditationes et animadversiones in novum systema Botanicum sexuale Linnaei, Helmst. 1741.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tractatores postea eius merita agnoverunt, et dignam ipsi laudem tribuerunt (1). Possum plura celeberrimorum scriptorum testimonia et nostri temporis Botanicorum fere omnium consensum in partes vocare, ut sexualis systematis praestantiam ex hisce probem: possum A. Fussiævi, Profesoris Parisiensis exemplum citare, qui senex Linnaei iuvenis systema adoptavit et secundum illud Horti Parisiensis plantas digessit, licet olim secundum Tournefortii methodum dispositas (2); sed non auctoritate illud evincere volo, ipsa systematis accurata confederatio arma dabit, quibus illius praestantiam indicare et tueri possum.

(1) Attentione digna sunt, quae Linnaeus, anno 1773 amico Thunbergio scripsit, ubi dicit: „Pontifex, qui ante quindecim annos libros meos comburi iussit, simulac in terris ditionis suae deprehenderentur, Profesorem Botanicæ, methodi meae ignarum, nunc a munere removit, aliumque in eius locum suffecit, qui secundum methodum meam praelectiones habebit.” Conf. Collect. Epist. etc. Linnaei, p. 92.

(2) Conf. Collect. Epist. etc. Linnaei, p. 166.

QUO INDICATUR SEXUALIS SYSTEMATIS PRAESTANTIA.**§ LVII.**

Primo loco spectemus basin systematis sexualis, cuius prae caeteris praestantia indicata, ad ipsum systema vindicandum accedamus.

Qui ante **Linnaeum** systemata condidere, fructum, corollam, vel calycem tamquam normam eius adhibuerunt. Itaque primum de his, mox de staminibus et pistillis videamus.

Fructum firmum esse systematis fundamentum systematicis olim persuasum erat. **Rivinus** hanc sententiam iam impugnavit, **Linnaeus** fallam esse pluribus exemplis docuit (1). Ex hoc fonte plurimi veterum in systemacibus errores derivandi. Hinc systematici fructistae, qui vocantur, vel ad alias quam fructus notas respicere, vel anomalium clasces condere cogebantur, vel si, ut **Camellus**, ad fructum modo et ad illum una tantum ratione attenderent, systema

ob

(1) Vld. *Phil. Bot.* § 176, 177 et 183.

ob nimiam clasium paucitatem earumque simul magnitudinem nullus usus in Botanicis esse poterat. His vitiis obnoxia esse systemata omnia, quae fructui innotentur, statim apparebit fructistarum supra enumerata systemata consideranti.

§ LVIII

Corollam in methodo fructu esse notam certiorē atque adeo meliorem, neququam negatus (1); non tamen ad systema condendum satis valere nobis persuasum est. Nam quod ad numerum et regularitatem corolla fallax saepe et incerta est, neque illius figura sufficientes, aut satis definitos praebet caractères, ut pluribus iam monuimus § XXXI, XXXIX, XL et XLI. Difficile denique est corollam rite a calyce discernere, ad quas partes distinguendas plures Botanici iam regulas quasdam dederunt; sed perfecta hac in re certitudo adhuc desideratur (2). Linnaeus ipse discrimen inter calycem et corollam incertum esse affirmat. Sic de Orchidibus haec dicit: „Fructificatio Orchidum irregularis, valde singularis. Determinari enim nequit, quidnam sit calyx? quidve corolla? „ nec

(1) Conf. Linnaei, *Phil. Bot.* § 176, 177.

(2) Conf. Willdenow, *Krautkunde*, § 166.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

vero vidum non staminibus tantum, verum magis etiam notis characteristicis priorum systematum imputatur, neque ita facile in artificiali systemate evitari potest. Plurimos autem characteres hae partes praebent, quibus classes et ordines absque confusione constituantur et genera saepius optime distinguantur. In calyce et corolla dubium saepe remanet, sive pars, quam videmus, calyx, an forte corolla. In staminibus autem et pistillis huic incertitudini locus non datur. Denique hae partes in omnibus plantarum speciebus adsunt; plura namque genera carent calyce, carent corolla; nulla vero species staminibus pistillisve distincta est. Inveniuntur, fateor, quandoque plantae iis orbae, sed hae vel flores plenos habent, vel e diclinibus sunt; illarum flores monstra sunt, harum, si plura eiusdem speciei individua consulas, staminibus pistillisque praedita invenies.

§ LX.

Fuere, qui Linnaeo obiicerent partes plantarum sexuales adeo exiguas esse, ut oculorum aciem effugiant, nisi semper lentibus uti et microscopio quasi in manu plantas examinare vellemus (1); sed cogitent hi, nullum naturae se-

(1) Buffon et Daubenton, Hist. nat. I. p. 7.
Hout-

~~seruacionem~~ non aliquando lente indigere et vi-
rum observationibus asuetum, has partes facile
absque microscopio discernere posse; cogitent
Linnaeum ipsum omnes has partes semper
absque lente conspexisse (1) et in cryptoga-
micis Dillenii characteres illis Michellii
anteponuisse, quoniam hi difficiliore sunt, nec
sine lente indagari possunt. Denique, ut
Browallii hac de re verbis utar, „ si vel
„ maxime sensibus rudioribus minus forent
„ obviae notae characteristicae a Linnaeo as-
„ sumtae; leviores tamen sunt, quae accurata
„ diligentia superari possunt, difficultates, quam
„ quae incertitudine pertinacissima et insupera-
„ bili muniuntur. — Nec laboris et attentionis.
„ pi.

Houttuyn, *Nat. Hist.* Amst. 1773. IIe Deel Ie Stuk
p. 249. Siegesbeckius, *Epicrisis* etc. p. 49
et 50.

(1) Linnaeus (observationes in regno vegetabi-
li. 17.) ipse scribit: „ Methodum meam difficultatem
„ parere nimiam harritor Botanicos iam dicere, ad
„ examinandas nempe partes has minimas floris, vix
„ nudis oculis conspicuas. Respondeo: quod si mi-
„ croscopium, instrumentum maxime necessarium,
„ quivis curiosus secum habeat, quid plus opus? Ego
„ tamen examinavi hos omnes plantarum flores nudq
„ oculo, absque omni microscopiorum usu.”

„pigebit, modo optatam feriamus mentem et de
re certi evadamus” (1).

§ LXI.

Praestantia igitur bascos sexualis systematis
prae caeteris indicata, iam de systemate ipso vi-
deamus. Et primo quidem in laudem eius di-
cendum est: classium dispositionem ita ingeniose
inventam et clases ita constitutas esse, et sem-
per eadem manurae sint, neque novis detectis
generibus mutari aut novae illis addi debeant,
quod secus in antiquioribus, praesertim earum,
qui nimis ad clases naturales in systemate artifi-
ciali attenderunt; quod et experientia docuit;
reliquorum enim systemata nunc plurimis novis
generibus detectis non amplius in usum vocari
possunt; Linnaeano autem systemate in hunc
usque diem nulla nova clasfis addenda, neque
antiqua hanc ob causam mutanda fuit. Hinc iam
olim de eo cecinit Royenus (2):

*Si quid habent veri vatis praesagia, Florae
Structa super lapidem non ruet ista domus.*

§ LXII.

(1) In examine Epicriseos, p. 26.

(2) In Flora Leidensi praef., p. 16.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

bene condidit et species rite definiendo, varietatesque ad species reducendo, Botanices studium longe simplicius reddidit. atque adeo, quamvis aliter senserit Adansonius (1), huic doctrinae optime consuluit. Hinc Tournefortio, anno 1694, species 10146, Ratio, anno 1704, 18655 species iam describentibus, Linnaeo anno 1753 in prima specierum plantarum editione tantum 7300 species recensentur (2).

§ LXIII.

Sexuale systema Botanici, atque imprimis Buffonus atque Adansonius, ea praecipue ratione oppugnaverunt, quod in eo naturales classes atque ordines nimis divellantur, atque

mat : „ N'est ce pas se jouer de la Nature et de ceux
 „ qui l'étudient ? Et si tout cela n'étoit pas donné avec
 „ une certaine apparence d'ordre mystérieux et enveloppé
 „ de Grec et d'érudition Botanique, auroit on
 „ tardé à faire apercevoir le ridicule d'une pareille
 „ méthode, ou plutôt à montrer la confusion, qui résulte
 „ d'un assemblage si bizarre ? ”

(1) Conf § 38.

(2) De varietatibus cum speciebus non confundendis, conf. Collect. epist. etc. Linnaei p. 15.

que eo igitur naturae adversetur (1). At vero
 iis respondere mihi liceat, primo, Linnaeum
 numquam suam methodum naturalem dixisse,
 quinimmo se naturalem methodum, simulac bo-
 na inventa fuerit, adhibitarum esse; hac vero
 in hunc usque diem deficiente, se eius loco ad
 usum Botanicorum artificiale creasse. (conf. § IV.)

Fateor equidem systema artificiale quo propius
 naturae ordini accedat, eo perfectius esse atque
 igitur eo respectu nonnulla systemata recentiora
 forsitan illi palmam praeripere; sed ab antiquiori-
 bus, de quibus solis hic mihi agendum est, hac
 in re superari nondum mihi persuasum est. Nam,
 sive Rivini, sive Tournefortii systemata
 consideremus, sive Raii laudatam illam metho-
 dum naturalem, nulla, ut videtur, ea ratione
 sexuali antecellit. Rivinus enim, leges syste-
 matis artificialis accurate secutus, longe magis
 quam Linnaeus naturalem plantarum ordinem
 divulgavit. Tournefortius et Raius, quam-
 vis omni modo ingenium torserint, ut naturales
 fa-

(1) Conf. Adanson, Lib. cit. I. p. 197. ubi
 de sexuali systemate dicit: „ Il ne remplit que très-
 „ rarement, ou presque nulle part, l'objet qu'un Bo-
 „ taniste se doit proposer en donnant une méthode,
 „ qui est de rapprocher les plantes; qui ont le plus de
 „ rapport.”

familias servantes has artificialibus characteribus in ordinem redigerent, hisce conatibus systemata longe obscuriora reddiderunt, cum tamen eorum familiae naturales fere omnes in sexuali systemate reperiantur.

§ LXIV.

Si ipsas Linnaei classes consideramus, plures animadvertimus, quas natura ipsa quasi dicasse videatur. Sic 14^a, 15^a, 16^a, 17^a et 19^a classes secundum nostrum iudicium omnino naturales sunt, quin etiam saepe ita naturales, ut bona inter genera discrimina invenire difficillimum sit, omnibus sibi invicem adeo similibus. In ipsis autem alijs classibus, caeteroquin non naturalibus, aliquas tamen familias naturales observamus. Sic in prima classe *Scitamineae*, in 3^a *Ensatæ* et *Cranina*, in 4^a *Stellatae*, in 5^a *Asperifoliae*, et naturalis maxime *Umbellatarum* ordo, in 6^a *Spathaceae* et *Coronariae*, in 10^a *Caryophylleae*, in 12^a *Senticosae* et *Pomaceae*, in 20^a *Orchideae*, in ultima *filices*, *musci*, *algae* et *fungi* reperiuntur. Dicitur igitur non potest Linnaeus contra naturalem plantarum ordinem, magis quam antecessores peccasse, et, etiamsi fecisset, mihi tamen certum et perspicuum

um

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

et naturalem ordinem artificialibus, e fructu desumtis, legibus adstringere cupiens, medium quid creavit, quod nec tamquam naturale systema doctioribus plantarum affinitates agnoscendas exhiberet, nec tamquam artificiale tironi fidelis vine dux esset. In sexuali autem, systemate artificiali, *clases omnes secundum genitalia plantarum* ita dispositae sunt, ut tiro, modo terminos artis noverit, ignotam plantam in eo systemate invenire et denominare possit. Quantum igitur hoc perspicuum et fundamento firmo innixum systema *Raiano* antecellat, cuique, nisi praeiudicatis opinionibus occupatus sit, statim apparebit.

§ LXVII.

Si character, e quo *Rivinus* *clases* ordinesque disposuit, neque constans observaretur, ac facilis et perspicuus est, forte difficilior esset, *Linnaeani* praestantiam prae illo veri. Sed regularitati et numero petalorum maxime insistens notam elegit valde incertam, quod magis etiam in ordinibus locum habet, in quibus fructum respicit, ut pluribus iam monuimus.

Hinc totum systema labefactatur: nam quae domus non vacillabit, fundamento fluctuanti et infirmo? Quod si igitur firmo et constanti fundamen-

men-

· mento iudicatur systema sexuale, hoc longe illi
· antecellere nemini dubium manere speramus.

§ LXVIII.

· Illud autem Tournefortii, quamvis a
· Gallis patriae amore ductis nimis illi faventibus
· prae caeteris laudibus elatum, quamvis elegans
· sit et naturali methodo propius quam Rivinia-
· num accedat, vix tamen melius quam illud
· cum sexuali comparari potest. Nam et corolla,
· e cuius variis formis classes distinxit, incertus est
· character et diversae illae formae non satis defi-
· nitae sunt, unde anomalae classes, dedecus sys-
· tematis, exortae. Plurimis denique aliis vitiis
· foedum est systema; nam et herbas ab arbori-
· bus seiunxit, et nonnunquam ad vegetationis
· partes attendit, et saepe contra regulas, quas
· dedit ipse, peccat. Linnaeus autem sui systé-
· matis merita nullis horum vitiorum obscuravit.

§ LXIX.

· In omnibus igitur antiquis, ut demonstrasse
· arbitramur, obscura plurima et dubia reperiuntur:
· suam methodum clarissima luce Linnaeus il-
· lustravit; illi ad vagas et incertas plantarum no-
· tas, quibus et saepe tota genera carent, attende-
· runt:

istat: hic constantibus et certissimis characteribus, qui ne in ulla quidem specie defunt, systema superstruxit: illorum plurimi plantas gemmis carentes a gemmiferis seiunxerunt: hic coniunxit; illi saepius ad vegetationis partes attenderunt: hic numquam; illi, quasi in clasibus ordinibusque non satis erravissent, genera etiam et species in summum damnum Botanices commiscuerunt, ita ut merito de iis dictum sit: „ quocies surgat novus systematicus torrens horrere orbem „ Botanicum” (1): Linnaeus classes et ordines non tantum firmas constituit, verum genera etiam et species ita digessit, ut in posterum longe certiores mansurae sint et monumentum auctori futurae sint aeternum.

Totam Botanicam indefesso labore reformavit Linnaeus et sexuale systema condendo nobis depotibusque nostris viae ducem obtulit, quem praecipue sequentes doctrinam Botanicam magis magisque excolere et ad alioquem perfectionis gradum evehere poterimus.

(1) Vid. Linnaeus, in praefat. in genera plantarum, § 8.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tantum, verum et corrigere conati sunt. Hi iam nobis ansam praebebunt, ut vitia enumeremus, et quae factae fuerint mutationes, adducamus. Propositum itaque nobis est, quid systemati desit ostendere, tum etiam mutationes a Botanicis propositas afferre et diiudicare; denique quid vitii restet, quantum vires nostrae valeant, indicare.

§ LXXI.

Ut, prouti antea fecimus, a basi systematis. rem ordiamur, primo loco dicendum est, has sexuales plantarum partes, quamvis satis certas, non tamen ab omni incertitudine immunes esse; plura namque sunt genera in quibus una species ab altera staminibus eorumque numero praesertim, differat, quod maximo tironibus incommodo est. Sic ut e multis exemplis unum tantum adducam, quis *Verbenam bonariensem* primum observans, illam ob quatuor quae habet stamina quaeret in quarta classe; sed frustra, cum ad secundam pertineat. Huius incommodo ut obviant, Koch (1) et Hedwig (2) operam navarunt. Ille species, staminibus discrepantes, quam-

(1) *Botanisch Handbuch*, 1797.

(2) *Belehrung die pflanzen zu troeknen*, 2. Abschnitt.

quamvis uno eodemque genere continerentur, in varias clases digessit; atque adeo unum genus nonnumquam in duas vel plures clases divisum reperitur, quod illius opus tironibus maximae est utilitati, cum facilitatem in quaerendo praebear. Hic paullo aliam viam ingressus omnes a communi generico characteribus aberrantes species congregavit et ad clases et genera reduxit; sunt autem 124 genera. Quamvis nunc horum virorum conatibus hoc tironibus incommodum maxima pro parte deletum sit, manet tamen in sexuali systemate vitium; bono enim systemate artificiali omnes omnino plantarum species dignosci possunt oportet.

§ LXXII.

In clasibus Linnaeus ad unam quidem notam systematis fundamentum, stamina scilicet, attendit, sed ad illam variis modis, quod vituperandum videtur: cum enim in 11 prioribus numeris tantum staminum rationem habeat, in 12^a, 13^a et 20^a ad insertionem, in 14^a et 15^a ad proportionem, in 21^a, 22^a, 23^a ad diversum sexum attendit. Hoc magnum in sexuali systemate vitium in clasibus non tantum, verum in ordinibus etiam reperitur; namque in prioribus ordinibus pistillis discernens, eorum in 14^a et 15^a

Vitio etiam Linnaeo vertitur ipsum in systemate stirpis contra naturae ordinem peccasse. Ipsum hac in re a prioribus non superari iam ostendimus, quod vero eo nomine plura vitia in classibus reperiantur, si cum perfectissimo artificiali systemate conferamus, atque exinde multis mutationibus optis esse, non infiteor. Ita genera *Salvia*, *Rosmarinus*, *Monarda*, *Ziziphora* cum corolla, tam toto habitu ita cum *Verticillatis* conveniunt, ut nemo utrasque intuitus dubitare possit, quin ad eandem familiam naturalem referendae sint. Hinc Linnaeus in fragmentis methodi naturalis haec genera omnino cum *Verticillatis* coniunxit, sed in sexuali systemate perperam separavit, *Salviam*, *Rosmarinum*, *Monardum*, *Ziziphoram* in 2^a classe, caeteras *Verticillatas* in 14^a collocans, quamvis illorum sint species, uti *Monarda didyma*, quatuor staminibus subdidymis praedita; harum inveniantur genera filamentis fere eiusdem longitudinis, e. g. *Mentha*, in qua longitudinis discrimen certe exiguum est.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

mutationes omnes admisit Haenke, in 8° generum plantarum, quam curavit, editione, Vindobonae 1791.

Quod ad Gynandriam attinet quamvis ordo in ea *Orchidearum* valde naturalis sit et verum classis caractèrem perspicue ostendat, ob illud tamen classis servanda ipsi non videbatur, quoniam essentialis classis character, quod stamina cum pistillis connata sint, praeter *Orchideas* reliquis generibus fere non conveniat. Hanc ob causam praecedentibus plurimis Botanicis, haec classis et nobis reiicienda videtur. Fuere tamen et alii, qui illam retinendam esse arbitrati sunt, inter quos Vahlus, qui primae classis *scitamineas* ad Gynandriam retulit, quem secutus est Sprengelius. Hanc autem, ut obiter moneam, inter *scitamineas* et Gynandriam affinitatem iam olim agnovit Linnæus (1).

§. LXXVI.

Probanda videtur altera a Thunbergio proposita mutatio, qua 21ma, 22ma et 23ma classes relinquit (2). Etenim has classes in reliquas commis-

(1) Conf. Linnæi, Epist. p. 30.

(2) Hanc sententiam pluribus exemplis confirmari tam videas in Flora laponica, praef. p. 21 et 22.

miscendo, sexus diverſi ratio non amplius habeatur, methodus ita simplicior et magis perſpicua evadit, quae praeterea, sexus conſideratio, ſaepe fallax et incerta est; climas enim mutatione; sexus ſaepeſſime mutatur (1). Sunt autem haec claſſes, et praefertim ultima, nullo modo naturales et tironi, difficillimae; ſi vero illas reiicimus, difficultas evaneſcit, naturalis ordo melius ſervetur, gramina denique 21^a et 23^a, claſſis ad affinia tertiae claſſis reducuntur.

Huic mutationi multi aſſenſum praebuerunt, uti Lilljeblad, Suckow et Koch; penultima vero claſſem Polygamiam non hi tantum, verum ſete omnes reiecerunt, inter quos Vahl, Lius, Voigt, Perſoon, Sprengelius, quia Linnaeus ipſe, reſtante Vahljo, in animo habuit Polygamiam delere, quod facit Clariffimi tibi filius (2).

§ LXXVII.

Gmelinus in 13^a, quam dedit, Linnaei ſystematis naturae editione claſſes 12^a et 13^a in unam claſſem Polyandriae ſub nomine congregavit.

(1) Hac de re omnino conferendus Willdenow, *Kräut.* § 183.

(2) In ſupplemento Gen. et Spec. Brunsvicene 1781.

vit, illique assentitur. *S u c k o w*: quae quanti sit habenda mutatio videamus. Si quidem illam admittimus, magis, fateor, unam in staminibus rationem sequitur systema; sed contra tunc perditur classem naturalem et perspicuam, Icosandriam scilicet, ut non naturalem et difficiliorem eius loco accipiamus, et, quamvis classis Polyandria *Linnaei* non naturalis sit, tamen Icosandria et Polyandria in unam classem coniunctae, ob naturalis ordinis defectum minus elegantes, ob maiorem magnitudinem difficiles sunt. Praeterea discrimen inter has duas classes, a situ staminum petitur, optimum est et certissimum (1). Haec igitur *Gmelini* mutatio nihil non necessaria, et, pace auctoris celeberrimi dixerim, ad systematis perfectionem nihil conferre videtur.

Liljeblad aliam cum Polyandria proposuit mutationem: Icosandriam, classem revera bonam, agnovit, sed Dodecandriam reiecit atque ad Polyandriam reduxit. Et sane haec mutatio, quam *Vahlis*, *Voigt* et *Sprengelius* probant, potius admittenda foret; etenim haec classes non sunt naturales et tantum numero staminum distinguuntur, qui numerus ipse in utri-

us-

(1) Conf. *Linnaeus*, *Phil. Bot.* § 179. *Willdenow*, *Krauterkunde* § 181.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS

Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL

MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

dam generibus aliarum classium, a quibus systema ea separati

Polyadelphiam caeteris classibus ianiscendam esse Voigt et Persoon autumant.

§ LXXIX.

Suckow praeter ea quae iam attulimus, 14^{am} etiam cum 4^a; 13^{am} classem cum 6^a coniunxit, ne proportio staminum classium character esset, atque ea mutatione simplicius et melius systema reddidisse credidit. At vero, huc si advenimus, duas pulcherrimas et maxime naturales classes amittimus, Didynamiam nempe et Tetradynamiam; nam, si cuiusdam, harum certe classium genera naturae quodam vinculo cohaerentur. Nullam autem 14^a cum 4^a, nullam 13^a cum 6^a similitudinem ostendit, nisi numerum staminum, quo numero ex illa mutatione hae classes peius discernuntur, quam secundum Linnæum cum staminum proportione constanti, quodque discrimen omnium generum habitus confirmat. Cur itaque duas classes a natura quasi constitutas reiiciamus, ut e quatuor bonis duas classes vastissimas et pessimas formemus (1)?

§ LXXX.

(1) De classis Didynamiae praestantia omnino conferenda laudata dissertatio viri Clarissimi G. Vrolik, de studio Botanico recte instituendo, p. 23.